

RICHARDI
Stanihursti Dubliniensis
DE REBUS
IN HIBERNIA
GESTIS, LIBRI
QUATTUOR,

Ad carissimum suum fratrem, clarissimumque virum,
P. PLUNKETVM, Dominum Baronem Dunsaniæ.

*Accessit his libris Hibernicarum rerum Appendix, ex
SILVESTRO GIRALDO CAMBRENSI
perueto scriptore collecta;*

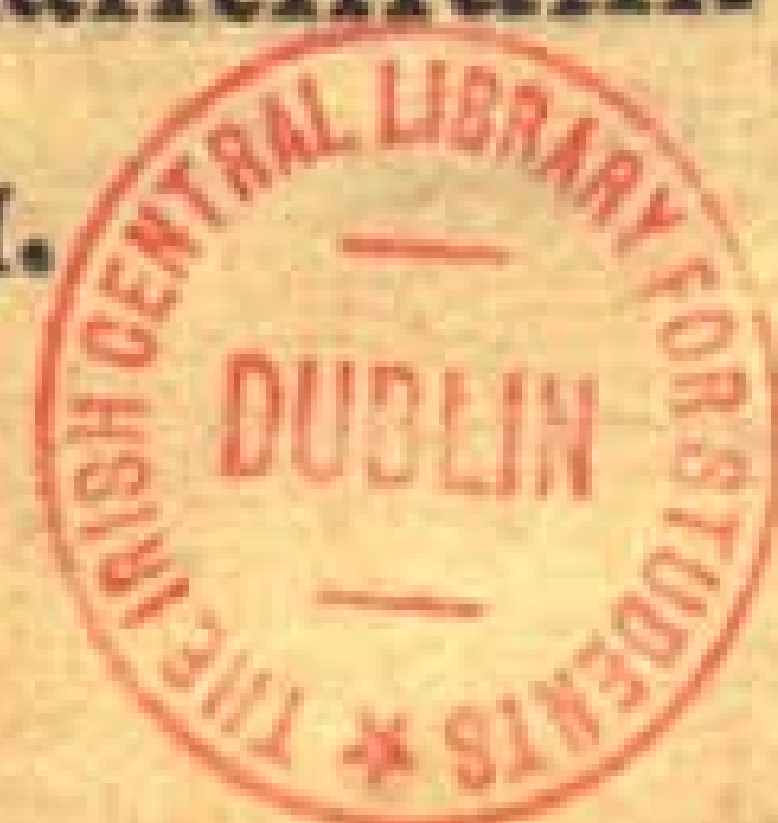
Cum eiusdem STANIHURSTI adnotationibus.

Omnia nunc primum in lucem edita.

ANTVERPIÆ,
Apud Christophorum Plantinum.

M. D. LXXIIII.

3

RICHARDI STANIHVRSTI
DVBLINIENSIS, DE REBVS IN HI-
BERNIA GESTIS LIBRI QVATTVOR,
ad carissimum suum fratrem, clarissimum-
que virum P. PLVNKETVM, Domi-
num Baronem Dunstanæ.

LIBER PRIMVS.

 *ÆPE & multum, Plunke-
te frater, precipuo dolore an-
gi soleo, quòd, cùm extimi
orbis terrarum recessus ad
hominum scientiam magis
ac magis cottidiè, perueniāt,
sola Hibernia, perinde quasi
Cimmeriis tenebris hætenus esset oppilata, in
crassa obscuritate ubique penè delitescat. Nam
ut eorum monumenta, acerrima ac attentissima
meditatione percurras, qui se totos in regionum
terrestrium, atque maritimarum rerum perue-
stigatione posuerunt; tamen vix aliquod ex eo-
rum scriptis verbum expiscari potes, (extra
Abrahamum Ortelium, clarum in Geographia
ac nobilem) quod ad nationem nostram, meritis
laudibus illustrandam pertinere videatur: contrá-
que, si quam tandem de Hibernia mentionem fa-
ciant*

ciant, eam vel rumusculorum mendaciunculis imprudenter onerant, vel importunis maledictis impudenter figunt. Ceterum à quo capite tam abiecta ignobilitatis labem arcessas, non ita facile statuere potes. Neque enim huiusce rei culpa in florentissimam insulam est conferenda, cum qua quidem celi salubritate, agrorum fertilitate, ubertate frugum, amœnitate fontium, opportunitate fluminum, portuosis stationibus, silvarum proceritate, ditissimis metallorum venis, pastionis magnitudine, armentorum gregibus conferre paucas, anteferre nullas regiones valeas. Quod si in huius insule incolas oculos inferre velis, illi quidem corporis commoditate, ingenij acumine, ceterisque animi ornamentis usque eò præstant, ut nihil eis aut à natura non oblatum, aut ab industria recusatum videatur. Ac mihi quidem in fatalem hanc Hiberniæ (quam nimis diu hausit) calamitatem cum frequenter, tum dolenter intuenti, duæ potissimum rationes obveniunt, è quibus, tanquam ex impura vomica, huius colluvionis gutta dimanant: quarum alteram in procerum socordia, alteram in quorundam scurrarum impudentia positam animaduerto. Hiberniæ enim optimates in nativæ patriæ gleba, tanquam in visco, ita mordicus inhaerescunt, ut exteras gentes peragraré, in-

re, instar mortis arbitrentur. Hinc homines trans-
marini minimè valent, vel Hibernorum nobili-
tatem oculis colligere, vel insula dignitatem auri-
bus accipere, vel honorificam præclaræ nationis
memoriam usurpare. Quòd si nostri heroës ex-
iguus unius insulae cancellis minimè se circumscri-
berent, sed in aliis etiam orbis terrarum partibus,
insitæ virtutis & bellicæ laudis tropæa constitue-
rent: Hiberniæ famam, per breui tempore, longè
atque latè propagare potuissent. Tantum autem
abest, ut ad tam prædicabile studium procures in-
cendantur; ut in domesticis elogiis, tanquam cu-
mulatissimo rerum gestarum præmio satiati, om-
nino conquiescant. In quo quidem profectò, meo
animo, magnus eorum existit error. Nam qua-
lem habet dignitatem, in patriis tantum umbra-
culis florescere, eamq; gloriam, quæ cum magnifico
nominis ac prædicationis statu, per exteras gentes
vagari debet, parietum veluti si parius admodum
abiecte oculere? Par est enim, ut is, qui summo-
rum virorum res gestas mira impigritate imita-
tur, summorum etiam virorum famam, inex-
hausta aviditate aucupetur. Quid est, medius fi-
dius, quòd eorum præmium non sit persimile, quo-
rum meritum non est disparile? Verùm enim verò
hoc incommodum moderatiore animo esset feren-
dum, si

dum, si non despiciatissimi plani, qui à teneris unguiculis bellum honestatis studiis indictum habent, Hibernorū dignitati labem in singulos dies aspergerent. Sunt enim, quod ipsum est miserabile, in nostra patria quàm minimè pauci, & inepti nebulones, terræ filij, nec ingenuis parentibus orti, nec optimarum artium studiis exculti, nec urbanitatis blandimentis perpoliti, qui, tametsi in nulla re fortassis alia etatem contriuerunt, quàm ut, tanquam pullarij, gallinæ ova in materno auariorum numerare discant, Romam tamen intempestivi aduolant, ibique in hoc unum omnem curam, atque operam conferunt, ut, cum pontificia dignitate domum redeant. Quibus autem viis huiusmodi candidati aditum ad hoc honoris fastigium patefaciant altius videtur repetendum. Hic igitur noster Cornelius, simul illius animus ambitionis astu tumet, ex patrio nidulo comatus ac braccatus, sed vix commodè calceatus in remotas nationes euolat. Et licet nullum argenti scrupulum, cum se in viam dat, pro viatico habeat, tamen, se satis pecuniosum fore auguratur. Cum enim ei natura pedes & vocem dederit, pedibus iter quod suscepit conficiet; voce, quam in quæstum conferre statutum habet, ex diuturna mendicitate citò emerget. Qualis enim cumque viator ei obuius
erit;

erit; eum, nisi pari paupertate adflictetur, ad liberalitatem importunissimis precibus flectet. Se nimirum ab extremis Hibernia oris illuc aduenisse; à nefariis latronibus omni argēto spoliatum; Romam, religionis ergò, cogitare; non posse ad cauponem, propterea quòd sine nummis sit, diuertere; sibi igitur necesse esse sub dio, absque cibariis pernoctare, nisi vir aliquis ad Christianam pietatem insignis, illius egestatem in animum inducat sustentare. Hæc verò tam lamentabili ululantique voce profert, ut nemo homo ad largiendum adeo possit restrictus esse, qui ad supplicem malè vestiti peregrini petitionem obdurescat. Cùm igitur ad hunc modum os perfricarit, atq. viatici lacunam, suprâ quàm quisque opinari potest, explerit (sunt enim Itali in egentes religiosa stipe cumulatiſsimè liberales) tandem ad urbem bene nummatus accedit, & in tabernam aliquam, quæ Græco aut Falerno vino abundat, se coniicit. Posteaquam ibi triduum, aut quatrimum, una cum circumforaneis gentis suæ combibonibus est commessatus, consilia cum conuiuis sociat. Isti verò bene poti de Cornelijs aduentu magna disquisitione inter se commentantur; quæ ratio ei sit ineunda, ut domum, quasi honorarius mystagogus, quàm celerimè reueniat. Nullus honor præter pontificis, cap-

pacem

pacem hominis mentem implere poterit. Huiusmodi verò importune petitiones ita cottidie increbrescunt, ut iam nunc apud Romanos in proverby consuetudinem veniat, quoties in mendiculum aliquē Hibernum incidunt per faciem hanc ei quasi iunculam ponere: Domine, visne Episcopari? Hic fortasse vir aliquis, Christiana quadam animi mollitia, ac lenitate praeclitus, non ita facile adduci poterit, ut de hisce hominibus difficillimè sentiat; contraque sibi persuadebit, eorum ambitionem improbandam, doctrinam verò colaudandam, qui, nisi essent omni litterarum genere affluenter instructi, nunquam se, tantis honoribus decorari flagitarent. Bona, & caritatis plena cogitatio. Habet quidem cordatus noster Cornelius in quo gloriari possit, atque etiam in quo veteres sanctos pontifices, qui heroicis temporibus floruerunt (quales erant, Athanasius, Chrysostomus, Ambrosius, Augustinus, Martinus, & Gregorius) superare videatur. Quamquam enim illi litteratissimi patres in sacra scriptura admirabiles progressus habuerunt; infinitos, tum legendo, tum scribendo labores exantlarunt; curis & vigiliis callum obduxerunt; non tamen singulas tantorum studiorum sententias, ut hic nostras, memoriter poterant recitare. Quid ais?

Totam-

Totámne, amabo, vt alia omittam, sacram literaturam? Quí potest? Etiámne vetus instrumentum? Magnum, imó verò incredibile opus. Euangelion aliquod integrum? Audio. Epistolas verò Pauli? Quàm vellem numerare eas posset. vnā tandem? Nihil profectò minus. Jacobi, Petri, vel Iudæ litteras? Utinam. Non Apocalypsim? risum moues. Quid ergo? Dic, oro te, celerius. Ain' tandem? igitur ausculta. Qui Episcopatum desiderat, Bonum opus desiderat. vtrum hoc Petrus, vel Paulus scripserit, viderint Theologi. Hæc est summa totius doctrinæ, hoc tantum Latinitatis habet, hanc sententiam mente sæpius agitura, crebris sermonibus usurpare solet. Verum illud esto. Qui Episcopatū, ais, desiderat, bonum opus desiderat. Et illud bonum opus bonum etiam, ac litteratum virum efflagitat. Quippe eandem cautionem huic tam præclaro operi diuus Paulus adhibet. Neque enim infitiri possum, bonum opus, atque adeo perarduum esse, religionem moderari; cupiditates frangere; fluxis huius mundi lenociniis renuntiare; domum hospitibus patentem habere; te ad gregis tui curam reuocare; multorum animas, euangelij hamo, salutariter capere; Christi plebem numinis præceptis, institutisq; temperare; veram doctrinam hominum mentibus

inferere; falsas opiniones euellere. Fuit quoddam tempus, cum viri, omni virtutis & doctrina laude cumulati, ne tantum onus atque munus susciperent, partim in solitudines discesserunt, partim in tesquis, ut se ab insequentis populi cursu disiungerent, multos dies latitarunt. Tunc igitur, qui sacrarum litterarum studia, ne primis quidem labris, gustaueras, qui nunquam ad academiam accesseras, qui ne extremis quidem digitis grammaticorum crepundia attigeras, qui vix Latinum librum manibus attrectaueras, audebis tanti muneris gubernacula capere, & tamquam temerarius Phaëton, solis habenas inconsideratissime tractare? Apage sis impudentissime furcifer. Non capiunt pectoris tui angustiae, qualem provinciam deposcas, quantum oneris tibi imponas. Nec enim ea, quae tu falso existimas, inanissima honoris insignia pontificem efficiunt. Insit oportet, in tam excelsa magnificoq; magistratu, animi robur, mira vitae integritas, ingenium acre, magnus usus, summum consilium, incredibilis quaedam doctrinae abundantia. Ea verò quam tuum os ferreum adfert, scurrilis impudentia à tanti praesulis moribus longissime debet abhorrere. Nunquam enim procacitas cum religione permiscetur, nec ad sanctitatem impuritas admittitur. Non

mirum

mirum est, multorum animas ad tormentarium inferorum gurgustium precipites ruere, ubi tales idiota Christianam rempub. capeſſunt. Nulla enim diceſis tanto eſt religionis ſtudio incenſa, quam non improbi pontificis inſcientia peruertere, atque violare poſſit. Sape quidem, optime atque amantiſſime frater, cum acerbos noſtra gentis caſus inter nos ingemiſcentes doleremus, ſordem hanc & facem eſt repub. exhauriendam, ſapientiſſimè iudicabas. Neque enim ſpem fore, patriam noſtram in hominum gloriam venturam, quamdiu eius amplitudinem illiuſmodi ſimioli maculis adſpergant. Etenim quem mihi ita bene natura conſtitutum dabis, qui non frequentius barbarum peregrinae nationis nidorem, quàm pelluentem urbanitatis ſplendorem memoria replet? Quocirca, ut exterae gentes intelligant, ſordidam hanc montiuagi ſeruitij peregrinationem illis moleſtam & putidam videri, qui in repub. noſtra dignitate valent, non abs re duxi, erraticos, ac effuſè petulantes hoſce prodromos dentata charta exagitare. Atque hoc unum moderatos, & graues Italos, prorsus vehementer, etiam atque etiam rogo, & obſecro, ne Hibernorum nobilitatem talium mendiculorum indignitate, qui nihil habent, præter dedecus, metiendam arbitrentur.

Ecquando enim aliquod peristylum tam vermiculato opere splendet, in cuius pavimento non aliqua quisquilia oblitescunt? Hoc autem loco, Plunkete frater, non necesse habeo, eas rationes propter tuos oculos ponere, quibus adiuuctus, me ab occupatissimis meis studiis ad gentis nostrae historiam exscribendam abduxi; quem, ut tute compertum habes, de nationis nostrae laudibus celebrandis non mediocri semper cura attigit. Ut illud item in praeiudicis non relinquam, me, sponte ac voluntate currentem, non ita pridem esse incitatum; partem ut senescentem domi maiorum nostrorum gloriam à nostratium oblivione vindicare; partim, ut litterarum monumentis patriam ex diuturnis tenebris eruerem, atque exterarum gentes ad memoriam praestantis insulae excitarem. Adde etiam, alias nationes, propterea quòd hactenus nostri iuris minus retinentes fuimus, in laudatissima Hibernia ornamenta, tanquam in vacuam & caducam possessionem, inuolasse. Hinc Damiano Goëzio in mentem venit, Sedulium, suauem poetam, in Lusitanorum numero reponere. In quo sanè Hibernia magnam iniuriam homo minimè malus infert. Erat Sedulius non Hibernus modò, sed totius etiam Hiberniae lumen. Nec patiemur tam praeclarum virum extra suam patriam,

In descript.
Hispan.

Vide Ap.
pēd. ca. 17.
Adnot. 14.

patriam, contra fas, diutius exsulare; quin potius in pristina hereditate, quasi quadam cretione, erit collocandus. Quòd autem hos meos labores, iam nunc in vulgus peruagatos, sub tuo, frater, nomine apparere volui, multæ me rationes in eam mentem impulerunt. Primum, quòd maiores tui, in constituenda, moderandaq; nostra repub. ad summos honores meritissimò ascenderunt. In quibus viris exstitit tam illiminata nobilitas, atque illiminata nobilitate amplificata virtus, ut & togati prudentia, & armati fortitudine rempub. præclarè temperarint. Quis enim Dunsaniæ dynastas in oculis non ferat? quæ etas de dominorum Killeniæ fama conticuit? Ecquæ diecula præteruolauit, in qua Louthiæ Barones non effloruerunt? Denique in quibus compitis pedem ponas, ad quem angiporum digitum intendas, in quas valvas oculos coniicias, in quibus Plunketorum collustrata insignia, & rerum non solum gestarum, sed etiam fortiter excellenterq; gestarum expressa vestigia circulanti non liceat contueri? Deinde hoc adiungo, in eadem patria, & in eadem etiam patriæ particula, ambos nos prognatos esse. Suggestum & item sit illud, familiaritatem nostram ab ineunte etate nobiscum creuisse. propius verò accedit, nuptiali, fraternaq; nos esse coniunctione, in

clarissima Barnevallorum familia, copulatos. Caput autem est, quod ita mirabiliter non solum mutuo amore, sed etiam iudicio nos invicem diligamus, ut patriæ communionem vetus necessitudo, veterem necessitudinem coniunctissima affinitas, coniunctissimam affinitatem stabilis & perpetua amicitia quasi camentum conglutinet, & confirmet. verum quò citius hoc, quod susceperam, negotij transigere atque expedire valeam, te ab Hibernica historia lectione diutius non retardabo, si prius hac clausula orationem meam terminaro, ut hoc meum tenue, ac leuidentse munusculum illustri gratia excipias. Ego verò te tuosque omnes summa, ut par est, observantia colam. Alterum de facilitate tua sperare valeo, alterum de fidelitate mea prestare volo. Prius autem quam ad historiae explicationem aggrediar, in institutum opus multum valebit, nonnulla, quæ ad terræ situm, insulæ naturam, incolarum mores pertinent, litteris & monumentis consignare. Equidem talem præsentationem summis placuisse historicis, video.

PLERI-

DERIQUE scriptorum, qui vel in Geographia, vel in Annalium confectio-
ne elaborarunt, atque Hiberniam attigerunt, vna consensione affirmant, eam insulam cum dimidiata tantum Britanniae parte æquari. Quæ sanè as-

Hiberniæ cum Britan-
nia compa-
ratio.

Britanniæ
significatio
dûplex.

seueratio ad veritatem videtur accedere, modò homines litigiosi nullam, in nominis ambiguitate, contentionem ponant. Nam si in significationem Britanniae peruagatissimam considerationem intendas, quatenus Angliam, Scotiam, & Cambriam (quæ vulgò Wallia dicitur) comprehendit, apertam cuius veritatem continet. Verùm si diffusam verbi vim ad certam aliquam Britanniae partem coarctes, vt ad Angliam solam, à Scotia & Cambria seuocatam, aut ad Scotiam & Cambriam, ab Anglia disclusam, perspicuè falsum est, quod scribunt. Hibernia enim si non Angliam longitudine superat, ab Anglia tamen non superatur. Siquidem Giraldus Cambrensis, vir tam Britannicæ, quàm Hibernicæ antiquitatis scientissimus, ab hac sententia nihil dissentit, inò verò prorsus confirmat. Afferit, Britanniam in longitudine 800. in latitudine 200. milliaria complecti: Hiberniam verò ab extrema Rendanicorum montium ora ad Columbæ promōtorium vsque, quod Thorach dicitur, trecentos mille passus supra viginti, si longitudinis mentionem respicias, habere; atqui ab vrbe Dublinio ad D. Patricij colles, & mare Connacticum 160. mille passus, modò insulæ latitudo metienda sit, continere. Iam verò cùm Hibernica milliaria Britannicis maiora existât (quod ipsum omnes, qui vtramque insulam peragrarunt, præclare intelligunt) si totam hanc

Lib. 1. Topo-
graph. Hiber.
dist. 1.
vide infra
appēd. cap. 3.

Magnitudo
& dimensio
Hiberniæ.

Hibernia
vnde dicta.

hanc mensuram ad calculos reuocemus, fatis persuasum esse debet, Hiberniam Angliæ magnitudinem æquare. Ceterum vnde Hibernia suum habet nomen ductum, difficilis apud nonnullos est quæstio. Quidam suspicati sunt, Hiberniæ notionem inde fuisse deriuatam, quòd aquæ ibi, hibernis temporibus, vehementissima frigorum magnitudine, congelant. Quod certò scio, aliter esse. Habet ea insula aërem mirificè temperatum, vsque eò, vt multos annos liceat in Hibernia hibernare, & in plerisque partibus vix aliquam glaciem, per totam hiemem, conspicias. Aqua quidem pluuia ibi frequentius abundat, non ea tamen, ex qua multum detrimenti incolæ capiant. Atq. hic falsus rumor Claudianum, optimum auctorem, in fraudem, vt verisimile est, impulit. inquit,

Scotorum cumulos fleuit glacialis Hiberna.

Satyr. 1.

Iuuenalis hanc insulam Iuernam appellat:

— arma quid ultra

*Litora Iuerna promouimus, & modò captas
Orcadas, ac minima contentos nocte Britannos.*

In Britan.
Breuiar & in
epist. ad A-
brah. Ortel.

Hæc autem appellatio Humfrido Lhuido multum aridet. verum licet tantum huic vetustatis heluoni tribuam, quantum docto & erudito viro tribuendum censeam, in hoc tamen ab illius sententia non queo non discrepare. vetus igitur, & vera opinio nostrorum Animalium est, Hiberniæ nomen, vel ab Hiberno seu Ebero, Hispaniensi flumine, vel ab Ibero, rege Hispanorum secundo (quorum satu, sine controuersia, Hiberni sunt orti) fuisse iam olim traductum. Etsi enim hîc discordant Hispanici scriptores, tamè mihi Francisci Taraphæ sententia ad veritatem videtur propensior. Quòd verò

Vide Iohan.
Gerund. pa-
rap. lib. 1.
tom. 1. Hisp.
scrip. & Frâs.
Taraph. 10. 2.
pag. 677.

Claudia-

Claudianus hanc insulam Hibernam, & nō Hiberniam nominet; danda est hæc licentia poëtis. Talibus concessum est, quoniam numeris sunt astrictiores, vnam quandoque litteram delumbare, interdum quidem appingere. Hoc etiam nomen Hiberni, in hunc vsque diem, vernacula lingua, retinent. vocant Hiberniam Erin ab Ebero, vel Ibero. Ab Anglis Irlandia appellatur, quasi Erinterra. Cùm igitur priscis temporibus Erinlandia diceretur, temporis progressu Irlandiæ nominationem, ab Anglorum posteritate, accepit. Quandoquidem multæ voces solent diuturnitate variari. Antiquitatum scriptores huic insulæ Scotiæ nomen imposuerunt. Duplicem fuisse Scotiam constat: Maiorem & Minorem. Hibernia Maioris, ea verò Britanniae pars, quæ à nonnullis Albania, iam Scotia communiter appellatur, Minoris nomine signata est. Siquidem Scoti Albanenses in eam, quam iam nunc incolunt terram, ab Hibernia tamquam riuuli à fonte deducti, influxerunt. verùm à quo primùm initio Scotiæ nomen sit tractum, nondum planè perspectum video. Subinsulsa est eorum opinio, qui verbi vim ad Græcas litteras reuocantes, à vocula, *σκότος*, quòd obscuritatis tenebris fuerit opacata, insulam nominari confirmant. Quasi verò nulla alia orbis terrarum particula ab hominum cognitione, simili ignoratione, fuerit remota. Gaidelus Græculus (vt scriptum apud Hectorem Boëthium est) conflata militum manum adeptus, ad Pharaonem, regem Ægyptium, aduentauit, & quia is, cum sua cohorte, eorum & impetum fregit, & amentiam obruit, qui Pharaoni bellum fecerunt: rex, quo victori meritam gratiam, debitamque referret, filiam suam adolescentem

De his plura
lege in ap-
pend. cap. 17.
& 19.
Scoti ab Hi-
bernis oriun-
di.
Scotiæ no-
men vnde.

Vide append.
cap. 17.

Buch. lib. 1.
rer. Scot.
Humf.
Lhuid. in
Breui. Britā.
Hector Boë-
thius infidus
scriptor.

tem, Scota, dictam, Gaidelo, libentissimo animo, despondit. Quare ut tanti connubij dignitas, ad posteritatis memoriam prodita, effloresceret, omnes isti Græci se Scotos, Hiberniam, in qua, post confederunt, Scotiæ nomine nuncuparunt. verum hoc totum, tamquam vanam poetriæ fabellam Georgius Buchananus, & ante illum Humfridus Lhuidus, cuius modò mentionē feci, reijcit & respuit. Et si verò Hector Boëthius huius seu rei factæ, seu fabulæ non est architectus, tamen totam narrationem mendaciunculis, more suo, perspergit. Magna quidem ambitione scriptor ille de gentis suæ gloria laborauit. In quo sanè conatu, & patriæ dignitati, & suæ existimationi parum consuluit. Hoc enim iam apud Doctos est adsecutus, ut cum veritatis gratia, omnia scripsisse, videri se velit, nihil ferè verum arbitrentur, quod scripsit. Quippe quorsum spectat, maiorum suorum gesta ad hominum memoriam tanta verborum maiestate, commendare? Illos nimirum Hispanos quatefecisse; Hibernos, solo seueritatis vultu, expugnasse; de finitimis Britannis, quoties voluerunt, triumphum egisse; vbicumque pedem figerent, omnes his victoribus, ferocitate exsultantibus, ea summissione obtemperasse, ut Scotos non tam in alienas terras irrupisse, quàm in proprias immigrasse iudicares. Hæc quidem somnia fabularum aniculæ fortassis admirationem, Abderæ alicui applausum, intelligentibus verò risum mouent. Habuerint Scoti, sicut & plurimæ quondam nationes, quæ iam nunc celebritate famæ, in magno nomine sunt, sua quasi cunabula, aliqua barbarie infuscata. Et hoc prudentius esset confiteri, quàm, commentitia hac rerum gestarum gloria, seipsos apud imperitos venditare.

venditare. Nec verò hæc ita accipi velim, quasi Scotorum famam, honoremque depeculari cupiam; quos sanè animi magnitudine, bellica virtute, insigni prudentia sempiternæ laudis famam confecisse agnosco. Neque enim hoc est, veram illis laudem adinere, falsam eis non adfingere. Adhæc tantum abest, ut debitæ gloriæ commendationem euertam, ut quidquid ab illis fortiter animoseque gestum sit, in eo ipso Hibernos, qui Scotorum erant procreatores, riuales habendos statuam. Hoc tantum significandum putavi, ad summam Scotorum existimationem in primis pertinere, alicui inter ipsos acerrimo critico, & integerrima religione prædito, negotium imponere, Boëthij librum, qui ut verum fatear, politè eleganterque scriptus est, & ut leuissimè dicam, mendosior est, limatula seueritatis norma corrigere, & singulas narrationes, non inanis gloriolæ trutina, sed veritatis statera ponderare. Mentiri enim dedita opera, cum in omni re fœdum sit, tum in historia fœdissimum est. Nam quæ tale monumentum vetustatis tabellarium, scientiæ thesaurus, inscitiae deletrix, lumen veritatis nominetur, quod est vanitatis caligine obtectum & contaminatum? Sed iam ad institutum reuertar meum. Hibernia in quinque partes, seu prouincias diuiditur: in Lageniam, in oriente; Connatiam, vel Connactiam in occidente; Ultoniam in aquilonari parte; & Momoniam, in australi plaga sitam. Quinta pars Media appellatur, siue quod ex his quattuor aliquam particulam sibi adsciscat, siue quod in meditullio, & quasi insulæ vmbilico posita sit: quod ipsum non Geometrica decempeda, sed vulgari popularique coniectura accipiendum est. Huius autè diuisionis hæc causâ datur.

Diuisio Hi-
bernias.

Vide appen-
di, cap. 14.

Primi reguli
Hibernorū.

Anno, ex quo totius vniuersitatis fabricator machinam mundi fuit architectatus, 2535. quinque germani fratres, amplissimi (sic enim est traditum) & clarissimi viri, vastissimum mare præteruecti, armata ac instructa classula ad Hiberniam nauigarunt. Horum nomina sunt Gandius, Genandius, Sagandus, Rutheragus, & Slanius. Hi cum terram incultam, & miram incolarum paucitatem reperissent (qui etiam in re militari inexerciti fuerunt) statuerant, totam insulam in quattuor prouincias, peræqua proportionem, distribuere; vt singuli fratres in singulis prouinciis perpetuum imperium firmarent. Quod satis concinnè factum fuit. At verò ne Slanium, ætate minorem, prorsus indotatum relinquerent, vna voce consentiebant, aliquas, è quattuor partibus, glebas decerpere, iisdemque Slanium munerare. Ille quidem munus hoc à distributoribus, prompta animi voluntate, accepit: & exinde Mediæ appellationem emanasse, probabile nonnullis, & pænè verum videtur. Et si autem isti quinque fratres, in noui dominatus cunis, concordissimè vixerunt, tamen postea cœperunt, vi eorum corroborata, inter se digladiari (nam Venus, & imperium solent difficiliter rivalitatem tolerare) atq. in hac dimicatione, ceteris partim fugatis, partim extinctis, Slanius natu minimus, victoria maximus euasit. Hunc ferunt humatum propter Mediæ montem, qui hodierno etiam die, Slanij mons vocatur. In hisce quinque prouinciis alia quædam notabilia territoria ponuntur. vt in Lagenia includuntur Fingallia, Offalia, Leisia, Ossiria, & Ormundia. In Media reponuntur, Slania, Foiria, & Deluinia. In Connatia comprehenditur Claria. In Ultonia continentur Vrilia, Antriminia, Lecalia, ac Treco-

Magis distincta pro-
uinciarum
partitio.

Treconelia. In Momonia concluduntur Tripperaria, Keria, Cosmaia, Desmondia, Tomondia, nonnullaque alia, quæ nihil attinet nominare. Hiberniæ partes exposui, restat nunc, de urbibus & opidis pauca explicare. Dublinium est totius Hiberniæ, non Lageniæ solum princeps ciuitas: celebris quidem urbs & copiosa, multitudine ciuium, descriptione ædificiorum & pulchritudine, sumptuosa architecturæ magnificentia, nitida illa, ciuicaque vitæ & cultus munditia, reliquis omnibus longè plurimùm antestare cognoscitur. Hic dicæ, hic iudicia, cum vnus alteri litem intendit, constituuntur. Hic publica regni comitia (quæ vulgò parlamento dicuntur) frequentius celebrantur. In hac urbe insulæ procuratores, vt plurimùm confident. Liffeus annis illic præterlabitur, rarò autem rapidè fertur, nisi post ingentem pluuiæ vim: ceteroquin admodum sedatus fluit. Mare item propè est: verùm omnes ibi crepidines, & præsertim portus ostium tam immensis arenæ aggeribus obturatur, vt non, absque magno naufragij periculo, maiores naues ad ista loca possis applicare. Atque ex hac obstructione multum incòmodorum cum omnes ciues, tum præcipuè mercatores consequuntur. verùm non longo interuallo distat à ciuitate (nam septem solum milliaria Britannica numerantur) Hothia pænè incincta mari, vbi nobilissimæ Sanct-Laurentinorum familiæ primus (qui dominus Baro Hothiaë appellatur) habitat, & non procul inde sita est Malahidia, in qua, illustrissima Talbotorum stirps, quadraginta ferè annos, vt in legitimo patrimonio, hæsit: in vtroque, inquam, territorio receptacula reperiuntur vtcunq. portuosa, in quibus nauigia, anchorarú ad uncitatem fixa, securè satis flu-

Dublinium
metropolis,
eiusque de-
scriptio.

C

ctuare

18.515

Circa an. Sa-
lut. 1197.

Anno 1210.

Circa an. Sa-
lut. 1570.

Etuare possunt. Quod ipsum de Polbegia, in parte al-
tera aduersæ ripæ posita, & de Sono Dalkiæ est sentien-
dum. Præcipuum, in hac ciuitate, delubrum diuinitati,
S. Patricij nomine, est consecratum, præclarum ac au-
gustum templum, & amplissimis sacerdotiis locupleta-
tum. fundator huius structuræ fuit Iohannes Ciminus,
præsul ad omnem virtutis laudem natus. Hoc etiam
templum Anglorum rex, Iohannes, annuis congiariis
amplificauit. Item exstat, in hac vrbe, per amplum ca-
stellum, pulcherrimo prospectu, ac firmissimo lapidum
sepimento obuallatū. Ædificauit illud Henricus Loun-
dreus, Dublinij quondam, vt Iohānes Ciminus, Archie-
piscopus, omni pietatis genere excellens. Nostro autem
tempore, dum Henricus Sidneius, satrapas dignitatis
plenissimus, vicarium principis munus in insula susti-
nebat, ampla & præclara ædificia in castello exstructa
erant. In hanc commemorabilem ædificationem nos
iam olim hoc epigramma fecimus.

*Gesta libri referunt multorum clara virorum,
Laudis & in Chartis stigmata fixa manent.*

Verum Sidnei laudes hæc saxa loquuntur,

Nec iacet in solis gloria tanta libris.

Si libri pereant, homines remanere valebunt,

Si pereant homines, ligna manere queunt.

Ligna quæ si pereant, non ergo saxa peribunt,

Saxa quæ si pereant tempore, tempus erit.

Si pereat tempus, minimè consumitur æuum,

Quod cum principio, sed sine fine manet.

Dum libri florent, homines dum viuere possunt;

Dum quoque, cum lignis, saxa manere valent;

Dum remanet tempus, dum denique permanet æuum,

Laus tua, Sidnei, digna perire nequit.

Waterfor-
dia vrbs,

Secundas, inter Hiberniæ vrbes, fert Waterfordia, in
primis

primis honesta, & officiis fidelis ciuitas; propter angustiores vicos non admodum luminosa, prudentibus & bene moratis ciuibus referta. Habet tutum, & tranquilum portum, atq. exterarum nauium sæpenumero plenum. Frequentes etiã Waterfordiæ ciues sunt, qui mercaturas faciunt: in quo sanè negotio, vsq. eò prudenter re familiarem administrant, adeò caute rationes subducunt, vt, breui negotiatione, magnas sibi opes soleat comparare. In Hispaniã præcipuè nauiculariam faciunt. Nihil plerumq. æris alieni habent, in suis numinis plurimis sunt. Nullus ibi viuit mensarius, qui fraudulento collybo aut intolerabili fœneratione (omniũ rerum pub. busto) in ciuium bonis, ac direptionibus versatur. Ciues sunt faciles, benigni, frugi, perhospitales, priuatis & publicis rationibus vtilissimi. Appellauit hanc urbem antiquitas Manapiam, sicut & Dubliniũ, Eblanam. Amellana rectius nuncuparetur, ab Amellano, qui eam urbem condidit, quemadmodum & Sitaracus Waterfordiam, & Iuorus Limmiricum fundasse fertur. Erant isti Germani fratres, Ostoinanni à nostris dicuntur, qui, in Hibernia, magnam olim dignitatem obtinebant. Limmiricum autem (de qua vrbe modò dictum est) in tertiis consistit. verumtamen loci situ, fluminis dignitate huic vrbi palma est danda. Alluitur Sannonio fluuio, omnium Hibernorum fluminum, absque controuersia, principe. Ab alto sexaginta milliariorum intervallo distat. Tamen onerarias naues ad ciuitatis muros nauarchi appellant: nec est, quòd scopulosas cotes, in toto illo cursu, offendere, multum pertinescas. Incredibile est, quantam piscium vbertatem, & copiam ibi reperiās. Huius vrbs amœnitate captus Iohannes, Angliæ rex, quo de antè scrip-

Circa Annũ
Salut. 900.

Vide append.
cap. 28.

Limmiti-
cum vrbs.

Corcagia
vrbs.

tuum est, egregium castellum, & pontem illic construendum curauit. Quarta Hiberniæ vrbs Corcagia dicitur, ceteris minor, portu tamen excellenti, & tuto est ornata. Hic etiam ciues, copiis satis locupletes, operam mercaturæ nauant, res suas domi forisq̃ frugaliter obeunt. Atqui hæ tantum quattuor sunt, in Hibernia, vrbes, seu ciuitates (neque enim horum verborum vim, curiosa distinctione, hic respicio) quarum tres vltimæ in Momonia, Dublinium in Lagenia consistit. permulta tamen sunt ibi opida, ac municipia sat magna, in cœnibusq̃ cincta: vt in Momonia, Kinsalia, Cassilia, Yoghelia, Rossia, Lismoria, Clonmella, Kilmalochia. In Conatia est Galueia, opidum ab exteris negotiatoribus valde frequentatum, & opulentis mercatoribus, suiq̃ negotij bene gerentibus cumulatum. Ferunt, mercatorem transmarinum, qui habuit multum cum his opidanis commercium, olim percunctatum ex Hiberno quodam, in qua Galueiæ parte Hibernia consisteret? Opidum pro regione, contraq̃ insulam pro municipio aliquo accepit. Galueiæ annumerantur Anneria, Claria, Sligagia, Arctlonia, & Alonia, opidulum non contemnendum. In Media numeratur Pontana, quæ vulgari-ter Droghedaia nominatur, opidum lautissimum, portum habet nauali stationi perappositum. Sunt tamen qui mediam huius opidi partem, nimirum transflumen, in Vltonia ponant. Insunt item in Media, Molingaria, Fouria, Deluinia, Trinnia, Kellefia, Nauania, Aboia, Dulekia, & Scrinia. In Lagenia sunt Nacia, Kildaria, Catherlagia, Guesfordia, Arctlonia, Wiklonia, Thomæ opidum, Kallania, & Kilkenia municipium perelegans, atque mediterraneum, non procul ab his locis sedem

Plura alia opida ac municipia.

Kilkenia
municipium

habet,

as present day Athlone is frequently so
named by natives 'Arctlonia'

habet, quæ Lageniæ extremitatem attingunt: loci situ cum primis excellens, nulla aëris crassitudine infuscata. Ex vna plaga camporum aincenitate, ex altera siluis abundat. Habet nobilem amnem, quo nihil æstate frigidius, Norum appellant. Huius putissimis liquoribus per reconditas terræ venas disfluentibus, horti ad ripam locati continuo irrigantur. Multis egregiis monumentis, & quod caput est, honestissimis opidanis illustratur. Exstat in hoc opido schola, exstructa opibus clarissimi viri, Petri Butleri, Ormondia, & Ossiria comitis, & vxoris eius, quæ Margareta Giralda vocabatur: femina fuit spectatissima; non modò summa generis nobilitate, quippe comitis Kildaria filia, sed rerum etiam prudentia, supra muliebrem captum, prædita. Hic ludum aperuit, nostra ætate, Petrus Whitus, cuius in totam Rempub. summa constant merita. Ex illius enim schola, tamquam ex equo Troico, homines litteratissimi in reipub. lucem prodierunt. Quos ego hîc Whiteos, quos Quemerfordos, quos Walsheos, quos Wadingos, quos Dormeros, quos Shethos, quos Garueos, quos Butleros, quos Archeros, quos Strongos, quos Lumbardos, excellentes ingenio, & doctrina viros, commemorare potuissem, qui primis temporibus ætatis in eius disciplinam se tradiderunt. Huic ego doctori operam, in eadem schola, puerulus dedi. Cui quidem homini tanto officio ac potius pietate sum deuinctus, vt haud sciam, quî remunerando esse possim, cum infinita eius in me merita ne numerando quidem percensere valeam. Sed hæc hætenus, nunc ad propositum. Iam verò Ultonia, quæ Septentrionalem insulæ partem occupat, & Scotia citina est, (nam per angusto freto ab ea diuiditur)

In eo Schola.

Petri Withi
formatoris
iuuentutis
laus.Ultonia pro-
uincia.

D

nullam,

✓
Oriel
monil

nullam, nostra ætate, ciuitatem habet. Agrestis est ista prouincia (Vriliæ territorium, aliosque perpaucos campos excipio) & ab hominum cultura ferè deserta. Nam non multos agros ibi obritos videbis, & idcirco Vltionenses non sunt multi panis homines. Siquidem inter eos pecuarij plurimi, sed aratores rarissimi viuunt: qui glebam, natura bene fertilem, aratri vomere perstringunt. Stetit inibi quondam vrbs Dunensis, sed eam confecit ac consumsit vetustas. Hæc, priscis temporibus, magno in honore fuit: nunc tantum villula, cum veteris structuræ parietinis apparet, in qua corpora D. Patricij, Columbæ, & Brigidæ fuerunt sepulta. Quo tempore, illum locum habuisse multum religionis, Annales referunt. De quorum sepultura peruetusti hiversus percelebrantur.

*Hi tres in Duno tumulo tumulantur in uno
Brigida, Patricius, atque Columba pius.*

In Catal. re-
gum Scor.

Exstat item in hac prouincia, Karregfergus, cui opidulo ideo hoc nomen erat impositum, quia Fergusius Hibernus, primus, vt Hæctori Boëthio placet, Scotorum Albanensium rex, ibi erat submersus. Nam Karreg Fergus, Hibernica lingua, scopulum Fergusij significat. De quo fatali exitu nos olim ita diximus.

*Icarus Icareis vt nomina fecerat undis,
Fergusius Petra sic dedit apta sua.*

✓
Armachia
Archiepisco-
pi sedes.

Episcoporum
Hiberniæ
ordo.
Vide ap. end.
cap. 10.

In hac etiam parte sedem habet Armachia, quæ, multis abhinc annis, non mediocrem in Hibernia locum obtinebat. Neque profectò iniuria. Archiepiscopo enim Armachar. o omnes quidem primas tribuunt, cum sit totius Hiberniæ primas: secundas Dubliniensis, tertias Cassiliensis, vltimas Tuerniensis. Nam quat-

tuor Archiepiscopi in Hibernia numerantur. verum de huius Insulæ urbibus, & opidis satis dictum est: deinceps ad aliam eiusdem partitionem transcamus; quæ magna cum cura, & diligentia consideranda est, si quis huius terræ statum cognitum, ac perspectum habere aueat. Quare obseruare diligenter oportebit, Hiberniam in duas partes distributam esse; in Anglicam, & Hibernicam: hanc germani, & genuini Hiberni, illam Anglorum progenies incolit: eaque portio, plebeio sermone, Anglica prouincia nominatur, quod sit Anglorum territoriis, quasi palis & septis circumfessa. Etenim posteaquam homines Britannici Dermicium, exactum regem, Hibernis hostibus armis castrisque oppressis, in patriam, atque adeo in regnum restituerunt (quibus de rebus agemus tum cum ad secundum librum peruenerimus) Britannici victores sedem stabilem & domicilia certa, in lectis Hiberniæ locis habuerunt. Deinde cum inter se & domitos Hibernos quædam quasi insulæ diuortia fecissent, tum illam partem in qua coloniam collocarunt, Anglicam prouinciam appellauerunt. Etsi verò primis annis longè lateque patuit: tamen temporis longinquitate, cœpit in exiguos quosdam fines constipari; partim posterorum socordia, qui dum in bonis, velut firmi possessores, hæere non contenderunt, Hibernicos longiùs serpere ignauiter passi sunt: partim verò, quod Britannici accolæ, quibuscum vicinitas Hibernis erat, eorum moribus obliti à pristina maiorum urbanitate tamquam Circaeo poculo pedetentim degenerarint. Maior Lageniæ & Mediæ pars, ac ea Ultoniæ portio, quæ Vrilia dicitur, in Anglica prouincia continetur: sed præcipua Lageniæ particula, quæ Fingallia vocatur,

Alia Hiberniæ diuisio.

Anglica prouincia.

Eius termini & circumscriptio.

Dublinio, ad Aquilonarem plagam, finitima, primas tenet, secundas Media. Fingalliæ enim & Mediæ agricolæ rem rusticam laboriosissimè colunt. Eaquæ agrorum cultio & satio ad multorum fructum redundat. Vtraque colonia Hiberniæ horreum meritò nominatur. Nam ceteris insulæ oris frumentum quotannis supeditat. Tametsi Momoniæ, & reliquarum prouinciarum agri, in quibus aratores solum stercoreant, & sementem faciunt, frugibus affatim obserantur. Glebam sanè habet Hibernia cum natura frugiferam, tum industria culturaq. feraciorem. Qui in Anglica prouincia habitant, ab Hibernis, victu, cultu, & sermone differunt. Nam à pristinis Anglorum moribus, ne transuersum quidem vnguè, discedunt. Anglicè item naturaliter loquuntur. Nullo alio cottidiano sermone animi sensa exprimunt. Quamuis verò à noua hac, & nimis peregrina magniloquentia, ex gentium exterarum linguis furacissimè collecta, longiùs absunt: tamè incorruptam Anglicæ linguæ vetustatem seruant. illam nimirum, quam Chauncerus vetus ac nobilis Poëta, & Anglorum sine dubio Homerus, in suis scriptis vsurpauit: qui ita Anglicè dixit, vt non ipsam Angliam magis crederes esse Anglicam. Nihil in illius libris lectori occurret, quod sputatilicam (hoc enim verbum iam olim, nec sine causâ, ille Romanus risit) nouitatem redoleat: ex alienis linguis verba non mutuatur, quemadmodum solent ætate nostra, illi verborum opifices, qui Anglicè vel tum maximè colloqui se putant, cum etiam minimè Anglicè dicant. Sed vt ad nostros prouinciales Anglos reuertamur, illi sanè simplici quadam voce, non curioso oris pressu verba faciunt. Feminae non admodum

Mores Hi-
berno-An-
glorum.

Chaunceri
Poëtæ laus.

dum delicatè loquuntur. Rustici satis vastè, ac hiulcè (quod ipsum in aliis regionibus fit) fermocinantur. Cùm itaque vltima hæc Hiberniæ partitio à transmarinis hominibus minus sit percepta, & cognita: magno quidem opere mirari solent, quoties cum Hiberno aliquo in sermonem se dant, qui se Hibernicè nescire confitetur. verùm si in ipsa insula essent, complures edentulos senes, in Anglica prouincia, conspicerent, qui vix vnum, aut alterum verbum Hibernicè loqui, ne dum intelligere possunt. Atq. ego quidem (subringantur alij licet, quantum lubet) eorum in ea lingua inscientiam valdè probo. Cur enim patriam locutionem, quam à natura hauserunt, respuerent, & ad aliam, illis hætenus minimè assuefactam, derepente transuolarent? Idem ipse locus à me olim erat tractatus, in Hiberniæ descriptione, quam dictione vernacula edidi: mea q. ibi disputatio dedit sermonem inuidis, me laudes Hibernici sermonis minuisse. Sed in falsa hac criminatione suam produnt malevolentiam, non redarguunt meam. Nec enim ego tum oratione mea suscepi, linguam, cuius essem ignarus & insolens, minus consideratè vituperando, adfligere: imò contrà grauißimorum hominum auctoritas fidem mihi iamdudum fecit, eam, verborum granditate, dictionum concinnitate atq. dicacitate quadam acutula redundare; denique cum Hebraica lingua, communi conglutinationis vinculo contineri. Sed hoc, id temporis, docere argumentis institui, nostræ reipub. minimè conducere, Hibernicum sermonem nimis tritum & peruagatum habere, quem maiores nostri, tamquam scopulos, declinarunt. Nec in re minimè obscura, rationes proferre maximè apertas opus erit. Hoc

Hibernicum
idioma ab
Anglica prouincia
ferè exsulat.

Idq. rectè
factū videri.

Proceres Hi-
berni & vul-
gus ab An-
glico sermo-
ne auersi.

Oreli dictū
ridicūm.

Anglo-Hi-
ni connubia
non miscent
cum germa-
nis Hibernis.

unum libenter scitarer, & aucto audire, quid isti boni vi-
ri ad hoc reperiant: quam ob causam Anglica locutio,
in Hibernicis territoriis, despiciatui ducatur? Quos Hi-
bernicos dynastas proferre poteris, Anglicæ collocutio-
nis societate nobiscum coniunctos? imò nolunt men-
tum, Anglicè loquendo, ut ipsi iocantur, intorquere.
Atqui, hoc loco, festiū illud Oreli responsum (est
autem is, inter Hibernicos, clarus, & nobilis) præterire
nolo. Hic, cū haberet infantem filium quattuor an-
nos natum, qui balbus seu potius mutus erat, cūque
alumni alrix parentem huius hæsitantiæ admoneret,
dixisse fertur: A nobis igitur ad Anglicam prouinciam
amandetur, & ibi discat Anglicè loqui. Existimauit
nimirum homo ridiculus, nihil aliud esse Anglicè dice-
re, nisi vel prorsus obmutescere, vel mutila & hiantia
verba rusticè atque inconditè balbutire. Sed ut ince-
ptum opus persequamur, hi, quos iam in manibus ha-
bemus, Anglo-Hiberni, adeò sunt ab antiquis istis Hi-
bernicis dissociati, ut colonorum omnium ultimus, qui
in Anglica prouincia habitat, filiam suam vel nobilissi-
mo Hibernicorum principi in matrimonium non da-
ret. Hæc autem domestica connubia inter se, ea diutur-
nitate, coniunxerunt, ut vnus alterum iam nunc sangui-
nis communione, vel affinitate plerumque tangat. At-
que hoc idem in omnibus illis vrbibus & opidis (de
quibus antè scripsi) obseruatur. Ciues & municipales,
more institutoque Anglorum, viuunt: auctoritate nu-
tuque Britannicarum legum rempub. administrat; An-
glicè etiam ac Hibernicè loquuntur, propter cottidiana
commercica, quæ cum vicinis Hibernis habent: suos tan-
tūm ciues mutua affinitate deuinciunt, & Hibernicos
procos,

procos, vehementissima animi contentione, repudiant. At de Anglicæ prouinciæ habitatoribus satis explicatū arbitror; reliquum est, vt de Hibernicorum moribus, atque consuetudine nonnihil exponam. Vehemens quædam, & peruagata opinio per animos multorum peruadere solet, Hibernicos istos, ad quos iam orationem conuertimus, omnem humanitatem abiicere, fusos per densissimas siluas ac dispersos vagari, deniq. ferina quadam immanitate effrænatos vitam horridam incultamque viuere. Sed qui illos his conuiciis infamant, à mendacio contra verum perspicuè stant. Quamquam enim ab Anglicæ prouinciæ vrbanitate, & lautitia vtcunque abhorrent; non tamen omni ab humanitate, sicut fertur exuti, vitam traducunt. Sed vt homines, qui veri cognoscendi cupiditate ardent, inveterato hoc errore leuem, decreui quidem, fretus lectoris facilitate, præcipua quædam capita, tam moderato temperatoque calamo, quoad eius fieri potest, explicare, vt neque calumniatoris acerbis, neq. adulatoris bladi partes suscepisse, cuius æquo rerum æstimatori vlllo modo videar. Nam mei stomachi non est, contumeliarum aculeis in aliquem declamare: neque item dignitatis meæ, quantulacumq. tandem ea sit, agnosco esse, assentatoriis verborum lenociniis in hominum aures seruiliter influere. Hic igitur considerandum est, inter hos Hibernicos, esse primarios tyrannos, quorum imperio plures tenentur. Horum nomina à quarta ferè vocali exordium sumunt, vt, verbi causa, O Nelus, O Carolius, O Rorcus, O Morus, O Connorus. Item isti tyranni inferioris ordinis præfectos domitos & subiectos habent, qui cum magno euocatorum numero parati sunt, quoties

Hic...
prouinciæ
mores & ri-
tus.

Qui nō tam
agrestes & fe-
ri, quàm pu-
tantur.

Reguli Hi-
bernorum,
eorumque
nomenclatu-
ra.

Imperiam
eorum.

eorum

Aegrè & cū
fraude parēt
Anglis.

O Nelus
perpetuus
Anglorum
hostis.

Aedificia
Hibernica.

eorum princeps signum sustollit, ad bellum exire, eique, quibus possunt, viribus & lacertis opitulari. Quod si officium, vel indiligentia, vel perfidia præteritum sit (nam ad tale militare obsequium in illius fundis, seu ditione viuunt, quandoquidem nullum aliud stipendiarium vectigal illis imponitur) solet princeps, illos ad arma compellere; vel si eos perpugnaces aut refractarios inueniat, manum sibi & copias comparat, signa aduersantibus intendit, eos à propriis sedibus exterminat, bonis omnibus euertit. Talem itaque sibi principatum fingunt, neque Anglico sub iure, & imperio esse volunt, nisi quamdiu Angli milites eorum territoria depopulantur. Solent enim, in huiusmodi asperis temporibus, aut metu permoti, in lacus lucosue se abdere; aut se totos dissimulanter (nam præclare norunt, tempori inservire) ad victorum nutum & voluntatem conuertere. ut primum rursus Angli arma deponunt, isti metu releuati, vetus imperium arripiunt. Hi igitur principes (semper excipio O Nelum, qui in Ultonia dominatur. nam is, quoniam est grauis aduersarius Britannici imperij, in fœniculariis campis statiuam plerumque habet) castella possident, munitione ac mole lapidum fortiter exstructa, cum quibus aulae satis magnæ & amplæ, ex argilla & luto fictæ factæque, vicina adhæsione copulantur. Non sunt factæ tectæ aut saxorum laminis è lapidicina erutis, aut cæmentis, aut regulis, sed agrariis culmis ut plurimum conteguntur. In istis aulis epulari solent: rarò tamen somnium, nisi in castellis capiunt: quoniam aularum integumentis hostes possunt ardentes faces, aëris flabello ventilatas, facillimè admouere. quandoquidem ista materies ignem perceleri-

perceleriter concipit. In primis autem castellano præsidio se tuentur, ne illis quiescentibus nocturna vis inferatur. Quare ut tale quiddam incommodi de nocte non accadat, habent in castelli vertice, tamquam in specula, excubias, quæ sæpissimè vociferant, & in frequentibus clamoribus maiorem partem noctis vigilant. Atque has vociferationes idcirco iterant, ut nocturnis furibus & viatoribus significant, patrem familiâs non ita arctè & grauitè dormire, quin promptus & paratus sit (nam expergefaciunt eum vigiles, quoties inimicorum aduentum suspicantur) hostes à suis laribus viriliter reicere, atque, si peropus sit, etiam in campo cominus ferro decertare. Habent item areas magnis aggeribus & fossis circumdatas, dumetis ac virgultis circumseptas. In has, quoties angustis urgentur, armenta detrudunt; uti melius à grassatorum incursionibus & à tagacium furtis, obvallata inclusione, vindicentur. Non igitur, ut multi auersi à vero opinantur, isti, nescio per quos siluestres anfractus, & paludes vagantur; sed prædia & domicilia certa habent, quæ maxima cottidie hospitum frequentia celebrantur. Sunt sanè homines hospitalissimi, neque illis vlla in re magis gratificari potes, quàm vel sponte ac voluntate eorum domos frequentare, vel illis inuitatum condicere. Prandere solent, hieme, antelucanis horis; æstate, circa horam septimam. Post, si vlla militiæ vacatio illis, ab hostibus detur, cum satellitibus in campis, otandi causa, spatiantur; aut ad montana conuenticula iter arripiunt. Nam statò die frequens hominum concursus fit ex tota vicinitate ad certum locum, qui, cum editus & præcelsus sit, vnus eminet inter ceteros. Ibi vnusquisque de injuriis sibi

E illatis,

Excubiæ in
castellis, cum
clamore.

Area septæ
fossis aut du-
mis.

Hospitalitas
Hibernorum

Prandia
matutina.

Iudicia co-
rum.

Occulta
furta.

Aperta pro-
cerum furta
& rapinae.

Qui de'e-
cus non ha-
bent.

Inimicitie
inter eos im-
placabiles.

illatis, queribunda voce, conqueritur. Tales autem iniuriæ, clandestinis furtis, frequentissime inferuntur. Etsi ipsi dynastæ tam abiecto ac imbecillo animo esse nollunt, nocturna incursione latrocinari: tamen infimæ conditionis furunculi, subcessivis noctibus, in omni genere furandi versantur, & dominorum ædes furtorum receptrices habent. Quod si ipsi procures à quoquam, capitali odio, dissideant, noctem ad prædas non adiungunt, sed exercitum ex sicariis, excursoribus, & servitio conficiunt, atque de inimici ac eius provinciae bonis, omni totius territorij pecore compulso, luce palam prædantur; nisi alter, ad arma vocatus, paratus sit, suas rapinarum ministris vires opponere, atque prædonum impetum pugnacissime propulsare. Nam in huiusmodi excursionibus, agri multorum sanguine sæpius natant, & rapta præda de manibus direptorum crebro amittitur. Verum si congregata pecuda in territoria sua adducere possint, alacres exsultant in victoria, & præclarum illud facinus in album rerum acriter & animose gestarum ouantes referunt. Etenim malunt Tyranni isti inter prædatores apertos, quam latrones occultos numerari. Alterum in magna fortitudinis laude ponunt, alterum in homunculum tantum semissem cadere, adfirmant. Ceterum victi, amissis omnibus fortunis, nulla ferè via compensantur, quam vel tempori cedendo, si viribus inferiores sint; vel parem victoribus gratiam referendo, ut primum vlciscendi occasio datur. Interim præsentem infelicitatis quasi rutam, futuræ prosperitatis pulegio, mitigant. Minas non iactant. Latrare nolunt, mordere volunt. perrarò quidem dies illorum odium placat, præsertim si aliquis ex eorum curialibus ferro, in pugnis,

pugnis, sit interfectus. Et si enim simulatæ amicitiaë mitella exulceratas simultatis reliquias, fœdere obstricti, contegere videbuntur; tamen multos post annos (vlti-
scendi occasione data) facilè intelliges, eos, in reconcilia-
ta gratia, animum semper retinuisse armatum: quando-
quidem sanguinem nullo modo, nisi sanguine, expiari
credunt. Atque non solùm in homicidij auctorem im-
placabiles existunt; sed etiam in omnes, qui eius cog-
natione tenentur, odium, immoderata intemperantia,
conuertunt. Illis sanè prudentissimum videtur, quod
nonnulli stultissimum rentur, cum viuis, pro mortuis
belligerare. Atque ita, in hoc hominum genere, de die,
& in diem viuentium, volubilis fortunæ commutatio
perspicuè cernitur. Qui enim, hodierno die, omni re
pecuaria amplissimè abundat, postera fortassis luce,
omnibus bonis expellitur. Et qui hodie ne libellam
quidem habet, crastino die, præda capta, cumulatissimè
ditatur. Atque ad hunc modum eorum status in lu-
brica, & variata fortunæ vicissitudine vacillat. Sed vt
ad priuata illa damna rursus accedamus, qui incommo-
do adficiuntur, acceptæ iniuriæ querelam ad coronam
deferunt. Et petitor cum sæpius nomine appellat, quem
in crimen vocat. Habent indagatores, qui, mercedula
adducti, solertissimè furta persequuntur, vestigiis pecu-
dum vel puluerulentis vel luteis diligentissimè insistant,
& si fures de tritis ac indagatis viis, ad extraordinarias
semitas declinent, facilius multò peruestigari possunt.
Sed qui reus est, seu cum falso insimules, seu verè ac-
cuses, nulla alia iuris formula, præter sceleris inficiatio-
nem, se defendit. Quæcunq. illi crimini dantur, ad om-
nia respondet: **NEGO HOC.** Quòd si accusator, certif-

Vltio inag-
natos & cō-
iunctos.

Ratio cōue-
niendi & ac-
sandi.

Ratio defen-
dendi mira
& simi lex.

sumis criminibus fretus, prius oculis, quàm coniectura, furta non deprehendat, sed quadam tantum probabilitate ducatur ad suspicandum; operam & oleum perdit. Quandoquidem talis suspicio, seu dubia opinio, tamquam frigida & ieiuna calumnia, omnium sibilis exploditur. Perfacetum erat illud Oliueri Giraldi, fortis & virilis equitis, in tali iam olim concione, responsum. Nam cum criminator non modò Oliuerum vehemente suspicione perstrinxisset, verum etiam clara voce asseuerasset, se vidisse eum, isto ipso temporis puncto, & item in eodem loco, vbi furtum erat factum, in suo expeditum equo, qui curtatam habuit caudam (iste autem equus, quoniam ceteris, mirabili pernitate, tamquam Pegalus, præcurrebat, omni illi frequentia notissimus erat) hinc Oliuerus, cachinnari incipiens, Audite, inquit, optimi viri, quàm grauiusculo scilicet argumento leuissimus conuictator ductus, vana in me criminatione vitur. Me huius furti affinem esse confirmat, quia equum decurtata cauda possideam. Valdè bene res se habet, bone vir. Non difficilem, ac morosum habebis reum: attende itaque, quàm me sis vsurus æquo. Percurras tu omnes compascuos agros, & singula vicatim stabula quæ in tota consistunt Hibernia: & vbicumque inueneris equos, persimili pilorum breuitate notatos, compelle viuitim talium equorum dominos, aliquam damni tui partem refarcire; ego, pro rata portione, non grauatè pro meo etiam equo persoluam. Persalso hoc responso auditores mirificè hilarati omnem risum in accusatorem conuertebant. At verò (vt eò iam reuocetur, vnde huc declinauit narratio) siquis signis luce meridiana clario-

ribus

ribus conuincat, reum manifestissimo in furto teneri; aut reddendum, aut multa pensandum est, quod commisit. vtuntur, ad tales lites æstimandas, quibusdam arbitris, quos illi, BREHONIOS, appellant. Isti sunt ex vna familia prosceminati, intelligentiam iuris Britannici non habent, ciuilis etiam ac pontificalis imperitissimi. Retinent solummodo domestica quædam psephisinata, vsu & diuturnitate corroborata, quorum animaduersione, artem aliquam, ex rebus fictis commentitiisque conflata, pepererunt: quam nullo modo, diuulgari patiuntur, sed sibi inet ipsis, veluti abstrusa atque abdita mysteria, à communi hominum sensu remotissima, eam reseruant. Atque ob vanam hanc reconditæ cognitionis opinionem eorum nomen ab imperita plebecula (quæ citius ficta ostentatione, quàm vera simplicitate capitur) valdè celebratur. Viuunt etiam, & vigent inter illos semidocti quidam legulei, à primis annis, ciuilis & pontificij iuris studio dediti. Latinæ linguæ intelligentiam, ex grammaticorum fontibus non hauriunt. Totum illud, tamquam luteum negotium, ac pueriles tricas, aspernantur. Quodcumque in solum, vt dicitur, venerit, effutire solent. verba grammaticorum arte non expendunt; syllabarum pondera non examinant; omnem periodum spiritus volubilitate, non artis iudicio determinant. Neque sanè mirum. Istud enim ædificium male materiatur, & ruinosum esse oportet; prius, cui, quàm iacta sunt fundamenta, fastigium imponere insipienter conaris. Sed hæc hætenus; ad montanam concionem, vnde huc defluxit oratio, redeamus. Vbi igitur, post longam litigationem, solem præcipitantem vident, domum redeunt:

Arbitri in æstimacione furtorum. Qui ex certa familia.

Iique in magno pretio vulgò.

Iurisperiti inter eos, sed imperiti.

Solutio iuri-
dici conven-
tus,

Cibi eorum
& dapes.

Potus ex
vino ignito.

Accubitus &
ordo in mēsa

& ut quisque est fortuna, ac auctoritate florens, ita hospitum numerum ad cenam inuitat. Cenitant magnificè & opiparè. Nam licet delicatis artolaganis minime abundant, nec etiam illa urbana in epulis lautitia adhibeatur; mensas tamen habent, boue, porco, & aliis cibariis, prout temporum obseruatio exigit, cumulatifimè instructas. Porcos, præcipuè opimos nimio opere appetunt: faciunt pluris omnium obsoniorum nihil. Interrogatus, à conuictore, quidam de O Neli satellitibus, an caro vitulina porco esset delicatior? id, inquit, perinde est, ac si quis percunctaretur, vtrum tu O Nelo sis honoratior? permolestè nimirum tulit, opinatorem de re minime controuersa pueriliter dubitare. Nonnulli dictitant, illos crudis carnibus vesci; quod contra est, ac dicunt: tametsi non admodum coctis, nec plus satis assis delectantur, tamen cruditate minus sæpe nauseant. Utuntur, pro panchresto medicamine, ignito quodam vino, nullo alio liquore permixto, quod communiter Aqua vitæ dicitur, cuius ardore cibus facilius ad concoquendum redditur. Hoc potionis genus intimo artificio instillant: adeo ut, flammula adnotata, totum, quasi bellicus puluis, raptim ignescat. Ingen-tem vini vim emunt in vicinis opidis, Hispani præsertim: quod regis Hispaniarum filium, per risum ac iocum, solent nominare. utroque temeto, epotis plenis cœnophoris, se obruunt. In epulis accumbunt, lectulis positis. primus in mensa locus tribuitur matrifamiliâs, talari tunica, & sæpe crocota, bene manicata, amictæ: mirum inter vtrumque coniugem, inspectante populo, silentium: sola eorum familiaritas cubicularis. Inter cenandum adest citharista, oculis sæpe captus, musicis minime

minimè eruditus, qui chordarum pulsu (sunt autem ex ferreis aut æneis filis, non ex nervis vt alibi fit, contextæ) animos accumbentium relaxat. Non plectro aliquo, sed aduncis vnguibus sonum elicit. Atque licet in musicis neque numeros expleat, neque modum, aut sonorum accentum obseruet (siquidem teretes scientis aures perinde ac sarræ stridor, facile offendit: ita omni ordini obstrepat) tamen vulgus hominum rudi eius harmonia vnicè delectatur. Quòd si aures tuas, pulsas filis, peregrinari intelligat, aut si hominis laudem, vlla ex parte, minuas, furere quidem, & tamquam rabiosulus, bacchari videbitur. Nam vt illius cognitionem ore laudes pleniore, non modo petit, verum etiam exigit. Viuit, hac nostra ætate, Crusus, ad lyram, post hominum memoriam quàm maximè insignis. is ab illo incondito strepitu, qui incontentis, secumque discordantibus fidibus fit, plurimum abhorret: contraque eodem modorum ordine, sonorum compositione, musicum obseruat concentum, quo auditorum aures mirabiliter ferit, vt eum citius solum quàm summum citharistam iudicares. Ex quo intelligi potest, non musicis lyram, sed lyre musicos hactenus defuisse. Vtuntur etiam Hibernici, loco tubæ, lignea quadam fistula, callidissimo artificio fabricata: cui saccus ex corio compositus, & cingulis arctissimè complicatus, adherescit. Ex pelliculis latere dimanat fistula, per quam, quasi per tubum, fistulator, inflato collo, & buccis fluentibus, inflat. Tum pellicula aëre farcta, turgescit: intumescens rursus premit brachio. Hac impressione duo alia excauata ligna, breuius scilicet ac longius, sonum emittunt grandem & acutum. Adest item quarta fistula, distinctis

locis

Crusi citharædi laus.

Musicum instrumentum
Hibernorum

Quod ad
bella vsui.

Militia eorū
& ordo.

Equites ha-
stati.

locis perforata, quam buccinator ita articulorum volubilitate, quā claudendo, quā aperiendo foramina, moderatur: vt ex superioribus fistulis sonitum seu gradem, seu remissum, quemadmodum ei visum erit, facile eliciat. Totius tamen rei prora & puppis est, ne aer per vllam aliam folliculi particulam, præter fistularum introitus, peruadat. Nam si quis (quod hominibus facietis quandoque vsu venit, quoties hisce auletis stomachum facere cupiunt) vel acu punctum in culco rimaretur, actum esset de isto instrumento, quandoquidem follis subito flaccesceret. Hoc genus fistri, apud Hibernicos, bellicæ virtutis cotem esse constat. Nam vt alij milites tubarum sono, ita isti huius clangore, ad pugnandum ardentem incenduntur. At verò quoniam huc declinauit oratio, non multum extrà rem erit, eorum in præliis ordinem, & mores breuiter attingere. Primus ordo est equestris. Sed Hibernici equites ab aliarum gentium consuetudine multum dissident. Nam hastas bene ponderosas, circa medium manibusprehendunt, non ad latera sua, infra brachium, apponendo; sed supra capita lacertis viribusque vibrando. Habent etiam excellentes equos, & dociles, quibus in hostium manum multitudinemque se committunt; aut corporum declinatione, eorum impetum, si certamen non sit æquum, vitant. Totum istud absque magno equitis labore, fit, etiamsi laxissimas habenas habeat. Nihil enim Hibernicis equis est tractabilius. Nunquam petasati in equis hærent: verum ita altè, in vnaquavis lutulenta via, furas attollunt, & ita placidè, sine vilo succussu, equitant, vt caligas cæno atque sordibus nullo modo prorsus obliant. Ad hæc, ferreis scalis (quæ à nonnullis, stapides, dicuntur)

dicuntur) in equos minimè ascendunt: neq. huiusmodi nugatoria (sic istorum opinio fert) ad ininacula phaleris adhærescere permittunt. Sed eas iubarum setas, quæ frontibus imminent, aut equorum auriculas sinistra apprehendunt; atque dum equi, obstîpis capitibus quietè inclinant (nam ad talem facilitatem, ut est eorum docilitas, à domitoribus finguntur) equites, etiam loricis aut sagis amicti, mira corporis agilitate, se efferunt, diuaricatisque cruribus, ephippia clitellis non dissimilia, subito occupant. Talis autem ascensio ita in eorum consuetudine versatur, ut non sit tam laudabile illud munus præstare, quàm turpe non perficere. Canteriis, licet sint placidissimi asturcones, rarò aduehuntur. Equas, ut pariant, tantùm pascunt. Nihil ad equitis æstimationem turpius, nihil ad inspectantium cachinnos aptius, quàm in equa sedere. Proximus est equitibus ordo pedestris, qui constat ex quodam genere sagatorum militum, quos isti Galeglasios appellant. Homines sunt magnæ staturæ, præter communem morem corporati, fortes bustuarij, sanguinarij toti, ac minimè propitij milites. Humanum apud illos nihil tam est, quàm odium humanitatis. Habent tela pedalia, securibus similia & gemina, cultris tonsoriis pænè acutiora, longiusculis hastilibus adfixa, quibus plagam grauem faciunt, ubi feriunt. Prius verò quàm aliquis in eorum collegiũ coopatur, magna religione iurat, quoties in aciem dimicationemq. venit, nunquam tergiuersari: tametsi iste mos magis magisq. antiquari incipiat. In omni acri ac acerbissimo prælio, si ad manus veniatur, aut citò illi pereunt, aut citò perimunt. Sunt, sine controuersia, homines valentissimi, atq. Hibernici belli fundamentum & robur.

Pedites.

Pedites, qui
Karni dicti.

Eorum ar-
ma, & pug-
næ ratio.

Enses suos
amant.

In ea re ani-
mosum di-
ctum.

Bombardis
etiam ma-
nuis uti
incipiunt,

Adagium
Hibernicum

Tertius ordo comprehendit alios etiam pedites, ac levis armaturæ machærophoros: ab Hibernicis Karni dicuntur. Isti quidem hastas amentatas toris viribusque adeo viriliter torquent, ut eas, instar circuli, in orbiculatum gyrum compelli existimares. Cetris aut manicis ferreis armati, pugnant: non admodum ponderoso vestitu tecti incedunt. Hastilium spiculis, equites vel equos eminus fauciant; cominus, districtis gladiis, certamen ineunt. Insignes sunt lapidatores: armis palæstricè uti, omnino nesciunt: nec in ludicra gladiatorum arte sunt exercitati. Rarò hostes, pungendo, effodiunt; ictibus crebrius vulnerant. Enses acuti & minimè scabri, mirabiliter illis in amoribus sunt: & ne in æruginem incendant, nèue eorum acies hebescat, omni diligentia curant. Ferunt, quendam, de horum grege, è prælio reuertentem, plus quattuor periculosis vulneribus acceptis, gladium inspexisse; cumque ex nulla parte fractum, aut aduncum vidisset, maximas numini gratias egisse, quòd illa vulnera corpori, non ensi fuerint inflicta. Ferrearum usus fistularum iam tãdem apud eos increbuit. Etsi enim, primis temporibus, harum sonitum ferre tremefacti non poterant: multò minus eas inflammare audebant; tamen, nostra ætate, ipsi tormentarium pulverem conficiunt, & plumbeos globulos per istas fistulas, admodum dispositè ac expeditè collimant. Horum posteriores cogitationes, deteriores ac immaniores solent esse. Nam si hominis salus in contentione ponatur, quò diutius consilium capiunt, eò propius captivi caput petunt. Prouerbiū est Hibernico sermone celebratum, quoties de rebus deliberatis diffidunt: POSTERIOR KARNORVM CONSULTATIO. Si quem isti occidant,

occidant, semper ad stratum cadauer noua vulnera addunt. Nam vnusquisque interfecti sanguine, ne fortè reuiuiscat, gladium cruentat. Neque vlla cæde occisum putant, quoadusque gladiatoris ictibus caput abscissum vident. Tum confectam rem colli sectores arbitrantur, imò pænè credunt. Quid hoc genere hominum cautius? Vltimus omnium ordo cursorum numero concluditur, quos Hiberni, Daltinos, nos Latine scurras velites, seu seruos à pedibus nominare possumus. Isti inerme incedunt; ministros se præbent equitibus, sparos etiam amentatos vibrant, phaleras sordibus maculatas mundant. Equos, in præsepibus, dentata strigili diligentissime refricant, & pexis setis, nitidos reddunt. Ad hanc poliendi curam, omnibus corporis nervis incumbunt; quantum detrahunt de hac industria, tantum amittunt ex gloria. Etenim hac elegantia, atque equina munditia specialis diligentiae nomen inueniunt. Verecundiam loquendi isti, præ omnibus negligunt, scurrili dicacitate, & inquinatissimis sermonibus vtplurimum illigati. Totus autem tam equitatus, quàm peditatus, quoties ad manus, & pugnam venit, alta voce, PHARRO, PHARRO, inclamat. vtrum à rege Pharaone, Gandeli focero, an ab alia causa clamor iste natus sit, parum ad rem attinet explicare. Qui ex acie inuulnerati discedunt, faucios commilitones domum octophoro portat. Tum præsto sunt empirici, qui herbulis vulnere applicatis, ægritudinem abstergere conantur. Isti, vt etiam pragmatici, in aliquo esse numero volunt: cum tamen planè indocti, & omnino omnis chirurgiae expertes sint. Habent suas similiter familias; hereditate, non eruditione medici euadunt. Cum illud Hippocratis, memoriter

Sæuitia erga
cæcios.

Quartus or-
do militum
qui Daltini
dicti.

Eorum mu-
nera.

Clamor Hi-
bernorum
præliaris.

Cura in fau-
ciis.

Audaces sed
imperiti chi-
rurgi.

Quibus ars
ea Heredita-
ria.

Libri eorum.

Quæsitum
breuiter, tam
imperiti
cum sint,
quomodo
curent.Id fieri, vi in-
fir nobis ca-
loris.

possunt recitare: VITA BREVIS, ARS LONGA, se satis lucu-
lentè instructos arbitrantur. Inanes esse confirmant
hominum conatus, in hoc exiguo vitæ curriculo, se me-
dicorum libris inuoluere; quorum lectio est adeò infi-
nita, vt prius moriendo naturæ, quàm curatione ægro-
tis medicinæ studiosus satisfaciat. Lectitant tamen, qui
inter eos lectitare sciunt, peruetustas, & fumosas mem-
branulas, multis lituris interpunctas, Hibernicè scriptas,
quas in ore & in amore mirificè habent. Quando oua,
in schaphiis, agitare virgulâ norunt, cùm digitos com-
primendo, succum ex herbis, minutatim concisis ac tri-
tis, exprimunt; cùm vulnus specillo attentare, & fasciolis
obligare discunt; tum se Asclepiadas, & Hippocratas
germanissimos opinantur. Et tamen, inquiet aliquis,
solent vulneribus mederi. Sanè quidem: etiamsi illa, vt
vt est, curatio naturali efficientiæ potius, quàm his em-
piricis, qui omni arte carent, sit tribuenda. Sed quo-
niam hic noster libellus in academicorum manus per-
uenturus est, in quorum auribus, propter crebras exer-
citationes, sagacissima laudatorum mysteriorum inda-
gatrix, Philosophia, scientiæ naturalis domicilium col-
locauit: de his studiis, quæ academiis egregiè nota, mi-
hi sunt non inaudita, fretus eorum humanitate, opidò
paucis disputabo. Natura igitur, cuius nutu, ac mode-
ratione cuncta exsistunt, inseuit, in omni re creata, quos-
dam igniculos, quorum calore singula conseruantur.
Hæc ignea vis à plerisque dialecticis calor naturalis ap-
pellatur. Etenim est in scholis res perrecondita ac mul-
tùm & sæpe quæsitæ, an ille calor vitalis ab homine, vel
alia quauis natura, vt ceteræ aduentitiæ res, cogitatione
seungi ac diuelli possit. Quæ sanè dubitatio nihil ad
rem

rem facit. Neque enim homo proximum est huius caloris fundamentum, sed naturalis ignis in homine, ac in qualibet re, per omnem mundum, consistens: siquidem est proprium vnius ignis munus calefacere. Absque hoc igne sol calorem impertire nulli rei posset. Non enim, vt plebei philosophi affirmant, calor iste ex hoc tantum manat, quod solis radij reflectantur, sed naturalis flamma (quæ in sole maxime viget) hoc munus præstat; quæ si à sole abesset, nunquam radij percussio ardentem istam qualitatem procrearet. Etenim quæ sol elargiri posset, quod non habet? Quod autem in scholis peruagatum ac decantatum habeatur, cotem acuere, cum sit ipsa hebes: in eo etiam homines non satis scienter philosophantur. Nec enim acumen aliquod ex coete in ferrum transit, sed dum chalybem refricamus, paulatim extenuatur acies, & quò tenuior est, eò acutior efficitur: quod non coti, tanquam proprium est tribuendum; sed etiam arenulæ, umbilicis, pulueri, & aliis rebus, quæ nouaculæ aciem exulcerando corrodunt. Ego iam olim, in commentariolis meis, quibus Porphirij institutiones, ad Chrysaoriû scriptas, explanavi, nimis frigide de hoc calore disputavi, cum tamen locus ad tractandum aptissimus mihi fuisset oblatus. Sed danda est hæc venia ætatulæ meæ. vnde viginti solum annos fui natus, cum istas lucubrationes scripserim, atque id temporis (dicam enim, quod verum est) de hoc naturali & vitali foco minimè somniaui. Quod non multum mirabile videri debet. Etenim nihil est, in locupletissimo præpotentis philosophiæ narthecio, tanta æstimatione dignandum, nihil in venis ac visceribus naturæ tam abstrusum atque reconditum, quàm exacta huius

In Sole ignem quidam etiam esse

Admiratio & vera elatio huius ignis per omnia diditi.

Ad quem
cēcutit pror-
sus Paracel-
sus.
In Autora
philosoph.
cap. 19.

Doctorem
acutissimus
Thomas de-
fensus.
In curatione
corporum,
præsentanea
vis eius na-
turi ignis.

Qui inuatur
& accenditur
tamen à pe-
ritâ medici-
nâ.

ignis cognitio. Pretiosissimam sanè hanc margaritam, naturæ pala inclusam, velut incorruptam virginem, ab importuna insipientiū procūm sollicitatione, eius custos Philosophia solet disiungere; ex eo euēnit, quàm mini-
mè multos naturæ venatores, propter angustiatos & in-
terclusos aditus, ad eam, scientiæ peruestigatione, adspi-
rasse. Quin etiam ipse Paracelsus, medicorum, vt eius
fautores gloriantur, deus, ne per transfennam quidem,
hanc nostram deam adspexit: dumque D. Thomæ sen-
tentiam lucifugus Andabata reprehendit, suam inscien-
tiam manifestò prodit. Nam & inibi, vt sæpius alibi, ve-
ritatem mendaciis Paracelsus contaminat; & qui sit de
hoc igne, prorsus in media Philosophia retruso atque
abdito, D. Thomæ sensus, in eius mentem & sensum
non intrauit. præposterè verò aduersarium refellis, cuius
mentem perperam intelligis. Sed ad propositum. Hæc
igitur naturæ scintillula, per totum corpus fusa, membra
salutari calore fouet; languentem naturam excitat; ia-
centem extollit; fessam recreat; mansa concoquit; cruda
digerit; cibos in sanguinem conuertit; denique esculen-
tas reliquias depellit, postremò naturam, omni, qua pos-
sit, tuitione tegit. Quod si homo (hoc idem de cete-
ris animantibus intelligi oportet) in morbum incidat,
aut ei vulnus inpositum sit; solet hic naturæ focus se
colligere, iniustum dolorem fomentis mitigare, postre-
mò ægritudine medicinam adhibere. Si artis efficaci-
tas accedat breuiori temporis interuallo, ægrotus ex
vulnere, aut morbo recreatur. Sin maior sit naturæ la-
bor, quàm artis vis; tum diuturnior est curatio, dolor
acerbior, periculum maius, ex vulnere item sanies ema-
nat; quandoquidem luctator ignis naturæ, quasi cum
igne

igne contra naturam, nec ita citò incendium per se re-
 stinguit. Horum tamen nihil contingit (nisi plaga sit
 insanabilis) vbi per artis suppeditationem naturæ vires
 integrantur. Nam tum vacuitas est ab angoribus, vul-
 nus purum ac mundum manet. Etenim nullum pæ-
 dorem medicina, germanæ artis particeps, in carne per-
 mittit: quoniam vitali igni opem fert, cuius auxilio re-
 calefcit, quocum mirifica operandi societate constringi-
 tur. Ex quo profectò intelligitur, ista empiricorum
 medicamenta penitus esse otiosa. Tantùm enim abest,
 vt conquassatam naturam commoueant, currentem
 quidem vix incitant. Cùm itaque naturæ ignis suo per
 se fungatur officio, plures illiterati idiotæ sibi arrogant,
 quod nullo iure vendicare debent. Etenim nulla est
 carunculæ particula, quæ, modò putrida non sit, hanc
 curandi vim à natura non arripuerit; quod à talium my-
 steriorum speculatoribus, βάλαμον, peracutè nomina-
 tur. Sed hæc missa faciamus, quæ indoctis obscura,
 minutis medicis incondita, ipsis Physicis spinosiora &
 ad historiæ propositum non admodum necessaria vi-
 dentur. Iam verò si quis, inter Hibernicos, præsertim
 summo loco natus, à vita discedat, incredibile est, quan-
 to, & quàm fæmineo fletu, omnia loca circumsonare
 soleant. Atque vt lugubrem lamentationem, rationis
 temperamento modificatam, magnopere non reprehē-
 dam; tamen peruersum anicularum morem non pos-
 sum non liberius accusare. Nam vt primùm vnus ex
 his, qui in honoribus populi versatur, halitū extremum
 efflat, videre licet, complures mulieres, per vicos & cam-
 pos cursare, lupino vlulantiq̃ue clamore, omnium au-
 res obtundere. At verò vbi templum, in quo mortuo
 paren-

Nihilum
 autem ab
 imperitā.

Ratio fune-
 rum apud
 Hibernos.

Præficarum
 natiæ & la-
 menta.

paren-

Et verè mi-
mici gestus.

Quæ omnia
spemenda à
Christiano
certa.

Lacrimas eas
nec veras esse

Iocundo ex-
emplo do-
ctum.

De moribus
Hibernorū,
paullò com-
munius.

Amor in nu-
trices & col-
lactaneos.

parentatur, ingrediuntur, quanto eiulatu sacram com-
plent ædem, non facile dixerim. Buccis inflatis excla-
mant, perquàm flebiliter voces eliciunt, redimicula po-
nunt, capita nudant, crines lacerant, frontem feriunt, la-
tera intendunt, palmas dilatant, manus in cælum ex-
tollunt, mortuorum cistas versant, operimenta dilori-
cant, cadauer amplexantur, oscula infigunt, mortuum
humari vix permittunt. Hæc eò scribo, vt Christianæ
fidei præcones commonefaciam, deformem hanc con-
suetudinem, orationis flumine, & minarum fulmi-
ne, ex fæminarum mentibus stirpitus extrahere, ipsos
etiam mortuorum manes in effæminatum hunc plora-
tum testes laudare. Neque enim squalore vultus, aut
genarum laceratione, aut corporum percussionibus, aut
næniarum plangore exsequiæ, & funera celebrantur.
Talia viuis abesse valent, mortuis nihil prodesse solent.
Ex hoc lacrimarum fonte profluxit (vt arbitror) tritum
illud & celebratum, in Anglico sermone, prouerbium,
HIBERNICE LACRIMARI. Dicit mihi meminini, nonnul-
las mulierculas, tantùm de more, se his lamentis lacti-
misque dedere. Cuius rei fidem fecit, non multis ab-
hinc lustris, vetula anicula, quæ cùm, diu multumque
vociferata, irtrauisset, de socia quæsiuit, quod tandem
mortuo nomen fuit? Quàm grauitè notum lugeret,
quæ incognitum tam vehementer deplorabat? Hæcte-
nus de Hibernicorum institutis distributius, ni fallor, est
explicatum; pauca etiam generatim adiungam. Sunt,
vt suprà commemorauì, perhospitales; proluxa, benefi-
cæque natura; in laboribus, ex omni hominum genere,
patientissimi; omnium bellicosissimi; in rerum angu-
stiis rarò fracti. Nutrices, ad extremum vitæ spatium,
in lo-

in loco parentum habent. Earum natos, quos vocant Collactaneos, magis ex animo, quàm germanos fratres amant. Singula illis credunt; in eorum spe requiescunt; omnium consiliorum sunt maximè conscij. Collactanei etiam eos fidelissimè, & amantissimè observant. Nihil perfidiosum & insidiosum, nihil fallax in illis inuenies: quin etiam parati sunt, offerre capita sua, pro lacteorum fratrum, vt appellant, salute, periculis omnibus. Cæstibus hominem contundas, eculeo excrucies, ignitis laminis amburas, omnia exquisita supplicia, vehemens feroxque tortor, in illum expromas: tamen nunquam eum de insita mentis fidelitate deduces; nunquam vt officium prodat, induces. Hibernici etiam, magna ex parte, sunt religionis summè colentes. Quod certè laudandum est in iis, qui vitam, ad veram religionis normam dirigunt: alioquin in spoliis, prædis, homicidio religio non valet. Sacerdotes apud illos magnam obtinent dignitatem: quorum salutari admonitione (vt est hominum genus tenerum & flexibile) auditorum conscientia facillimè mordentur. Si omnia bello ardeant, religiosi, tamquam feciales caduceo ornati, vtroque rusticari incolumes possunt. Nefas esse arbitrantur, vel teruncium de sacerdotis bonis, in vlla direptione, attingere, multò magis execrantur, eorum corpora vulnerare. Idem honor rhythmicis tribuitur, quorum ingeniis subiectam vitam, famamque habent. Nam horum laudationibus immortaliter gaudent; contraque eorum versibus violari, carnificinam existimant. Nam vt reliqua omnia æquissimo animo ferant, quæ illud infamiae frænum mordeant, non inueniunt. Nec sacerdotes & rhythmici solùm, sed omnes etiam, litteris tincti,

Et mira fides.

Pietas illorum.

Verentur
vnicè sacer-
dotes.A quibus in-
iuriam omne
nem belli
abstinent.Propensi ii-
dem in litte-
ratos.

Quos doctrinae filios appellant.

Templa omnia, pro intermeratis asy-
lis.

Kildariae Comitatus laus.

Circa annū
salut. 1500.

tinēti, sunt in laude & gratia apud illos. Item ipsa optimarum artium cognitio est in honore maximo. Atque ut veteres se, nullo modo, sapientes volebant nominari, sed philosophos, qui sapientiam expeterent, eiusque decretis parerent; ad eundem modum, Hibernici, etiamsi hominem omnium litteratissimum, ad cælum laudibus efferre studeant, eum nunquam virum doctum, sed bonum doctrinae filium appellant. Præterea si hostes, in armorum ardore, ad templa, animis tardati, confugiant, in istis asy-
lis, omni periculo liberati, magis securè conseruantur, quàm si castellana materia essent muniti, atque firmati. Rustici, & alij plebei homines, in huiusmodi depopulationibus, in sacra loca, quæ omnibus bellis inuiolata sunt, subuolare, cum tota familia, consuecunt, nisi direptores, omni celeritate, eorum migrationem anteuertant. Simplex & falsum quoddam, in tali euentu, comitis Kildariae responsum litteris celebrandum existimo. Vir fuit honoratus, & nobilis, summa potestate præditus. Nam Hiberniam, sub Anglico imperio, triginta & tres annos occupauit. verum non deerant inuidi, qui eum à dominatione reipub. semotum vellent. Deferebant multa ad Henricum septimum, Angliæ regem: eius scilicet vicarium, Kildariae comitem, ex quo tempore ad reipub. accessit, non tam prouinciam administrare, quàm regno, per se, uti. Omnium fortunas deuorare; ducem se, principemque ad quoduis flagitium præbere, quin etiam, certo quodam tempore, initum fuisse consilium, ab ipso comite, inflammandi, sacrilegum in modum, Templi Cassiliensis. Giraldus, reus citatus, adfuit. Atque ne fortè, in rebus sitis ante omnium oculos, diuerticula flexiones-

Alexionesque quæreret, accusatores vnumquodque crimen planum facere; in digitis suis singula flagitia constituere; atque in fani exultatione diu acriterque commorari; multi fide digni, quorum primus Archiepiscopus Cassiliensis fuit, testes in reum procedere. Rex ac Consiliarij, quid ad hæc comes haberet, percunctari. Ille, præter omnium expectationem, crimen fassus est. Hic rex exalbescere, adstantes oculos in reum conuertere, hominis audacissimi dicto obstupescere. Quid multis? Rex, comitem stomachans fastidiosè, interrogare, quid fiebat, ut violarit, & imminuerit ius ac officium? aut quo ore auderet, illud confiteri, quod esset sacrilegium perpetrare? Ad hæc ille, ita me Deus, inquit, amet, nunquam ego faces isti delubro iniicere animum inducerem, nisi quidam nuntij liquidò dicerent, & mihi pro certo significarent, Cassiliensem Antistitem, id temporis, in tēplo fuisse. Hic risum continere rex nō potuit, cum virum simplicē, sacrorum religionisq. minimè hostem, eo argumento crimen diluere animaduertisset, quod eius crimen re vera duplicauit. Ista ergo omnis accusatio in risum conuersa est. In Hiberniam, cum imperio rursus mittitur. Nam cum aduersarij summum Henrici odium in illum transferre conarentur, dicebant, Giraldum tam furiosum ac effrænatum esse, ut eum tota Hibernia gubernare non possit; Itane verò, inquit Rex, tuum ille totam Hiberniam gubernabit. Sed non vagabitur oratio mea longius: ad Hibernicos redeo, quorum mores satis, ut arbitror, enucleatè illustraui. Quod autem quorundam sermo increbruit, eos passim in siluis, inter feras, ætatem degere, fænumque, instar pecudum, esse; id tam abest à vero, ut nihil magis vero esse

Eius Comit-
tus li erri-
mæ simplici-
tatis dictum.

Hiberni à
barbara feri-
tate excusati.

Nisi quod
quidam inter
eos soliuagi
& exleges
prædones.

Quorum vi-
ta & victus,
aspera.

Eaque exen-
satione, imò
laude digna.

possit contrarium. Sed ductum & conflatum hinc mendacium istud existimo, propter nonnullos exleges, omnibus flagitiorum maculis notatissimos. Etenim isti nulla fidei, nulla religionis iura retinent; nec Britanico imperio subiiciuntur, nec Hibernicis Dynastis moderantur; sed desertissimas solitudines persequuntur, in rapinis & ex rapinis viuunt, villulas & pagos noctuabundi incédunt, omnem vitæ societate vi & armis disturbant. Quod autem in siluis, prohibiti cibis & reectis, delitescant, quod ieiunitate corpora adfligant, quod olusculis & aquatilibus herbis vescantur; hæc incommoda, seu potius calamitates, non voluntate inducti, sed necessitate coacti, perferunt: tametsi rarò, absque obsoniis & vino, etiam in suis cauernis, inueniantur. Talis vitæ & victus asperitas, multorum iudicio, illis vituperationi est ego tamen hanc duritatem in aliqua ponendâ laude duco. Nam licet nocturna ista prædandi atque rapiendi licentia accusabilis, imò verò execranda sit; tamen in istis perditis ac profligatis excursoribus, hæc duritia summopere est miranda. Quem enim potes mollem & eneruatum nouitium, aliquo in numero, putare, qui cum hoste non valet configere, nisi dulcicula potione, & quibusdam sportellis sustentetur, imò nisi, abdomini natus, crapulam cottidie exhalet, nisi vnguentorum odore nares recreet, nisi sub pellibus interquiescat, nisi variis vestibus, & nescio quibus lacernis oneretur? Bellicosus quidem ille miles, & nervosus haberi debet, qui sudo & vdo cælo aptus est, qui ad omnes labores impiger inuenitur, qui famem pro condimento, nasturtium pro cibo, humum pro cubili, arbustum pro tabernaculo habet. Hanc autem vitæ acerbicatem isti spoliatores

vexatoresque ita seuerè ac vehementer consecretantur, vt cum iam olim par grassatorum, posteaquam totam noctem peruigilasset, somno se dare in publico parasset (hoc autem accidit brumali tempore, quo omnes passim agri pruina obriguerant) & vnus ex illis ingentem niuis globum capiti suo imposuisset, alter, contubernalis sui mollitiem agrè ferens, dixisse fertur, Næ tu quidem (excors, ac effæminate tiro) vapulare debes. Tantane, amabo te, mollitiæ fluis, vt non absque puluinari, ex nocturna lassitudine, dormire valeas? Hoc in libro, quorundam fortassis iudicio, lectoris expectationi satisfaciendū fuit, quæ nonnihil de purgatorio S. Patricij (nam hoc monumentum, in exteris gentibus, multorum sermonibus peruulgatum, & percelebratum est) atque de nepis, natricibus, aliisque venenatis animantibus, quibus Hibernia caret, libenter audiret. Sed hoc totum in aptiorem locum, approbante Deo, coniciam. Plura item huic libello, de insula viuentium, & multis Hibernicorum fontium prodigiis adfingere potui, sed quoniam ista loca nunquam perlustraui, neque ab hominibus fide ac religione excellentibus, quidquam de illis pro vero accepi; satius esse duxi, de dubiis portentis prorsus conticescere, quàm certos, de rebus incertis, sermones dissipare.

Insignis duritiæ & patientiæ exemplum.

Vana quædam prodigia sparsa de Hibernia.

G 3 RICHAR-

DUBLINIENSIS, DE REBUS IN HIBERNIA GESTIS, AD CARISSIMUM suum fratrem, clarissimumq. virum, P. Plunketum, Dominum Baronem Dunsaniæ,

LIBER SECVNDVS.

VTRVM prudentius aut optabilius esset, nullam antiquitatis memoriam colligere, an commentarios aliquos rerum nostrarum scribere, per diuturna dubitatione (Plunkete frater) aestuavi. Nam prorsus à genere hoc toto narrandi refugere, tali praesertim, quod ad laudem honorémque maiorum nostrorum valere possit, vituperabile mihi profecto videbatur, & in eo explicandi munere multum opera laborisque consumere, vix rebar eius esse, qui in Annalibus nostris, modicè vel potius intra modum, esset versatus. Nam quid operosius esse possit, quàm acta, ab hominum cogitatione, longo intervallo antiquitatis, remotissima, & quorum memoriam auctores nullam reliquerunt, in Historiam includere conari? Etenim si quispiam
priscorum

priscorum temporum memoriam cupiat recordari
 ultimam, quis sit ille, qui primus pedem in Hi-
 berna posuit, quis illius reipub. fundamenta iecit;
 in nullam vetustatem, per totam monumentorum
 evolutionem, incurret; neminem Historia patrem
 leget; nihil, certis auctoribus, comperiet (quantum
 ego ex per antiquis rerum veterum libellariis su-
 spicari unquam potui) à quibus instructior esse
 queat, ut quidquam pro certo, de his dubiis sta-
 tuat. Demus quadam mutilata atque muscosio-
 ra macrocola exstare: demus rumores, sine au-
 ctore & capite, præferri; demus anctæctas quo-
 rundam Diuorum vitas litterarum monumen-
 tis tradi; tantum tamen hæc absunt ab Historiæ
 perfectione, ut vix paucorum annorum rimas, in
 continuata narratione, explere videantur. Quod
 si ex Hibernicis poëtis, qui multorum præconia
 versibus mandant, subsidium, ad tanti operis
 confectiorem, petas; illi quidem (sicut mihi vide-
 tur) pauca, atque admodum pauca adiumenta
 subministrant. Etenim mos est apud hoc genus
 scriptorum, ex vanitate plurima, ex veritate per-
 pauca, narrando, explicare. Isti insuper qui inter
 illos poëmata faciunt, se mente ac voluntate, in
 certas quasdam familias omni prædicatione, litte-
 risq; decorandas, coniciunt: unde effectum est, ut
 nulla

Quoniam
 Annales nulli
 apud Hiber-
 nos.

Poëtæ quidē,
 sed adulato-
 res & vani.

Res etiam
noti & supe-
rioris æui
cū periculo
& inuidia
scribendæ.

Ob futilia
multorum
iudicia.

nulla eorum narratio ad historia fidem scripta videatur. Nam qui poterit is sincerè ac religiosè res pronuntiare, qui alieno honori assentatorie verificatur? Neque hæc in eam sententiam disputo, ut nostrates, qui antiquitatis notitia delectantur, à veterum palimpsestis legendis & peruoluantandis deterream; quandoquidem vetustatis indagatores non modo non contemno; verum etiam vehementer laudo; sed ad hoc unum omnis mea spectat oratio, ut miram esse significem, talium tabularum paucitatem, quarum scitybis, res exactis temporibus gesta amiciri videntur. Jam verò si quis, ab hac veterum scriptorum penuria, ad res recentes & ætate nostra confectas, recurret, easque in publicum legendas, proponere cogitaret; ego sanè, tamquam alieni periculi cautor, si dissuadere possem, nemini, ut tale munus susciperet, persuadere vellem. Etenim quid maiores molestiarum moles continere possit, quàm uniuscuiusque idiota iudicium subire? Quàm in contemtissimæ plebeculæ oculos incurrere? Quàm à stupidis & barbis reprehendi? Si quem dilaudes, adulator: si vituperes, calumniator iudicaris. Ego, inquit unus, in cauponula garriens, & cum suis combibonibus mentem ac mētum in scyphis defigens, his pugnis non modo interfui; verum

etiam

etiam praeui. Male hoc narrat; ineptè illud explicat; tricas nimis curiosè dilatat, astus in simpulo excitat; lemniscatam palmam in hilo reponit; non in nigro, sed in fusco equo is vehebatur; pugna erat cum hoste commissa, non hora diei octaua, ut ille monumentis mandat, sed circiter nonam. Ad hæc, ab historico memoria ac posteritati non est proditum, quid frater meus germanus eo in praelio viriliter gesserit; cognatum etiam meum, inquit alius mendax emendator, vel obliuione obruit, vel taciturnitate celat. Facilius enim vulgus imperitorum, quid negligenter prætermiseris, vituperare; quàm, quod diligenter scripseris, approbare solet. Cùm igitur opus valdè vehementer operosum esse sciam, antefacta, perlongo interuallo temporum à nobis disiuncta, & in obliuionem diuturnitate obducta, historiae monumentis, ad omnem posteritatem, commendare; eiùsque nomen, qui æqualem ætatis suæ memoriam in adspectum lucémq. profert, apud animos maioris partis hominum subinuisum esse: utrumque sanè laborem malui ad alios delegare, quàm ipse suscipere. Medium itaque cursum tenens, maiorum nostrorum, qui ex Britannia in Hiberniam demigrarunt, bella, & gloriosas victorias, his libris complexus sum. Atque huius

H

volun-

Quid hoc opere præfertim, & quod tempus cõtineatur.

voluntatis mea, non est difficile rationem subiicere. Primum domesticis antiquitatis monumentis testatum consignatumque est, nihil in omni memoria etatum & temporum magis memorabile, in Hibernia contigisse, quàm eam Britannicis viribus reseratam, armis oppressam, praeliis subactam, triumphis & tropæis notatam fuisse. Deinde illa historia cognitio, ad nos, qui in Anglica prouincia sedem habemus, atque ex Britannica stirpe generati sumus, in primis pertinet. Etenim quo studio viri, genere ac dignitate præcellentes, magis capi debeant, quàm prisca vetustatis memoriam tenere? Aut quæ maior in cognoscendo suauitas & delectatio esse possit, quàm maiorum consuetudinem vitamque ob oculos collocare? Ignorare enim, quid priusquàm in lucem sis editus, in patria contigerit, id est perpetuò in patria esse peregrinum. Postremò hanc præ ceteris historiae partem attingere volui, propterea quòd Siluester Giraldus Cambrensis, qui recens à primo Britannorum aduentu in Hiberniam venit, haud ineptè harum rerum memoriam posteritati prodidit. Etsi enim is nec nihil doctissimè, nec omnia grauissimè scriptauit, illius tamen labor meum utcumque laborem minuit, quandoquidem valde quàm pauca, seu potius nulla, quæ ad rem pertinent, tacitus videtur præterire.

Giraldus
Cambrensis
Historicus.

praterire. Nam adeò minutatim omnia minima mansa persecutus est, ut, ne in breuitatem offenderet; maluerit in historia videri nimis loquax, quàm parum diligens. Quare in nouo opere rediuinos lapides non abiecti, imò præcipua quæque ex Giraldo, ac aliis adeſſotis commentariolis libaui, atque ordine quodam, ac momento perquisitus diſpenſaui, ut hiſtoriam, quæ in nulla parte hiare debet, continenti narrationis tenore perpetuarem. De reliquo (nobiliffime atque illuſtriſſime frater) non eſt cur à te, more inſtitutòque oratorum, contendam, hæc noſtra benignè attentèque lectitare. Benignitatem, ſcio, uſitata tua humanitas præſtabit; attentionem, ſpero, ipſius rei dignitas commouebit. Res igitur hæc eſt.

*Q*UINQUE Hiberniæ prouinciis, quinque vel plures reguli, per idem tempus, præficerent; inter iſtos, Dermicius, Murchardi filius, totius Lageniæ principatum tenebat. Hic cum ab incunabilis incredibilem quandam insolentiam, cum nutricis lactè, ſuxiſſet; pari animi faſtidio, reliquas ætatis partes conſumerat. Non enim modò non frequenter, verum perrarò etiam accidit, adoleſcentes nobili proſapia procreatos (ſi non bona inſtitutio adhibeatur) inflato ac tumente animo non turgereſcere, ut eos, quibus fortunâ, plurimum antecellunt, faſtidioſa elatione inſolenter contemnant. Quod cum in

Circa annum
ſulutis 1168.

Quinque
reguli Hiber-
niæ.

Dermicij
improbitas, à
natura & ab
uſu.

Eius in reg-
no nouo su-
perbia & in-
solentia.

Ideoq. pau-
latim à pro-
ceribus defe-
ritur.

Dermicius
amoris im-
potens in cō-
termini re-
guli vxorem.

multis perspici potuit, tum in Dermicio maximè appa-
ruit. Posteaquam enim pater eius Murchardus Du-
bliniensium proditione interfectus fuit; atque regia La-
geniæ prærogatiua ad Dermicium hereditario iure per-
uenit: gloriosa regalis tituli nouitate captus, sublatius
ac intolerantius se in regno iactauit, vsquedum nobili-
tatis contemtor, atque infimæ plebis oppressor habere-
tur. In eum itaque locum rem deduxit, vt prudentium
congressum declinarit, atque adulatorum blandimen-
tis (quo bestiarum genere nihil principum dignitati ini-
micius excogitari potest) aures suas studiosè dediderit.
Cum igitur prouinciæ dynastæ animaduernerent, opti-
tium (quos publici consilij duces esse oportebat) aucto-
ritatem frangi, nouorum hominum potentiam, & im-
pudentiam corroborari, se ab eius familiaritate pedeten-
tim disiungere, atque non tam sacrosanctam regis au-
toritatem amare, quàm superbissimum Tyranni do-
minatum timere. Rex ad hunc modum à satellitibus
& consiliarijs prudentibus desertus, ad eam vitæ prauit-
atem deferebatur, vt non modò suos acerbissimis tri-
butis vexarit, sed finitimos etiam principes omni iniuria
exagitarit. Nam dum Ororicius, Mediæ regulus, ter-
minales prouinciæ suæ oras, cum exercitu perlustrabat,
vti illos, qui vel aperto bello, vel occulto latrocinio eius
terras populabantur, ferro ac armis frangeret: Dermi-
cius hoc interim spatio, Ororicij vxoris amore, extra
modum, flagrabat. Hæc erat O Machelini filia: fæmi-
na quidem, quam natura formosam, fortuna reginam,
morum leuitas meretriculam effinxit. Atque hoc rei
exitus indicauit. Nam vbi Dermicius cum illa de a-
more, per impudicos ganeones, ad amasij libidines fa-
ctos, &

ctos, & per Ororicij domesticos, largitionibus corruptos, crebrius agebat; tandem horum importunitate imbecilli consilij mulier victa (molles enim ac cereæ sunt talium herarum mentes) in procū sollicitationes, voluntatis inclinatione propendebat, occultumque animi assensum, subobscura verborum circuitione, muliebri verecundia retardata, significabat. Dermicij lenones, in ganearum illecebris multū & assidue exercitati, reconditos principis sensus, ex familiari nutu, lasciuo ocellorum coniectu, atque sermonis ansis acutè conii-ciunt: totam rem ad Dermicium deferunt, qui, nulla interposita mora, facta manipularium manu, fæminam amore sæuo fauciam, secum vnà, perinuitam scilicet, rapuit; vti ad matrimonij repagula perfringenda, non tam diuturnis præmiis allici, quàm repentinis pœnis compelli Menelai Helena videretur. Nuntius grauis adfertur huiusce mali ad Ororicij castra: quo audito, parū abfuit, quin ei zelotypiæ cruciamenta omnes mentis partes ademerint. Freinere cœpit, omnes diras sibi ac suis imprecari, discindere vestem, adstantium aures vultantibus querelis implere. Eius consiliarij, in quem tametsi perpetuò officiosissimi erant, tamen cū hominem ita tabificis furiis agitari perspicerent, in eum consolando, tanto præsertim doloris æstu, qui adhuc consolabilis non erat, frustra laborem ponere nolebant. Nunquam enim zelotypia cum ratione copulatur, neque ad consolationis grauitatem furor adhibetur. Ast vbi regem, sensum resipiscere vident, eum adeunt, atque ingenuè fatentur, se & plurimū dolere, & vehementer gaudere. Dolorem capere ab hac insigni iniuria; gaudium autem gaudere, pessimam vxorem ab op-

Quam etiā
rapuit.

Ea in re ma-
riti dolor.

Quem con-
siliarij solan-
tur.

timo marito dissociari. Nullam esse in vita pestem maiorem, quàm cum scorto ætatem degere. Lupam ingenium suum ad omnem fraudem versare; cum amore, quem fronte præ se fert, mente respuere; expilare ærarium; se in intima coniugis consilia fallacissimè insinuare; nihil silere; omnia amatoribus, quibus se pervulgat, enuntiare; neminem esse ad omnia consilia adeo prudentem, quem non meretriciæ blanditiæ infatuare valeant; non esse tutum minulæ corpusculum amplexu circumplicare, dum eius animus in alieno grabato conquiescit; neque regium igitur, neque egregium esse, ob raptam meretriculam muliebriter cruciari; præsentis dolore præterita mala non sedari; ad extremum, friuolum esse, ea, quæ sobria meditatione sanari non possunt, lymphata recordatione exulcerare: aliaque plura in eam rationem loquebantur, quibus regem ægritudine leuandum censebant. Princeps hæc omnia patientissimis auribus accepit, palamque est professus, se in eorum prudentissimis fidelissimisque consiliis libenter velle conquiescere, integram rem illis reservare. Illi consilium de illata iniuria ineunt, firmo ac maturo decreto statuunt, litteras grauiissimæ conquestionis plenas, in primis ad Rothericum dandas. Is erat Conaciæ præfectus, & totius Hiberniæ cum primarius, tum potentissimus princeps: ad quem Oroticius epistolam, ad hunc modum, exaravit.

Isque regulis se permit-
tit.

OROTICIUS ROTHERICO S.

Litteræ
Oroticij
ad Ro-
thericum.

Etsi non sum nescius, illustrissime princeps, humanos casus æquo semper animo ferendos; & hominis esse, virtutis præstantia excellentis, ob meretricis inconstantiam

stantiam mutabilitatemq. non effæminari; tamen cum
 atrocissimum hoc crimen, quod ad te, certò scio, prius
 omnium rumore, quàm meis litteris allatum est, ita sit
 hætenus inauditum, vt ante hunc diem non sit, nostra
 memoria, contra vllum (quod sciam) Hibernicum re-
 gem susceptum: seueritas me iubet, iustitiæ concedere,
 quod caritas monet, vindictæ recusare. Si dedecus spe-
 ctes, hoc ad me vnum, fateor, pertinet: si causam con-
 sideres, ea tibi mecum est communis. Qualem enim
 in nostris hominibus, nobis regia dominatione deuin-
 ctis, spem collocabimus, si mulierosus hic mœchus, ac
 potius pudicitiae expugnator, tanti sceleris impunitatem
 fuerit consecutus? Quippe inulta principum flagitia
 (qui in omnium oculis habitant) perniciosam imitatio-
 nem exempli populo prodere consuescunt. In summa,
 meam erga te voluntatem satis exploratam habes. vi-
 des me fortunæ telis fauciatur, maximis incommodis
 adfectum, summis difficultatibus adfectum. Reliquum
 est, cum totus animo, & studio sim tuus, vt iniurias,
 quibus laceror, tam consilio togatus, quàm auxilio ar-
 matus persequaris. Hoc cum velis, & vt velis, non so-
 lum à te postulo, verum etiam flagito. Vale.

His litteris iterum atq. iterum perlectis, Rothericus sta-
 torè seuerè seducens, cum illo diligenter sermocinatur.
 vbi verò nuntius, totam rem, vti gesta erat, magis distin-
 ctè, quàm peruagatus hominum sermo, explicauit, Ro-
 thericus vehemente exarsit iracundia; grauissimis verbis
 Dermicium, peccato & exemplo rempub. vulnerantem,
 reprehendit; denique magna contendens voce, religio-
 sum iuravit iusiurandum, se, suasque vires, Ororicio tra-
 diturum. Cum istud idem in epistola, tabellario data,
 signifi-

Ira Rotheri-
 ci in adulte-
 ram.

Et fides
eius cum
Oratio.

Agros Dermi-
cij incur-
sant.

Dermicius
resistere co-
natur.

Sed proceres
eum deserunt.

Ita Dermi-
cius ad fidem
regis Angliæ
confugit.

significasset; ambo concordissimi reguli armorum so-
cietatem coeunt, contra Dermicium, cum manu mu-
nitissima, de improviso, congregiuntur: eiusque agris
tam celerem inflammationem, vastitatemque intule-
runt, ut prius bellum gestum, quam comparatum, ho-
mines provinciales ab omni suspitione tumultus ante
vacui, iudicarent. Atque hæc incursio non tam ipsi
Dermicio acerba, quam eius colonis fortunis omnibus
expulsis, fuit luctuosa. Quippe solet sæpe diuina ma-
iestas, inenodabili suo iudicio, poenas à plebe, ob prin-
cipis delictum, expetere. Simul Dermicius audiuit (nam
huic malo, in meretricias sordes depressus & demersus,
non prospexit) confœderatos principes in illius provin-
cia prædas facere, villas, succensis ignibus, cremare, to-
tum territorium permiscere: exercitum coepit, non me-
diocri cupiditate, conscribere. At verò proceres, quo-
rum odium, acerbitate & iniuriis tyrannidis suæ, usque
ad sanguinem, incitavit, licet essent & precibus rogati,
& auctoritate arcessiti, non solum regem deseruerunt,
sed etiam palam oppugnarunt. Dermicius itaque per-
spiciens summa se esse miseria præditum; à suis, quibus
erat tuendus, derelictum; omnibus & pacis ornamen-
tis; & belli præfidiis orbatum; voluntatem bellandi, si-
mul cum spe vincendi, desperanter abiecit, nauique
conscendens, ad Henricum Secundum Angliæ regem,
qui iam tum, in Aquitania, publicarum rerum occupa-
tione tenebatur, remis velisque peruolavit. Posteaquam
rumore dissipatum erat, adulterum, omnibus inuisum,
& odiosum, solum vertisse, tota insula vehementius læ-
tabatur; atque Rothericus in fugitivi locum, tamquam
interrex, bene secundo populo, erat subditus. Dermi-
cius

cuius autem pullo amictu vestitus, sordidati exsulis partes suscipit, atque ad Henrici pedes peruolutus, apud eum de suis ærumnis deplorat: se repentino esse bello oppressum, vicinos regulos eius sanguinem petere, infestum odium prouincialiū in illum excitare, patria eum expellere, vita, si possent, velle: se igitur, cū vndique solatia deficerent, ad Henricum, cuius benignitas in omnium gentium auribus est posita, confugere; prouinciam suam illi tradere; in eius fidem se totum conferre: porro autem reges, generosos ac potentes, nullo alio modo magis ad diuinam similitudinem accedere, quā perditorum fortunas leuare, adflictos erigere, rebus suis diffidentes ac desperantes confirmare, exactis regibus calamitatem detrahare, denique principibus, regio diademate iniquissimè spoliatis, pristinam reddere dignitatem. Ceterū de Ororicij vxore, ab eo attretata, mirum silentium. Nam quotus quisque reperietur, qui suæ calamitatis enarrator, non sibi se æquiore præbeat, quā illis, à quibus vulnus acceperit? Quoquo modo autem se res habuit, lamentabilis Dermicij conquestio eos, in regis animo, aculeos relinquebat, vt vehementi miseratione permoueri videretur. Non sanè hoc quidem mirabile. Nam cū infimorum hominum adflictæ prostratæque fortunæ, si dolenter explicentur, multorum animos ad misericordiam ducant, tum regum calamitates, quorum nomen apud alios præsertim principes, magnam obtinet religionem, quā maximè miserabiles videri solent. Henricus itaque exsulem grauissimis verbis consolatur, cui firmam spem recuperandi regni iniicit, dummodo promissis stet, atque Britannico imperio suos regales fasces submittat.

Rex Angliæ
eum suscipit
& firmat.
Cum spe &
lege noui re-
gni.

Hic cum Dermicius se firmissimo iureiurando obligasset, Henricus ad omnes, sub suo imperio subiectos, has litteras scripsit.

„ HENRICVS REX ANGLIÆ, DVX
 „ NORMANNIÆ, ET A QVITANIAE, ET
 „ Comes Andegaviae vniuersis fidelibus suis,
 „ Anglis, Normannis, Guualensibus & Sco-
 „ tis, cunctisque nationibus, sue ditioni subie-
 „ ctis Salutem.

Litteræ
regis ad
suos, pro
Dermicio

„ CVM Dermicius, Lageniæ princeps, regno suo ini-
 „ quissimè expulsus, nostrum auxilium implorat;
 „ nos, propterea quòd illum in fidem, atque amicitiam
 „ nostram recepimus, & prolixam, erga nostram dignita-
 „ tem, amicissimi regis voluntatem, multis nominibus
 „ caram apud nos habemus, omnibus, qui in nostra ditio-
 „ ne ac potestate sunt, licentiam damus, se in eius socie-
 „ tatem liberè offerre, & ad illius iniurias vlciscendas,
 „ quibus armis poterit, incumbere. Quisquis huic prin-
 „ cipis reductioni suum studium præstiterit, sciat, illud &
 „ nobis valdè probatum iri, & ipsi Dermicio pergratum
 „ fore. Exsul, his litteris à rege acceptis, in Angliam, vento
 „ vsus secundo, nauigauit, & ad ciuitatem Bristollensem,
 „ magna cum lætitiâ, tum gloria elatus, se contulit. Ibi
 „ pauculos dies commoratus, negotiatores Hibernos con-
 „ uenit, qui omnes rumores domi exceptos ad regem coti-
 „ tidie detulerunt. Dermicius interim natio patriæ vi-
 „ dendæ ardore inflammatus (nam in his rebus, à quibus
 „ arcemur, desiderium crebrius refricamus) nihil prius
 „ quidquam habuit, quàm vt ad vnum aliquem Hiber-
 „ niæ por-

In Angliam
redit Dermi-
cius.

niæ portum, circumseptus lectissimorum militum viribus, adspiraret. Quocirca ut rem ocyus conficiat, a nagnostæ suo dat negotiũ, Henrici regis diploma, cum ipsius Dermicij liberalitatis corollario, in magno ciuium conuentu ac frequentia, recitare, atque harum litteratum exempla, in valuis & columnis, propalam omnibus conspicienda, defigere. Adfuit, id temporis Bristol-
li, Richardus Strigulensis, qui vulgò Strangbous appellatur, vir honorificentissimus, Chepstovviæ ac Pembrociæ comes, & Gilberti comitis filius. Is ex antiquissima, nobilissimaque Clarenciæ stirpe ortus erat, ast apud Henricum Regem (nescio qua suspicione adpersus) omni gratia atque auctoritate carebat. Non omittens igitur, quam diu multumque optabat, oblatam occasionem, cum exterminato rege, de reditu in Hiberniam, agit: seipsum ad eius causam adiungere confirmat, modò fidem det, cum eum reduxerit, atque regno reddiderit, filiam suam Euam, reducenti in matrimonium collocare, totius item regni hereditatem utrique coniugi, post suum occasum, dare possidendam. Binas hasce æquissimas conditiones exsul non modò non respuere, sed summa etiam voluntate comiti concedere. Strangbous igitur, regem, ut fit, manu prehensens, ei spondere, in seque recipere, ad Hiberniam, ineunte vere, cum auxiliariis militibus venturum, & regi & regno præsidio futurum. Etsi hæc Strangboi promissa Dermicij animum erexerunt; tamen quoniam mirum patriæ desiderium hominem tenuit, ad maritimas Meneniæ oras, in meridie sitas, iter habuit, uti in Hiberniam furtim tramitteret. Atqui illo ipso tempore Cambrensem prouinciam habuit Refus, Griffini filius, & David antistes, aucto-

Et regis litteras publicè recitat.

Richardus Strangbous.

Auxilium promittit Dermicio.

Robertus
Stephanides.

Qui falso
regi suspec-
tus.

Eius stem-
ma, & cog-
natio.

Mauritius
Giraldus,
Roberti fra-
ter.

ritate grauis, sanctitate excellens, Meneniam (quæ dice-
cesis S. Davidis communiter vocatur) Pontificia aucto-
ritate administravit. Uterque Dermicium satis libera-
li hospitio accepit, quamdiu in maritimis, propter nau-
gandi difficultatem, fuit commoratus. Ea tempestate
Robertus Stephani filius, in hac reipub. parte, summo
magistratu præditus erat. Quippe ad eximios hono-
res, plurimis gradibus officiorum erga Henricum Se-
cundum, peruenerat. Sed cum is quorundam perfido-
rum dolosis consiliis esset comprehensus, atque Reso
traditus, domum apud illum, totum pænè quadrien-
nium, vinculis districtus & deuinctus tenebatur. Qui-
bus multò antè se laxare captiuus potuerat, si fidem
Reso adstrinxisset, contra Henricum Secundum, cum
illo armorum pactiones societatesque conflare. Cui
quidem improbißimæ conspirationi cum vir fidelissi-
mus, & optimo animo utens refragaretur, malebat per-
petuis vinculis colligari, quam legitimi regis auctori-
tem, pro qua pugnare deberet, oppugnare. In quo sanè
à maioribus suis, omni laude summaque fide præstanti-
bus, non degenerauit. Nam cum progenit Nesta, fa-
mina illustri nobilitatis ac dignitatis laude celebrata, ex
quo effectum est, ut cum Reso, Griffini filio, cuius erat
consobrinus, sanguinis communione coniungeretur.
Erant huic Roberto duo fratres, eiusdem alui societa-
te cum illo copulati. David antistes Menepensis, qui à
me modo est nominatus, atque Mauritius Giraldi fi-
lius: quorum alter cælestis sapientiæ diuinitate, alter po-
liticæ cuiusdam prudentiæ acumine reliquis eius pro-
uinciæ hominibus longè excellere asserabatur. Mauri-
tius Giraldus venit eodem, regis salutandi ac viscendi
causâ,

caussa, quocum, de reductione sua, multos sermones, in multas horas, habuit. Variis iam tandem verbis vltro citroque factis, Mauritius, vnà cum fratre suo Roberto adhuc vinculis adstricto, regij reditus sociū adiutoremque se præbere, post brumam, promittit; modò Dermicius ambobus fratribus, cū primum se in regnum recipiet, opidum Guesfordiam, & finitimum pomœrium se daturum, spondeat. Commodum rex toto capite & pectore annuebat, cū pontifex Menenēsis, & Mauritius Giraldu Resum adirent, precibus omnibus orarent, & obtestarentur, vt Robertum fratrem è diuturna custodia emitteret, ea tamen lege, vt patrias sedes relinquat, ac vitæ suæ cursum peregrè conficiat. Refus æquam & honestam supplicum obsecrationem repudiare non potuit, quin etiam eo grauiorem duxit, propterea quòd exulceratos iratorum fratrum animos, iam tandem demulcere, atque lenire laborauit. Dermicius, toto hoc tempore, domum spectans (nam mira fuit cupiditate incensus ad reditum) hominis priuati personam sibi imponere, in Hiberniam, ad calend. Sextiles, expedite nauigare, atque ab hominibus, religiosis ac solitariis institutis consecratis, tanquam peregrinus, acceptus, in eorum gymnasio, omnibus inscientibus, hibernare. posteaquam, circa primordium anni vertentis, verni temporis accessus turbulenti maris murmur sedauit; Robertus Stephanides, emissus è carcere, tum sua, tum Giraldi fratris promissa patrare cupiens, cum triginta equestris ordinis viris, qui cū summa necessitudine attingebant, cum sexagenis velitibus bene armatis, & trecentis sagittariis, ex dilecto totius Cambrensis iuuentutis flore, tribus nauibus, in † Bannuam erat aduectus. Inter

Hi duo reducendū Dermiciū suscipiunt.

Robertus vinculis absolutur.

Dermicius clām in Hiberniā redit.

Ibiq̃ hie-
mem nam
latitat.

Copie Roberti, quas in Hiberniam traiecit.

† Bannua est insula non procul ab opido Guesfordiensi distans: Guesfordia in Lagenia consistit, vt in lib. 1. est explicatum.

ceteros, Herucius de monte Maurisco, Roberti patruus, nepoti suo se comitem præbuit. Cùm autem huic homini fortuna, tanquam nouerca, semper inimicissima exstiterit, ea fuit rerum tenuitate oppressus, vt homuncio omnium contentissimus, & quasi de lapide emtus, per omnes anteaetæ ætatis gradus, haberetur. Sed diuturna hæc infortunati hominis calamitas, Roberti gloriæ segetē ac materiam suppeditauit. Nam cùm plerisque vsu venire constet, iacentem & inclinatam propinquorum fortunam fastidire, Robertus de odioso hoc insolentiæ curriculo deflectens, in aliam viam ingreditur, patruo suo omnibus, quibus potest, rebus cominodat, & hominem neminem, victus ac vitæ consuetudine, secum ita coniunctum habet. Quippe fas esse non duxit vir moderatissimis moribus imbutus, eam consuetudinem, & amicitiam, quam sanguinis propinquitas coniugauit, aduersa, vel euersa penitus fortuna, diiungi & diuelli. Vix quatrídu intercesserat, (vt redeam ad id, vnde cœpi) à Roberti aduentu, cùm Mauritius Prendelgastus, maximi animi vir, decem primariis equitibus, rerum gestarum gloria nobilitatis, & laudabili sagittariorum multitudine circumfessus ad istam ipsam insulam Bannuensem, passis velis, accessit. Britannica classicula in naualibus tutò collocata, Stephanides litteras delectationis & solatij plenas, tabellario ad Dermicium dedit. Erexit se his Lageniæ regulus: ex diuerforiolo, in quò clam hiemauit, emerfit, atque regalem suam dignitatem, in solem ac hominum adspectum, produxit. vbi non vario hominum sermone per totam fuit Lageniam ditulgatum, Dermicium, cum innumeris Britannorum copiis, aliarumque præterea gentium

maxima

Accessus in
Hiberniam
Mauritij
Prendelgasti

Litteræ Roberti ad Dermicium adhuc latitantem.

maxima manu, in patriam rediisse (solet enim fama, dum per hominum ora, properans festinansque, peruadit, rem, quam perfert ac dedit, cottidiana vanitatis accessione, exaggerare) maximus metus vniuersis Lageniensibus (quibus principis reditus praeuisus, & praeautus non erat) propositus & iniectus fuit. Vix quidem credibile erat, quàm frequens ex omnibus partibus ad reducem concursus fiebat. Nam qui antea se totos, & animis & corporibus, ad principis perniciem contulerunt, iam nunc vbi eum vident cum fortuna in gratiam redire, prospero quodam flatu uti; illi etiam incipiunt velificationem mutare, ac regi, si non mente, saltem fronte lenocinari. Duuenaldus à Dermicio mandata sumsit, obuiam Britannis procedere, atque illis de eorum in Hiberniam aduentu, summa animi alacritate, gratulari. Duuenaldus fuit Dermicij nothus, in quem pater perhonorificus fuit, quòd se totum genitoris voluntati officiosus dederit: quin etiam apud omnem Lageniæ populum, ob vitam eleganter traductam, egregiè gratosus vixit. Non prius Duuenaldus militibus erat obuius, quàm ipsemet Dermicius, cum magna equitum & peditum copia, filium in castra persequeretur. Hic cum princeps atque Robertus, inter se complexi, primam foederis sanctionem, multis audientibus, iterassent, & exercitum prope Guesfordiam, quæ à Bannua duodecim millia passuum abest, directo ordine ad-mouerunt. Percurrit huius rei fama per omnes Guesfordiæ vicos. Municipes, acceptis sagulis, & eductis sudibus in hostium aciem irruere, & copias profligare statuunt. verùm inani spe ad istum conatum prouehuntur. Nam cum municipio exirent duo pænè millia homi-

Trepidatio
Hibernorū,
in hac muta-
tione & no-
uatione.

Quorum
plerique ite-
rùm Dermi-
cio se adiun-
guunt.

Duuenaldus
illux Dermi-
cij filius.

Regulus ipse
obuiā it Bri-
tannis, gra-
tulandi caus-
sā.

Guesfordiē-
ses viuuntur
primi.

homi-

Opidum ip-
sum à Der-
micio & Bri-
tannis obli-
detur.

Quod opi-
dani strenuè
defendant.

Roberti cu-
iusdam, An-
glicani mili-
tis, virtus.

hominum, atque ad eum ferè locum, in quo Dermicius castra habebat, gradum facerent, animis subito obstupescit, cadebant, simul ac propè perspiciebant, novum quoddam bellandi genus, quod ante istum diem illis non inuisum modò, sed etiam inauditum fuit. Nam rutilus armorum splendor, inusitatus buccinarum clangor, novæ fistularum flexiones, instructio ad spectusque signorum, equitatus in quadrum redactus, peditatus ordinem tenens, non mediocrem novitiis bellatoribus, molæ quàm militiæ aptioribus, terrorem apposuit. Formidolosè ergo ad opidum concurrunt, suburbanis castris ignes inferunt, aditus claudunt, se mœnibus circumvallant. Dermicius ac Stephanides, dum fugientes opidanos prævertere cupiunt, ad ipsos ferè Guesfordiæ muros exercitum adducunt. Municipes verò, perinde quasi hostes in nullo metu ponerent, eorum aduentum, in speciem, parvi pendere, in suis præsiidiis consistere, hiulco rictu obsessores irridere. Stephanides, opidanorum pertinaciam ægrè ferens, gladiatores suos propius in lacunis, sat magnis aggeribus firmatis, sagittarios verò paullo longius, in præcelsa editaque statione, collocavit. Tum Britannici milites, buccinarum cantu ad pugnandum inflammati, vexilla tollere, tela iacere, hostes pilis & sagittis vulnerare. Municipes, ex contraria parte, acriter repugnare, magna & continua lapidatione hostes à mœnibus pugnaciter depellere. Merebat, eo tempore, in Britannico exercitu, Robertus Barrensis, adhuc pænè ephebus, egregia spe maximæ fortitudinis tiro. Id quod in hac oppugnatione non modò significavit, sed etiam declaravit. Omnium primus ad inœnia accessit: neque verò sibi ipsi satisfecit, dum manum cum

cum hostibus conferuit, sed nimis iuueniliter exultans, ad municipij propugnacula, nullis vineis protectus, aduolauit, & vitam suam in magnum discrimen obtulit. Quippe ingenti disco, rapidè e murgi pinna dilapso, illifus, in proximam fossiam, non sine acerbissimo commilitonum sensu ac dolore, cecidit. Eum socij spirantem, verum in maximis pœnis hærentem ad militare tabernaculum adducunt. Hæc saxi coniectio hominem adolescentem longo tempore vehementer excruciauit. Etsi enim lapis bucculam galeæ solummodo percussit, eo tamen ponderoso ictu capitis vertex satis periculosè quasiatus erat. Nec verò illud prætereundum arbitror, saucio genuinos, decem & sex post annos, concidisse atq. alios intimos dentes, perinde ac si repuerasceret, illis succreuisse. Primo itaque die Britannicus exercitus valdè acerbos Guesfordienses habuit. Nam cum in opidi defensione acerrimè stetissent, grauiores plagas hostibus inflixerunt, quàm ab hostibus acceperunt. Milites expugnatione supersedent, ad proximum litus magno impetu concurrunt, nonnulla nauigia, torribus iniectis, inflammant. Quæ quidem exustiones risum opidanis mouent, stomachum illis non faciunt. Quare palmarum intentu, ac magno clamore probra hostibus obiiciunt, eos, nimirum, imitari ignauos & arthricos accipitres, qui in rapacitatis auuiditate, auibus relictis, muscas capiunt. Ad hæc, nihil esse stultius, quàm, ubi hostium corpora, apta petitione, sauciare non possunt, extremos velle vnguium apices, uti reduuiam exulcerent, scalpello refecare: non esse bellicosi militis, eminus nugari, quoties ei licet cominus velitari. Verum Britannici milites, maledicas hæc ineptias ac stultitias de-

Eius periculum, & vulnus.

Britanni naues comburunt.

Præde caus-
sa, etiam Bri-
tannicam
aggrediun-
tur.

Quæ astu &
robore Gu-
bernatoris
seruata.

Deliberatio
reguli & Bri-
tannorum
super Gues-
fordiæ obsi-
dione.
Pium cui fi-
dam, & non
pro milite,
consilium.

uorantes, res suas, acri Marte, persequuntur. Rostratam
nauein vino & frumento refertam, non ita procul à li-
tore fluitantem, conspiciunt. venit, negotiationis causa,
ex Britannia. Eam, sumtis scaphis, milites conscendunt,
ac in mercatorum bona se immittunt. Navis rector
suos iniuriosius tractari perspiciens, clam, dum piratæ
subter foros nauein exinanire cogitabant, ancoras præ-
cidi, aplustria ordinari, & vela, omni celeritate, in altum
dari, imperavit. Interea dum nautæ, ad nutum parati,
funguntur suo munere, ecce mare, subita ac immoderata
tempestate agitatum, vectores gurgite propemodum
inundat. Hic milites mirari, quæ fieret, ut in portu,
quem se tenere putabant, tam turbulentis procellis na-
vis iactaretur. Sed aliter res cecidit, quam opinati sunt.
Nam dum de illis aliqui, ad fidem faciendam, omnia ocu-
lis contuentur, salo quoquo versus circumscripti, portum
conspicere vix possunt. Hic milites tum terrorem nau-
tis, tum spem ostendere, tum navis præfectum mina-
tionibus insequi, tum amicè obsecrare, ut eos ad por-
tum prouehat. Si quid detrimenti mercatores capiant,
numerato numino, tantum damni affatim resarcire pro-
mittunt. Gubernator facile se exorari est passus, &
prospero, quo ad eius fieri potuit, reflatu usus, nauim ad
portum difficiliter applicuit. Istæ rerum asperitates val-
dè regem, Robertumque momorderunt, cum milites
suos, terra marique in tantas difficultates incurrere vi-
dissent. Postero die Dermicius graues habuit ac diffi-
ciles deliberationes, de Guesfordiensium obsidione: ad
quas ut adhibuit primos exercitus ductores, vnus ex il-
lis, diuino quodam spiritu adflatus, oratione explican-
dum fuit, haud quaquam sanè mirandum esse, deum
(quem

(quem venerari, quem precari, cuius opem implorare debent) eorum optatis non respondere; cum nullam religionis Christianæ rationem colerent, nullam curam, & cogitationem in numinis laude ponerent; sed prius se in vitæ pericula committerent, quàm diuinæ Maiestati, orationem suffimentis, litarent. Nam si, inquit, memoriæ proditum est, priscos illos, & vetulos bellatores, quorum mentes nunquam Christiana fides imbuerat, imò qui non habuerunt notitiam aliquam veri Dei, nefas duxisse, antè, cum hostibus, armis configere, quàm flamines suos consulerent, deorumque numina victimis expiarent: quî fieri potest, quin in illis, qui Christiano caractere sunt insigniti, & religionis præceptis, institutisque instructi, non horribile quoddam crimen inhæreat, quòd prius humana pericula adeant, quàm in diuinam clientelam se committant? Solum Deum (penes quem pacis, & belli est potestas) hominibus salutem dare, militibus, eius voluntati mancipatis, victoriam elargiri: eos autem, qui primordia agendi à numine non capiunt, sed in militum numero, in armorum firmitate, in hostium imbecillitate, omnem lauricolæ spem ponunt, viam, ad victorias obtinendas, expeditam ignorare. placuit hæc ratio & oratio principi; grata reliquorum approbatio consecuta est. Quemadmodum enim, in copiarum affluentia, permulti diuinam religionem extinguere facile patiuntur; ita, qui dura fortuna, atque crudeli adfluctantur, ad diuinitatis memoriæ, persæpe renouandam, acriori studio excitantur. Hoc igitur castrensi cœtu dimisso, Dermicius, & Stephanides sacerdotes accersi iubent, qui res diuinas numini instituant; publico edicto, per præconem diuulgato, militibus im-

A Deo placato omnis victoria.

Res aduersæ, pietatem ingerunt.

Sacra igitur fuerunt.

Opidum de-
nuò oppug-
natur.

Episcopi ali-
quot, cives
ad pacem
inclinant.

Belli mala
repræsentata

Regum san-
ctitas.

peratur, tota mente, ac acerrima cogitatione, ad Christi laudes incumbere. Sacrificio sollenni religiosissimè factò, Dermicius ac Robertus, ad ipsos ferè muros Guesfordiæ, castra iterùm locant, & opidum, extraordinariis quibusdam machinarum tormētis, verberare incipiunt. Opidani interim, tametsi obsidionis metum diutius sustinere non poterant, pacem tamen, prout erat hominum pertinacia, efflagitare nolebant. Erant Guesfordiæ, per idem tempus, non sine aliquo, vt putabatur, diuino numine, duo vel tres pontifices qui obsidionis curam, magna sollicitudine, sustinebant. In hoc enim vno animos habebant occupatos, oriens formidolosissimè belli incendium restinguere, & municipes ad regis auctoritatem adducere. Quare eos iterùm ac sæpius, ad pacem & officium, cohortantur. Infinita armorum detrimenta in eorum auribus defigunt: belli scilicet continuatione religionis mysteria pollui, spoliari ædes, funestari ciuium sanguine cloacas; viduas opprimi; virgines constuprari; vxores, etiam maritis intuentibus, ad inflamas militum libidines explendas compelli; matres à liberum complexu excludi; liberis manus adferri; postremò omnia sursum versum inuerti: dumque his rebus exempla, ex omnibus sæculis repetita, adiungebant, tum in eam partem oratione ferebantur, in primis flagitiosum putandum esse, contra regem, cuiusmodicunque exsistat, & in cuius auctoritatem sunt iurati, arma contumaciter ferre. Regum dominationes hominum generi diuinitus esse datas: principes igitur, si boni sint, amandos; sin mali, tolerandos esse, ita vt ciues neque regum prauitatem, propter eorum auctoritatem imitentur, neq. regum auctoritatem (quæ apud omnes grauif-
sima

firma esse debet) ob eorum prauitatē aspernentur. Quare
 cū constet, neminem hominem esse, cui aliquid aut
 sensus, aut sanitatis insit, qui iniquissimis armis æquissi-
 mum otium non anteponat, cūque opidani viribus &
 armis non sint pares, causā verò longè inferiores; pru-
 dentiùs esse, confirmabant, certas pacis conditiones ac-
 cipere, quàm incertos belli euentus periclitari. Opida-
 ni statim vt pontifices, hac exhortatione, partim eis ter-
 rorem iniecerunt, partim eos religione obstrinxerunt,
 audaciam minuere, & ad principis auctoritatem, sine
 cunctatione, redire statuerunt. Orant, atque obsecrant
 pontifices, ad castra, quasi interuentores, exire, regis vo-
 luntatem illis, quibus rebus possint, reconciliare, prodi-
 tionis liberationem ab eo impetrare. Legationis mu-
 nus antistites, libentissimis animis, obeunt, regem offi-
 ciosè persalutant, se pro opidanis supplices, profitentur,
 qui suam pertinaciam agnoscunt, vt rex ignoscat, seueri-
 tatemque dissoluat, orant. Leuiter pontifices, clemen-
 terque Dermicius accepit. Eum mirificè placabilem
 exorabilemque inueniunt. Supplicanti, impetranti optant,
 habent. Nam Dermicius ingeneratam naturæ suæ im-
 manitatem, ad tempus, suorum consilio ductus, tem-
 perauit. Quare graues municipum iniurias obliuio-
 ne conterere, atque omnem simultatem in perpetuum
 deponere promittit, ea tamen lege, vt quattuor opidi de-
 curationes obsides habeat, qui fidem suam, in futuram
 municipum obedientiam, interponent. Opidani con-
 ditiones accipiunt, principi portas aperiunt, honorificis
 supplicationibus eum in opidum recipiunt. Perpaucos
 ibi dies commoratus Guesfordiam, & viciniam Ste-
 phanidi ac Mauritio Giraldo, qui adhuc in Britannia

Episcopi le-
 gati in castra
 veniunt.

Et pacem
 impetrant,
 sed infidam,

Dermicij
 dona & libe-
 ralitas in
 Anglos.

Dermicij in
Ossiriam ex-
peditio.

Eiusque bel-
li causæ.

Ossirienses
parant se ad
repugnandū.

Aditus om-
nes obsepiūt.

erat, in perpetuum dedit. Stipendium etiam militibus largè effuseque numeravit. Herucio item (quem, secundum Robertum, in primis præfectis habuit) circiter duomillia iugerum, cum variis prædiolis, inter Guesfordiam ac Waterfordiam sitis, dilargitus fuit: quorum prouentibus, ex egestate, in rerum affluentiam, breui temporis decursu, traductus erat. Hac liberalitatis magnificentia fidem suam Dermicius liberauit, atque militum animos, amabilissimo beneuolentiæ vinculo, sibi deuinxit. Confectis his rebus, rex, cum exercitu, Guesfordiensium supplemento bene aucto, ad Ossiriam viam perrexit. Duuenaldus, per hos dies, Ossiriam in sua potestate retinuit; quocum graues, & diuturnas similitates Dermicius habuit. Nam eius filium Duuenaldus iam olim in custodiam dedit, atque zelotypiæ amentia flagrans, vinctum vno priuauit oculo, cuius dolore consumptus fertur luscus. Dermicius igitur tempestatem oblatam, ad veteres iniurias vlciscendas, non amittens, sceleris memoriam excitare, & magna verborum acerbitate vsus, Duuenaldi ferociam, in militum conspectu, collocare. Qua quidem inuentione, in ipsum tyrannum acerbum odium, & in eius diritatem grauem totius exercitus offensionem concitare. Fama, tota Hibernia, percrebrescit (neque enim ista obscure gerebantur.) Lageniæ regem, in viam, quæ ad Ossiriam fert, cum magno & equitatu & peditatu, se demittere, ignem ferrumque incolis minitari. Hoc sermone celebrato, magna multitudo Ossiriensium, ad territorij fines concurrunt, introitus omnes, munitione ac mole aggerum operarij firman, uti agros & fortunas, ab incursione atque impetu armatorum tueri valeant. Cùm tandem

tandem regis milites prope Ossirienses aduentassent, & nullum sibi aditum, ad hostium statua expugnanda, munire potuissent (erat enim locus, in quo militaria habuerunt velabra, admodum lacunosus, arduis item tramitibus, & paludibus interclusus) vix in Ossiriensium confinia vexilla intulerant, cùm receptui canere, atque tergiuersari, timidi scilicet ac tementes, simulassent. Ossirienses arbitrati, hostes, timore perculsos, se in fugam dedisse, vincendi spe elati, eos in campum, ad præliandum amplissimum, aceruatim persequuntur. Stephani-
des turmam hastatam celerrimè obuertit, reditum Ossiriensibus præcidit, inermes, & malè tunicatos tirones hastis transfigit. Quos autem equitatus semiuuios relinquere, peditatus confestim, gladiis & securibus, con-
cidere. Ossiriensibus ad hunc modum, militum impetu percussis atque prostratis, victores occisorum capita, quæ numero erant ducenta, passim in acie dispersa, in vnum locum congregare, & ad principis pedes congregata abiicere. Is, dum acervis capitum exstructis, oculos pascit, vnum fortuitò inspectat; quod valdè celeriter arripens, repétino gaudio exsilit, & passis manibus, suspiciens in cælum, grates summo Deo ex intimis animi recessibus agit, quod inimicissimi sui caput (huius autem nomen ex omni monumentorum memoria reuulsum est) iam tandem videat amputatum: cumque hoc, maxima voce dixisset, caput rursus in manibus tenens, crudelitatem suam in eo exercuit. Nam stillantes nares, ac cruenta labra, madidis dentibus, corrofit, & sanguinem non solùm gustauit, sed etiam exorbuit. Hanc ferinam lacerationem, factu turpem, visu fœdam, exercitus tacitè obscureque perhorrescere, licet nemo contra

Quos strata-
gemate ho-
stis perripit.

Ita Ossiri-
enses passim
caesi.

Dermicij
cruda crude-
litas.

Pax cum
Duuenaldo
inita.

Roberti Bar-
rensis & Mei-
lerij laudes.

contra eam aperte hisceret. Paruam inibi moram Bri-
tanni faciunt, intimas Ossiriæ partes percurfant, nullum
locum relinquunt, quem non incendij, rapinarum, de-
populationis vestigiis imprimant. Dum ad hunc mo-
dum Britanni, in reliquiis Ossiriæ delendis, agrisque po-
pulandis, tempus consumunt; Duuenaldus, quem præ-
sens timor, nullus præcedens amor flexibilem reddit,
nuntios & obsides, ad pacem conciliandam, ad regem
allegat. Eius petitioni, multis precibus non modò nun-
tiorum, sed summa etiam Stephanidis contentione vi-
ctus, præsto est. Quare pacem cum Duuenaldo con-
firmat, nuntios, cum bona gratia, dimittit. In hac con-
flictione Robertus Barrensis, quem paullò antè nomi-
navi, & Meilerius adeò fortes, atque impigros se præ-
buerunt, ut eorum virtus aliorum laudibus obscurita-
tem adtulerit. Erant ambo homines adolescentes, am-
bo Stephanidis nepotes, quorum alter ex fratre, alter ex
sorore erat; qui, cum in re militari peræquè floruerint, in
persimili tamen laude, longè dissimiles exstiterunt. Mei-
lerius, cupidus splendoris & gloriæ, ad hoc vnum, reli-
quis rebus posthabitis, mentem cogitationemque suam
incitavit, ut omnes laudes colligeret, & in sermone ho-
minum virtutis suæ monumentum perpetuum relin-
queret. Verùm Barrensis, remotus ab omni inani laude,
in minimis semper ponebat, auram popularem aucu-
pari; nec tam fortis videri, quàm esse cupiebat. Erat
adolescens pudicissimus, venditationis expers. nam fa-
mam suam malebat velis quibusdam obtendere, quàm
hominibus conspiciendam, quasi in aperto theatro, col-
locare. Ex quo tamen hoc erat adsecutus, ut cum lau-
dis gratia nihil gesserit, omnia tamen laudanda essent,
quæ

quæ gessit. Solet sæpe gloria, fugaces persequi, procos & persequentes subterfugere: & sunt nonnulli, qui vel eò magis hominibus placent, quòd eis placere ininus laborent. Cùm omnia in Osliria essent pacata, rex, & duces, in castello peruetusto rimasque agente, pernoctabant. Milites, partim quòd essent de via fessi, partim quòd de varia expeditione languerent, arctissimus somnus complectebatur. Nocte autem intempesta, horrifonus armorum strepitus; equitum sonitus, & terribilis fragor, cum quibusdam aliis metuendis rebus, audiebatur. Quibus Robertus Barrensis, & Meilerius, qui simul cubabant, de somno excitati, ad auunculi tabernaculum, sumtis armis, cursim contendunt. Toto confestim exercitu somno soluto, quidam suspicantur, castellum, de cælo percussum, concidisse, eaque ruina regem & duces obtritos interiisse. Alij opinati, hostes inexpectatos aduentare, fugam præpopera celeritate quærunt, & in veptibus noctu latitant. vt primùm posterus dies albescebat, & diligenti disquisitione inuestigatum erat, nocturnum hunc ac horrifera fremitum ex cælo tantum fuisse auditum, rex & Stephanides, ad iocandum prompti, non solùm ridere, sed etiam cachinnari, adeò vt facetè & commodè obiicerent militibus (quippe iuuat in rebus seriis animos quandoque cura relaxare) eos sua stipendia malè mereri, qui, spectris, ac anilibus visionibus perterriti, se in salicta, ac potius dumeta abderent. Verisimile esse, eos costarum oppositus pertimescere, qui manias & umbras ita perhorrescerent. De hoc subito timore maximus erat militum risus, quibus principis ironia tum grata, tum iucunda accidebat. Etenim non facile est explicatu, quàm mirificè conciliet

Panicus in
exercitu ter-
ror.

Rotherici
regis cōsilia,
contra An-
glos & Der-
miciū.

Provida eius
mens.

Hibernos
omnes con-
citāt

Metus Der-
micij, &
multorum
perfidia.

Robertus
Stephanides.

animos militum urbanitas festiuitasque imperatorum. Dum Britanni, satis fortunato ductu, rem in Hibernia gerunt, incolæ ubique locorum famam dissipant, Dermiciū, cum magno exercitu, ex Britannis collecto, Guesfordiam & Ossiriam debellasse, inò amissam Lageniam recuperasse. Quod ubi Rothericus, Connaciæ rex, & primarius, ut antè dixi, totius Hiberniæ princeps, intellexit (intellexit autem, statim atque peregrina bella in insulam fuerunt inuecta) valdè vehementer anxius, cum proceribus, quos in consilio habuit, de inopinato regis reditu, atque de tam repentina victoria commentari ineditarique cœpit. Nam cum maximum bellum ab exercitu victore impendere animaduerneret, ne in eius item fines, in hoc tanto motu, erumperet, subuerti incipiebat. Rothericus fuit vir perspicax, ad coniecturam rerum futurarum cum primis sapiens: in omni re proposita, potius quid mali contingere posset, timebat, quàm quid boni euenire vellet, sperabat. ut ergo præmeditatione futurorum malorum protectior esset, proterendum adulterum, in patriam suam peregrinitatem infundentem; conculcandos aduenas, & prius fumantes torres, quàm ignescant, restinguendos iudicauit. Tabellarios ad vicinos reges, & omnes insule optimates mittit; quibus, sine procrastinatione, ad commune præsidium excitatis, magnus exercitus contra Britannos, circa Kinceliam comparatur. Simul ut de hoc Dermicius nuntium accepit, perturbato fuit animo de salute sua. Multi etiam Lagenienses, cum fortunam reflare viderent, principem in salebris hærentem, relinquere, & ad Rotherici legiones, tamquam perfidiosi desertores, se conferre. Verum Robertus Stephanides ea fuit animi æquitate

æquitate plerunque præditus, vt nec rebus prosperis extolli, nec aduersis frangi, multum consueuerit. Ille, cum Britannicis copiis, Dermicio, desperatis rebus omnibus, præsto fuit, diffidenti animum addidit, ei persuadens, vieto corde non esse; contraque in his duris temporibus, inanem hunc metum, regia animi sublatione, sibi minuere: aut enim breui, inquit, communis mors, cum perenni laude, subeunda; aut communis victoria, cum sempiterna gloria, erit consequenda. Firmiorem regis animum hæc oratio fecit. Quare Britanni exiguas suas copias in pratulum, non longo interuallo Fennesia disiunctum, denso etiam asperoque saltu vndique interclusum, compingebant. Adhæc, fodientes operarij, continuis fossionibus, omnem intrandi viam obsepiebant. His ad hunc modum negotiis confectis, à Rotherico ad Robertum legati litteræque venerunt, perhumaniter scriptæ, quarum caput erat: Britannis, per leges, non licere, exercitu & signis inferendis, in alienas possessiones, eiectionis veris heredibus, irruere: quin potius domum, cum bona Hibernorum venia, repedandum esse. Facinus haberi Britannica dignatione indignum, flagitium infame iniquo iure defendere: eamque regalem potestatem, quam luxuriosus hic ac profusus nepos (Dermicius intellexit) per mulierarias libidines perdidit, per Britannorum subsidia recuperari non debere. Defensionem hominis turpis, defensoribus non posse non turpem esse. Quamobrem illis expedire, in Britanniam, quietissima mentem, remigrare; & extorrem istum grauissimis ignominiosis notatum, omniq; auctoritate ac spe salutis spoliatum, deserere. Etenim credibile esse, eos, qui stantem & florentem regem percu-

Rotherici
litteræ ad
Robertum.
Quibus dis-
cessum & re-
ditum suadet

Legati donis
Roberti fidē
tentant, fru-
stra.

Eiusque ad
legationem
responsio.

lerunt, iacentem & exilio multatum transfugum, nullo negotio, posse prosternere. Atque ut gravius in eam rationem legati Stephanidem inducerent, integerrimi viri fidem, omni ratione, labefactare conabantur. Ceterum Stephanides eorum dona aspernatus, respondit, non esse suæ consuetudinis, argenteis crustis adulterari, atque instar cauponis, fidem, fidelissimo amico datam, pecunia captum prodere. At in patrias terras demigrandum est. Itane verò? Quorsum recidit hæc legatio? Num talaria induenda? Si Rothericus amicus admonet, consilium eius non exquirimus: si vates hariolatur, oraculo non credimus: si princeps imperat, auctoritatem repudiamus: si hostis deterret, minas nauci habemus. Malè mihi sit, si non ego multò malim (ut idem pro commilitonibus meis respondeam) inter cottidianos hostium impetus me obiicere, quàm, ob tam ridiculas minationes domumtationem semel meditari. Quare Stephanides legationem reiecit, & nuntiis imperavit, ad emporium aliquod conuolare, atque inibi mercatum fidei instituere. In illius castris integritatem venalem non esse, Britannos honestam laudem, non turpe lucrum spectare. Iter ergo ad Rothericum eos iussit capere, eique significare, Britannos non esse infantulos, quos puerilia crepundia delectent. Atqui si pro causæ æquitate, armis decertare voluerit (quod à Rotherico Britanni in beneficij loco & gratiæ peterent) sentiet eos, non in alienum patrimonium, contra ius fasque, irumpere, sed in suas possessiones pedem, optimo iure, ponere. Ad Rothericum nuntij, re inorata, redeunt. à quibus certior factus, Robertum Stephanidem eos asperis verbis accepisse, legationem repudiasse, fidem suam

minimè

minimè venalem proponere, iracundia permouetur, mittitque mandata ad ipsum Dermicium, plus animi, quàm consilij habentia. Protinus cum suis, qui cum in integrum, si velit, restituent, in gratiam redire: non esse causam, cur tantos spiritus, aut ex suis viribus, aut ex manca hac Britannica dextella capiat. Si reditum cum suis in gratiam expetat, se reconciliationis & concordiae pactorem fore promittit, modò suam voluntatem ad communem causam aggregare non nolit, atque ab aduenarum amicitia (qui ad vastandam, quàm vincendam Hiberniam paratiores sunt) se totum disiungat. Hoc si non fecerit, imò si non libenter celeriterque fecerit, collum suum in istos laqueos inferet, ex quibus se expedire, dum anima spirabit sua, frustra sperabit. Ut primùm Dermicius, excussis internuntiorum vocibus, his legationibus, aperta animi despicietia, illisit, & nuntios pluribus verbis malè acceptos, dimisit (nam minax hæc & acerba legatio stomachum ei mouit) illi, ad Rothericum, omnibus rebus frustra tentatis, profecti, Dermicij responsum retulerunt: quo grauitè commotus, apud suos orationem habuit, cuius summa fuit: Multas & graues causas vniuersos Hibernos, ad depugnandum cum peregrinis istis, debere impellere. Nam cum omnes, inquit, natura simus libertatis audi, quæ fiat, ut defendere turpe sit, quam appetere est honestum; & qua frui iucundissimum est, pro ea non gloriosum sit propugnare? Ita enim viuere, ut tuo arbitratu non liceat viuere, nihil aliud est, quàm in luctuosissimo omnium ærumnarum pistrino continuo mori. Iucundum est libertatis nomen, ipsa etiam res perbeata. Seruitus autem ab homine libero &

Altera Rotherici legatio, ad Dermicium.

Quæ spreta & reiecta à Dermicio.

Oratio Rotherici ad suos

Libertatis commendatio

In Dermici-
um in-
uectio.

Mala quæ
Hiber-
nos ab
Anglis
imagineant.

ingenuo nulla potest animi moderatione tolerari. Mul-
tis item verbis in Dermicium inuehebatur, cum im-
portunum & impurum appellans propudium, omni vi-
tiorum foeditate turpificatum, rerum nouarum cupi-
dum, reipub. euerforem, pluraque alia in eum maledi-
cta coniecit, quod hominibus inimicissimis, & Hiber-
norum genti perpetuo infestissimis se totum tradiderit.
In quo sanè, inquit, intemperatissimæ pecudis & impu-
dentiam detestari, & imprudentiam execrari compellor.
Quid enim impudentius est, quàm in adulterij factore,
tāquam lutulentum suum in hara, volutari: cumque
regno suo, conspirante & conflato omnium consensu,
nudatus sit, perpetratum scelus non agnoscere? Spiritus
non remittere? Hibernicis principibus se non reconci-
liare? Quid rursus imprudentius, quàm ut nos luscus ef-
ficiat, geminos suos oculos effodere? Quasi verò reg-
num cum dignitate obtinere non posset, nisi se alienigi-
nis daret? nisi novos dominos ac tyrannos in patriam,
improbissima ratione, compararet? nisi se & suos om-
nibus fortunis extirparet? nisi rempub. penitus dele-
ret? Sed perfuga hic, omnibus consiliis præceps ac deuius,
quantam pestem posteritati importet, modò ipse, iam
egestate ac scelere perditus, in horam viuat, flocci facit.
Præfagit mihi, multum in posterum prouidenti, ani-
mus, vel potius ante oculos meos obuersatur, quantis
miseriis posterum implicarentur, si iste libertatis exter-
minator, cum suo mutilato exercitu victoriam (quod deus
omen obruat, perhorresco enim nomen) de nobis re-
portaret. Videor mihi videre, quàm tyrannicè in capite
& fortunis omnium incolarum dominarentur isti ac-
colæ, si colla nostra in seruitutis laqueos iniicere possent.

Quàm

Quàm grande vectigal nostris prædiis imponent? Quanti sectores, quot agripetæ in nostras fortunas imminerent? Quis sui iuris esset? Seruitus autem cum in omni loco sit misera, tû in patria miserrima est. Quamobrem, fortissimi viri, ad patriam nostram conseruandam, totis viribus, incumbamus: huic patriæ proditori, inconsideratissima mente prædito, dum in nostræ nationis faucibus & angustiis consistit, resistamus. Dermicium, pestem nobis molientem, nullis suis domesticis neruis communitum, sed imbecillo aduenarum exercitu armatum, opprimamus: portentuosum hunc partum in aluo adhuc mobiliter palpitantem, armis abigamus, vel ipsam potius grauidam, & ad pariendam vicinam nouercam strangulemus. Facilius est, fibras, & furculos defringere, quàm ramos, & truncos amputare; scintillulas etiam quàm flammam restinguere. Restinguemus autem, si magnum animum, virtutemque capiamus; si alienigenarum consiliis, adhuc inimicaturis, armis & præsiidiis occurramus; si tela nostra in eorum pulmonibus figamus; postremo si fluxam mortem (inodò ita fors tulerit) sempiternæ seruituti præferamus. Hæc ille. Ex altera parte Dermicius suorum militum animos confirmabat, dicens: Rothericum insaturabili regnandi cupiditate ardere, regum exagitatore exsistere, alienos fundos castris & viribus petere, reipub. pacem, per eum vnum, distineri: illius exercitum non esse timendum, quandoquidem non tam militum multitudine, quàm causæ honestate victoria comparatur. Cum igitur, inquit, nobis non sit propositum, perniciosis telis aliena euertere, sed salutaribus armis nostra defendere, non est, quòd animos abiiciamus; quin etiam ea quæ

ad timo

Adhortatio ad robur & virtutem.

Oratio

Dermi-

ci), ad

suos fir-

mandos.

In Rothe-

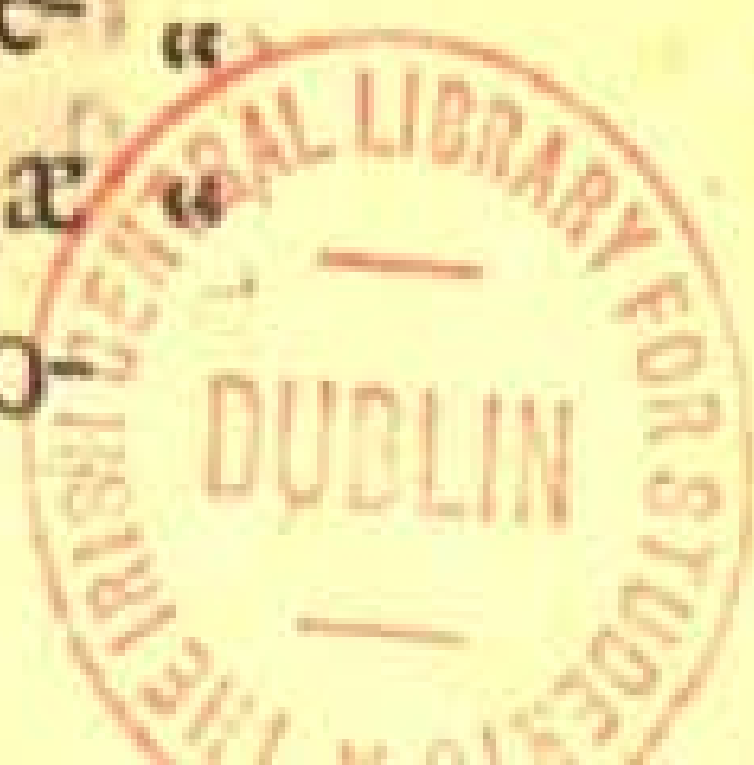
ricum in-

uectio.

Causæ

suæ equi-

tas.

Roberti
ad Anglos
suos ora-
tiuncula.

Origo
Britanno-
rum à
Troianis
& Gallis.

ad timorem ab hostibus proponuntur, contemnamus
ac pro nihilo ducamus. Siquidem proprias possessio-
nes defendere, pro patrita & auita iurisdictione dimica-
re, semper viri fortissimi est habitum. Quamobrem,
commilitones fortissimi, cum pro nobis contra ambi-
tionem humilitas, contra tyrannidem lenitas, contra
iniuriam decertet æquitas; animos erigamus; omnem
metum propulsemus; maiorum virtutes memoria re-
plicemus; pro patriis focus, pro pristina dignitate, omni-
bus modis animi & corporis, pugnemus; cum libertate
potius cadamus, quàm cum miseria exfulemus. Multa
etiam in eandem sententiam Stephanides dixit: Nihil
scilicet, maius & gloriosius esse, quàm ad afflictum Princi-
pem extollere; vi & impressione agitatum armis tegere;
regno naufragum in regno reponere, diademate nuda-
tum diademati restituere. Porro autem rem esse, &
causam eò loci, ut, hodierno die, aut tota Hibernia illis
sit vincenda, aut tota Hibernia illis deferenda. Britan-
nos igitur suos cohortatur, qui maximis belli periculis
iamdiu perfuncti sunt, ut illis in memoriam veniat, par-
tim à Troianis, partim à Gallis populum Cambrensem
generatum esse; ex his usum, ex illis bellandi vires hau-
sisse: non igitur, inquit, committamus, ut à maiorum
virtutibus turpiter degeneremus. Et plura item adiecit,
quæ in aliud tempus magis aptè reseruanda erant: siqui-
dem omnis hæc oratio ad nihilum recidebat. Nam
Rothericus, toto hoc interim spatio, per internuntios
ultrò & citrò cursantes, certior factus, Dermicium ac
Stephanidem animi altitudinem, etiam metu oblato,
non inflectere, sed contrà, incredibili pugnandi studio
flagrare (id enim ipsum quandoque est fortissimi im-
peratoris

peratoris, fortissimum imperatorem hostibus, etiam re
 in extremum perducta, videri) fortunæ rotam pertimes-
 cere, & incertos ac ancipites belli euentus acri cogitatio-
 ne lustrare. Quare cautiore consiliis vsus, desistit
 stomachari, nuntios ad Dermicium legat, qui composi-
 tionem ei, sedatiore animo, offerunt, sub ea conditione,
 vt Dermicius, pristino imperandi more, Lageniæ regno
 vtatur: atque vt Rothericus totius Hiberniæ præroga-
 tiuam sibi adsumat, eamque auctoritatem Dermicius
 agnoscat. Etsi verò Lageniæ princeps primarium hunc
 Rotherici dominatum, per quem, cum ceteris regulis se
 non pateretur æquari, molestissimè tulit, tamen satius
 esse duxit, iniquis conditionibus pacem recipere, quàm
 præliis, cum tam robusto exercitu temerè decertare. Vbi
 hac pacis pactione alter ad alterius conditionem descen-
 dit, ne in posterum tempus Dermicius in promissis flu-
 ctuaret, filium suum Cnothurnium Rotherico obsidem
 dedit, quorum connubium coniungere, insulæ bellis re-
 stinctis, pro filia sua Rothericus promittebat: addens,
 vtrique parti vtile fore, nouis affinitatibus veteres ini-
 micitias deponere. Cùm ambo principes mutuo iure-
 iurando publicè fuerunt obstricti, Rothericus arcano
 Dermicium iussit, aut pacem vndique dirimere, aut pa-
 cem vsquequaque conseruare: hoc est, cùm omnia iam
 in integrum sint restituta, Britannicum exercitum di-
 mittere, atque ex prouincia sua omnes aduenas exter-
 minare. Huic conditioni Dermicius non tam liberè
 ter, vt fertur, assentiri voluit, quàm pugnaciter repugna-
 re noluit. Ceterùm utrū ex animo, aut dolo malo ad
 istam pactionem venerit, solus ille cordium speculator
 nouit, à cuius adspectu abdita, & penetrales humana-

Rothericus
 consilia sua
 ad pacem
 flectit.

Quam acci-
 pit tandem
 Dermicius.

Obsidemq.
 filium dat.

Rothericus
 clam horta-
 tur Dermi-
 cium, vt Bri-
 tannos di-
 mittat.

Mauritius
Giraldus in
Hiberniam
venit.

Dermicius
excidio Du-
blinienſium
immunet.

Dublinieſes
fidei eius ſe
permittunt.

rum cogitationum latebræ non obliſcunt. Simulac Dermicius & Stephanides ex his periculorum cotibus enauigarunt, non veriſimile eſt, quantus ex gratiſſimo nuntio, ad eorum lætitiã cumulus acceſſerit. Ecce enim tibi, Mauritius Giraldus, ſtipatus decem primariis equeſtris cenſus viris, equitibus triginta, centum ſagittariis ad opidum Gueſfordiam appulit. Quò ut venit, Dermicius eius gratulationi ſe obtulit. Hic cum duces, ſimul collecti, de omni ratione belli conſilium habuiſſent, Lageniæ princeps proclamauit, ad uolandum Dublinium, urbis muros machinis labefactandos, excindenda ædificia, ciues omni malo maſtandos. Si quidem eius animus ea erat maleuolentia in Dublinieſes ſuffuſus, ut non tam victoriæ, quàm vindictæ incendio flagrarit. Interea Robertus in loco, Gueſfordiæ citimo, quæ vulgò Karrekia dicitur, remanſit, ubi in municipio ædificando cuius iam tum fundamenta iecerat, totus fuit occupatus. Quare diſtentus his caſtellanis negotiis, Britannicas copias permittè cum regiis coniunxit, atque pro ſe Giraldum fratrem, alterum ſe, exercitui ſubſtituit. Vix ex primo die, quo rex & Giraldus apud Dublinij muros caſtra fecerunt, ad decimam lucem in obſidione hæſere, cum finitimæ vndique vicinitatis incolæ, hoſtium fortuna & potentia commoti, ſe in regis partes dederint. Neque enim caſtrorum diſturbationem, omnium rerum ſpoliationem, fruſtra reſiſtendo, ferre diutius poterant. Ciues etiam Dublinieſes ad deſenſionem minus firmi, ubi omnia principi ex animi ſententia ſuppetere vident, armis poſitis, ſe ad auctoritatem regis conferunt, deprecatores legant, qui à principe, quibus modis poſſunt, pacem, & veniam petant.

tant. Quorum summissis precibus, & Giraldi præcipue persuasu ac inductu, Dermicius placidus mollisque redditur. Urbem itaque, obsidibus à ciuibus acceptis, obsessione liberauit. In hac item oppugnatione Robertus Barrensis, & Meilerius tantis periculis corpora obiecerunt, ut summam rerum gestarum non modò commendationem, sed etiam admirationem fuerint consecuti. Sub idem tempus grauis & acerba contentio inter Rothericum, Connaciæ regem, & Duuenaldum, Linmerici præfectum, orta fuit, quæ eorum animos ad pestiferum bellum faciendum incitauit. Rothericus magno equitatu ad expeditionem istam imperato, infesta signa Duuenaldi territoriis infert; agros exhaurit, & vastat, prædas ad suum vsum reseruat. Verùm vbi huius rei fama emanauit, Dermicius, per litteras Stephanidem obsecrabat, ad opem præsidiumque Duuenaldi generi sui, quàm primùm concurrere. Stephanides, regis rogatu, cum equitatu satis idoneo Cōnaçtensium viribus se interposuit, quorum audaciam debilitauit, conatus repressit, omnem belli flammam sedauit. Per hos dies vixit mulier quædam in Duuenaldi aula, portenti atq. monstri simillima. Præterquam enim quòd toto fuit corpore pilosa, longam habuit & proceram barbam, à mēto ad vmbilicum, cum intuentium stupore, extentam. Dermicius, post Lageniam bello domitam, in antiquum statum restitutus, omnia sibi pulcherrimè procedere prospiciens, cœpit in hac mente & cogitatione versari, nullum præclarum facinus ad existimationem suam magis pertinere, quàm ut imperium suum, nactus amplam occasionem, latius dilataret. Quamobrem nihil ei deliberatius erat, quàm totam in primis Connaciam

Bellum inter
Rothericum
& Duuenal-
dum.

Duuenaldū
Angli adiu-
uant.

Monstruosa
mulier.

Dermicius
animum ad
Hiberniæ
imperium
adiicit.

Cōsilia cum
Anglicanis
proceribus
confert.

Et Angli plu-
res ex Britan-
nia aduocan-
tur.

Richardus
Strangbous
item adiun-
gitur.

sub ius, & imperium suum subiungere, tum deinde reliquas Hiberniæ prouincias in suam potestatem redigere. Fœdus, quo fidem suam antè Rotherico obligauit, eius animum legibus frænare, & à tam fœda cogitatione reuocare debuerat. Verùm huius pactio- nis memoria, in mente dominatus facibus incensa, minimè infidebat. Ex quo intelligi potest, nihil esse tam sanctum, neque tanta iureiurandi religione stabilitum, quod non inordinata ambitio pollueret, atque violare valeat. Vbi huius instituti rationem cum Stephanide atque Giraldo communicauit, illi principis consilium, & pleniore manu laudare, & multis etiam argumentis confirmare. Ceterùm pro eo quòd magnum opus & arduum videbatur, vniuersam insulam, bellicosus viris refertam, sine maximis dimicationibus, subigere: vicinos Hibernos neque laceffendos bello, neque tentandos, sed hoc eius propositum eò vsque tacitum tenendum iudicabant, quoad plures auxilios milites ex Anglia sibi adsciscat, & se nouis copiis ac supplementis renouet. Approbat consiliū rex, eos maximopere rogat, plures ex Britannia cominilitones, omnibus quibus possunt inuitamentis, ad eius auxilium allectare. Atq. vt eorum animos, ac- tioribus industriæ stimulis, concitet, alterum collocatione filiae obstringere, alterū nobilissimis prædiis ditare, benignissimè adpromittit. Sed Stephanides & Giraldus, anticipatis nuptiis alligati, ad istam conditionem venire non poterāt. Verùm post magnas ac difficiles deliberationes, vtrique duci optimum factu videbatur, cum Richardo Strangboo, quicū Bristolli antè Dermicius de reductione sua egit, instituti sui consilia consociare, atq. hæc magnifica præmia comitis præsentie proponere. Strangboū, si cum

si eum Dermicius litteris prolectet, velle, & si velit, posse, ceteras insulæ prouincias ad Lageniensis imperij vectigalia adiungere. De eorum fidelitate, consilio, vigilantia non dubitandum dicebant, cum omnes curas, ad regis dignitatem, quamdiu spiritu viuerent, tuendam & amplificandam, conferre iamdudum, optima fide, stauerint. Horum consilium secutus princeps, epistolam bene ponderosam ad Srangboum scripsit: in qua, de promissione auxilij retardata, cum illo familiariter expostulauit, eoque magis, quod tam diuturnæ procrastinationis rationem, vnis litteris, minimè reddiderit. Illud etiam in epistolam coniecit, se linum incidisse, in regno esse, ab omni bello, magnis rebus gestis, conquiescere: Stephanidem & Giraldum, propter quos triumphat, omnem illi fidem, & diligentiam, gratissimis animis, præstare. Ast cum tam quieto exitu victoriam non ducat concludendam, ceteros Hibernos principes, qui eum acerbè ac penitus oderunt, atque inclusum odium, cum iam olim in turbidis rebus esset, in illum effuderunt, omnibus præsidiis oppugnare, atque adeò expugnare, prorsus statutum ac deliberatum habere. Quod si Srangbous suas copias & vires, ad hoc negotium conficiendum deferat, reliquas quattuor dissolutas diuulsasque insulæ partes, eiusdem principatus societate, absque acerbis & diuturnis bellis, constringi posse confirmauit. Quare, inquit, cum satis sit, virum præstantem, cuius ut nobilitas est summa, ita existimatio est integra, promissi sui semel admonere: reliquum est, vt fidem tuam, qua nitor, serues; vt me, quem perditum defendere promiseras, iam florentem ornare matures, postremò vt filiam meam, & vxorem tuam inuisas. Verum quoquo

Dermicij ad
eum epistola

Strangbous
accipit con-
ditionem.

tempore venies, mihi ac propinquis tuis gratissimus ex-
spectatissimusque venies. Posteaquam Strangbous re-
gias litteras, ex quibus maximam cepit lætitiā (erant
enim erga ipsum plenæ suauissimi studij) semel atque
iterum regustauit, in hoc vno omnem curam & dili-
gentiam, noctes diesque, posuit, quibus modis & fidem
retinere, & belli adiumenta amicissimo principi submi-
nistrare posset: eoque celerius aliquid suscipiendum iu-
dicauit, quod apud Henricum regem, vt antè posui,
magna ac diuturna fuerit in offensa. Etsi verò omnem
suum conatum, impulsus summi officij ratione, ad Hen-
rici beneuolentiam aucupandam comparabat, tamen
inuidorum suorum sermunculis, quos fictè & simulatè
in regias aures insusurrabant, effectum erat, vt nullæ pre-
ces eum, vlla apud principem auctoritate gratiæue, con-
stituere possent. Quam quidem alienati animi & of-
fensi indignationem eò immoderatus Richardus fere-
bat, quod ab omni culpa omnino abesset, & de rege (in
quem eximio semper animo erat) omnia egregia ac præ-
clara sentiret. Tandem ad Henricum accedit, precibus ab
eo suppliciter petit, vel vt ei pristinam maiorum suorum
hereditatem reddat, vel vt eum, in exteris nationibus,
fortunæ periculum facere permittat. Hic Henricus, in
stomacho ridens, hui, quò aut quā, inquit, vagaberis,
per me tibi licebit, in vltimas terras, tanquam pinnatus
Dædalus peruolare. Hoc verò cum ea dissimulantia,
atque ludificatione dixit, vt vultuosum subridens os
facile Strangbous intueretur. Ast opportunitatem hanc,
quam Henricus subobscura licentia ridiculè obtulit,
Strangbous aperta audacia celeritè arripuit, atque con-
sanguineum suum, Reimundum Giraldum, cuius auun-
culi

A rege Hen-
rico veniam
petit.

Et impetrat.

culi Stephanides & Mauritius Giraldus erant, in Hiberniam ad Maias calendas præmisit. Habuit sub signis Reimundus denûm numerum equestris ordinis militum, & septuaginta sagittarios. Is erat ita nobilis & bellicosus iuuenis, vt difficulter scires, utrûm nobilitas fortitudine, an virtus familia illustraretur. Reimundus itaque, secundis ventis, delatus est ex Cambria in quandam crepidinem, quæ plebeio sermone, Dundenolfia, nuncupatur. Hic locus tenui discrimine ab vrbe Waterfordia separatur: quattuor enim millearia numerantur. Inibi milites tabernacula, ex virgultis ædificata, habere; dolare robora, quorum paxillis, altisque fossis præsidia vndequaue firmare, & locum ex quolibet aditu claudere. Vt omnium sermone nuntiatum fuit, plures adhuc etiam inquilinos in Hiberniam venisse, Waterfordiæ ciues, adhibitis in consilium vrbis decurionibus, quorum princeps erat Machlathelinus Ophellanus, paruum illam Britannorum manum, dum adhuc, maris fluctibus agitati, ventisque circumflati, in caueis nauſeant, præproperis & repentinis armis extinguendam designant. Quorum deliberationi non multum temporis accessit, cum tria millia Waterfordiensium, ad Britannorum disperditionem, in agros coarceruatim aduolarint. Prius verò quàm ciues iter versus hostium castra arripuerunt, Herueius de monte Maurisco, qui non procul iam tum à Britannis abfuit, tribus tantum manipularibus stipatus, Reimundum salutandi causa inuifit. Vnde effectum est, vt in totam negotij flammam casu venerit. Nam Waterfordienses interim flumen transgressi Suirenſe, quod Desmoniam à Lagenia, in Oriente, discriminat, ad Britannica castra certatim concur-

Copie in
hanc expeditionem,
Reimundo
duce.

Appellunt in
Hiberniam.

Waterfordienses Anglos aggrediuntur.

Angli eos
strenuè exci-
piunt.

concurrunt, nullo prælii metu perterriti, sed spe triumphi elati; nam illos non præterit, quid militum alienigenæ habuerunt. Reimundus & Herueius subito ad arma excitati, suos ad pugnandum admodum viriliter acuunt. Verùm in castris nolunt consistere, sed per ligneum ponticulum, in angustissima semita infixum, proripiunt se à tabernaculis, & in acres dimicationes corpora obiiciunt. Vbi verò tantas hostium copias & impetum excipere non possunt, se ex Waterfordiensium ferro non incautè eripiunt, ad castra recurrunt, præsidia, integerrimis viribus, tutantur. Britannica tergiuersatio falsam Waterfordiensibus spem ostendit; magnis animis, & erectis sunt, fugientes telis & clamoribus persequuntur. Reimundus in præsidiorum limine armatus stetit, & municipem, ad audendum proiectum (nam in castrorum ingressione pedem ponere, & se in medios hostes desperanter obiicere conabatur) districto gladio iugulauit. Illius interitus celeritatem persequendi retardat, & omnem ferè victoriæ spem perturbat. Hic tamen casus aliquantum animi Britannis adfert. Se fortiter erigunt, cum ciuibus iterùm, in agris, ferrum ac manus conferunt. Anceps sanè, & admodum incerta fuit vtriusque partis victoria. Nam licet Waterfordienses numero hostes incredibiliter vicerint, tamen Britannici sagittarij, miserandum in modum, inermes sauciarunt. Duarum horarum spatio pugnabatur, cum victoria in Britannorum partes sensim propendebat. Nam municipes ferratis sagittis vulnerati, & ab equitibus conculcati, locum diutius tenere nolunt: arma de manibus tremebundis fluunt: multi, in ipso dimicationis ardore, timore prolabuntur, alij se fugæ præpetes dant.

Waterfordi-
enses tādē
vincuntur.

Hic

Hic Britanni, lætitia elati, grauius in fractos & fugatos hostes incumbunt, excordes, incitato cursu, insequuntur, & valde calamitosas strages faciunt. Quos autem à tergo iaculis non perfodiunt, è rupibus, & editis saxetis in mare præcipientes volubiliter impellunt. Ne multa: tanto sanguine hæc victoria redundabat, vt ex ciuibus solum septuaginta, quorum maior pars summum locum ciuitatis tenebant, viui caperentur. Inter Britannos solum desideratus est Gulielmus Ferrandus, qui corpus & vitam suam hostium telis bene viriliter obiecit. In hunc totus exercitus, multis nominibus, valde carè animatus erat. Iuuenis fuit carne strigosior, corde valentissimus bellator, naturâ lenis, & percomis; ita amicorum, & patriæ amplitudini addictus, vt eum cum gratia vixisse, & cum gloria cecidisse omnes vno ore prædicarent. Credo ego, nec iniuria, lectorem hîc mirari, tantam multitudinem hominum ab ista paucitate militum occisam esse. Nam vt demus, quod est dandum, Britannos istos animi & corporis robore præstabiles fuisse, tamen verisimillimum esset, à tribus hominum millibus, si nuda tantum corpora hostium gladiis offerrent, atque cum colu & lana in aciem dimicationemque venirent, extenuatissimas copiolas opprimi, vinci, obrui facillimè potuisse. Verum præliorum euentus ex numinis maiestate, non humanis neruulis pendent. Ast quàm intemperanter victoria hac Britanni sint abusi, operæ pretium erit explicare. Cùm igitur, confecta victoria, ad castra reuerterentur, longa & difficili deliberatione, quid de captiuis esset statuendum, inter se commentabantur. Nam à nonnullis hoc pug-

Strages &
cedes eorum
magna.

E. Britannis
vnus cecidit.

Deliberatio
de captiuis
inter Anglos

vinculis necandos esse. Nitebantur contra alij. Horum primus Reimundus (vt erat hominis, in rerum potestate, modus) vbi rem in consultationem coniici vidit, milites ad clementiam cohortatus, hos apud eos sermones habuit.

Reimundi
oratio, pro
salute cap-
tiuorum.

Egregij commilitones, in quorum animis, & rebus gestis, ita virtus non fortuna luctatur; vt, vtrum fortior, an felicior vnusquisque vestrum sit, haud facile valeam explicare; tantam sumus, hodierno die, victoriam consecuti, quantam antè de nobis ipsis numquam prædicare, & de quouis alio nusquam commemorare potuimus. Verum inexpectatam hanc victoriam ita mollitudine & facilitate debemus vincere, vt eam non nostris viribus, non hostium imbecillitati, non fortunæ temeritati, sed totam diuinæ clementiæ (quæ omnis victoriæ parens est, & effectrix) acceptam referamus. Quamobrem vt gratuita eius erga nos merita, grato animo, persequamur, nefas esse arbitror, tanta diuinitatis gratia, ad extraordinariam ferocitatem, immoderatè ac intemperatè abuti. Habemus hîc captiuos, quasi compedibus irritos; dices, hostes: verum homines. Hostes in pugna, homines in victoria. Fortis autem viri est, & alta suspicientis, eos qui pugnas & strages edunt, hostes ducere; qui verò fracti & victi sunt, homines putare; vt possit belli incendium corporis firmitas restringere, insolentem autem victoriam animi virtus temperare. Quandoquidem in maiore laude ponendum est, subactos conseruare, quàm repugnantes superare: quoniam hoc communi præliorum Marti, illud singulari vniuscuiusque virtuti est adscribendum. Hoc vno rogati præstant vel maximè armatis, quòd eorum consilia plerumque
misericor

misericordiæ & mansuetudinis sint socia. Quamob-
 rem diuinum quoddam mihi videtur adeptus is miles,
 qui, qua virtute togati armatis præstant, ea in virtute
 togatis ipsis antecellat. Siquidem nihil habet aut im-
 peratoris potestas maius, aut bellatoris voluntas me-
 lius,quàm vt quos in acie trucidare valuit, eosdem post
 aciem conseruare velit. Vt enim bellatoris honor est
 victoria,sic ipsius victoriæ laurea est clementia. Hinc
 maiores nostri, quibus diuina maiestas sanctam,& pro-
 pitiam mentem iniecit, ad hoc in primis consilia sua re-
 ferebant, vt captiuorum & precibus placati, & præmiis
 satiati, eos incolumes domum reducerent,ne de vita, sed
 de victoria contendere viderentur. Etenim mauult om-
 nis bonus, & misericors miles commemorari, se, cum
 victos trucidare potuerit, victis temperasse,quàm cum
 temperare potuerit,trucidasse. Hinc ad maiores nostros
 (quorum in præliis fortitudinem hostes, clementiam
 uicti sunt experti) dignitas confluxit,hinc imperij sui fi-
 nes propagarunt,hinc crudelitatis infamiam effugerunt,
 hinc hostium non modò corpora armis, sed etiam cor-
 da lentitudine deuicerunt. Nam vt atrocitas in perden-
 do odium procreare, sic lenitas in parcendo beneuolen-
 tiam comparare solet. Quamobrem & captiuorum
 misera conditio,& maiorum nostrorum laudabilis con-
 suetudo me potissimum in hanc sententiam ducit, no-
 bis multò commodius, & ad famæ propugnationem
 longè præstantius fore, vt potius Waterfordienses cap-
 tos suos ciues,grandi pecunia,è vinculis redimant,quàm
 vt nos ob eorum interitum ferinæ immanitatis famam
 subeamus. Et quoniam hominibus impotenti animo
 præditis, ac secundis rebus,præter expectationem, ef-

» frænatis aliorum calamitates vt plurimum fastidiis ad-
 » hærescunt, ne nos etiam in eandem intemperantiam of-
 » fendamus, in memoriam, quæso à vobis, reducamus,
 » quibuscum hominibus bellum suscepimus: neque enim
 » latronibus, archipiratis, aut patriæ patricidis, sed nimi-
 » rum reipub. defensoribus bellum indiximus. Quod si
 » ratio intelligentes, necessitas otiosos, natura vniuersos, vt
 » vim vi repellant, ad præsidia compellat; decetne, eorum
 » sanguinem atrociter helluari, quos decet pro patria, &
 » præcipuè in patria, se morti offerre? Nihil quidem cer-
 » tè minus. Quare cum nobis sit propositum, non quis
 » viuat, sed quis vincat, armis decertare: habeat in animis
 » nostris locum potius lenitas ad clementiam, quàm cru-
 » delitas ad cædem: præsertim cum tanta pecuniæ mag-
 » nitudo, & militibus multum prodesse, & victoriæ pa-
 » rum obesse videatur.

» Vix Reimundus causam perorabat, cum grata com-
 » militonũ admiratio sequeretur. Verum Herueius,
 » atrocitate animi motus, militum inuictas, vi & acti-
 » monia dicendi, in captiuos exacuit, & Reimundo, ad
 » hunc modum, obloquitur.

Contraria
 & incle-
 mens
 Herueij
 oratio.

» Nisi mihi, contubernales fortissimi, propinquus
 » meus Reimundus de facie notus esset, æditum, nescio
 » quem, inilitari specie ac forma inuolutum, oculos meos
 » præstrinxisse, pro certo iudicarem. Etenim ante hodie-
 » num diem, adduci ad credendum, nullo modo, potui,
 » hominem sanguine inbutum, vel potius madefactum,
 » de caritate in belli præsertim furore, ad theologorum
 » consuetudinem disputare voluisse. Verum si Reimur-
 » dus adeò ad misericordiam propensus sit, vt sempiter-
 » nos nationis nostræ inimicos, unò verò hostes in clien-

telam

telam suam recipiat, nequeo satis mirari, quam ob causam inoderatus ac misericors vir ad saga iuit? Cur pe-
 dem patria extulit? Cur pius patronus bellum cum
 clientibus gessit? Ad quid effrænatus in eorum aciem,
 in quos tam ambitiosus factus est, erupit? Miror, quid
 caullæ fuerit, quare mucronem suum in ciuium præcor-
 diis fixit. Hæc enim inter se pugnant, in hostium cæde
 versari, & hostibus vitam dare; Hiberniam expugnare,
 & resistentes Hibernos sinu recipere. Simus scilicet, in
 animorum & armorum incendio, teneri, & molles; pa-
 cem cum hostibus faciamus; omnem extinguamus dis-
 sensionem; contrahamus appetitus; cominigemus, ut
 pote otiosi & monogramini contemplatores, in patriam;
 nutricum mammas, velut infantes pueri in cunis va-
 gientes, appetamus; hominis figura stupiditatem asini
 geramus; postremo caueamus, ne violentas manus, non
 dico, hostibus, sed pullo columbino inferamus. Qua
 (malum) ex disciplina militibus hæc anilis deliratio est?
 Num ad hunc modum, mi Reimunde, cum præliari
 debes, philosophari doces? Et quem ferum, ac ferreum
 esse debet, muliebre & enervatum te præstabis? Ad
 cælestium rerum speculatorem sic agi solet. Sis mitis,
 sis lenis, iracundos animi motus reprime; noli te vl-
 cessus; tracta eum clementer, à quo crudeliter tracta-
 ris; ei, qui gladium tuo sanguine imbuit, tuam miseri-
 cordiam tribue; illius vitam caram habe, qui tuam mor-
 tem sitienter appetit. Quò, amabo te, hæc spectat sen-
 tentia? Ferueat talis vox in templorum suggestis, fri-
 geat in castris, cum ea nec militis, nec ad milites sit o-
 ratio. Excute, Reimunde, intelligentiam tuam, pun-
 ctum temporis. Defige te in furibundi hominis cogi-

„ tatione: hostium diritatem, & nocentissimam victo-
„ riam tibi ante oculos propone. Quid si isti praelium
„ secundum fecissent? Quid si nos captos, & compre-
„ hensos tenerent? Quid? Num pugnarum exitu victo-
„ riam concluderent? Quid? Num salutem, quam nunc
„ victi à victoribus poscunt, tunc victores victis darent?
„ Quid? Num Britannos, pristinam pretio mercari liber-
„ tatem, crudelitate imbuti, permitterent? Ino vero, Rei-
„ munde, partim tuorum diuaricari, partim excarnificari,
„ eorumque membra, tanquam in macello frustra, inci-
„ sim dilaniari videres. At vendere cum possis, captivum
„ occidere noli: rationem reddis: quia grande pondus ar-
„ genti magno militibus erit vsui. Sapienter id quidem,
„ si negotiandi, non bellandi causa huc te contuleris. At
„ verò augustissimi animi est, in bello, in quo gloriam
„ & dignitatem spectare debes, raudusculo, instar sordidi
„ tocullionis, incubare. Noli igitur supersticiosam hanc
„ philosophiam militum auribus inculcare: quin potius
„ effæminatas has ineptias deponis, & insitam tuam hu-
„ manitatem ad tempus abiicis. Quantum enim miles
„ amittit ex vindicta, tantum detrahit de victoria. Cle-
„ menter aliquid facere, in religioso parocho fortassis ali-
„ quid, in milite quidem nihil habet laudis. Via enim se-
„ veritatis eiusmodi esse debet, bellicis in rebus, ut nihil
„ sit loci misericordiae. Vos autem, valentissimi milites,
„ nolite ad eam clementiam muliebriter adduci, quæ mi-
„ litarem licentiam coercet, quæ arma è manibus vestris
„ extorquet. Ista ipsa mortis poena, quam nobis hostes
„ constituerunt, in truculentos auctores recidat. Vnius
„ semihoræ vsuram hostibus nolite dare. Cæsi non ul-
„ trà belligerabunt. Hostem non solum pignantem, sed
etiam

etiam victum, vinctumque tollendum ac interficien-
 dum, censeo, decerno, impero. Nulla sc̄dior ignomi-
 niæ nota militibus inuri potest, quàm in rebus seriis
 pueriliter tricari, & quos ex omni memoria euellere de-
 bent, eis inimicitias condonare.

Hæc Herueij oratio, si non artis sale perspersa, saltem
 Martis ardore incensa, milites ad crudelitatem acuit.
 Finem itaque, & modum transeuntes, captiuos omnes
 ad vnum occisione occiderunt, contra dicente, & nihil
 proficiente Reimundo. Quorum lethum tantum do-
 lorem, seu potius mærorem Waterfordiæ dabat, vt acer-
 bissimus, tota vrbe, lessus & luctus versaretur. Ex quo
 tempore Herueius graui diuturnaque infamia & inui-
 dia flagrauit: cùm nemo repertus esset, cui non ista ci-
 uium internecio prorsus displiceret. Sed nihil plerum-
 que est tam insolens, & immisericors, quàm ex mendi-
 culo fortunatus.

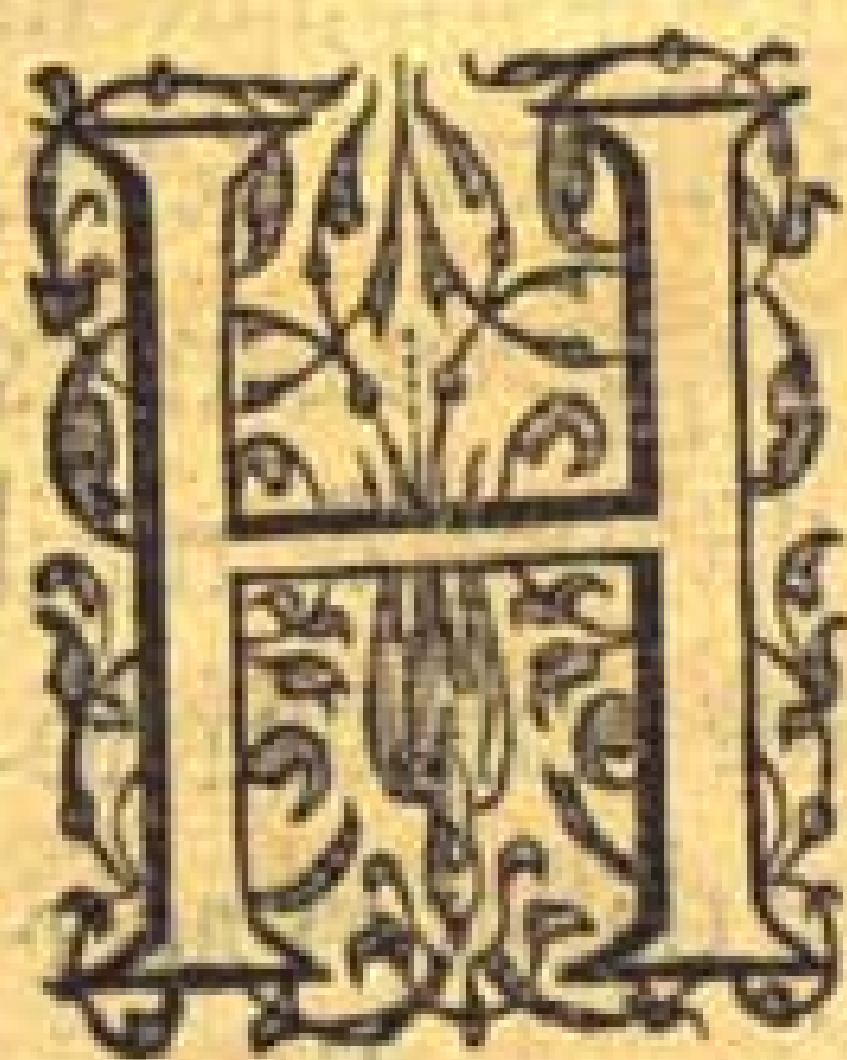
Captiui
 omnes ne-
 cantur.

Cum magna
 & iusta inui-
 dia Herueij.

RICHAR-

RICHARDI STANIHURSTI
DUBLINIENSIS DE REBUS IN
HIBERNIA GESTIS,
LIBER TERTIVS.

His rebus, propter Waterfordiam, in-
consideratè ac temerè gestis; Richar-
dus Strangbous, posteaquam diligen-
tem præparationem in re militari adhi-
buit, ex opido Milfurdico soluens, in
Waterfordiæ portum, ante diem no-
num calend. Septemb. vsus felicitate nauigandi, se con-
iecit. Habuit sub signis ducentos milites primarios, in-
ferioris ordinis mille: quos ex præcipua totius Meneniæ
iuuentute, magna conquisitos cura, elegit. Vna, aut al-
tera nox intercessit, cùm Britannicus exercitus, probè
instructus & armatus, signa sustulit, & ad vrbis mœ-
nia, ordinem militare tenens, peruenit. Superstites
ciues, in his reipub. parietinis, dupliciter ad dimicandum
incendebantur: primum, vt hostes ab vrbe arcerent; tum
deinde, vt in præsentī Britannorum strage præteritam
captiuorum cædem, totis, quoad eius fieri possit, viri-
bus vindicarent. Necdum enim Britannicæ crudelita-
tis memoriam, cùm esset recentissima, abiecerunt. Bri-
tanni tandem pugnaciter insistent, ciues contra eos,
summa vi, impetuque contendunt, & à mœnibus acri-
ter propulsant. Nam bis coacti sunt alienigenæ, lapidi-
bus appetiti, & vi pulsi, nec quidem æquo animo, auer-
sari. Tum demum, circumspectis locis omnibus, sub-
urbanam casam Britanni adspectant, ad vrbis mœnia
adhæ-

Strangbous
cum copiis
Hiberniam
appellit.

Is opidum
ipsum Wa-
terfordiense
aggreditur.

adhærescentem, quam vnus solummodo postis obtentat. Eo columine ferrula circumsecato, tugurium, cum non parua muri particula, labat. Britanni ad ruinam, satis decumanam, conuolant: nouum oppugnationis genus pertinaciter inferunt: balistis & missilibus ciues vehementissimè fauciant. Ad manus atq. ad pugnam res venit. Oppugnatoribus, impulsu scutorum irru-
 pentibus, obsisti non potest, licet cædes lapidationes-
 que fiant, quo minus in urbem intrent. Resistentes trucidant, tecta disturbant, ædes exspoliant, ciuitatis principes capiunt, in quorum numero Raganaldus, & Machlathelinus Ophelanus reputantur: quos omnes Strangbous cominuni luce priuasset, nisi Dermicius, Lageniæ regulus, qui, audito Comitibus aduentu, cum Mauritio Giraldo, Roberto Stephanide, ac Reimundo Giraldo, ad urbem Waterfordiam accessit, eorum vitam à victore esset deprecatus. Hic Strangbous Dermicij filiam, cui Eua nomen fuit, in matrimonium duxit. Socer generum & filiam (vt promissi sui summam compleret) regno suo heredes instituit. Nuptiis, matrimonij dignitate, regiè magnificeque coniunctis, & firmo præsidio, in vrbe, posito, Dermicius ac gener, quàm possunt maximis itineribus, prope Dublinium exercitum ducunt. Is (vt antè est dictum) à Dubliniensibus vehementer abalienatus erat. Ex hoc autem seminario odium offensioque ortum habuit. Cùm Murchardus, Dermicij pater, Lageniam plurimis iniuriis læsisset, & præ omnibus, Dublinij ciues nimis tragicè vexasset, multum odij inuidiæque susceperat. Dublinij decuriones pestem & necem, consensu conspirante, in principem machinati, eum ad magnificas ædes, colligendi sui gratia,
 O officio-

Et tandem v
expugnat.

Strangbous
Dermicij fi-
liam, nuptiis
sibi iungit.

Inde omnes
iunctim ad
Dublinium
obsidendum
properant.

Causa odij
Dermicio in
id opidum.

Cædes Mur-
chardi.

Laurentius
antistes pro
ciuibus in-
tercedit.

Inter collo-
quium, vrbs
capta.

officiosissimis inuitamentis, perduxere. Atque ex hac extraordinaria inuitatione nihil suspicionis Murchardus elicere potuit, pro eo quòd antea basilicam istam creber-
rimè frequentauit. Cum igitur in hemicyclo hilarulus fessitaret, varioque lepore animum relaxaret, proditores, qui principem circumstabant, eius iugulum subito pe-
tere, & pugiunculis, vagina vacuis, eum perfodere. Neque verò hîc furori suo tyrannoctoni finem impo-
nere, sed occisum, in contentissimo sepulcro, vnà cum cane sepelire. Acerba tanti dedecoris infamia Dermici-
um implacabili odio flagrantem effecit. Etsi verò, in prima obsidione, quandam concordiam, Mauriti-
i Giraldi hortatu, cum ciuibus confirmauit; tamen hæc tota placabilitas ad eam crudelitatem collecta fuit, vt non tam pacem facere, quàm bellum differre secum statuerit. Vbi itaque Dublinienses se rursus hostibus circumfessos vident, temporis difficultate adducti, à Laurentio, ciuitatis Archiepiscopo, antistite rebus om-
nibus præcellentissimo, enixè contendunt, ad castra exi-
re, & eos, quanta possit diligentia, regi placare. Eorum legata, officij & summissionis plena, ad principem detu-
lit pontifex: eos præteritæ perduellionis pœnitere, ad il-
lius misericordiam confugere; vrbem illi clausam non esse; quidquid verbis rogauerit, sine armis, si velit, posse impetrare. Verùm tanta surditas Dermicij aures obtu-
rabat, vt omnes gratiæ & clementiæ aditus ciuibus durus & ferreus princeps præcluderet. Etenim eo spatio quo pontifex pro obsessis intercessit, Reimundus Giraldus, & Milo, cognomento Coganus, qui magnum in re militari nomen habuit, cum acerrimis militibus, ac prædæ cupiditate inflammatis, ciues à fronte, à tergo, dextrà,

dextrà, sinistra aggressi, signa cum illis contulerunt, & valuis effractis, multorumque strage edita, urbem occuparunt. Magna tamen municipum multitudo, cum principe Hasthulpho, in fugam se dedit, & sumtis cymbis ad aquilonares insulæ oras, cum re familiari, nauigavit. Nonnullos insequentis victoris celeritas urinari compulit, qui fluminis gurgite obruti, cum enare non valuerint, è vita migrarunt. Cruenta hæc victoria regem omni gaudio complevit & affecit, qua tamen minime satiat, ut primum rem militarem in vrbe collocavit, atque Milonem Coganum civitatis præfectum reliquit, exercitum ad Median adduxit, uti Ororicum, hostem sempiternum, cuius iam olim uxorem raptauerat, repentinis armis opprimeret. Castella, parum munita, improviso aduentu, Britanni capiunt, Ororicij copulas vexant, magnam undique vastitatem efficiunt. Hæc perturbatio, & rerum omnium confusio Rotherici aures mœstis sermonibus referit. Quamobrem ut his excursionibus aditum celerrime intercluderet, & hominis exsultantis audaciam frangeret, unum ex suis ad Dermicum legavit. Cuius legationis sententia erat; Lageniæ principem pactiones rescidisse, quod, contra impositam fidem externos sicarios in insulam ascierit, sese regionibus imperij sui non continerit, sed cum finitimis principibus quiescentibus bellaverit. Quod si iurandum, quo religiosissime adstrictus est, nihil apud eum momenti habere videatur, meminerit saltem, filium suum obsidem esse; illo pignore se illigatum teneri; Rothericum in eum vitæ & necis potestatem habere. Proinde desinat, omniuagi ac fœdisfragi plani perfidiam imitari, & vicinos Hiberniæ regulos, contra pa-

Dermicius
Median in-
greditur &
aggreditur.

Rotherici le-
gatio adDer-
micum,

Qua valde
ille offensus.

etionem fœderis, vtrò vltraue laceſſere, ne fortè Britan-
nis ſuis negotium, imò periculum fœceſſatur. Dermi-
cius, ſimul vehemens hæc & imperatoria legatio per
eius aures percurrerebat, ſpumas in ore agere, omni gene-
re conuitiorum exardere, nec Rothericum Dermicij tu-
torem, nec Dermicium Rotherici pupillum eſſe. Se am-
bitioſam hanc Rotherici ſuperlationem, qua tyranni-
dem occupare, animo connititur, non agnoſcere: per-
inde ac ſi nemini, in Hibernia, aut progredi liceat, aut
regredi libeat, niſi prius Rotherico, omni blandiloquen-
tia, ſupplicauerit; niſi ille viatori definiat, quò gradiatur?
Quis, inquit, illum finitorem? Quis caſtrorum meta-
torem? Quis alieni negotij procuratorem conſtituit?
Imperium meum in culeum, ſcilicet, inſuet? Quid? Ius
meum perſequi per eum non licebit? in quam partem
meas res geſtas, & gerendas accipiat, minime laboro.
De ridiculis minis; puerilem lenitatem redolentibus,
ſuſque deque. Deliberatum mihi, & conſtitutum eſt,
dirumpatur licet Rothericus, imperium meum non La-
geniæ finibus, ſed Hiberniæ terminis definire, de quo,
& pro quo decertare volo, quandoquidem primas, imò
omnes inſulæ partes patris, aui, proau iure mihi vindi-
care poſſum. Iuris mentio neceſſariò hic facienda erat.
Etenim nihil eſt, adeò perſpicuè à legibus interdictum,
quod ab homine, à legibus recedente, & inexplebili
ambitionis ſiti ardente, eimentiti iuris pigmentis non fa-
cilè coloretur. Nuntius legationem renuntiauit. Rothe-
ricus hanc reſponſi contumaciam non tulit, ſed furenter
iratus, in ipſa iracundiæ flamma, quæ rationi, ac con-
ſilio ſemper inimica eſt; Dermicij filium morte mul-
ctauit. In his extremis reip. temporibus, pontifices &
alij

Ius iniuſtū,
quod ſibi
vindicat
Dermicius
in totam Hi-
berniam.

Obſes Der-
micij filius
necatur.

alij antistites concilium Armachiae celebrarunt, in quo, cum variis, concertationumque plenis coniecturis, de inquilinorum aduentu esset disputatum: tandem communi assensu, & concilij approbatione explicatum erat, diuinam maiestatem, quæ omnium flagitiorum vltrix est, Hibernos, merito atque optimo iure, punire; quòd cum generatim multis essent vitiis cooperti, tum verò hoc scelere speciatim obstricti, quòd à vænalitiis, man- gonibus, atque etiam piratis captiuos Britannos eme- rent, & eos passim in catastis, tanquam in nundinis pe- cudes, vænales haberent. Quæ omnia iam nunc in contrariam partem versata, ac mutata sunt. Ante ho- diernum diem Hibernos sæpius Britannis molestos ac infestos fuisse, at Hibernos breui, nisi eos deus respexe- rit, in Britannorum potestatem peruenturos. Quam- obrem concilij consensu decernitur, vt singuli seruorum domini, atque iniqui plagiarij Britannos per totam In- sulam sine vlla recusatione, manumittant. Dum hæc in Hibernia geruntur, constante fama, & omnium ser- mone, in Anglia celebratur, Strangboum, cum suo Bri- tannico sodalizio, Hibernicam gentem domasse, & do- mitas insulæ partes regali imperio temperare. Etenim rumor, vt ferè fit, hanc fortunæ redundantiam, verbo- rum accretione, duplicauit. Henricus Angliæ rex, qui semper durus, & suspiciosus in Strangboum fuit, admo- dum indignè tulit, hominem, eius ditioni subiectum, altissimum Hiberniæ gradum obtinere. Quocirca, ne fortè Strangboum collegam haberet, huic aquilæ altius quàm par fuit, euolanti, pinnas hoc cultro incidit. San- xit peculiari edicto, ne quis in reliquum, quidquam fru- menti aut militū, ex vlla iurisdictionis suæ crepidine, in

Concilium
antistitum
Hibernorū
Armachiae.

Veteres Hi-
bernorum
iniuriæ in
Britannos.

AEmulatio
Henrici re-
gis in Strang-
boum.

Edictū eius,
quo Anglos
reuocat.

Angli lega-
tos ad eum
mittunt.

Hiberniam exportare audeat. Item omnibus Britannis, qui in Hibernia fuerunt, diem præstituit, quo domum redirent, ceteroqui in proditorum numero, & loco du-
cendos fore, qui ab officio discrepant, debitamque obe-
dientiam relinquunt, & abiiciunt. Interdictum hoc,
Britannicis negotiis valdè inopportunum, in Strangboi,
& militum animis, tanquam stilla muriæ in oculis, hæ-
sit. Nam fallacem eorum spem, inanem conatum,
denique omnia in nihilum redacta vident, modò sece-
dant. Grauem igitur curam, inaturo iudicio, suscipiunt,
quibus modis hanc inuidiæ flammam reprimant, & in
primis regem, quem iratum sciunt, propitium reddant.
Consilium igitur expeditissimum sequentes, Reimun-
dum Giraldum, cum legatis, officij & integritatis plenis,
ad regem, qui tum etiam in Aquitania fuit, allegarunt:
cuius orationis summa fuit, Comitem Strangboum, &
reliquos Britannos paratos esse, illius imperio non so-
lùm cedere, sed etiam parere. Cùm bona eius venia in
Hiberniam peruasisset, indidem ad statum diem reueni-
re velle: istam etiam vitæ, & victus maiestatem, quæ
ad eius aures, improbissimis obtreçtatorum rumuscu-
lis, venit, non veritate, sed inuidia niti. Se ergo suppli-
cem ad eius excellentiam accedere, vt fictis auditioni-
bus, & iniquorum sermonibus, qui in Strangboi no-
men, & fortunas erumpunt, grauemque ei inuidiam
conflant, fidem non adiungat. Quascunque, in Hi-
bernia, possessiones Strangbous habet, in regis manu
ac potestate esse. Strangboum nihil aliud cogitare, ni-
hil moliri, quàm improborum animos frangere, grassa-
torum audaciam comprimere, repugnantes Hibernos
ad Henrici regis auctoritatem reducere, postremò labo-
rum

rum suorum vindemiolas principis vsui, vt par est, re-
 seruare. Vt tali summissione Comitem Henrico pur-
 get, homo promptus, & ad crimina dissoluenda bene
 diligens, operam dat: dumque ibi diem ex die expectat,
 qualem animum erga Hibernicas res Angliæ rex gerat,
 Thomæ Cantuariensi Archiepiscopo, vita ferro eripitur.
 Cuius interitum cum magnus rerum tumor, & occu-
 pata Henrici tempora sequerentur, necesse habebat Rei-
 mundus minoris momenti negotium in præparatum
 regis otium differre. Per hæc tempora Dermicius, La-
 genix princeps, cum naturam expleret diuturnitate vi-
 uendi, nam tum admodum erat senex, morbo graui,
 & mortifero adfectus, Fernasix à vita recessit. Vir fuit
 magna statura; ingenti, & vasto corpore; pugnax, & la-
 certosus bellator; vocem habuit subraucam, non tam
 natura, quam perpetua vociferatione, qua vti, in pu-
 gnando, solitus est, quoties milites ad prælium incita-
 bat, aut à dimicatione reuocabat. Timeri à suis, quam
 diligere maluit. Ceterum quibus aliis studiis deditus,
 quibus moribus imbutus fuerit, antea satis est explica-
 tum. Sub idem ferè tempus Hasthulphus, qui non ita
 pridem, in vrbe Dublinensi, cum summo imperio, ac
 potestate versabatur, sexaginta nauium numero classem
 ad istam ipsam ciuitatem appulit. Huius gentilitatis
 homines nostri Oostmānos nuncuparunt: quorum ge-
 nus est ex Danorum stirpe generatum. Sæpius illos in
 Hiberniam inuasisse, historici referunt. Citerior eorum
 aduentus, nam de alio nihil ad hunc locum attinet scri-
 bere, numeratur anno, post nostrum soteræ, & seruato-
 rem natum, 1050. quo tempore; instructa armataque
 manu, ad insulam venire, Hibernos bello laceßere,
 eorum

Thomæ Cā-
tuariensis epi-
des.

An. 1171.

Dermicij
mors.

Eius habitus,
& mores.

Hasthulphus
Dublinium
tentat.

Oostmanni,
qui dicti.

Vide Appen.
cap. 28.

eorum aciem profligare, postremò magna multitudine incolarum occisa, eam Dublinij plagam, finitima suburbanitate, incolere, quæ aquilonem versus trans flumen consistit, eaque etiam nunc Oostmantown, id est, Oostmannorum opidum nominatur. Hasthulphus autem (redeo ad rem) & eius com milites, ad Danorum consuetudinem satis commodè sagati, duce Iohanne Pewodo vtentes, infestis signis inferuntur ad vrbis portam, in oriente sitam, quæ porta Damensis, patrio sermone appellatur. Milo Coganus, qui iam tum ciuitatis principatum ferebat, milites suos in hostes armat, Danorum conatus, quantum viribus conniti potest, refutat. Verùm tanti exercitus vim, & impressionem diu ferre, perarduum erat. Cùm Milonis germanus frater, Richardus Coganus, istud idem animaduertisset, stratagemate laudabili, & expedito vsus, ex australi D. Pauli porta, cum quorundam equitum turmis, egrediens, in hostes à tergo tela intenderat. Isti, ob eius aduentum, à spe victoriæ ad metum traducti (noua enim, & aduentitia militum complementa ad Britannorum subsidium festinare arbitrantur) receptui signum audientes, fugam imbelles timidiq̃ faciunt. Britannicos animos inflat hæc tergiuersatio, fugientes insequuntur, & multis fugatis, plurimis, cum duce Pewodo, enectis, Hasthulphum principem, sublatum è prælio, in ciuitatem ducunt. Atque hîc homo impotentissimus non poterat, cum fortunæ fragilitate, irato ac percito animo, non stomachari, quòd se in ea vrbe captiuum videret, cuius gubernacula, multos dies tenebat. Sed attende quæ sequuntur. Britanni in publico, hominem ambulare permittunt; eum perblandis verbis accipiunt, reapse quam

Repelluntur
hostes, strata-
gemate
Anglico.

Hasthulphus
capitur.

quàm honorificentissimè tractant. Neque enim fas esse putant, tali & tanto viro in isto calamitatis ictu, insultare. Hasthulphus tamen, totus morosus, nec iracundiam cohibere, nec linguam continere potuit: sed inspectante, & audiente Britannico exercitu, hac oratione, quæ minacem atrocitatem verborum habuit, vecordis ac furiosi hominis virus euomuit. Optimè res, amici mei, sese habet. Non est, cur, hanc victoriolam adepti, magno triumphetis opere. Hactenus levis, & puerilis armaturæ excursions vidistis: verùm breui tempore, cum multo, magnoque comitatu, per omnes Lageniæ partes peruademus, & corroboratam hanc Britannicam audaciam, animis & armis frangemus. At te, inquit Milo Coganus, imperatorem tam acres milites non habebunt. Quanta in victore erit feritas, cum in victo tanta sit asperitas? Nihil itaque illius iracundiæ permittitur: sed contrà conuocato carnifici præcipitur, & negotium datur, vt hominem, atrociter minitantem, morte multet. Id quod est factum. Nec mirum. Nam ne hoc quidem quidquam fuit stultius, quàm, dum in hostium potestate maneat, non moderari animo, & orationi; & quos ense excindere non poterat, inani eos voce conari vulnerare. Hasthulpho ad hunc modum securi percusso, Dubliniësis ciuitas minimè diu respirauit. Nam cum nemo nauta Britannicus ad Hiberniam vela dare auderet (quippe omnis talis velificatio Henrici regis decreto, vt paullo antè explicauimus, erat interdicta) Strangbous, & reliqui Britanni rei frumentariæ penuria laborabant. Atque hæc comineatus inopia indigenas non fugiebat. Communi igitur consensione ad spem recuperandæ libertatis erecti, pontifice Laurentio cum primis instigan-

Eius ferox &
contumax
oratio.

Qua exasperatus dux Anglus ad mortem eum dat.

Angli inopia comineati laborant.

Dublinium
Hiberni ob-
sident.

Gottredo
ad auxilium
solicitant.

Is cum naui.
bus aduenit.

Dunenaldus
Britannia
alienus.

te, ut patriam suam ex iniuriis eriperet, Dublinium ob-
sidebant. Ne verò in tanti momenti negotio obsessores torpere viderentur, Rothericus, Connaciae regulus, & Antistes Laurentius vehementer, per litteras egerunt cum Gottredo, Maniae principe (qui maritimis rebus permultum valuit) suas cum illis rationes, & vires quam primum iungere. Ad hoc egregium facinus obeundum praesens tempus esse insignitè aptum: cui indormire non expediret. Consistentem Hiberniam, ad servitutem propulsandam, excitari; imò omnibus Britannis, ob cibarium inopiam, vires & pænè vitam deficere; nulli esse integrum, eorum pericula subleuare. Quamobrem singulari studio, ab eo contendunt, pro summo eius perpetuoque studio in Hibernos, se cum carissimis vicinis coniungere; cum ratibus suis aduentare; omnem comineatus aditum vastificis istis latrunculis, propemodum fame confectis & perditis, praepropera festinatione, claudere. Ad hanc expeditionem naues, & operam suam diligens, & amicissimus princeps pollicetur. Prouehitur ergo Dublinium versus cum triginta egregiis myoparonibus, militibus completis, quibus exitum Lifensis portus tenet. Obsidio hæc ad duos menses durabat, cum interim nihil periculi ex vrbe ostenderetur. Unde effectum erat, ut obsessores tutissimè undique volitarent, & ciues hostium copiis, terra marique circumvallati, atque ab omnibus aduentitiis alimentis inopes, magnam ferre inedia cogarentur. Præterea in hoc extremo Britannorum fato, Duenaldus Dermicij filius, qui, post genitoris obitum, hostili animo in Britannos fuit (nam patrimus summis studiis eos est prosequutus) nactus hoc tempus opportunissimum, se & suos è quibusdam

busdam latibulis intulit, & posteaquam Guesfordien-
 sium auxilia comparavit, Robertum Stephanidem, in
 nouo suo castello, cum nonnullis militibus inclusum,
 magna hominum multitudine cinxit. Ad Britannos,
 Dublinij interclusos, de hoc discrimine, summa cum
 difficultate, allatum erat. Ex quibus nuntiis intellexe-
 runt, actum esse de Stephanide, nisi & eius vitæ, & pu-
 dicitæ vxoris, infra biduum, aut ad summum, triduum
 cum ingenti exercitu socij succurrant. Addebat nouum
 vulnus ad præsentem calamitatem hic rumor. Inclu-
 debantur iam tum Dublinij Strangbous, Reimundus,
 antè triduo ex prima obsidionis die, ab Henrico rege
 reuersus, & Mauritius Giraldus; quorum pectora cum
 communis hæc Britannorum miseria effoderet, tum
 Mauritius Giraldus æquè Stephanidis fratris sui vicem,
 ac suam dolens, vt sanguinis propinquitate, ita cura &
 mærore proximus erat. Is igitur mentis aciem in hanc
 rerum inclinationem, acri circumspectione, intendens,
 ducibus, & militibus conuocatis, hæc, apud cœtum
 verba fecit.

Stephanidæ
 improuiso
 oblidet.

Illustrissimi duces, & commilitones fortissimi, nemi-
 nem vestrū, vt arbitror, præterit, quid causæ nos in
 Hiberniam impulerit. Abdomen nostrum Lucanicis
 ingurgitare; sub tectis, atque adeò in lectis molliter re-
 cubare; domi fortasse, si vellemus, securi, & socordes
 poteramus. Pacifici, & otiosi istas delicias consectari
 solent, armati, & actiuosi in spinosiores vias ingredi de-
 bent. Quid? Ad iocandūne, an ad dimicandum in
 has oras venimus? Quid? Num arma capere, an ad-
 clepsidram sedere, statuemus? Labentem, ac potius
 ruentem nostrum statum, acribus oculis, intueamur.

« Mauritij
 « Giraldi
 « oratio, &
 « consiliū.

» Rempub. nostram, quæ non ita pridem florentissima
» fuit, iam nunc occidentē, imò certē quassatam cernimus.
» Vbi sunt veteris dignitatis ornamenta? vbi pristinae sta-
» bilitatis præsidia? an nō acerbos dies hīc nimis diu susti-
» nuimus? Infestissimi hostes, à quibus, magna multitudi-
» ne, obsessi sumus, non nisi sanguine nostro diuturnam
» sitim explere volunt. Stephanidem, & eius coniugem,
» quorum salutem, si non fortunas, quibuscunq. viis possi-
» mus, tueri debemus, castello circumfederi pro certo
» scimus. Quid igitur faciamus? Quibus rebus acerb-
» tatem hanc à nobis, & nostris redimamus? Quid enim?
» Ad hostium misericordiam confugiemus? At quæ de-
» mentia ab inexorabili iracundia expectetur? Quod si
» hostes in nos implacabiles non essent, iniquissimam
» medius fidius vitæ conditionem autumarem, victorem
» ad victum supplicem accedere, & quem armis fregeras,
» verbis mitigare. Horribile est nomen deditiois, res ve-
» rò ipsa remis velisque fugienda. Quippe omnia prius
» periclitari, quàm deditioem facere, bellatorem decet.
» At Angli huc præproperè venient, atque frumento sup-
» peditato, socios, propeinodum fame necatos, comnea-
» tu iuuabunt: deinde obsessos, corporum conflictu, à
» periculo prohibebunt. Et quidem vide, quantæ curæ
» illis nostra sit salus, cū, regis edicto, aqua & igni no-
» bis interdicatur. Ea enim iam nostra ratio est, & is
» temporum cursus, vt sicut Hibernicis Angli, sic & An-
» glis Hibernici sumus. Horum odio, illorum armis pre-
» mimur. Quare cū in magnum, & graue bellum
» ingressi simus, agaturque iam, liberine viuamus, an
» mortem oppetamus, cū famem diutius perpeti non
» possimus, nostræ & sociorum incolumitati consulamus.

Quod

Quod facile fiet, si omnes prolatandi anfas amputemus; “
 si in mediam hostium aciem irruamus; si belli fortu- “
 nam tentemus; si nos morti, hostibus mortem offera- “
 mus; si cum faina mori, quàm fame confici multò præ- “
 stantius iudicemus. Siquidem hoc ipsum homini de- “
 speranti salutem adfert, omnem salutis spem inanem, “
 atque adeò desperatissimam ducere. Vbi Giraldus per-
 oravit, vniuersi auditores, ad dimicandum incensi, ad-
 murmurarunt: quibus animos Reimundus addidit, qui
 in eandem expeditionem milites ad arma tota concione
 vocauit. Quocirca decreuerunt, Britannicarum copia-
 rum firmamenta ad illam ciuitatis plagam mittere, ad
 quam Rothericus, Connaciæ princeps, castra fecit, &
 cum illius militibus, omni animi ac corporis contentio-
 ne, configere. Quod si nostri, inquiunt, huius exer-
 citus cornua cominouere potuerint, de ceteris gregariis
 militibus non valdè laborabimus, qui, agminibus Con-
 naciæ cæsis fusisque, animos compriment, atque priua-
 tam salutem, in publica strage, armorum metuentes, re-
 spicient. Postero die, cùm cælum nitesceret, Britanni
 tres turmas fecerunt. Primæ quasi alæ præfuit Reimun-
 dus Giraldus. Ceterùm viginti solum Britannicos equi-
 tes sub signis habuit. Mediam administrauit Milo Co-
 ganus cum triginta equitibus, vltimam habuerunt ipse
 Strangbous, & Mauritius Giraldus, quæ quater denos
 equites Britannicos continebat. His inseruierunt adse-
 ctatores etiam equestres, cum nonnullis auxiliariis mi-
 litibus, qui ex ciuibus dilecti fuerunt, quoniam se ad-
 iutores, ad obsessorum copias profligandas, valdè ex vo-
 luntate professi sunt. Ex vrbe subito armati euolant;
 cum hostibus improvidis, & semisomnis ferrum ac

Britanni ad
prælium se
parant.

Divisio co-
piarum.

Præter opi-
nionem ho-
stes aggredi-
untur.

Quos semi-
sopitos repe-
riunt.

Reimundi
laus & forti-
tudo.

Hiberni ab-
iectis armis
fugiant.

Ipsè rex se-
minudus a-
uolat.

manus conferunt. Etenim mirum videri non debet, si
veterinus aliquis magnam obsessorum multitudinem
occuparet, cum nemo ferè ita perspicax esset, qui pau-
culos homullos in firmum exercitum excurrere diuina-
ret. Reimundus autem, sanequam vehemens & violentus
bellator, reliquis praeliis reliquos milites, in hoc seip-
sum, viribus & lacertis, superavit. Statim ut in aciem
venit, impetum in duos equites fecit, quos hasta raptim
confixit. Meilerius item, non insolita sibi virtute fre-
tus, multorum interitu exitioque gladium cruentavit.
Militabant, in hac excursionè, Giraldus, & Alexander,
fratres germani, Mauritij Giraldi, valentissimi patris,
animosi filij, ætatem fortitudine vincentes. Ceteri item
Britanni in Connaughtensium aciem irruptionem faciunt
furibundi, & praeliorum pericula audacter ineunt. In
summa, Hibernicus exercitus adeò importunè à Britan-
nis premebatur, ut maior pars, metu repressa, non mo-
dò arma deponeret, verum etiam abiiceret. Sedebat
id temporis, ad se curandum, & ad calfaciendum cor-
pus, Rothericus, minus valens, in balneo: deque hoc
congressu certior factus (nam in totam illam manum,
quam is habuit, equis incitatis se Britanni immiserunt)
è labro profiliens, & vestibus in apodyterio relictis, fu-
gæ, præter subligaculum, ferè nudus, se mandare. In
cuius vestigia, admodum recentia, omnes Hiberni qui
poterant, armamentis, & reliquis impedimentis amissis,
incurrere. Britanni fugientes partim capere, partim in-
terficere, in eoque ardore persistere, quoad solis occasus
continuae internecionis finem necessariò faceret. Nam
à mane ad vesperam, ista occidio fuit continuata. Fuga-
tus erat, eo die, cum Rotherico, & pontifice Laurentio,
magnus

magnus Hibernicorum dynastarū numerus: nimirum, Mathelanus, Machalenius, Gillemehelmocus, Otuetolius, Ororicus Medensis princeps, O Carelius Vriliensis præfectus, Machsalinus, Ochadesus, & alij plures, qui apud Hibernos erant in magno nomine, & gloria. Ut primum posterus dies illuxit, victores, nonnullis Dublinij relictis, ad castellanam obsidionem properare perrexerunt, eo consilio, ut Roberto Stephanidi subsidio venirent, salutemque insperanti redderent. Sed Britannicam celeritatē Hibernica calliditas anticipavit. Nam cum Duuenaldus, & ceteri gregales, qui Stephanidem, & Gulielmum Nottonum, militem in castelli propugnatione, egregiè strenuum, castris sepsērunt, obsessos oppositu interiectuque aggerum circumdatos, nullis viribus expugnare posse perspiciunt; veteratores vafri eos in fraudem insidioso sermone impellere conantuntur. Adducunt, prope castelli muros, Guesfordiæ, & Kildariæ pontifices, togis & lænis amictos, & Stephanidi omni asseueratione, affirmant, Richardum Strangboum dedisse pœnas temeritatis suæ. Rothericum, & Ororicum Dublinium recepisse; omnes Britannos, quoniam se obsessis dedere volebant, vitam, propria pertinacia, amisisse. Ad hæc, Connaciæ principem exercitum, contra obsessos, iam iam huc missum, qui Britannicas reliquias membratim lacerabit, & distrahet, ac insulam ab omni non modo bello, sed belli metu liberabit. Cùm igitur imminens hæc, & confatalis calamitas, in ore atque in sermone omnium esse inciperet, nihil illum celare volebant. quandoquidem cum non solum diligebant, sed etiam amabant, quòd in eos plura, & maiora, quàm ceteri Britanni, studia atque

Fugatorum
nomina.

Duuenaldus
callidè Ste-
phanidem in
potestatem
accipit.

Persuadet ei
Dublinium
amissum, &
Anglos cæ-
sos.

dia atque officia conferebat. Quare cum omnis ad-
einta sit suppeditandi facultas, illum etiam atque etiam
hortantur, pericula perumpere, crudelemque mortem
celeri fuga subterfugere. Suam illi operam, pro eo quan-
ti eum faciunt, cumulatissime liberalissimeque pollicen-
tur. Atqui si egredi, & se conferre in eorum clientelam
voluerit, fidem interponunt, eum & socios periculosa
hac flamma eripere, & in Cambriam, solutis ancoris,
quam primum reducere. His, & similibus blanditiis of-
ficio, homini, alioquin ad suspicandum sagacissi-
mo, sed nimis tamen, in hac fraudatione, credulo, astuti
circumscriptores imponebant. Quamquam hæc eius
imprudencia, qua verba sibi dari, simulata versutaque
amicitia, est passus, non multum culpæ habere videtur.
Nam cum omnis ad eum aditus arduus, & obstructus
fuit, Dublinensium rerum nullos habere nuntios po-
tuit, quorum verissimis sententiis spem aleret, & dedi-
tionem procrastinaret. His itaque astuum tradiculis
Stephanides irretitus, se, & suos hostium tutelæ, atque
patrocinio commendavit. Qui ubi inermes, & nihil
mali suspicantes in Hibernorum potestatem venerunt,
tantum abfuit, ut isti salutes patroni dedititios, ad eo-
rum fidem confugientes, humanitate aliqua leuarent, ut
omni quidem acerbitate violarent. Siquidem unum
in arborem tollere, alterum præcipitem agere, illi cerui-
ces frangere, alij oculos tundere, cuidam linguam euel-
lere, huic lacertos præscindere, isti crura suffringere, non-
nullos loris cædere, vinculorum sævitiam in multos ad-
hibere. Dum vario hoc cruciatu animos suos Hiberni
exsaturant, permanant sermones ad eorum aures, victo-
res Britannos ad Stephanidis castellum accelerare. Hi-
berni

Stephanides
fidei hostium
se permittit
cum suis.

Quos Hiber-
ni variè &
crudeliter
necant.

Iade fuga se
protipiunt.

berni, disseminato dispersoque hoc rumore, candentes carbones in Guesfordiensium tecta iactant, & non admodum longo spatio interposito, ad Begeriam (quæ insula Sancta nominatur) propter introitum Guesfordiensis portus sitam, cum Stephanide victo, & aliis Britannicis captiuis, in actuariolis, confugiunt. Interea dum Strangbous per angustatos Odroniæ anfractus Guesfordiam versus iter cōfert, nonnulli Lagenienses cum ad pugnandum inexpectati prouocant. Ad signorum collationes ventum est. Verum Strangbous, cum suis scutatis militibus, ex istis angustiis, & tortuosis flexibus in planitiem euolauit, cum in eo prælio nec superior, nec inferior discessisset. In itinere communi fama atque sermone auditum erat, Stephanidem, & eius adsecclas ex insidiis captos fuisse. Nuntios etiam Roberti custodes ad Strangboum legabant, qui eum à captiuis recuperandis reuocarent. Nam si in insulam vestigium fecerit, imò si remum aut scalmum illuc accelerantem viderint, Stephanidem, & eius administratos in mortem tradere minitantur. Grauiissimus captiuorum casus & praua inimicorum mens Strangboi animum percussit. Se in opidum Guesfordiam demisit. Ibi Herueius ei præsto fuit, qui rectà ab Henrico rege venit, à quo ad Strangboum mandata detulit, in Britanniam perceleriter redire: regem ullam excusationem, quæ nauigationis celeritatem morari possit, non accepturum. Strangbous, nullam habens moram, à Guesfordia in Britanniam naui profectus est; ad Henricum regem omni festinatione properauit, qui tum fuit Nivvehamiæ prope Glocestriam, cum magno exercitu, quem secum in Hiberniam traicere parat, uti Britannorum consilia impediat,

Strangboi
cum Lageni-
ensibus
pugna.

Strangbous
deterritur ab
ingressu in-
sulæ.

A rege Hen-
rico reuoca-
tur in An-
gliam.

Q

& omnem

Aquoparum
benignè ex-
cipitur.

Ipsè autem
contrà regi
supplex.

Pactum eius
cum rege, su-
per Hiberniæ
terris.

Rex Henri-
cus in Cam-
bria cum ex-
ercitu agit.
Incolas aspe-
rè habet.

& omnem Strangboo potestatem eripiat. Rex simulac
adspexit Strangboum oculis, frontem contrahere, acci-
pere malè verbis hominem, audaciam eius asperè & a-
cerbè increpare, quòd Hibernorum territoria rapinis &
compilationibus adflixerit, ac honorata conditione mi-
nimè satiatus in alienas terras, periniqua irruptione, in-
uolarit. His & aliis offensionibus cōmemoratis, Strang-
bous seipsum, omni officio, Hentico purgat. Si quid
offensum titubatumque sit, à rege impunitatem & ve-
niam petit ac precatur, adiiciens, eas, quas in Hibernia
possestiunculas tenet, sua voluntate regi concedere. Hac
liberalitatis mentio principis aures titillauit, & diutur-
num odium utcunque placauit. Quare depactus est
Strangbous cum rege, Herueio præsente, qui totius ne-
gotij conditor erat, Dublinium & citeriorem partem,
quæ cum Dublinio ad austrum continens est, quæque
hodie regis terra nominatur, maritima item opida, ac
singulas arces regi condonare; agros & pagos sibi ea le-
ge reservare, ut ista etiam rusticana patrimonia ex regis
prærogatiua in perpetuum pendeant. His pactis, & con-
uentis in membranis, ut mos est, diligenter exaratis, mu-
tuo confirmatis chirographo, atque miniata cerula vtro-
citroque obsignatis, rex, cum omnibus suis copiis pro-
fectus est Meneniam, vbi in Milfurdici portus statius
regiam magnificamque classem, rebus omnibus instru-
ctam, & paratam habuit. Dum in his Cambriæ oris
Henricus commoratur, valdè iracundè cum incolis agit.
Fulgurare enim, & tonare incipit, quòd Strangboum,
ex istis maritimis faucibus, in Hiberniam inuadere per-
miserunt, imò bellicis auxiliis probè ornarunt, perinde
ac si sui iuris essent, & aliarum gentium controuersiar
ad eorum

ad eorum arbitrium iudicari compellerent. Quare cum à fide, obedientiaque discesserint, eos crudeliore dominatu premere minatur, vti Henricū, non Strangboum, Cambriæ esse regem, deinceps intelligant, & agnoscant. Cœpit Menenia, cum Pembrocia, minace hac tempestate quassari. Verūn terrestris quædam aura omnes hoste minarum nimbos subito sedauit. Siquidem Henricus iratus (sic est in rege dicendum, quandoquidem placatus quam æquitatis speciem haberet?) vtriusque provinciæ castella & arces publicauit, operibus ac munitionibus circumdedit, veteranis compleuit. His ita peractis, habitatores facilius cum rege in gratiam redierunt. Nam quis mortalium tam animo agresti ac duro vnquam fuit, quem non multorum fortunæ mollire, ac pacare potuerunt? Dum hæc in Cambria geruntur, Britanni in Hibernia non multos quietis & interspiratio- nis dies habuerunt. Nam cum Ororicius Mediæ regu- lus, Strangboum mare transisse, Reimundo Waterfor- diæ negotium faceffitum audiuit, magis idoneum tem- pus expectare, nec voluit, nec potuit. Collectitium er- go exercitum in expeditionem adduxit, & castra ad Du- blinij muros locauit. Paucos in vrbe, sed minime impro- uidos & socordes milites inuenit. Oppugnatores, ad- motis scalis, ad muros conscendere, initium confligen- di cum ciuibus facere. Milo Coganus, vir ad pericula depellenda admodum fortis, sociorum virtutem mœ- nibus & aggeribus cohibere noluit, sed militari choro, pugnandi cupido, succinctus, pedem vrbis porta extu- lit, & à tergo Hibernos concidens, minima manu maxi- mas hostium copias fudit. In hoc conflictu Ororicij filius arma contra Britannos tulit, qui, mortifero vul-

Ororicius
Britannos
inuadit.

Dublinium
oppugnat.

Sed cum fu-
dit fugatque
Coganus.

Rex Henricus in Hiberniam appulit.

Ann. 1172.

In eius gratiam Stephanides liberatur.

Sed criminibus apud regem oneratur.

Quodammodo Stephanides

in carcere

Et in carcere conicitur.

nere accepto concidit; iuuenis cum in toga clarus, tum in armis strenuus. Nonnulli ex Britannis desiderati sunt; siquidem pugna ista viriliter & nervosè pugnata fuit. Interea Henrico regi bellè flauit secundus, & leuissimus ventus, quo vsus, in Waterfordiensem portum trauectus est, eo scilicet anni tempore, quo dies festus D. Lucae nomine agi solet, anno humanæ salutis 1172. regni 17. ætatis 41. Summa cum gratulatione ciuium ac lætitia in urbem recipitur. Hic dum aliquid temporis ad reficiendum se, & curandum dat, Guesfordiæ municipes, vti regis gratiam aucupentur, Robertum Stephanidem catenatum Waterfordiam adducunt, criminibus grauissimis apud regem accusant, eum priuata audacia, non publica licentia prædonum impetus in Hibernos inflammasse. Et quoniam conuitiatores in malevolentissimis obtrectionibus tam diligenter rex attendit, in captiui maledicta pergunt, eum Hibernici belli tubam, sicariorum signiferum, communis incendij facem, pacis turbinem, potius maledicè quam accusatoriè nominantes. Regis animum à Stephanide hæc querelarum tempestas alienauit. Quare oculorum ardore in reum contumeliis opertum atque oppressum intuens: quis tu es, inquit, qui huius reipub. munia sustinere audeas? Nihil, præter regiam dignitatem ambitiosum tuum animum satiare poterit? Me doctore condisces optabilius esse nobis seruire, quàm alienis imperare. Mandauit ergo rex apparitoribus, indicta causa (neque enim mentis cogitata liberè eloqui Stephanides audebat) vinculis & carcere eum castigare. Regis mandata illi curant, in publicam Waterfordiæ custodiam eum tradunt. Hæc ad urbis muros adhærescit, & Reginaldi turris vulgari-
ter no-

ter nominatur. Postridie quàm hæc gesta erant, Dermicus, vrbis Corragiæ princeps, Waterfordiam intrabat, & se ad Henrici pedes abiiciens, eos imperij sui fasces non dimicanti defererebat, quos multis antea dimicantibus denegarat. Rebus ad hunc modum gestis, rex, coacto in vnum locum exercitu, in opidum Lisinoriam iter fecit, vbi biduum commoratus, Cassiliam petere perrexit. Ei Duuenaldus, Limerici rector obuiam ad flumen Suiense venit, & ad regis arbitrium omnem suam iurisdictionem contulit. Adierunt simili obuiam itione Henricum Duuenaldus, Ossiriensium moderator, & Maclathalinus Ophellanus, cuius imperio ac potestati se, omni subiectione, dediderunt. Aduenientes principes Henricus perhonorificè accipit, eorum non modò salutem, sed etiam dignitati consulere pollicetur, denique illos operare muneratur. Familiarissima hac societate, & pecuniæ erogatione omnium ordinum studia & benevolentiam alliciebat. Etenim congiariorum largitas, affabilitasque sermonis vinculum adfert, ad voluntates copulandas, mirificum. Rex per Tiberariam reuersus est Waterfordiam, vbi dum se iucunditati dabat, multi intercessores, amplissimo loco nati, & regis benevolentia florentissimi, eum pro Roberti Stephanidis calamitate deprecari. Nam cum primum aditum ad nouum hunc dominatum Stephanides aperuerit, neque vquam inofficiosus in principem, aut patriam suam exstiterit, citò de illo credere, durum admodum illis videbatur. Bellorum, inquiunt, incommoda gratificantes principes, honoris compensatione, lenire debent. Accedit eodem, animam è corporis compagibus illos euellere, qui à militum benefactis principis benevolentiam

Corragiæ princeps Henrico se subiecit.

Item Duuenaldus.

Ploresq. reguli, & dynastæ.

Benignitas & liberalitas Henrici erga omnes.

Deprecatores pro Stephanide.

Eorumque oratio.

disiungunt. Hoc iter ad omnem ignaviam proximum,
 & compendiarium esse, si bellatorum res gestas obtre-
 ctatorum calumniis reges obliterare velint. Quis
 enim in posterum reipub. curam susciperet, aut inter
 media hostium tela, committere se mortis periculo de-
 mens cogitaret, si regia dignitas virum de patria optimè
 meritum, & rei militaris scientissimum, in quem maxi-
 mos honores cōferre deberet, omni ornatu, sine causa,
 denudaret? Porro autem, si iustè, & æquè rein disce-
 ptare princeps velit, etiam sine eorum interpellatione, ab
 æquitate regis res ipsa hoc, quod rogant, impetrare de-
 bet. Quod scelus? quod facinus edidit Stephanides?
 Britannorum arma, exclamant Hiberni, contra nos ex-
 citavit. Damus. Instructa & temperata militum ma-
 nu otium nostrum perturbavit. Fatemur. Acerbis, &
 diuturnis bellis totam insulam vexavit. Concedimus.
 Quid ergo? Quis huius profectionis approbator fuit?
 Quis conflandi exercitus suasor? Quis belli impulsor?
 Quis præliorum auctor? Quis victoriæ princeps? Solus
 profectò Henricus princeps, qui, in publicis litteris, om-
 nibus sub eius imperiū subiectis, auctoritatem & gra-
 tiam suam detulit, ad Dermiciū, Lageniæ regulum,
 patria vī pulsum, de exilio reducendum. Num itaque
 rex (cuius effata sunt oracula) acta, quæ scriptis appro-
 bavit, verbis rescindet? Regum diplomata civium sa-
 lutem continent, incolumes fortunas servant, illorum
 fide omnes nituntur, præsidis muniuntur, firmamenti
 salvantur. Quocirca eorum auctoritatem infringere,
 debilitareque, nihil aliud esset, quàm civēs ex omni spe
 salutis deturbare. Qamobrem summissè supplicabant,
 ut virum summo officio præditum, quem rex iratus
 contem

condemnabat, rex exoratus absolueret. Guesfordien-
 sium compellationem Stephanidis esse cominendatio-
 nem, quibus idcirco odium est in illum, propterea quod
 magnas res bellicas gesserat, quod eos supplantauerat,
 quod homines seruituti natos ad Britannicum impe-
 rium traduxerat. Inuidia Robertum arguit, iracundia
 punit, innocentia purgat; innocentem igitur iustitia li-
 beret. Deprecatoribus & recta, & honesta petentibus
 nihil negare rex potuit. Etenim posteaquam ad se re-
 diit, cum huius iniuriæ suppœnitebat. Nullam ergo
 ampliandi moram interponens, vinctum ex custodia in
 libertatem vindicat, hac tamen exceptione, vt Guesfor-
 diam cum vicina, & finitima continente regi concedat.
 Præclare secum agi putauit Stephanides, reconciliatum
 principis studium habere. Quare melius sibi esse no-
 uit, ius suum amittere, quàm perpetuis ergastuli clau-
 stris coangustari: quandoquidem regis animum patien-
 tia molliendum, non proteruitate exulcerandum,
 homo prudentissimus, & maximarum rerum iam im-
 butus vsu perdidicit. His ita actis & decisis, rex Ro-
 berto, Bernardi filio, Waterfordiæ principatum, tanquam
 custodi, dedit, & per Offiriam, Dublinium iter habuit.
 Complures Hibernici optimates ei obuiam processer-
 unt, & se ad eius imperium adiunxerunt: quibus hæc
 fuere nomina: Mathelanus Offellanus, Mattaleuius,
 Otuetelius, Gillemeholmochus, Oadhesius, O Care-
 lius Vrihensis, Oroncius Medensis princeps. Verum
 Rothericus, Connaciæ gubernator, ad annem Sanna-
 niensem Hugoni Lacio, & Gulielmo Aldelini filio, re-
 gis legatis, præsto fuit, atque celeberrimo Britannorum
 Hibernorumque conuentu, Angliæ regis auctoritatem
 amplecti,

Rex Step-
 hanidem libe-
 rat plenè.

Alij Hiber-
 nici dynastiæ
 Regi se sub-
 iiciunt.

Ipsè etiam
 Rhotericus.

Tota Hibernia, exceptâ Ultoniâ, Anglicum imperium amplectitur.

Vaticinia Merlini, eaq. iure eleuata.

amplecti, vectigalia pensitare promisit. Ac ne multa, nullus dynasta non modò in Lagenia, sed ne vllò in angulo totius Hiberniæ fuit (solam Ultoniam excipio) qui in Henrici principatum vel præsens vel absens non iurauit. Litteris, memoriæque tradit Giraldus Cambrensis, quem in his libris præcipuè secutus sum, binas Ambrosij Merlini vaticinationes, quibus hanc Henrici regis victoriam, multis antè lustris, prædixisse Sibyllinus fatidicus videbatur: primam; **SEXTVS HIBERNIAE MOENIA SVBVERTET: secundam; QVINQVE PORTIONES IN VNAM REDIGENTVR.** Huius diuinantis nomen apud hos amplissimum esse solet, qui anili superstitione obligantur: cuius scripta, ea præsertim, quæ his nugatoriis prædictionibus sunt referta, perinde ac si essent oracula, numinis concessu, & munere, hominum generi commendata, plurimum habent apud istos & fidei, & auctoritatis; cum tamen (verum dicam) non tam religiosi vatis pronuntiata, quàm fanatici harioli figmenta censeri debeant. At quæ prædixit, contingunt verè. Sit sanè ita; dummodo certos euentus, ad dubias, & flexiloquas præfensiones, contorta, atque violenta interpretatione, accommodes. Neque enim tanti laboris est, ambigua ænigmata, & quasi Apollinis opertis obnubila & inuoluta, in omnem diuinationis partem interpretari. Quinque, inquit, portiones in vnâ rediguntur. Cur hæc, fodes, verba, quæ innumeris rebus communia sunt, vni Hiberniæ propria tradis? Nam si quis architectus, quinque ædiculis complatis, vnâ amplam, & magnificam domum in isto ipso solo exstrueret, multò aptius in talem fabricam, quàm in Hibernicarum partium compactionem hoc
furile

futile mantis prædictum quadraret. Nam Ultonia, quæ est quinta insulæ portio, in Henrici imperium iam tum non recidebat. Sed superstitione nulla maior vanitas est. Longius progressus sum: redeo ad cetera. Adfuit anniuersaria illius diei commemoratio, quo humani generis liberator in lucem est editus. Henricus iustitium, per totum illud solennitatis spatium, indixit, apparatusissima spectacula, pugilum commissiones, varios triumphos, & compitalitias epulas instituit. Hoc cum sermonibus esset percelebratum, concursus Dublinium, ex omnibus Hiberniæ oris, mirum in modum, fiebant. Maximos sumptus princeps facere, blandissimè Hibernicos proceres appellare, cum illis in comensationibus compotor, in mensa compransor accumbere. Regia & patriciis, & plebeis hospitibus patebat, quorum frequentissimæ erant obuersationes, diurnis, nocturnisque horis. Multas perpotationes ad multam noctem producebāt. Ad hæc aurata, & gemmea pocula; vis maxima vasorum cælatorum; cæteraque toreumata, quæ in abacis fuere exposita; trullæ, & crateræ aureolis bullis compunctæ; pateræ margaritis distinctæ; argentea candelabra, cercis oppleta; cōchiliata aulæa, carbascæ, & gypsatissimæ mappæ; peristromata subterposita, ac dibapho tincta; obsonia exquisitissima condimentorum omnium varietate conferta; lautissimus cupediarum apparatus; designatorum, & discophororum multitudo; buccinarum clangor; neruorum, & tiliarum cantus, symphoniæ suauitas; coronati principis in sella inaurata sedentis maiestas; regalis purpura; & qua erat conuestitus auro trillex trabea; postremo perhonorificæ omnium rerum pompæ conuiuas simplices, & tantæ magnificentiæ insuetos, ad

Natalitia
Christi splē-
didè cele-
brata ab Hē-
rico.

Hiberni pō-
pam & diui-
tias admi-
rantur, non
antè solita.

Res Hiber-
niæ rex com-
ponit.

Initio factio
à sacris.

Gelasius Ar-
machanus
Antistes.
Eius vita re-
cta & sobria.

magnam admirationem traduxerunt. Pertæsum ergo est domestici situs, & pristini tyrotarichi, dum regis ornamentis conuictores oculos pascebant, & voluptarias tonsillas promulsidis dulcedine irrigabant. In his symposiis Hiberni primùm grues esse cœperunt, cum ab istis volatilibus, tanquam à cantharide, antea semper abhorruissent. Postquam ad hunc modum Christi natalitia Henricus dedit, reliquis consecutis diebus, omnes curas, & cogitationes in Hiberniæ repub. componenda confixit. Cum igitur Christianam religionem, quæ omnis salutis fospita est, diuturna officij neglectione, inclinatam vidisset (quippe multorum mentes tenebricola quædam cæcitas obscurauit, qui relictis sanctissimis pietatis studiis, scelerum se ministros dissolutissimis animis præbuerunt) his incommodis in primis occurrere, & omnem suam auctoritatem ad tam præclarum negotium, cogitatè conficiendum, deferre statuerat. Conuenerunt ergo pontifices, atque alij sacrorum antistites ad opidum Cassiliam, qui rebus diuinis, magno consilio, & optima mente, operam dederunt, labantem religionem fulserunt, præteriti temporis caliginem, salutaribus scitis, dispulerunt; lolium à frugibus, tanquam petiti mesiores, separarunt. Non interfuit his prouincialibus comitiis Gelasius, Armachanus primâs, morbo præpeditus: tamen postea in collegarum sententiam pedarius præsul iuit. Huius Pontificis vitam probatam, & constantem posteritas accepit. Vixit ad tantam senectutem, ut eum vires prorsus deficerent, & in quam se cunque viam dedit, candidulam vaccam circumgestauit, cuius lacte, pro mustaceo cotidiano, exhaustum suum, & victum corpusculum, usque ad vltimum tempus ætatis,

ætatis, decrepitus senex nutricari consuevit. Nebulosum erat, & admodum caliginosum totum illud brumale tempus, quo Henricus in Hibernia consistebat. Continuis nimbis, ac tempestatibus terra & mare, propter teterrimæ hiemis magnitudinem, personabant, ita ut, toto illo aduerso anni tempore, nemo esset, qui ex portu egredi, malum erigere, & vela facere pertentaret. In tam diuturna nauigationis intercapedine nihil noui, aut ex Anglia, aut Normannia ad regem efferri poterat, etiamsi suspenso animo, & sollicito, quid utrobique ageretur, scire aueret. Tandem paullo post calendas intercalares, cum mare tranquillari cœpisset, traiectioni sunt ex vtraque regione, qui regi nuntium parum exoptatum attulerunt. Siquidem duo Cardinales, quibus nomina erant Albertus, & Theodinus, par præsulum non dispar, (nam ambo habiti sunt commodi homines & moderati) missi ab Alexandro tertio, iter in Normanniæ fines fecerunt, & Henrico regi denuntiarunt, seipsum, de Thomæ Cantuariensis cæde, quàm celerrimè illis purgare, alioquin à Christianorum cœtu, atque ab imperij clauo, pontificia interdictione eum repellerent. Audiuit etiam alios sermones, nihil nisi insidias & proditionem loquentes; filium suum, cui regni diadema non ita pridem pater imposuit, perditis, & profligatis coniuratoribus instigantibus, ab omni officio ac pietate, post Henrici in Hiberniam transmissionem, recessisse; item duos germanos fratres minores, duce & auctore maiore, huius sceleris socios, & consortes esse. Hos cum aliis proceribus, qui voluntates suas filiorum proditioni adscripserunt, nihil habere propositi, præter paternam cædem, status conuersionem, & totius reipub. euersionem.

Tempestas
tristis in Hi-
bernia.

Duo Cardi-
nales ad Hē-
ricum missi.

Super cæde
Cantuariensis.

Suspiciones
de filio Hen-
rici.

*Aegre ex
Hibernia
rex discedit.*

*Nec rebus
voto com-
positis.*

*Principes &
duces sibi
conciliat.*

*Munera &
curationes
dispartitur.*

nem. Vtroque nuntio perculsus est Henticus. In tanta etiam, ac toleratu difficili, domesticarum & publicarum rerum perturbatione, hoc illum vehementer sollicitavit, quod ita celeriter ei discedendum ex Hibernia fuit: in qua æstiva conficere, & varia castella exædificare, in animo habuit: quorum firmamentis victos in sua potestate, ac ditione teneret; improbis, qui in eius imperium contumaces essent, metum, & mortem facile inferret. Sed horum malorum interuentu, non tantum ab instituti operis perfectione, sed à primis, quæ agere decrevit, fundamentis, multum abfuit. In his tamen dubiis, formidolosisque temporibus, excogitat cautè & diligenter, quid decernat. Nam ubi perspexit, Strangboum magna esse cognatione munitum, opibus etiam, ac armis plurimum in Hibernia valere, eumque, si à re-
pub. descisceret, posse facillimè rerum potiri; principes duces & veteranos, qui Hibernici status peritissimi erant, ad suas partes, omnibus & verborum blanditiis, & munificentiae incitamentis inuitavit. Vnde suam causam magis validam, Strangboi verò minus firmam reddidit. In his adscriptitiis servis numerati sunt Reimundus Giraldus, Milo Coganus, Gulielmus Mascarellus, & plures alij, cum in ceteris rebus, tum in re militari singulares, qui regi officium, & diligentem cultum tribuerunt. Ad hæc ut insulæ vrbes Britannicis præsi-
diis stabilitæ manerent, Hugonem Lacium, Dublinij rectorem, creavit. Hunc virum, in omnibus officiis retinendis diligentem, maiore honore augebat: nam ei integram Mediam in perpetuum dabat. Illi etiam constituebat corporis sui viginti satellites. Remanserunt item in vrbe, iussu regis, Robertus Stephanides, & Mauri-
ritius

ritius Giraldus, quos princeps viginti administris stipavit. Waterfordiæ præfecit Humfredū Bohonensem, Robertum Bernardi filium, & Hugonem Gandeuillanum, cum viginti auxiliariis militibus, qui eos adfectarentur. Gulielmo Aldelini filio, Philippo Hastings, & Philippo Brusao, Guesfordiæ præfecturam detulit. Hac insulæ procuratione constituta, rex in Britanniam, ad arbitrium suum renauigavit. Post eius transmissionem, Ororicus, Mediæ princeps, insidias Hugonis Laciæ vitæ, omnibus modis, parare enitebatur. Etenim facile diuinabat (qua fuit is sagacitate in suis negotiis) omnem suum principatum dolendum fore, modò Laciæ Mediam, cui eam rex donavit, potestate amplecti semel potuisset. Cùm igitur novum hoc, ac insolens collegium Ororicio impatibile videretur, competitoris interitum per diu non cunctandum, sed cruentum quiddam confestim conandum duxit. Ergo ut hanc, quam animo versabat, rotam, affabrè & ex sententia tornaret, ad pacis pactionem Hugonem inuitabat, uti fictis induciis factas insidias occultatius, & cautius obnuberet. Constituta fuit inter illos dies, qua in campestre congressum, & colloquium venirent, uti omnibus, quibus fieri posset, æquis & verecundis conditionibus alter alterius animum tranquillaret. Depactus tamen est Ororicus cum Hugone, se paruo comitatu conuoluere, quorum suorum numerum æquare Hugonē obsecrauit. Ne verò hæc paucitatis postulatio astutum propositum habere videretur, hoc fūco politulus infector causam obliniuit. Verisimile esse dixit, ubi magni conventus Britannorum & Hibernorum sunt, rixas & pugnas oriri; duces rem ad concordiam adducere non posse, si milites contentione discordes tumultua-

Et tandem
in Britannia
renauigat.

Ororicus
insidias parat
Hugoni.

Idque per
speciem collo-
quij.

Somnium
Griffini,
quod insi-
dias irritas
fecit.

ri incipiant. Æqua erat hæc, & honesta postulatio, atque ab omni, ut putabatur, dolo malo aliena. Quare Lacijs ad hanc conditionem, ex pacto & conuentu descendit. Pridie eius diei, quo conuenire statuerunt, Griffinus, Mauritij Giraldi nepos, licet non esset vaferrimus somniorum interpres, mirificè tamen sollicitus erat, ne Ororicus Hugoni, & Giraldo auunculo insidias apponeret. Etenim ei, concubia nocte arctè dormienti, visus est ingès siluestrium porcorum grex, qui, ferina agrestiq. inhumanitate, in Hugonem & Mauritium incursum. Apparuit præ ceteris aper vastus, & horribilis, canoro grunnitu, & dentata rabie eos inuadens, quos præpropere laniaret, nisi somnians interueniret, feramque venabulo perterebraret. Griffinus, hoc somnio exterritus, nihil, præter malum, opinione augurari potuit. Rem auunculo enarrat, quem à statò congressu, amicissimo animo, reuocare conatur: quandoquidem Ororicum, etiamsi viri boni personam, ad simulata virtute, suscipiat, aliquas sine dubio insidias Hugoni ac Mauritio machinari, etiam atque etiam suspicatur. Subridens hinc Giral-
dus, nepotem melius ominari obsecrauit; adiungens, eum non esse tam perspicacem somniorum coniectorem, ut eius prædictioni fidem temerè tribuat: se & Hugonem, pacto & constituto cum Ororicio die, à colloquio non absuturos, ne fortè Ororicus eorum promissa repeteret, atque illos pergrauiter reprehenderet, quòd conuentis minimè starent: illum non dubitare quin Hugo negotium suum, bono modo, conficeret: non esse item viri, qui animi excelsitate valet, in somniorum obstita, sagarum superstitione infuscata, pertimescere: postremo se in eorum numero non nolle existimari, qui
amicos

Somniorum
elevation.

amicos etiam somniantes plurimùm diligunt, & inimicos, eosque vigilantes, non multùm reformidant. Verùm hæc responsio, neruorum plena, Griffini aures non impleuit, sed suis, ad periculum capitis, præsto esse consideratissimè decreuit. Postero die Ororicus & Lacijs venerunt ad certum locum, qui collis Ororicij dicitur, comitati perpaucis stipatoribus, qui & inermi, & numero pares erant: cumque mutuo religionis iurisque iurandi nexu obstricti fuissent, vt factas inducias pie inuolanteque conseruarent, Ororicus & Hugo se in sermonem dederunt. In hoc colloquio Mediæ princeps immanitatis suæ virus effundere, dicens, Henricum esse iniquum in eum vindicem, non æquum iudicem, qui afortos, prædoneſque in pristinam eius hereditatem sine causa immittit. Anglorum regem ad largiendum ex suo esse nimis restrictum, qui ceteros decoctores, quos lustris & ganeis, paterna maternaque bona obligurire nouit, non nisi alienis fortunis locupletare studet. His & similibus conuitiis res ab intemperato litigatore est extracta: at Hugo Lacijs se totum ad lenitatem dedit, & omnis eius collocutio quietis & concordiae fuit socia. Ororicus contra adeo calcitrantem, & in laceſſendo procacem se præbuit, vt non modo concordiam, sed vocem etiam concordiam efflagitantis repudiarit. Cùm vterque parumper interquieuiſſet, Ororicus se ab Hugone paullulum subducens, ad proximum clium properabat, vt i vesicam (vt erat hominis ingenium ad fallendum paratum) vrinae onere leuaret. Hanc enim discessionem suam latebram dedit. Eo loco, insidias prorsus abstrusas, contra Hugonem posuit. Verùm Griffinus suorum salutem, somnio stimulatus, prouidissimè prospiciens,

Ad conuitia
rem deducit
Ororicus.

Griffini vigi-
lantia.

toto

toto hoc tempore, non admodum longo interuallo ab Hugone abfuit. Atque vt Ororicus, si fortè sub eius adfpectum Griffinus veniret, magis fortunæ, quàm confilio aduentum eius tribueret, comitati sunt eum eiusdem sanguinis gentiles septeni, equis infidentes, omnibus præfidiis ad pugnandum parati, & Griffini salutis diligentiffimi, qui ioculari ac gymnico certamine torneamentorum (sic enim vocant) diem confumferunt. Verùm in hos ludos Griffinus animum suum non ita studiosè proposuit, quin diligente quadam negligentia oculos in Hugonem, & auunculum suum sæpius coniecerit. Conniuebat nepotis sedulitati Mauritius Giralvus. Etsi enim somniorum superstitioni hominem vtcunque deditum cernebat, eius tamen industriam commendabat, quòd in omni capitis discrimine, maluerit se præstare nimis suspiciosum, quàm parum prouidum. Ororicus aut Griffinum adfpectu non videt, aut eum nugari, non speculari autumat: quare ad conuallem, vbi multos in insidiis posuit, accurrit, armatis signum dat. Giralvus nepotis præfagitionem non prorsus spernens, ac pro nihilo putans, omnes Ororicij gestus, pronos & obliquos acrius obseruat. Is vbi furentem, & volatica celeritate currentem Ororicium videt, intentatum gladium festinanter vibrat, & oscitantem Hugonem huius discriminis admonens, homicidæ impetum redardare obnititur. Ororicus rectà Lacio proximat, quem securi percutere parat. At Lacij interpret (vt erat hominis, in tanto vitæ periculo, commemorabilis fidelitas) corporis sui oppositu Hugonem defendit, & lethali vulnere accepto, animam egit. Insidiatorum effusiones, signo dato, tanquam apum examina, ex cuniculis

Ororicus
vim parat
aperire.

Hugonem
securi petit,
frustrà.

niculis euolant. Mauritius Giraldus, patefactis iam insidiis, maxima voce, ut Griffinus usque istinc exaudire possit, clamat. Griffinus, & sui ad hostes cursum equorum incitant. proditores, animis paruis prauisque tremantes, statim atque euocatos accelerantes cernunt, regredi, quàm progredi malunt. Horum fuga non mediocrem Ororicio reformidationem proponit: dumque equum perturbanter, & timidè scandit, Griffinus, præpropera eruptione interueniens, eum lancea confixit, quæ plaga illius spiritum, multo sanguine profuso, exhaust. Tres Ororicij cubicularios, quos ille dilexit ex omnibus plurimùm, dum eum in equum tollere voluerunt, Martis & mortis vis perculit. Facta hac strage, Britanni Ororicium obtruncant, & eius caput, qui huius perfidiæ ac periurij caput fuit, ad regem in Britanniam mittunt. In hoc conflictu, Radulphus, Roberti Stephanidis filius, ita se pugnacem tironem præbuit, ut natum fortissimi parentis virtus, & parentem animosi nati impigras multùm illustrarit. Interim dum hæc in Hibernia geruntur, Henricus rex multiugis occupationibus implicatur. Nam filiorum impia conspiratio, tam patri quàm patriæ molientium pestem durissimum ei negotium efficit. Quocirca alienissimo hoc regni tempore, animum suum ex tantarum molestiarum vinculis eximere omni studio enititur. Quippe humanæ mentes, dum curarum innumerabilitate premuntur, libera ruminatione non perscrutantur ea, quæ in consultationem veniunt: contraque maximis molibus quassatæ & oppressæ incurvescunt. Vnde contingit, sinceri iudicij aciem, ad cuius normam laudatarum rerum actiones diriguntur, sæpissimè retundi, ut nec acutè in rem propositam

Griffinus in
tempore opẽ
fert.

Ororicium
lancea transf-
adigit.

Caput eius
ad regem
missum.

Filiorum
conspiratio
in Henricũ.

Deliberat
Henricus de
prorege Hi-
bernæ.

fitam intueri, nec præsens agendi tempus moderari, nec quidquam in posterum valeat, salubrius providere. Ergo cum in omni re, tum in maximarum occupationum concursu, aureolum illud QVATENVS, viro prudenti, & rempub. gerenti in primis est observandum. Quare ne rex, in hac curarum negotiorumq. magnitudine, Hiberniæ gubernatione districtus teneretur, istud onus alteri imponere, & mentem suam ea cura relaxare decrevit. Nam si illius insulæ res in perbono statu essent collocatæ, bellum ciuile, quod contra eum filij impiè nefarieq. suscitauerunt, maiori otio, & minori negotio confici posse arbitratur. At verò quis Hiberniæ prorex constituendus sit, animi, nec sine causa, pendebat. Nam quò recensior, in ea prouincia, eius dominatus erat, eò maiori cura, diligentiaque quis inibi cum imperio ac potestate versetur, mente & animo prospiciendum putabat. Hæc igitur fuit prima, in consultatione, difficultas; vtrum ea administratio ad aliquem de Britannicis conuenis, qui iam tum in Hibernia habebant, an ad alium, qui nulla ibi prædia possidebat, esset deferenda. Siquidem grauem difficilemque habebat hæc controuersia deliberationem. Homini autem peregrino, nullo vsu tractandæ reipub. imbuto, insulæ adhuc vacillantis gubernacula tradere, cum summo incommodo, ac multarum rerum confusione coniunctum videbatur. Ad quid huic capeßenda est nondum pacata, tranquillæ reipub. qui eiusdem regendæ imperitus habetur? Cæca est prouineiarum dominatrix inscientia, & summis tumultuosissimæ seditionis periculis illaqueata. Qualibus, quæso, serperastris teneram, & quasi lactentem rempub. sustinebit, qui geniculatis admi-

adminiculis orbatus in eadem nondum ambulare didicit? Quemadmodum enim is nauarchus, qui nullam bene nauigandi rationem habet, à clauo ad sentinam est detrudendus, ne vectores aut æstu iactati, aut ad scopulos appulsi miserabiliter obruantur; ita necesse est, celerima & calamitosissima naufragia fieri, vbi homines inscientes, nulliusque ordinis venas tenentes ad prouinciæ munia, temeraria electione, adhibentur. Non est negotium adeò expeditum, reipub. rectè administrare; imò haud scio, an quidquam sit, in rerum humanarum actionibus, quod in maiore labore positum videatur. Deinde etiam cum homines minimè experti, in ignotas prouincias, belli que incendio ardentes, cum regia auctoritate veniunt, & ingenij sui magnitudini fidentes, nullius consilium exquirere volunt; quantum detrimenti incolæ sint accepturi, nemo homo non perspicuè auguratur. Nam vt mustum, feruida agitatione, extra lacus ripas effluit; ita noui rudesque prouinciarum moderatores, in rebus gerendis rarò se continent, sed longius, quàm expedit, euagari consuescunt. Dices, ad prouinciæ consiliarios omnia referre rectores debent. Sanè quidem, si vellent, vel si reipub. senatores sine retractatione liberè loqui auderent. Sed quid, si istos in familiaritatem recipiât, qui omnia ad eorum voluntatem loquuntur, & ad eam oram vela dant, ad quam gubernatorum flatum ferri vident? Regis vicarium inueniunt difficilem & austum: iudiciorum acerbicatem non mitigandam; barbaram & effrænata nationem, libertate immoderata, ac licentia exsultantem, durissimis legibus obligandam proclamant. Clemens es, & naturâ mitis: nocturnis, diurnisque grassatoribus aut apertè ignoscere,

Difficultas
administran-
darum pro-
uinciarum.

aut occultè suadent conniuere. Te præbes magistratum in augenda re nimis rapacem, & nummariis capsis auidè deditum: habes siluam magnam, in qua, si his blandis suffragatoribus, ad omnem adulationem compositis, vti velis, ad ciuium pecunias perbreui tempore adspirabis. Corruptrix sanè est omnis salubris consilij fœda parasitorum assensio, & veritatis iudicium, simulatione officij, adulterat: nec multùm laborat lingua adstricta mercede, quid sit ad famam tuam sordidum, dummodo auctoritate tua, ad suas opes amplificandas, abuti valeat. Neque enim existimationi tuæ homo sibi solùm natus, non officiis, sed temporibus seruiens, studiosus cupidusque existit, qui te absentem minimè nouit, præsentem solummodò honorat, è prouincia decedentem deserit. Nam qui vtilitatis tantùm causâ se ad tuam amicitiam applicat, simulatque perspiciet, se nullum beneficium deinceps scenerari posse, vela contrahet, & in altum minimè persequetur. Inexercitos ergo à gubernaculis reipub. repellamus, quainquam ipsi repelli nolunt. In prouinciis regale munus sustineant, qui earundem vsum percallent: extranei tamen, non domestici erunt. Nam de hoc multùm etiam atq. etiâ considerare Héricum oportebat. Nec enim hanc orationem meam latiùs vagari, sed terminis illius tâtùm temporis circumscribi volo, quo Hiberni sub Britannorum imperium, & ditionem ceciderunt. Quandoquidem malos quosdam latinitatis interpretes non defuturos præuideo, qui singulis libelli mei syllabis, literarum tendiculis, insidiari, & omnia minima puncta peiorem ad partem verbi deprauatione rapere pertentabunt. Quare Henrici consultationem oratione explico, ab eius posteritate men-

tem & manum cohibeo. Quod si huic prouinciali muneris nullum Britannum, qui in Hibernia domicilia habet, præpositum esse rex velit, sed Anglo domestico, maximi consilij viro, & Hibernis noto, imperium mandet, multa etiam incommoda consequuntur. Nam verisimile est, veteranos molestissime ferre, ipsis ereptum esse illius prouinciæ imperium, in quam primi aduenerunt, in qua seipsum infinitis periculis obiecerunt. Quid etiam nouus iste præfectus adfert, quòd tantus ei honos sit decernendus? Nobilitatem? Quasi verò Strangbous, Stephanides, Mauritius, & Reinundus Giraldus non sint amplissima cognatione. Virtutem? Atque hæc scilicet illis defuit, qui toties in Hibernia, ad perpetuam Hibernici nominis gloriam, triumpharunt. Experientiam? In qua cum his, qui in Hibernicis negotiis optime exercitati sunt, nullo modo est conferendus. Fidelitatem? Quod integritatis specimen is vnquam dedit in quo primos victores superauit? Habuit in ditione sua Strangbous Dublinium, Waterfordiam, & omnem ferè Laginiam. Stephanides & Mauritius Giraldus principem locum in opido Guesfordia, iure victoriæ tenuerunt. Regi omnia, libentissimis animis, concesserunt. Quod si vlla infidelitas eorum animos occupasset, satius esset, venienti regi resistere, quàm iam victori repugnare. Prælagire itaque rex poterat, veteres duces, quorum animi, in hac principatus inualitate, facillimè essent irritabiles, cum ipsis Hibernis contra nouum hunc insulæ moderatorem coniuratos. Interdum enim dynastæ prouinciales factiosi existunt, & depeculatores, partibus infectos, ad seditiones excitandas clam instigant: non ut regi resistent, sed ut nouo procuratori, in seditionibus

sedandis, molestiam pariant, & eius gratiam prorsus extinguant. Accedit etiam horum aduentu aliud incommodum, quod prouincialium commodis multum officit. Cum externus homo prouinciam accipit, accolae oportet, eius beneuolentiam honorariis colligere. pluribus etiam accensis, & sequestribus est succinctus, qui vocem habent venalem, quorum amicitiae fluxae sunt, & suffragatoriae. Item eius coniunx, si constrictus sit vxore, muneribus est delinienda. Siquidem blanda est stomachantis viri conciliatricula mulier, & plus interdum, in pulninari, nocturna calantica, quam in eo foro, in quo iuris nundinatio exercetur, vetusta membrana valet. Omnes sanè ad prouincias confluunt, eo solum consilio, vt magnos sibi quaestus instituant, & cum in quouis loco, pecunia, rerum humanarum domina, plurimum possit, tum in prouinciarum administratione, vbi omnia ad lucrum praedamque reuocantur, & summa, & sola dominatur. Iam verò cum gubernatorum imperium non sit in insula statarium, imò saepius bimum, rarò amplius trimum existat, alijque, vt moris est, succedant: omnes fortunas, quas, in captanda beneuolentia, prouinciales haecenus dissiparunt, iam nunc mutatis rebus, coguntur amittere, atque nouis muneribus designatos novosque magistratus, & eius adstipulatores demulcere. Vnde consequitur, prouinciales indigenas, vbi eorum bona, summo labore quaesita & collecta, exteri homines comesse solent, in horribiles misérias incurrere, & ponderoso inopiae egestatisque pressu intoleranter ingrauescere. Haec atque alia magni momenti argumenta (vt redeam ad id, vnde diuerti) regi, & eius consiliariis se offerunt. Tandem Richardo

Strang-

Strangboo insulæ gubernationem non modò dandam, verùm etiam credendam, vna mente consentiunt. Venit itaque Strangbous ex Hibernia, regis accitu, qui tum in vrbe Rothomagensi fuit. Rex consilium suum cum illo contulit; nimirum eius fidei, sedulitatique Hiberniæ præfecturam esse committendam. Respondit Strangbous, se quidem paratum esse, vt officij eius ratio postulat, regis excellenti dignitati operam, & studium nauare: tamen sine collega Hibernis moderari, illi prorsus displicere: multos se habere inuidos, qui ei iam olim graues contumelias imposuerūt, & in regis auribus illius nomine ad inuidiã vsi sunt. Quod si regiæ magnificentiæ visum esset, illum solum in insulam, cum imperio, mittere, hoc inimicissimis suis ansas criminationis daret, vnde in eum, nihil perfidiæ cogitantem, odium & offensionem conferrent, omnia etiam eius benefacta, tamquam malefacta damnatoria malevolentia reprehenderent. Quod si rex animũ inducat, Reimundum Giraldum (is autem fuit, quemadmodum antè explicauimus, Henrici doriphorus, apud quem plurimum auctoritatis habuit, & gratiæ) collegam ei adiungere, se quidem oblatum munus minimè recusare. Magna laude honestauit consideratissimum Strangboi responsum princeps, atque vt viri integerrimi industriam acueret, Guesfordiam ei, & castellum Wickloense in perpetuum adsignauit. Etenim summis viris plerumque vsu venit, vt magis in turbulentis rebus munifici, quàm in pacatis grati inueniantur. Strangbous regis secundarius constitutus, simulac Hiberniam attigit, ægras & quasi depositas omnes Britan-
 norum partes inuenit. Nam vbi manauit sermo in Hibernia, Angliæ regem ciuili bello domi distineri, incolæ,
 quorum

Strangbous
tandem gu-
bernacula
Hiberniæ
accipit.

Collegam &
inspectorem
petit Reimũ-
dum • Giral-
dum.

Munera ei à
rege dantur.

In Hiberniã
aduenit, quã
repperit tur-
batam.

Hiberni cō-
spirant ad li-
bertatem re-
cipiendam.

Confilia &
difficultates
Anglis duci-
bus, in resi-
stendo.

Collapsus &
infirmus
perire
non potest.

infirmus
non potest

Militum a-
lienatio, o-
dio Henrici.

quorum animi temporibus illis incerti erant, deposito metu, se crexerunt; libentibus animis decreuerunt, ex Britannorum laqueis fortunas suas exsuere, atque intermissam insulæ libertatem armis recipere. Bello ad hunc modum vndique renato, Strangbous & Reimundus cōsilia ineunt, quibus præsiidiis hostibus occurrere, & his belli vulneribus mederi possint. Multa hîc eorum conatui obstare, atque officere videntur. Primum regis pecuniam adefam intelligunt. Siquidem isti, qui quæsttores, vel potius pecuniæ publicæ auersores erant, data & accepta ad tam fallaces calculos reuocabant, ut principis ærarium planè exhaustum esset. At ibi bella geri, & tolerari nequeunt, ubi angustia ærarij exsistunt: quandoquidem nervos à corpore distrahunt, qui à bellicis rebus fiscos diuellunt. Nam si oscitans, & meridiatio-
ne torpens bubulcus in campis, aut virgetis cottidiè securus delitescens, salarium, pro quo, cum hero depactus est, iure mereatur: an non multò magis militibus diaria, attributaque pecunia, numerari debent, quorum corpora dies noctesque, inimicorum telis sunt proposita, qui cum hostibus conflictantur, qui in acie, si in discrimen veniatur, occumbunt? Nulla quidem maior, aut laudabilior fidei, & integritatis significatio dari potest, quàm ob patriæ, & principis dignitatem mortem obire. Milites itaque stipendiis non adficere, nihil aliud est, quam ius ac fas omne delere. Accessit deinde huic malo aliud incommodum. Omnes Britannici milites, qui ductorem Reimundum iam olim habebant, post illius in Angliam cum rege transuectionem, Herueij sub manu erant. Is verò siue in milites durior fuit, siue nimis sordidè cum illis egit, nec pecuniam soluens, nec eos in hostium

hostium fortunas incurrere permittens, in odium acerbissimum totius exercitus venit. Adeunt ergo omnes Strangboum, palamque dictitant, ipsis statutum esse, nisi Reimundum rursus eis præficiat, aut in Britanniam remigrare, aut ad hostes transfugere. Strangbous id efficit quod rogant: ad Reimundi ductum se applicant. Fausta hæc mutatio militum animos recreat. Diutius frigore non frigescent, sed ad Ophellanos, semperiternos hostes, inflammatis animis rapiuntur (nam depopulandi licentiam illis Reimundus permisit) prædas capiunt, & ingentibus manubiis diuturnam egestatem sustentant. Istis territoriis populatis diuexatisque, Lefmoriæ, ad spem maioris commodi deuoluti, veniunt; castra apud opidum faciunt; tectis ac mœnibus totum ferè nudant; agros, nullis resistantibus, populantur; captisque prædis decem & tres corbitas onerant. Verùm perdifficilis nauigatio eorum cursum Waterfordiam versus impediēbat. Vt primùm Corcagiæ ciues tenuem de his rapinis auditionem acceperunt, duas & triginta naues firmis copiis instruxerunt, & parum secundo cursu ad Britannicam classem prouecti sunt. Britanni subito hostium appropinquatione obstupefacti, se, ut temporis angustia ferebant, animosè colligere, & pugnam naualem, nam eò res vocabat, in primis commitendam statuere. Corcagienses, spe atque animis inflati, conglobatis proris celerrimè, & acerrimè, in Britannica nauigia inuehuntur. Illi contrà ratibus coniunctis, & contento cursu, milites suos Hibernis opponunt; in eos arcus, extentis brachiis, intendunt; impetum pilis, missilibus, sagittarumque spiculis, retardant. Vtrinque acriter pugnatur. Rem bellicam, in Britannica classe, militari

Reimundū
Ducem consensu petunt.

Et impetrant

Statimque in
hostes eunt.

Nauale præ-
lium in lacu.

Adami Herefordiensis
virtus.

Præfectus
hostium occiditur.

Ipsi fugiunt.

Dermicius
serò opitulatur
Corcagiensibus.

tari imperio administravit Adamus Herefordiensis. Is industriæ & virtutis suæ nervos in tanto discrimine intendens, cum senis decemscalmis in constratam na-
vim utcumque magnam vehementissimo remigio incurrit, in qua vehitur Gilbertus, Curgerij filius, qui prætorio imperio classi Corcagiensi præfuit. Philippus Walseus, miles Britannus, iuuenis ad rem militarem bene appositus, cum Gilberto districto ense concertat, eumque, prima aggressione, leui brachio pugnante, vita expellit. Corcagienses, prætoris interitu permotos, horror perfundit. impetu pulsuque remorum fugiendo, salutem consulunt. Persequuntur eos Britanni, octo triremes in fuga postremas, in præda primas, remigando capiunt: nautas contumaces in aquam mergunt. Ceteri ad resistendum imbecilli, partim celeritate nauigandi euadunt, partim sese in terram è dicrotis eiiciunt, fugam omni contentione capiunt. Hoc prælio viam sibi victores patefecerunt ad urbem Waterfordiam, ad quam naues suas, exsuuiis nauticis confertas, non sine magno triumpho, appulerunt. Reimundus, simulac victoria in peruagato sermone erat, viginti satellitum, & quadraginta equitum stipatione comitante, per maritima ad istum locum, vbi pugnatum erat, contra Corcagienses venit; si quos fortè palantes intercipere posset. Dermicius Desmondiæ princeps, illas etiam oras peruasit, uti Corcagiensibus, auxiliario comitatu, dexteram tenderet. Ast Britanorum tam victoria promulgata & cognita, quam nouo aduentu nuntiato, magno animi motu perturbatus, referre, quam conferre pedem maluit. Reimundus interim, compulsis totius territorij armentis (erant autem circiter quattuor millia pecudum) ex agris ingentem hausit prædam,

prædam, quam nullis obsistentibus Waterfordiam adduxit. Latitarunt abdite, per hæc tempora, in silvis, prope Waterfordiam, nonnulli Hiberni, ad Britannorum cædem imminentes. Isti apposuerunt de suis quosdam bellicos excursores, qui prædarentur villulas vrbi vicinas & finitimas. Hi vt omnia diripere, atque diuexare contenderunt, vicinitas vlulantibus clamoribus percrepuit. Reimundus, vno tantum satellite comitatus, Waterfordia egreditur, & direptores equitando persequitur. Prædones pecora compellunt ad spinosiore siluæ saltum, occultatorem Hibernorum hostium. Reimundus quando nullam spem recuperandæ prædæ videt, in urbem reuerrere incipit. Satelles, relicto suo officio, Reimundo se ducem præbet, & reuertentem ad insequendum acuit. Reimundus veritus, ne stipator eum debilitatis animi insimularet (quod minimè tamē oportuit, fortis enim & animosi viri est, potius ex periculo desperatis rebus euadere, quàm præcipiti amentia ad necem ruere voluntariam) in ipsum lucum insidiosum, & audacissimorum hostium refertum, se committit. In mediis armis se, & ad seclam versari videt. Seruus temeritatis multam sustinet, quem telis dimidiatum, insidiatores ictibus incisè membratimque lacerant, & post membrorum direptum, feris corpus dilaniandum proiciunt. Alij interim in Reimundi corpus tela immittere sunt conati. Ille, stricto gesso, iter sibi admodum viriliter, & valdè mirabiliter patefecit: huic lacertos, illi toros, alteri caput amputauit: tandem in campestram planitiem ex densis silvis, ad properantes commilitones, absque fauciatione rediit. Secum tamen maximi discriminis insignia duxit, nam tres secures in equo, &

Reimundi
in depopula-
tores audax
eruptio.

Insidias inci-
dit.

Quas mira-
culosè illæ-
sus euadit.

Reimundus
in Angliam
reuocatur,
patris morte.

Herueius
iterum exer-
citus præfici-
tur.

Omnēs co-
piæ cogun-
tur.

Duuenaldus
Dublinij ci-
ues incurio-
sos opprimit.

Caesarum
numerus.

tres in vimbone fixas habuit. His rebus ita gestis, venit ex Britannia, qui Reimundo acerbum nuntium detulit. Significatum est enim illi, patrem eius, Gulielmum Giraldum, è vita abiisse: quocirca amici eum impensè rogant, reditum domum maturare, quò paterno fune-ri iusta persoluat, atque in patrimonij possessionem, quod ei satis amplum genitor reliquerat, quàm pri-mùm veniat. Reimundus in Cambriam tristis & atra-tus renauigauit. Post eius abitum, Herueius exercitus magisterium sumsit. Is, quò rerum gestarum speci-men, & exemplum aliquod daret, comitatus est Strang-boum, cum militum cateruis, prope Cassiliam. Strang-bous non ita multò post, omnes Britannicas copias, tam distantibus insulæ partibus positas, vnum in lo-cum cogi imperat, vti pugnantes repugnantesque Hi-berni expeditius confici possint. Porro Dublinij ciui-bus negotium dat, ad Cassiliæ confinia agmina accele-rare; cuius mandata dum duces exsequuntur, casu in Ossiria pernoctant. Cùm multi hanc Dubliniensem percurSIONem sermonibus diuulgassent (neque enim hanc occultè ciues fecerunt) Duuenaldus, Limerici princeps, cum expedito exercitu, coniecit se in noctem, atque hostium sternutamentis insidiatus, primo dilu-culo, in eorum castra improviso irrupit, & somniculo-sos ciues, nullis excubiis præmunitos, ita furenter op-pressit, vt ceteris Hibernicis proceribus nullum atroci-tatis locum reliquerit. In hac clade quattuor Ducto-res & quadringenti milites Oostomanni desiderati sunt. Hoc rumore disseminato, Strangbous districtus (nihil enim tam præter optatum eius accidere potuit) tamen fronte occultans inæstitiam Waterfordiam remeauit.

Dici vix potest, quantam dat hæc victoriola lætitiā Hibernis, qui elata intenti insolentia ad renouandum bellum reuiscunt. Coniurationis non modò particeps, sed etiam princeps efficitur Rothericus, Connacæ regulus, infestissimus Britannorum exagitator. Ille signa Britannis infert, in Mediam cum exercitu firmo hostiliter peruadit, & fugato Hugone Tirello (siquidem necesse habuit, tantæ multitudinis tela & incursus refugere) castella diruit, varios pagos, succensis ignibus, inflaminat: quod quidem incendium per finitimos agros percurrit, & multorum domicilia obit. Strangbous temporum caliginem aduertens, his malis, priusquam longius serpant, & peiores exitus habeant, sine mora, resistendum exilimaui. Et hanc incudem diu multumque tundenti, nemo mortalium appositior, ad insulam recuperandam, Reimundo Giraldo obuersatur, cuius in Hiberniam aduentum belli fore confectionem ei persuasissimum est. Erat sanè Reimundus cum fortis, tum etiam felix bellator, atque Hiberniæ non rudis, & tiro. Ast quali incitamento, hominem secundissimis rebus domi florentem, & in domesticis negotiis occupatum, ad insulam, belli sumtibus & iacturis exhaustam, communibusque miseriis conuassatam alliciat, difficile factu videtur. Sed attende, quàm argutum embolium Strangbous excogitauit. Illi fuit soror grandis, & nubilis, nomine Basilia, virgo sine exceptione pulchella, germanis ornamentorum insignibus adeò cumulatè dotata, ut familiam venustas, venustatem humanitas, humanitatem castimonia plurimùm decorarit. Huius non modò amicus, sed etiam amator Reimundus fuit,

Hiberni in-
solescunt hac
victoria.

Quibus ca-
put & regi-
men, Rothericus accedit

Strangbous
anxius consi-
lij.

Ad Reimundum reuocandum inclinatur

Quem, matrimonio sororis promisso, pertrahit.

dus fuit, seque Strangboo putidiusculum petito-
 rem, de
 sorore collocanda, saepenumero prae-
 buit. Procras-
 nit haecenus, impediuit numquam coniugium Strang-
 bous: sed iam nunc cum se tantis periculis cinctum per-
 spiciat, hoc hamo piscem, escæ avidissime inhiantem,
 capiendum sentit. Scripsit ad Reimundum, breui tem-
 pore post patris decessum è vita, epistolam, amicissimi
 desiderij plenam; ea verò hanc habuit summam.

RICHARDVS STRANGBOVS

REIMVND O GIRALDO,

S. P. D.

Litteræ
 Strangboi
 ad Reimun-
 dum.

„ SI non animi tui magnitudini, mi Reimunde, plus tri-
 „ buerem, quàm communi hominum conditioni tri-
 „ buendum censerem, communi etiam modo dolorem
 „ tuum consolandum iudicaret. Verùm cum tua te
 „ virtus, contra omnem mundanarum rerum impressio-
 „ nem, adeò tectè armarit, vt dissipabilis naturæ fragilita-
 „ tem, si non æquo, saltem forti animo, tolerandam scias;
 „ non mihi assumendum putabam, vt sus Mineruam, id
 „ est, vt Strangbous Reimundum, lugendi modum face-
 „ re, philosophorum, seu potius Christianorum more,
 „ perdoceret. Ab his ergo abeo, quæ virtutis tuæ præco-
 „ nem, non debilitatis consolatorein postulant: ad Hiber-
 „ niam venio, quæ tuum aduentum summo desiderio
 „ expectat, cuius incolæ te absente facultatem bellandi
 „ attripiunt. Vereor, vt omnia nobis teterrimè cedant,
 „ nisi quàm primùm te ad nos receperis, & præcipitanti
 „ reipub. subueneris. A te igitur maximopere, mi Rei-
 „ munde, etiam atque etiam peto & quæso, adfluctis, &
 „ abiectis

abiectis tuis necessariis, qui vehementer te requirunt, & “
 perpetuum communium fortunarum propugnatorem “
 agnoscunt, plures ac præsentes vires dare; & in primis “
 Basiliam, sororem meam, atque uxorem, simul atque “
 huc te conferes, tuam, quæ tui profectò desiderio ob- “
 languet, teque, quantum virginalis verecundia patitur, “
 mente ac complexu tenet, ab hostium insidiis, & telis “
 eripe. A denicalibus ad nuptias, ab inferiis ad hyme- “
 næum, à viscerationibus ad genitalem lectum confe- “
 stim aduola: vt tristiculam tuus reditus recreat, cuius “
 abscessus hactenus adflixit. Ad te scriberem verbosio- “
 rem epistolam, nisi tua prudentia contractiorem postu- “
 laret. Vale, Basilix amorem ama, ad eam appropera. “

Acerrimos Reimundo stimulos istæ litteræ admo-
 uebant, quandoquidem non tam sedentem erigere,
 quàm omnibus celeritate præcurrentem videbantur
 incitare. Copias itaque in Cambria contraxit, in qui-
 bus eius consobrinus Meilerius, principem locum ob-
 tinuit, cum aliis triginta equestris ordinis viris, qui
 illum aliqua cognitione attigerunt. Duxit item sub
 signis centum stipatores equestres, & trecentos sa-
 gittarios. Mox cursu vsus secundo, in tredecim veliuo-
 lantibus nauigiis mare transiens, Waterfordiam milites
 transportauit. Hic dies non potuit non pulcher videri
 Strangboo, & reliquis Britannis, qui Waterfordiæ con-
 sedebant. Nam posteaquam ciues Britannorum res in
 angustum venire perspexerūt, militum cædem, in clam-
 destinis colloquiis, eructarunt, omnesque ad vnum Bri-
 tannos necandos trucidandosque tempore oblato de-
 notarunt. Verùm ea ipsa hora, qua res in manibus fu-
 tura erat, ecce tibi Reimundum, ad dubia reipub. tem-
 pora.

Reimundus
 accingitur
 ad expedi-
 tionem, &
 copias con-
 scribit.

In Hiberniā
 venit.

Periculum
 Anglorum
 eius oppor-
 tuno aduen-
 tu discissum.

Strangbous
Waterfordiam
deserit.

Ciues aperte
desciscunt, &
vim Anglis
adferunt.

Angli in ar-
ce se defen-
dunt.

Ciues tandē
ad pacem co-
acti redeunt.

Reimundus
ad nuptias
properat.

pora reservatum, in portu nauigantem videbant. Cuius fortunatus ad urbem accessus ciuium furori finem, nouo timori principium adferebat. Reimundus, conspiratione manifestò inuenta, atque deprehensa, Strangboun armatis cateruis bene comitatum, ac à metu communis cædis respirantem, ex hostili ciuitate Guesfordiam perduxit. Frecello, Waterfordiæ custodi, dum in lintre Strangboun vrbe egredientem prosequitur, remiges vim & manus adferunt. Quo scelere perpetrato, interfectores relictis transtris, Waterfordiam incredibili celeritate, conuolant; se cum aliis homicidis consociant; Britannis in publicum prodeuntibus, atque adeò domesticis parietibus se includentibus vitam adimunt; singulis tam fæminis, quàm pusionibus necem offerunt. Verùm Britanni, qui in arce Reginaldi, quasi in statiuo præsidio, erant constituti, perfidis falcariis, dum arcem attentant, pugnacissimè se opponunt. Hostes turris ianuam saxis cædere; lapidum coniectu fenestras frangere; faces ardentes in tecta iactare. Britanni eorum impetum excipere, tela depellere, furorem reprimere, incensione arcem liberare. Tandem post grauem vrbis disturbance, coacti sunt ciues, ab armis discedere, atque duriores, quàm hactenus, pacis conditiones accipere. Reimundus autem, ne connubium, ad quod iamdiu, insaniens ferè ob amorem, exarsit, rebus ex Strangboi sententia constitutis, intercalaretur (quippe intinxæ calliditatis est, amantem ludificare) exercitū in vllam adducere expeditionem recusat, antequam Basiliam in matrimonio habeat. Tam huic orationi fauebat Strangbous, quàm qui maximè, nihilque temporis amantibus prorogari passus, sororem ad se arcessit, quæ tum Du-

blinij consistens, lectis fratris litteris peramanter scriptis, Guesfordiam cursim petit, multis amicorum gregibus, & pedissequis, quæ illi ancillabantur, stipata. Ne multis, nuptiali solénitate sponsi sponsa efficitur. Quod coniugium exoptatissima totius exercitus gratulatione celebratum est. Postridie cum lucefceret, Reimundus à coniugis aspectu, aut potius amplexu se eripiens (nam commune regni stabilimen priuato oblectamento anteposuit) Dublinium versus viam, cum omnibus copiis, direxit. Etenim Rothericus, sicut antè exposui, magnam in Media demolitionem fecit, & ad Dublinij dispersionem, illo tempore, acceleravit. Nam vrbein solutam, & præsidio nudam esse, recentes nuntij, qui speculandi causa in eam irrepserant, post reditum declararunt. Verùm simulac Rothericus veterem Hibernicorum armorum domitorem, & id temporis nimis potentem, appropinquantem rescit, in vltimas Connacia sedes se coniecit. Reimundus in Mediam iter facit, ibi diruta castella reconcinнат, concussos opidorum muros reficit. Hostium ferocia edomita, & compressa, tota insula nonnihil vacuitatis à bellico tumultu habuit. Ast Herueius, inuidiæ aspide ad mentem adnota, auctam exaggeratamque Reimundi fortunam immodicè tulit: atque vt in intimam hominis fortunati familiaritatem se penitus immergeret, & eius consiliis exploratis, facilius ei obesse posset, occultum virus affinitatis integumentis obuoluendum statuebat. Quocirca Nestam, Mauritij Giraldi filiam, fretus Reimundi benignitate, cuius erat consobrinus, sibi despondit. Herueius, si Giraldo Cambrensi fides adhibenda sit, erat veterator perquam versutus, artificio dissimulandi mirabiliter

Επεὶ. Guesfordiæ confectæ.

Reimundus Dublinium properat, cū exercitu.

Terrore solo omnia pacat.

Herueij occultumodiū in Reimundum.

Affinitas eius subdola cum eodem.

Praui mores & ingenium Herueij.

Quem ubiq.
infectatur
Giraldus hi-
storicus, ne-
scias an satis
fiacere.

Guilielmi
Giraldi nu-
ptiarum, cum
Alma Strang-
boi filia.

Salisburien-
sis ad ponti-
ficem legatur,
pro confir-
matione do-
minatus Hi-
bernici.

biliter eruditus. Verè, an secus, pro certo affirmare non
queo. verisimile tamen mihi videtur, Herueium Giral-
di voluntatem læsisse, quandoquidem in quavis ferè li-
belli sui paginula eius famam omni contumelia attin-
git. At si deprauatos hominis mores sincerè expresserit,
historici integritatem, religionemque plurimùm laudo:
sin domestici odij publicos testes colligere voluerit,
maledicam bacchandi calumniam multùm reprehèn-
do. Sed de hoc satis superque scriptum puto: redeo ad
cetera. Gulielmus Giraldus, Mauritij filius, Reimundo
hoc negotium præcipuè procurante, harum enim nu-
ptiarum auspex erat, cum Alma Strangboi filia, Eux,
uxoris secundæ priuigna, matrimonio se copulauit. At-
que hac affinitate, omni ex parte arctius adstricta, victo-
res, maiori animi alacritate, & voluntatis consensione,
insulæ præsidia in posterum munire, bellicas res matu-
rare, hostium copias depellere ac dissipare confidunt.
Præterea Strangbous Mauritium Giraldum, ex Cam-
bria, in Hiberniam reuocauit, atque eum Offaliæ atque
Wikloniæ hereditate perliberaliter munerauit: pari item
possessione Meilerium, & geminos Herefordenses fra-
tres donauit. Hæc dum in Hibernia geruntur, Henricus
rex interea, tametsi plurimis negotiis districtus & obli-
gatus fuit, propter varias belli ciuilis tempestates, tamen
aliquam curæ & consilij sui partem in Hiberniam deri-
uauit. Iohannem Salisburiensem, qui non multo post
Carnotensem pontificatum obtinuit, ad Adrianum Pon-
tificem Maximum, Anglia etiam oriundum allegat: à
quo priuilegium regis nomine, Iohannes petit, cuius vi
ac auctoritate rex omnem conatum adhibere fidem dat,
Hibernicam rempub. constituere, insitam barbariam
ex agre-

ex agrestium moribus delere, & quod caput est, conferre leges Catholicæ fidei consentaneas. Nam multum in Hibernia vitam degebant, quibus aut sacra mysteria magna ex parte ignota erant, aut superfluentibus, & inter se discrepantibus cæremoniis deuoti, magnam religionum confusionem habebant. Assensum præbuit Adrianus Henrico, in tam Christianum negotium operam curamque impendere. Eum pontificio diplomate Hiberniæ Dominum designauit, quem honorem aureo annulo ad regem misso approbavit. Hic dominationis titulus in Henrici Secundi posteritate semper permansit, usque eò dum Henricus Octauus, suffragantibus publicis insulæ comitiis, primus Hiberniæ rex appellari cœptus est, cum à patris morte annum tum tertium & trigesimum regnasset, qui fuit post Christum natum 1541. Missus est in Hiberniam, cum hoc priuilegio, Nicolaus Galingefordensis, gymnasij Malinesburiensis præfectus, & Gulielmus Aldellini filius, sed præcipuè Iohannes Salisburiensis: qui, conuocato Waterfordiæ antistitum concilio, pontificias litteras publicè recitauit. Verùm hæc regiæ auctoritatis confirmatio politicos Hiberniæ principes in officio continere non potuit. Siquidem Duuenaldus, Limmerici rector, perinde ac si pacis & quietudinis pertæsum esset, conflato latronum ac proditorum tumultu, ab Henrici imperio subito defecit. Postquam Reimundus de hac coniuratione nuntium accepit, bellicum canere, & exercitum cœpit armare, in quo, præter Hibernos qui officium & fidem secuti à regis partibus erant, sequens Britannorum numerus arma gerebat. Centum & viginti equestri ordinis milites, armigeri, seu satellites equestres trecenti sagittarij

Diploma super eo impetrat.

Quis primum regni titulo in Hibernia usus.

Litteræ pontificis recitantur publicè.

Duuenaldus ab Anglico imperio defecit.

Expeditio Reimundi in eum.

Limmericū
copias addu-
cit.

Davidis
Walsheii au-
dax facinus.

Galfridus
submersus.

Meilerius
eiusdem ra-
men audacię
comes.

Quem ciues
conferti in-
vadunt, &
proturbant.

sagittarij quadringenti. Rebus ritè constitutis, Reimundus alaudas suas prope Limmericū perduxit, circiter calendas Octobris, vti perfidam ciuitatem quā ferro, quā famæ suffocaret. Limmericēses, partim quòd ciuitas muris fuit armata, partim quòd cellas, & horrea habuerunt magno frumēti hornotini numero repleta, nihil magno-perè, visis Britannis, metuerunt. Verùm iuuenes prædæ, & direptionis cupidi, urbem attentare, quoquo modo se res haberet, statuebant. Militiæ sacramēto obligatus erat iam tum, in Britannico exercitu, David Walsheus, Reimundi nepos, militari laude, & si externa ista naturæ libramenta ad rem pertinent, egregia formæ dignitate antecellens. Is primus omnium salutem suam in discrimen offert, quippe calcaria equo admouens, in flumen bene rapidum delabitur, quod, non sine intuentium stupore, auspicatò transnat. Veruntamen nō rectà, sed obliqua & tortuosa via, hic atq. illic sensim incedit, & ea diligenti indagatione, equus, in quo erat, vadū repperit. Istud idem commilitonibus, signo dato, declarat. In eandem viam, quoad potuit, ingressus est Galfridus, audax ad conandū eques, verùm cū parum cautè ambiret, torrentis voragine submersus est. Hic fatalis casus non retardauit Meilerium, tacita æmulatione instigatum. Etenim multis angoribus implicabatur, qui antea, in rebus difficillimis, primus haberi solitus est, in hoc discrimine, tertius numerari. Is itaq. equo calcaria adhibens, in profluentem se coniicit. Cū aduersam adscendere ripam cogitasset, paludati ciues, partim ex vrbe euolantes, partim in muro-rum præsidiis consistentes, telorum tormentis, & lapidum emissionibus, eum continentis aditu arcebāt. Duo itaq. hostium genera Meilerium vexarunt: ciuiū iacula,

& annis

& amnis violentia, è quo emergere, propter hostium cō-
cursum atq. impetum, non potuit. Milites trans fluuium
clamorem sustulerunt. Reimundus, qui in vltima turma
fuit, harum rerum inscius (nam eum homines adolescen-
tes hunc conatum celabant, in quo militaris disciplinæ
fines transibant) ad ripam accurrens, statim vt nepo-
tem vidit, in tanto capitis discrimine versari, totum exer-
cituū hac oratiuncula est affatus. Fortissimi viri, ani-
mos adferamus, qui huc corpora adtulimus. Videmus
diuinam benignitatem nobis, in nostris rebus, certam &
præsentem opem ferre. Cernimus (quod nouum, & an-
te hodiernum diem inauditum est) peruias transitiones,
nostrorum virtute, in his vinctis, patefactas esse. In ean-
dem viam nos demus. Hoc bellicus honor rogat, com-
militonis periculum postulat, nostrum officium efflagi-
tat, imò verò sacrosancta diuinitatis maiestas illud ip-
sum à nobis exigit. Antegrediar, sequimini. Hoc factis,
quàm dictis perficiam libentius. Longiorem cohorta-
tionem vestra quidem virtus repudiat, præsens autem
celeritas breuiorem desiderat. Attentè auditis, quæ di-
co; animosè imitamini, quæ facio.

Reimundus
ad auxilian-
dum suos
hortatur.

Atque hic simulac peroravit, equum calcaribus ad
vium resecans, ex ripæ margine in aquam præcipitavit,
quam, cauta frenorum moderatione, transiit. Reliqui
equos in flumen dimittunt; multi pedestres enatant; ad
terram omnes salvi adspirant; duos excipio armigeros
equestres, & Guidonei militem, qui in transitu, flucti-
bus ob siti, in profundo demersi erant. Britanni cum de-
bito ordine, & dispositione militum, in muros, vehemen-
tissima contentione virium, incurfant; multi demoliuntur
parietes; nonnulli pinnas scandunt, alij fores effringunt;
V 3 repagula.

Ipse Reimū-
dus in flumē
se demisit.

Itemq. totus
exercitus. è
quo tres sub-
mersi.

Opidum eo-
dem impetu
capiunt.

Dies Martis,
quasi fato
quodā, Hi-
bernis sem-
per infelix.

Superstitio
tamen in eo
non ponēda,
aut aſtorum
vlla vis.

Reimundi
felix virtus
in Hibernia.

repagula conuellunt; ciuitatem introeunt; per medias hostium turbas peruadunt; vicos corporibus ciuium consternunt. Complures in ædes fusi profugiunt; ad expugnantorum pedes strati iacent, illis se dedunt. Quibus rebus fortunatè confectis, & militibus ad vrbis præsidium sub ductu Milonis Meneuensis relictis, Reimundus in Lageniam lætus ob partam victoriam reuertitur. Attendendum est hoc loco, vnum insigniter diem, Hibernis perpetuò infestum, & quasi fatalem illuxisse. Limmericum, die Martis, Britanni expugnabant. Eodem die, obsessos Limmerici milites obsidionis periculo liberare: quod paullò post intelligitur. Die item Martis, Guesfordia fuit dedita: die Martis, Waterfordia ab obsessores occupata: die Martis Dublinensis ciuitas armis oppressa. Hæc quidem notatio vnius diei & animaduersio, diuinantibus, qui natalitiis prædictis superstitiosè sunt illigati, magnam disputationis materiam daret, Martis maiestatem suo præcipuè die in castris fataliter dominari. Verùm Seruator noster, dierum fabricator & moderator, qui in sua, non in siderum potestate vnumquodque temporis punctum collocauit, sola numinis sui prouidentia tales euentus ita ordinat, vt eius clementiam victores agnoscere, iustitiam autem victi pertimescere debeant, quorum calamitas non ex stellarum instinctu, aut fati omine, sed ex putidis vitiorum cloacis profluere est putandum. Ceterùm Reimundi, eiusque gentilium, cum felicitatem, tum virtutem mirari satis nequeo. Felicitatem, quòd omnia eis in quouis conatu optimè processerunt: virtutem, quòd Hibernos, homines absque dubio (ne eis, qui temporibus illis vixerunt, nihil tribuamus) natura non timi-

timidos, vsu bellicosos, multis partibus plures, in quouis prælio, in omni dimicatione, semper peruicerunt. Vnde perspicuè intellegi potest, graue istud conuitium, quod ex Gilda se sumsisse testatur Polydorus Virgilius, nihil, præter calumniam & vanitatem continere. Cambrenses, scilicet, seu Wallos, nec in bello fortes, nec in pace fideles esse. Hoc tantum abest à veritate, vt nihil veritati magis aduersetur. Quicunque in Britannicæ vetustatis monumentis exquirendis studium suum collocabit, facillimè comperiet, Wallos, in omni memoria ætatum & temporum, tum domi fidelissimos, tum militiæ valentissimos euasisse. Atqui hoc Polydorum, sagacem Britannicæ antiquitatis inuestigatorem, minimè fugisset, dummodo in veterum aduersaria oculorum aciem acutius intendisset. Sed qui de industria inuidiæ squamis pupillam obcæcat, nō mirum est, si in rebus perspicuis, & in communi hominum sensu positis, lippire videatur. Admonuit me hîc historiæ integritas, in hunc sermonem delabi, & Wallorum famam, quam falsò alij lædunt, verè defendere. Atque vt maxima illa, & posteritatis memoriæ commendatissima bella, quæ alibi peruariè gesserant, prætermittam, cū non mei instituti sit, ea scriptis illustrare & celebrare, ipsa maleuolentia eorum laudes, in Hibernicis negotijs, extenuare nō potest, qui ea fidelitate in pace vixerunt, ea fortitudine in prælijs dimicarunt, vt omnes insulæ locos & lucos, Wallici nominis gloria, implerint. Sed vt ad generosam illam Reimundi Giraldi stirpem, & quasi virgula diuina circumscriptam, oculos conuertamus, externa corporum lineamenta, orationis penicillo depingere, animorumque studia lectori indicare, huic loco alienum non erit. Fuit

Polydori in
Cambrenses
conuitium.
Polyd. Virg.
lib.1. Angl.
Histo.

Id refutatu.

Reimun-

Forma & ef-
figies Rei-
mundi.

Mores & in-
genium.

Meilerij de-
scriptio.

Reimundus Giralduſ vir longæ & proceræ ſtaturæ; mul-
tum cincinnatus; cæſeis ac eminentibus oculis præditus:
naſum habuit incuruatū, & leuiter à medio inflexum:
vultus erat familiaris, & vt plurimū idem. Craſſo fuit cor-
pore: verū membrorū tarditatē animi virtus compen-
ſauit: ſumma vigilantia, belli præſertim ardore: ad præ-
liorum euentus mirificè felix exſtitit: ita etiā induſtrius,
vt fortunā nauitas ſuperarit. Nihil non cogitatō & con-
ſultō pertentaui, in hiſ rebus, quæ ad reipub. ſalutē, aut
interitum ſpectabant: non multi cibi, nec delicati homo:
inediæ admodū perferens: veſtibus pompā pro derelicto
habens: in algēdo, æſtuandoq. patiens: profuit militibus,
quibus præfuit: quorū mira erant ſtudia erga eum, quo
ſemper carebāt ægrius. Nemo in amicitia comior, nullus
in odio capitalior: & vt rē in pauca cōferam, nihil ei dee-
rat, quod ad impigrū bellatorē, & peritiſſimum ducē per-
tinebat. Verū Meilerius erat ſubcriſpo capillo, nigris &
toruis oculis, acri & ſeuero vultu; ſtatura perpuſilla. Fa-
brica membrorū fuit tolerabilis; ſumma corporis graci-
litas, tamē neruoſior. In bello audaciā hominis magis re-
prehenderes, quā virtutē deſiderares. Fuit enim miles
nō ſolū ſtrenuus, ſed etiā fortis. Mentē ei natura dedit,
tam acribus gloriæ ſtimulis concitatam, vt citius alienæ
laudis fructū percerperet, quā quidquā de ſua delibera-
ret. Veruntamē iuſta reprehēſione nō caruit, quòd Chri-
ſtianū ſanguinem, nō inſolita militibus atrocitate, extra
modū, profuderit. Nec verò hiſ duobus viris florētīſſima
familia laudes ſuas terminauit; quandoquidē Robertus
Barrēſis, Milo Meneuēſis, Robertus Meilerius, alterius, vt
puto, frater germanus, Reimūduſ Hugo, Mauritij Giral-
di filij, & plures alij eiufdē arboris rami in domos ac fa-
milias ſuas ſempiternā bellicę vitutis memoriā intulerūt.

RICHARDI STANIHURSTI
DUBLINIENSIS DE REBUS IN
HIBERNIA GESTIS,
LIBER QVARTVS.

T verò insidiosa omnium benefactorum famula, inuidia, compressum & constrictum inaleuolentiae suae virus diutius non potuit continere. Nam simul atq. Herueius perspexit, Reimundi nomen magis ac magis augeri, fortuna & felicitate hominis commotus, varices ferè dirupit, atque maximis quibusdam vinculis affinitatis laxatis, omnem vim ingenij in prae potentis viri exitium, pessima, & infidelissima mente, consumsit. Clàm ad Henricum regem litteras, acerbè & asperè scriptas dedit, in quibus Reimundi nomen detulit: illum in Hibernia omnia populariter agere, publicam pecuniam dilapidare, incolarum plausum istis humanitatis illecebris captare, vt verendum sit, ne de fidelitate sua deflectat, atque hominum, mutationis rerum cupidorum, auxilio fretus, regem à reipub. gubernaculis deiiciat: illum non ita pridem Limmericum recepisse, inò verò ciues vrbs principatum vtrò ad illum detulisse. Cùm autem plus roboris eius ambitioni pedetentim, & gradatim accesserit, credibile esse, eum officio suo ac muneri defuturum, & ad regis imperium, in prouincia delendum, exercitum maleficiosè conflaturum. Quare cùm istam perfidiam à Reimundo metuerit, maximè conuenire officio suo existimauit, regem huius prodicionis quàm celerrimè

Herueius
clanculum
admordet
Reimundi
famam, apud
regem.

Accusat vt
defectorem,
aut defectu-
rum.

Rex nimis
credulus ca-
lumniis.

Excursus in
calumniato-
res bene me-
ritorum ci-
vium.

admonere. se esse sanguinis, non sceleris Reimundiani affinem; personam in sinu, atque in delitiis habere, crimen detestari; nullam coniunctionem cum à principis partibus, quoad spiritum & vitam duxerit, disiuncturam. Quamobrem ad diuturnitatem regiae dominationis in primis expedire, hunc seditionis stimulatorem, insulae imperio imminentem, in ipso ambitionis suae exorsu, ex omni dignitatis gradu praecipitare, & sine ulla mora, ei summittere. His & eiusmodi malevolentissimis querelis, regem suspicione incendere, aliquam sibi bonam gratiam quaerere, Reimundi potentiam criminari Herucius conabatur. Rex his litteris expectatus, (nam gravem ei suspensionem excitarunt,) statim est adductus, ut haec omnia Herucio crederet. An quod, in laesae maiestatis delatione, omnis accusatorum oratio aditum ad principum aures facillimè habeat? An quod propinqua affinitas, quacum Reimundo Herucius se coniunxit, maiorem ei fidem faciat? Etenim plerique affinium, ac consanguineorum scelera libenter reticere solent. Ceterum dupliciter, in hac criminatione, peccavit Herucius; primum, quia necessario suo, fidelissima gratia ei coniuncto, acerbissimam iniuriam, minimè laceratus intulit; tum deinde, quod publica auctoritate, ad satiandum priuatū odium, perfidè abusus fuit: quo vno nihil sceleratius, nihil perditius, in omni bene constituta repub. obtingit. Nam cum homines, intra legē viuentes, legis praesidio armari debeant, tu quis es, qui bono bonorum praemia adimere, aut civi minimè malo malorum supplicia proponere audeas? Nam hunc optime sentientem civem, quem intolleranda tua insolentia amicum tibi esse non permittit, regis inimicum fraus

tua

tua efficiet? Quid enim? vulticulum tuum subire nolui; voluntatem tuam fortasse offendi. Quid tum inde? Num ideo legum reticulo me illaqueabis? Quid? Qui apud regem, aut legem nullo modo prorsus offendi, mēne perduellionis reum proclamabis? Tu gratia, auctoritate, opibus flores: alter infimæ sortis, integri tamen capitis homuncio æreo innocentiae muro se vallat, ad aram legum, ad tuos impetus reprimendos ac retardandos, confugit. Num igitur in repub. tantum tibi arrogabis, in virum, nihil fraudis facientem, imò nihil sceleris cogitantem, & ciuilis officij non ignarum, venenata acerbitalis tuæ tela coniicere? Aut ciuem, à legibus digitū nusquam discedentem, lege, sine lege, tanquam maleficum mirmillonem iugulare? Neque enim propterea tua voluntas ab illo abhorret, quòd fraudem capitalemi admisit, sed ideo in hominem innoxium crimina fingis, quia tuas inimicitias suscepit. Tales quidem hominum pestes non modò à quauis libera, & iuris æquabilitate fulta repub. penitus sunt exturbandæ, sed etiam infra omnes inferos amandandæ. Nam quo iure tolerari debet, qui impia eruptione integritatem oppugnat? Etenim nihil omnium rerum innocentia præstantius: siquidem hæc patrona tutatur inopes, firmat diuites, iuventutem recreat, senectutem ornat, tranquillitatem adfert, fortunas conseruat, omnia iniqua pericula, in quauis composita & constituta repub. à ciuib. propulsat. Vbi hæc non valet, ibi leges non vigent, ibi omnia diuina & humana iura peruertuntur. Magno igitur opere, omnes qui ad gubernacula reipub. sedent, prouidere debent, ne præposter, & immanitate efferati emissarij in viros, innocentia rector, & legibus septos, odium iniquissime

Quattuor
inquisitores
missi in Hi-
berniam.

Eorumque
mandata.

In Hiberniā
veniunt.

Lætus atque
alacer eos
Reimundus
excipit.

Motus ar-
morum ite-
rum in Hi-
berniam.

struant & in primis ne iuris operimento domesticas in-
imicitias tegere, & velare audeant. Hoc si Henricus se-
cum reputaret, Herueij querelas facilè opprimeret, con-
traque de Reimundi fide atque integritate dubitans,
quattuor inquisitores, bonis omnibus summe proba-
tos, in Hiberniam, abiecta omni cunctatione, legabat.
Hoc autem negotij illis conficiendum dedit. Primum,
totius Hiberniæ statum, curiosis oculis, inspectare, &
occultos, si qui latitarent, coniurationis mæandros sa-
gacissime odorari, quinetiam, in ipsum cubile, Herueio
duce, venire, regem insuper de omnibus rebus, cuius-
modi sunt, certiolem facere. Tum deinde, omnia con-
silia, de Reimundo, clausa habere; nullum verbum de
immutata regis voluntate facere, hominem comiter ap-
pellare; perbenigne alloqui; regis studium prolixè illi
polliceri. Ad extremum, vnum aut alterum, de eorum
collegio, constituere, qui prima nauigatione in Angliam
cum Reimundo transmittat. Horum nomina fuerant
Robertus Poërus, Osbertus Herloterius, Adamus Ger-
nemuthius, Gulielmus Bendengius. Regis mandata
isti exponunt: eisdem Reimundus, egregia animi alacri-
tate, dicto audiens est. Nec verò sine causa. Nihil
enim virum, in vitæ grauitate, & integritate excellentem,
magis in omni fortunæ vicissitudine solari ac lætificare
potest, quàm conscientia optimæ mentis seipsum susten-
tare. Dum ergo in maritinis ventum Reimundus ex-
spectauit, bellum subito exarsit. Quippe nuntiorum
sermone perferebatur, Duuenaldum, Fomondix prin-
ciperem, fœdera rumpere, & Britannorum statum labefa-
ctare. Hæc omnia satis testata esse confirmabant, quia
contra milites, qui Limmerici relictæ erant præsidij causa,
exercitum

exercitum duxit, quin etiam ad mœnia accessit, urbem armatis sepsit. Quamobrem periculum esse, ne obsessi, fame dominante, extremum spiritum effundant, nisi commilitones hostium copias, sine retardatione & mora dissipent, & sociorum salutem incolumitatemque defendant. Strangbous cum militibus rem communicat. Illi vno ore, in vllam expeditionem, nisi sub Reimundi ductu, pedem inferre renuunt. Militarem hanc suffragationem ad inquisitores Strangbous retulit. Illi, sumto spatio ad cogitandum, tandem consilio, post longam deliberationem, mutato, Reimundo bellum commiserunt. Hoc enim, eo præsertim minus bono tempore, non solum oportebat, sed prorsus etiam necesse erat. Britannorum numerus hic fuit. Octoginta equestris ordinis viri; equites stipatores ducenti; sagittarij trecenti. Præsto fuerunt magnæ Hibernorum cateruæ, qui, testificandæ debitæ obedientiæ gratiâ, Britannicas partes suscipere. Primi horum euocatores habiti sunt Murchardus, Kinceliæ gubernator, & Duuenaldus, Offiriæ princeps. Britannorum aduentu exeunte, & in vulgus emanante, Limmerici obsessores Cassiliam versus, cum exercitu, progrediuntur; arctissimam viam, propinquam finitimamque opido præoccupant; truncos, secuti opportunitatem loci, decussant; operibus munitionibusque præsidia incingunt. Posteaquam Reimundus accepit, iter longuriis interpositis esse interceptum, hostesque fossa & vallo redimitos includi, nonnihil temporis, vno aut altero die intermisso, ad prælii comparationem distulit. Rebus ritè constitutis, Reimundus milites decuriauit. Cùm omnes in procinctu fuerunt, Duuenaldus Offiriæ rector, qui suum auxilium Reimundo adiunxerat

Milites in
solum Reimundū pro-
ni & propti.

Cui bellum
commissum
est.

Copiæ An-
glicanæ.

Hostes rece-
dunt ab vrbe
obsessa.

Duuenaldi
Olsiriensis
oratiuncu-
la.

iunxerat, & qui Duuenaldum Tomundiae principem
acerbè & penitus oderat, ita Britannos est adloquutus.
» Victores valentissimi, qui nostram insulam, non tam
» cursibus, quàm praeliis, illustratis; etiam atque etiam
» considerate cum vestris animis, in quantum discrimen
» hodierno die vobis incidendum sit. Cauete, vestra lan-
» guescat virtus. Si Tomundenses euerteritis, quod mihi
» maximè in optatis est, totum hoc ad communem no-
» strum fructum, qui isdem in armis sumus, redundabit;
» & quorum latera vestri mucrones non perforabunt; co-
» rum corpora nostræ secures, sicut officia sodalitatis po-
» stulant, cæsum lacerabunt. Verùm si fracti & debilitati
» animos contraxeritis (quod deus omen auertat) verè hoc
» mihi videor esse vobis prædicturus, nos, qui contra ho-
» stes à vestris partibus stamus, cum hostibus bellum con-
» iungemus, & contra vos armati congregiemur. Nam
» cum animis statutum, ac deliberatum habemus, ad vi-
» ctōres, singulari animi inductione & voluntate, concur-
» rere, victis & reformidantibus nos, nostrasque vires op-
» ponere. Quamobrem cùm hoc vobis antè denuntiem,
» agite viriliter, ut soletis, intendite nervos, reuocate vires;
» prius de quavis fortunâ excipienda, quàm de fugâ cogi-
» tate. Nullus est locus ad tergiuersandum. Absunt longè
» vestra effugia, adsunt propè hostium tela.

Quam ad fi-
nem has mi-
nas Duue-
naldus iacta-
uit.

Totum hoc callidus ad astutias veterator subdolè &
versutè dixit, non quò Britannorum virtuti diffideret,
sed ut hisce minis inflammati, si quas fortitudinis acu-
leos reconditos ac sopitos haberent, iam eos inter dimi-
candum exsererent, & in hostes erigerent. Nihil enim
ei potius fuit, quàm Duuenaldi ruinam, quocum diu-
turnam simultatem gessit, intueri. Ergo ubi perorauit,
Meilerius,

Meilerius, qui primo agmini præpositus erat, Tomundienſium ſtationem; machina adnota, hoſtiliter verberat: & fragmentis ſeptorum deiectis, ac funditus euulſis, fit via vi. Hoſtes contra impreſſionem Britannorum, omnibus neruis, contendunt, vi vim illatam repellunt, verum tamen parùm viribus conatuque inualent. Nam Britanni, vt erat hominum propria & perpetua, in Hibernicis præliis, felicitas, arcubus ſagittas emittunt, hoſtes de præſidiis, iaculorum multitudine, depellunt, & maxima Tomundienſium vi enecta, inſignem victoriam conſequuntur. Atque hæc cædes & occiſio (quod quidem euentum, quaſi aliquo fato obtigiffet, ſuperſtiſæ ſagæ permirum videretur) die Martis facta erat. Peruaſit illius diei victoria in ſingulas Hiberniæ oras, & omnibus, qui alieni erant ab imperio Britannico, timorem ac deſperationem iniecit. Quin etiam Rothericus, Connaciæ præfectus, & Tomundienſium dux Duuenaldus (voluntate hoſtes, neceſſitate ſupplices) legatos & deprecatores ad Reimundum, de concordia conſtituenda, miſerunt. Ambo, vno eodemque die, ſed non eodem loco, cum Reimundo, de pace, ſunt collo- cuti: atque obſidibus datis, adfirmatè promiſerunt, quin etiam conceptis verbis iurarunt, in Henrici poteſtate, & ditione permanere. Per hos dies execrandus quidam furor Cormachum, Diſmondia principis natum, inuaſit: nam non modò contra patrem arma tulit, ſed etiam de eius exactione totus cogitauit. Murchardus pater, his rebus allatis (neque enim hæc occultè filius fecit) nuntios ad Reimundum legauit, qui peſtilentiſſimas de- mentiffimi filij machinationes illi enodarent, eius item fidem, & opem implorarent. Nuntij Reimundum & precibus

Tomundi-
es victi.

Rothericus
& Duuenal-
dus pacem
petunt.

Filij contra
patrem con-
ſpiratio.

Reimundus
Murchardo
suppetias fert

Murchardus
pater per na-
ti insidias ca-
ptus.

Cornachus
occiditur.

Strangbous
moritur.

precibus rogare, & præmiis inuitare, vt Cornachi fero-
ciam comprimat, & à Murchardi capite proditoris im-
petus terroresque depellat. Porrexit seni calamitoso fi-
dem dextramque militarem Reimundus, qui cum exer-
citu, prope Corcagiam excurrens, adfectum illud inte-
stinum bellum confectum reliquit, & vt Murchardus,
cum vſitata auctoritate, regnaret, perfecit. Verùm post
militum discessum, Cornachus in perfidiâ, instinctus
furore, perseuerans (nam qui semel officij sui lineas tran-
sit, eum insigniter improbum esse, iterum atque sæpius
videmus) pacificatoriae legationis tegmine proditionem
occultans, credulum patrem cepit, atque in carcerem
coniecit. Captiuus in ergastulo non diu includebatur,
cùm paribus paria referens (neque enim adeò notabiles
iniurias impunitas & inultas diutius esse voluit) percus-
sorem, ad cædem faciendam, proposito auctoramento,
subornasset, qui Cornacho comprehenso, & confosso
patrem è vinculis emisit. Atque ad hunc modum pro-
ditio, malis initiis exorsa, tristes habuit & exitiales exi-
tus. Hæc dum aguntur, interea redditæ sunt Reimun-
do à coniuge litteræ, quarum sententia fuit, Strangboun
fratrem vitam cum morte cominutasse. Hoc tamen ver-
bis, subobscuris explicatus habentibus, argutula vxor
marito significauit. Nam si vel tenuis huius rumoris
aura subito efflaretur, verendum erat, vt tota insula bel-
lum Britannis, communi conspiratione, indiceret & de-
nuntiaret. Intellexit tristificum vxoris ænigma Rei-
mundus, & sine mora Dublinium censuit aduolan-
dum; partim vt tempus. (quæ Strangboi morte in ex-
tremum pænè discrimen adduci videbatur) armis tege-
ret, & consiliis stabiliret, partim vt præsentia sua demor-
tui exse-

tui exsequias cohonestaret, cuius cadauer euisceratum, & vnguentis, ne subrancidum putresceret, delibutum, vsque ad Reimundi reditum domi insepultum iacuit. Etenim Strangbous, quando testamentum moribundus fecit, sepulturam in Reimundi aduentum differri iussit. Verum enimvero Reimundi animus anxiferis hinc curis suspensus erat. Nam necesse habuit, dispersas per insulam Britannicas cohortulas in Lageniam compellere; quoniam conductis copiis melius, quam dissipatis, regnum firmari, considerauit. Quod si, reductis Limmerici custodibus, urbem ciuium tutelae committeret, credibile erat (cum, in exulceratis animis, fraudis & perfidia reliquiae ut plurimum resideant) eos in posterum Britannorum imperium repudiaturos. Quare cum haec ei accurata consideratione de liberanda atq. conquenda sint, prudentioribus, qui iam tum Limmerici erant, & quorum taciturnitatem saepe est expertus, Strangboi mortem secreto impertit; tum etiam, quid in his angustiis explicandum sit, consiliat. Post longam disquisitionem, vna est adfessorum vox, nullos Britanos Limmerici relinquendos, sed omnes in Lageniam reducendos: alioquin rempub. in magnum periculum adduci, non solum ob mortem Strangboi, sed etiam, quod magis ad causam pertinet, propter subitum ipsius Reimundi discessum; qui in Angliam, ex praescripto regis, iam cogitabat. Limmerici autem imperium statuunt ad Duuenaldum, Tomundiae praefectum, differendum. Horum languido consilio utitur Reimundus. Duuenaldum accersit: cui, ubi eum ad obedientiam integritatemque grauit & sententiosè hortabatur, urbis custodiam commendabat. Arripuit Duuenaldus imperium,

Duuenaldus
Tomundiae
Limmerici
praefectus
constituitur.

Dunenaldi
perfidia.

rium, omnia prolixè & religiosè promittens. His rebus malè contractis, Britanni se Linnmerico proripiunt. Commodum autem transgressi sunt pontem, cum eo à tergo interciso, ciuitatem ex omni plagâ flammis non fortuitis, sed oblatis conflagrantem videres. Atque hoc impurissimum periurij & infidelitatis specimen, proditor ingraticus dare voluit. Dolet erratum suum Reimundo, etsi non voluntatis, sed necessitatis erratum erat. Nam credulitas per prouidi cuiusque mentem peragrarè potest, atque ut quisque est castissimus, ita alios perfidos esse, difficiliter opinatur. Sed ut ad prima redeam, tandem usque Dublinium Reimundus venit, & Strangboi funeri veste mutata, operam dedit. Sacra eo die summa religione confecit antistes Laurentius, quibus peractis, humatus est Strangbous, magnis & solennibus ceremoniis in fano sacrosanctæ Trinitati dedicato, quod Christi delubrum communiter dicitur. Erat Strangbous vir subrufus, perpusillis næuis interpunctus, cærulei oculi, amabilissima oris dignitas, cuius exsuperantiâ vix ullam formosissimis fæminis pulchritudinis laudem relinquebat. Vox mollis; ceruix modicè contracta, longum & procerum corpus; in beneficiis remunerandis nusquam tardus; facultatis exilitatem voluntatis largitate compensabat; fortis vir & experiens; in gestione negotij diligens; togatus obsecundare potius, quàm imperare voluit; armatus imperare totus, obsecundare noluit; non ita tamen, in rebus gerendis, sibi confidebat, quin tectos homines consuleret, quibuscum suos sensus propensè coniungebat; otium bello, multis gradibus, prætulit: atque hæc pacifica optio, & à bello reuocatio ex iudicij firmitate, non animi abiectio effluxit. Inter ancipites belli

Strangboi
descriptio.

belli

belli euentus eandem, saltem ad speciem, mentis æquitatem præ se tulit: ne aut victor, hostibus superbus, aut victus, commilitonibus abiectus videretur. Vix apud regem graciosus, semper inimicorum plenus vixit. Ex Eua vnicam sustulit filiulam, quæ Isabella vocitata est, bella & mellita virgo, pudore ac disciplinâ munita. Hæc annos ad decem & quattuor nata Gulielmo, Comiti Mariscallo, nupsit. Secum in Hiberniam Strangbous filium adduxit, adolescentem mirifica virtutis indole præditum. Huic, vt à maioribus posteritas accepit (nihil enim, in hac narratione, præter auditum habeo) Strangbous pater vitam abstulit. Hæc est facti subiecta ratio. Posteaquam Hiberni Lageniam, Britannorum armis, devictam videbant, ne ceteras insulæ partes sub imperium ditionemque suam homines extranei subiungerent, supra modum incolæ verebantur. Proceres, communis libertatis propugnatores, rem cum consiliis, diuturnis cogitationibus euigilatis, prospicere, magnum & exitiale bellum confociati apparare, vti grauem Britannici mali molem à ceruicibus depellerent. Cùm Strangbous de hac coniuratione plenè planeque cognouit (neque enim erat obscura) contra Hibernos, præliis promulgatis, exercitum comparauit. Strangboi filius, cùm vix iam primam pubertatem attigisset, primigeniis bellicæ virtutis scintillis accensus, ad patrem acie instructa accedere, & genu terram suppliciter tangens, eum maiorem in modum obtestari & obsecrare, ne illum præsentis gloriæ occasione priuet: priuaret autem, si eum, ab vnius turmæ ductu, & primo conflictu, eo die, auocaret. Respondit pater, eum esse pusionem perimbecillum, militiæ adhuc insuetum, hostes multitudine esse infini-

Strangboi filius quam ob causam à patre occisus.

tos, & viribus etiam Britannicis cohortibus, nisi eis diuina benignitas opitulari dignetur, longè superiores. Quod si is, in prima excursione, in qua sæpenumero vtriusque partis salus aut interitus agitur, ad metas formidolosus hæreret, aut hostium tela & incursus refugeret, illi derepentè ingressi in spem victoriæ, incredibili lætitia exsultarent, & effrenata ferocitate concitati, in ceteras turmas se ingurgitarent. Quocirca, inquit, nate, vide quid agas; apud animum propone, in quantum discrimen te, & totum exercitum voces, introspicias in gentilitatem tuam, cuius splendorem nulla ignaviæ labecula hæctenus maculauit. Quod si in hac militari præfectura (quam vt accipias, non suadeo; neque item vt reicias, iubeo) aliquid timidè pueriliterque gesseris, hoc tibi verè adfirmo, ego ipse, qui vitæ tuæ, secundum Deum, fator fui, mortis profecto auctor ero. Ista ergo, inquit natus, lege, in prima turma velitari licebit. Bene habet, ego omnem timiditatis culpam sustinebo. Quare forticulus peradolescens, bene sibi fidens, & parua equitum stipatione comitatus, incitato equo immisit se in hostes. Hiberni istam equestrem exiguitatem flocci facientes, ante victoriam de Britannis triumphant, & coaceruato agmine, in hominem adolescètem celerem progressionem, falsa spe inducti, faciunt. Ille hostium aduenientes impetus nulla dimicatione frangere potuit: quare se, & suos turmales ex eorum telis eripiens (parum enim absuit, quin ab hostibus exciperetur) in patrum gremium, contrà quàm proposuerat, tanquam ex turbine aliquo in portum, plenus formidinis, profugit. Parens ira excanduit, & vnicum filium, districto ense, adeò violenter subter vmbilicum secuit, vt viscera
& exta

& exta ab adolescentis aluo, sanguinem miserabiliter stillantia, profluerent: atque ita confectus & saucius vitam dimisit. Seueritatem hanc nec dilaudare licet, nec reprehendere, in præfenti, libet: sed ut ut erat, Strangbous furibunda mète incitatus, nihilo segnius ob interfectum filium, sed multò acrius pedem, cum suis, in hoste inferre, & terribili sæuitia pugnantes, ac vulneribus concidentes prosternere, fundere, occidere. Abesse enim nō potuit, quin in aduenientes hostes durus, & truculentus fuerit, qui in fugatum filium acerbè seuerus exstitit. Hoc à Giraldo Cambrensi obliuione obscuratum miror, cū tamen omnium sermone celebratissimum sit, & Strangboi monumentum, quod in sacra Trinitatis æde etiam vsque ad hoc tempus, exstat, huius facti memoriam significantius repræsentet. Etenim ibi videre licet lapideum sepulchrum, Strangboi statua, è marmore sculpta, coopertum: cui è sinistro latere adhærescit secti filij tumulus, eiusque simulachrum in marmore incisum, vbi vtraque manu ilia supportat. Corruit magna pars huius templi, circiter annum salutis 1568: quā ruinā vetus illud monumentum fuit deformatum. Statim atque templum reædificatum erat, Henricus Sidneius, vir antiquitatis amantissimus, qui iam tum summæ reipub. præfuit, coactis fabris, marmoreum parentis & nati tymbon singulari opere artificioque interpolandum curauit. Vixit tunc temporis fannio facetissimus, cui nomen Calus fuit, in omni dicacitate, si quis vnquam alius, planè Roscius. Statim atque hic facetus scurra accepit, columnas & fastigium templi concidisse, eaque ruina Strangboi sepulchrum fuisse dirutum, dixisse fertur, hunc casum nihil admirationis habere: Illustre, inquit, notumq.

Henricus
Sidneius Hi-
bernæ præ-
fectus Strang-
boi tumulū
reædificandū
curauit.
Calus fannio
facetius,

futoribus, & zonariis omnibus est, Hibernos à Strangboo edomitos esse & compressos. Cùm igitur, quo ad vixit, patriæ nostræ funus exstiterit, neminem mirari oportet, si Hibernica ligna & saxa tumulum, qui corpus Strangboi contexit, quasi quodam inexprabili odio, & naturali dissidio instigante diruperint. Huius sermo omnis politissimis dicteriis refertus erat, in quibus nihil erat frigidum, nihil domo ablatum, sed omnia sale facetiisq. ita aptè perspergebat, ut nullum vsquam Diogenein in apophthegmatum lepore, & festiuitate, conditionem iudicares. Verùm hîc, cùm veteres annales Richardum Strangboun, in subigenda Hibernia, principem ponant, hoc epitaphio demortui memoriam celebrandam putavi.

Strangboi
epitaphium.

Victor es, & victus: sed rursus victor habetis,

Victor & inuictus, tempus in omne manes.

Victor Hibernorum, per prœlia multa, fuisti,

Victus & à sauo vulnere mortis eras.

Non tamen est aliquid, per quod mors ipsa triumphet,

Rursus ab inuicto victa superba viro.

Ista tuum corpus naturæ lege subegit,

Vicit victricem splendida fama grauem.

Hæc inuicta manet, sed & hæc inuicta manebit;

Ossa sepulta iacent, non tamen acta tacent.

Dum non acta tacent, Strangboi fama manebit;

Fama manet mundo, mensque beata polo.

Strangboi exsequiis omni solennitate cohonestatis, procuratores, qui à rege in Hiberniam, ad inquirendum in Reimundum, missi erant, cautè & diligenter dubios ac ventosos Hibernorum animos, præcipuè atroci ac difficili reipub. tempore, considerantes, coniunctis sententiis,

tentiis,

tentiis, regiam in insula potestatem Reimundo Giraldō, tanquam fidelissimo & experientissimo viro, permittunt. Siquidem res, nuper gestæ, promptæ fidei & integritatis perspicuum ei testimonium dederant. Credibile etiam esse existimant, magnum tumultum reipub. iniectum fore, si iam ab incolis semigrauerit. Quare eo in prouincia relicto, phaselum conscendunt, ac prospero fauonij flatu vsi, mare transeunt. Etsi autem illi Henrico regi declarabant, quanta nuper Reimundus bella gessisset, quàm firmiter & constanter officij sui rationem conseruasset, & mutandi consilij iustas causas, rationesque attulissent: tamen Gulielmus, Aldelini filius, vir neque vsquequaque stultus, neque perfectè prudens, insulæ præfectus est assignatus. Huic rex confessores, adiutoresque adiunxit Iohannem Curceum, durum & rigidum bellatorem, & Milonem Coganum, qui iam integrum biennium, tum in Britannicis, tum in Gallicis bellis, industriam, ac fidelitatem suam regi promptam expositamque præbuit. Cùm primum Reimundus inaudiuit, tres viros, quadraginta militibus stipatos, ex alto in Hiberniam prouectos esse, obuiam illis, cum maximo ornatissimoque comitatu, processit, & de illorum aduentu, deque triumuiratu illis gratulatus, magistratu abiit. Dum Guesfordiam versus iter coniunctim habet, Reimundi gentiles, ferocibus equis aduecti, gymniciis cursibus iuueniliter se exercent. Qui fanè adspectus inuido Aldelinidis animo non mediocrem dolorem inussit, & ad eos, qui in eius famulatu erant, conuersus, Cernitis, inquit, hanc Giraldidarum magnificentiam? Quantam pompam adferant? Quàm insolenter se effertant? Quàm gloriose incedant? Quàm regio appa-

tu se

Reimundus
Hiberniæ
gubernator
relinquitur.

Inquisitores
in Angliam
reuertuntur.

Gulielmus
Aldelinides
Hiberniæ
prætor con-
stituitur.

Mauritij Gir-
raldi mors.

Eius descri-
ptio.

tu se nobis venditent? veruntamen si vita suppeditaue-
rit, ego horum fortunas dissipabo, ita ut nullum præ-
sentis dignitatis vestigium relinquatur. Hoc non mo-
dò dixit, verum etiam, paucis post diebus quantum po-
tuit, fecit. Omni enim rabie & acerbitate Giraldinorum
familiam infectatus est. Sed cum diuina prouisione ef-
fectum esset, ut plus voluntatis ad nocendum haberet,
quàm facultatis, non poterat, eam feraciorem stirpem,
quæ admodum altas in Hibernia radices egit, & patulis
ramis per insulam se diffudit, fodicantibus maleuolen-
tiæ sarculis extirpare. Per hæc tempora Mauritius Gi-
raldus, graui morbo oppressus mortē Guesfordiæ obiit:
in quem diuina bonitas maxima & prudentiæ & do-
ctrinæ ornamenta congeffit. Vir erat staturâ non admo-
dum celsâ, sed erectâ; caput habebat nigris capillis coo-
pertum; in hominis vultu singularis quædam grauitas
pellucebat. Nam ut hominem antea nunquam vidis-
ses, tamen cum ex ore prudentissimum diuinares. Nulla
in fronte nubecula; nulla ruga, sed sereno semper, co-
demque vultu; barba procera, tenuis tamen & fusca,
collum peruenustum. Largas habebat, & prolixas pal-
mas, digitos articulis & commissuris egregiè combina-
tos, cum vnguibus, laudabili proceritate eminentibus;
apta fuit vtriusque pedis compositio, & ne multis morer,
ab imis vnguibus ad summum verticem nitidissima cu-
te circumclusus erat. Verum corporis dignitatem animi
virtus excellebat. In omni vita modum & mediocritatem
tenuit; grauitatem sine morositate amplectens, dicacita-
tem, absque scurrilitate, frequentans; unde hoc inter fa-
miliares suos fuit adsecutus, ut omnium grauissimorum
hominum facetissimus, facetissimorum grauissimus ha-
beretur.

beretur. Vir, vt temporibus illis, non indifertus, & plus etiam quàm nō indifertus; omni diligentia Laconifinum adfectauit; orationis pigmēta despexit: rationis momenta multi existimauit, infantem prudētiam verbosæ stultitiæ præponens. Vir sapientis consilij fuit. In explicanda sentētia tardus, verum certus, in omnes rei propositæ partes acutissimè introspicere solitus, perinde ac si abditos, ac intimos negotij recessus meditata circumspectio-
ne peragraret. In acie bellicosissimus; armis positus, quietissimus; nusquam amicorum desertor; offensionem facile accepit; acceptam citò deposuit; quæ agilitas, & naturæ mollities in eius posteritatem deriuata fuit. Ceterum mortui patris viua memoria relictos liberos ab Aldelinidiana expilatione nō vindicauit. Vix enim parentalia peracta erant, cū fratrum fortunas, contra ius fasque, in suam rem conuertens, de illis non conquieuit, donec castellum Wickloense ex eorum manibus eripuit. Sic voluit, sic potuit, sic effecit. At ne Britannicos conuenas in se dicaces redderet, Fernasiam, villam pusillam, nullo præsidio munitam, & in hostium ore ac faucibus positam, germanis fratribus, compensationis ergo, donauit. Etsi verò ea sedes nimis periculosa erat (nam Hibernici direptores habitatorum vitas inibi appetere impunè poterant) tamen Giraldini fratres locum incolere, & prout res postulabat, castellum, longâ operâ insuntâ, construere; quod substructionum magnis molibus sustentatum, ac sepibus vndiq. circumdatum, multum firmitudinis, ad grassatorum impetus frangendos habebat. Castellana hæc constructio vicinos Hibernos in magnas perturbationes coniecit. Nam talibus munitionibus sparsim fixis, & stabilitis, se breui non solū reprimi, sed etiam

Aldelinidis
erga Mau-
ritij filios in-
iuria.

Giraldidæ
castellum
Fernasie cō-
struunt.

Gualterus
Alemannus
Giraldidis
aduersatur.

Castellum
Fernalianum
solo æquatur

Aldelinides
Reimundum
iniuria ad-
fuit.

opprimi posse, acri & sagaci mente, præuiderunt. Verùm cum armis fabricam demoliri minimè auderent, ad Gualterum Alemannum supplices veniunt, & eum largitionibus corruptum ad castellum in totum eradicandum inducunt. Gualterus erat Aldelinidis nepos, homo nullo numero, planè perditus ære alieno. Ast auunculus aduersam Gualteri fortunam non solùm leuare, verùm etiam honestare cupiens, ei Guesfordiæ imperium dedit, & alios in eum honores effudit. Is, vt cognatione, ita viperinis moribus Gulielmo Aldelinidi proxinus & geminus fuit. Hunc vt Hiberni muneribus demulserunt, haut scio, quâ cretulâ causam dealbavit, sed castellum, vbi iam ad tectû ferè peruenit, solo exæquari imperavit. Quod quidem certissimum continebat & iniustitiæ & perfidiæ argumentum. Nam vel parietis tectoriolum, inuito possessore, ascia abradere, & multò magis structuram funditus demoliri omnino iniurium erat. Quid porro amplius ad rempub. labefactâdam facere potuit? Siquidem sociorum firmaméta euertere, nihil aliud fuit, quam vincētibus accolis hastas ministrare. Ex quo sanè intelligitur, nihil esse tantis munitionibus firmatum, quod non pecuniâ attentari, & comminui possit. Præterea Reimundus Giraldus possessionem habuit, in quibusdam agellis fertilissimis, non ita procul ab opido Guesfordia sitis. Aldelinides non contentus prima illa iniquitate, sed aliam inimicitiarum causam quærens, manus rapaces Reimundi fortunis infert, inuitû ex prædio exterminator detrudit. Ad hæc, Gulielmus à rege mandatum accepit, vt publico auctoritatis subsidio, Robertus Stephanides, cui eximios honores mandare constituerat, amissam in Ophillania possessionem sine mora vsurparet.

vsurparet. Tantum abfuit vt Gulielmus mandata effecerit, quæ recepit, vt Hibernicâ pecuniâ emtus & retardatus, Stephanidis negotium procrastinarit. Quocirca simulac Hiberni perspexerunt, hominem auaritia ardentem, administrandæ prouinciæ principatum tenere, ad illius aulam, tanquam ad mercatum, se conferre, & iudicia ab illo cottidie nundinari. Ex quibus licitationibus breui consequens erat, vt Hiberni Britannos, demerfis legibus, pecuniâ oppugnarent, aliena patrimonionia, incolumi domino, retinerent, victi in cultissimis agris residerent, victores, non causâ, sed tempore oppressi, vastis & desertis fundis, exili ac macro solo circumclusis, inhærerent. Harum iniuriarum fastidiosus Iohannes Curceus, Aldelinidis collega, audire quàm spectare easdem maluit. Quadruplatoribus itaque cum egente hoc, & sordido gubernatore Dublinij relictis, ad Vltoniam, quadringentis ferè militibus comitantibus descendit, in qua primus ex omnibus Britannis pedem posuit. Ex quo effectum erat, dum alia Hiberniæ territoria, calamitosis funestisque præliis premebantur, nullam belli partem in hanc portionem peruasisse. Quod ipsum percommodè Curceo accidit. Nam quantò minus aliorum expilationi, direptioniq. Vltonia patuit, tantò maiorem pecuniarum aceruum indidem auferendum sperauit. Quatriduo, quo Vltoniam versus viæ se commisit, ex Vriliensi territorio discedens, postridie mane ad Dunensem ciuitatem, prorsus imminutam, adeò inexpectatus penetravit, vt ciues, metu vacui, Britannicas copias in Vltoniam influere minimè somniarint, vsque eò dum, in variis partibus vrbis disturbatis, buccinarum clangor prima luce intonuit. Dunenses itaque cum nec pares, nec

Iohannes
Curceus Vl-
toniam in-
uadit.

Dunum ex-
pugnatur.

Dunlenus
Duni præfe-
ctus fugit.

Viuianus
Romanæ se-
dis legatus,
pro Vltoniē-
sibus pacem
à Curceo pe-
tit.

Curceus pa-
cem oblatam
repudiat, &
qua supersti-
tione cōmo-
tus, obstinatè
se gerit.
Merlinus
Magus.
† Lib. 3.

præparatas copias ad confligendum habuissent, coacti erant, repentinam & inopinatam incursionem deuitare, aut ad direptorum clementiam, perditis vitæ rationibus, confugere. Fæminarum gemitus, querela, clamor, fuga. urbis præfectus Dunlenus, non rudis imperator, ubi ob- sistere, ac hostes arcere non potuit, ex eorum telis, per pseudothyrum, euasit & erupit. Milites, effractis & euul- sis ianuis, domos exinaniunt; in ciuium pecunias inua- dunt: absconditas arculas perscrutantur; quibus spoliis miseras ac diuturnas egestates explent. Euenit, ut Viui- anus, Romanæ sedis legatus, à Scotia euectus asportatus- que in Vltoniam, Duni id temporis, relaxandi animi causa, diuersaretur. Is ciuium, & ceterorum Vltoniësum vicem dolens, ad Curceum pacificator venit, quocum magnis precibus egit, ab armis prorsus recedere. Nam si ei placeret, cum Dunleno fœdus icere, & cum toto terri- torio pacem habere, Vltonienses in se reciperent, tributa Henrico regi, in singulos annos, persolvere, & se totos Anglico imperio deinceps dare. Verùm Curceus acri- acie dispiciens, primum hunc introitum faustè feliciterq. sibi & suis euenisse, re ipsa omnem pacem repudiauit, verbis tamen pontificium legatum blandissimè accepit. Ex his radicibus nata fuit hæc Curcei confidentia, qua sibi Vltoniæ expugnationem desponsam esse, & quasi ex æterno tempore destinatam, persuasit. Primum Merli- nus Magus, cuius futilitatem † antea peruellimus, Vl- toniæ euerfionem, ut putabatur, antedixit; formam, & naturam corporis, atque adeò amictum & insignia bel- latoris expressit, qui huius victoriæ coryphæus foret. Deinde adductus est Curceus, ut crederet, D. Colum- bam, virum planè pium, Hibernicis litteris vaticinatum, Vltoniam,

Ultoniam, fatali euentu, superandam fore, atque depri-
mendam. Atque hic libellus ita in amore ac deliciolis
Curceo erat, vt vigilans eum non dimitteret è manibus,
ad dormiendū proficiscens, eundem sub cubicularis le-
cti puluino collocaret. De S. Columba, viro veridico, nō
disputo, qui cælesti instinctu concitatus, nescio quid ca-
lamitatis præfagire potuit. Diuinus enim adflatus, vbi
vult, spirat, & humanæ inscientiæ caligine discussa, eo-
rum mentibus futura, extraordinario priuilegio, quan-
doque præsignificat, quorum animos, à concretione ter-
rena seuocatos, numinis sui maiestate sacrare dignatur.
Verū Merlini insulsitas omniū irrisione illudi debet. *Merlinus re-*
Ille nescio quid de candido equo, de pelta pictis auibus *prehenditur.*
repleta, & quibusdam aliis nugatoriis notis somniauit.
Atque hoc quidem loco, annalium nostrorum tabula-
rium peruoluens risum vix continebam, cū legerem,
Curceum, ineptis Merlini hariolationibus ductum, pri-
mū in amictu, deinde gestu, deinde scuto, deinde albo
equo, se totum Merlino, vsq. eò plenè accōmodasse, vt in
Ultoniam, tāquam personatus comædus, aduolarit. Ca-
su, inquiet aliquis: imò sanè compactò. Nam cū su-
perstitio per se facilè in animū improuidum penetret,
tum istis præstigiis mentis aciem libētius perstringimus,
quarum triumphalem euentum auidè exoptamus. Sed
vt reddamus, quæ restant, vt primū Dunlenus intelle-
xit, castris rem geri oportere, sibi aliquot diebus sumtis *Dunlenus*
ad bellicas rationes confirmandas, omnes vires in Vltō- *contra Britā,*
niæ libertatem defendendam contulit. Quare conglo- *nos exercitū*
batis congregatisque decem millibus virorum Dunum *comparat.*
cingere statuit. Ast vbi hostium consilia, ex peruagato
hominum sermone, rumor ad Curcei aures attulit, post

Prælium.

Ultonienses
victi.
Roberti Poë-
ri virtus.

Quinq. no-
tabilia præ-
lia cum Ul-
toniensibus
Curceus cō-
misit.

aptam & militum & signorum instructionem, progres-
sus est in propatulum campum. Nam optabilius ei fuit,
in aperto prato præliari, quàm urbis mœnibus, tâquam
cingulis coarctari. Ultonienses, ut est hominû genus na-
turâ & usu valdè bellicosum, nã consueti in armis æuum
agunt, visis Britannis, non timidè ac diffidenter, sed ordi-
natè & audacter processum efficiunt. Alter exercitus al-
teri appropinquat. Clamor tollitur, prælium initur. Bri-
tanni Ultonienses sagittis configunt, Ultonienses Britan-
nos hastarum coniectionibus, & crebris lapidationibus
appetunt, atq. ubi cominus accedunt, Britanni lanceis &
gladiis, Hiberni securibus acriter, & vehementer depug-
nant. Nulli parti militaris virtus deest, sed victoriæ clar-
gitor, Deus, Curceû Ultoniensium dominatorem, euerfis
ac prostratis hostibus efficit. Atq. his quidem in pugnis
virtus enituit egregia Roberti Poëri, barbatuli iuuenis,
cui omnes Britanni, secundum Curceum vna mente &
voce, palmam dederunt. Atque eam virtutis laudem, re-
bus in Ossiriæ, & Lechelinae cōfiniis, paucis post diebus,
animosè gestis, iuuenilis bellator meritissimò gemina-
uit. Quinque, in veterum rerum monumentis, comme-
morantur notabilia prælia, quæ cû Ultoniensibus Cur-
ceus cōmisit. Primum hoc erat, de quo iam explicatum
est. Alterum subsequente æstate, etiam propè Duni inu-
ros, ubi, quindecim millibus Ultoniensium fractis &
deuictis, Britanni decesserunt superiores. Tertium non
procul à Fernia, in qua pugna, extremam belli fortunam
Curceus subiit. Nam cum in illo territorio prædas fecis-
set, militibus suis, ab hostibus exceptis & interfectis eâ
ex pugna vix se, & undecim commilitones eripuit: atque
in ipsâ fugâ, coactus erat, amissis equis per triginta mil-
liariorum

liariorum interuallum se & suos defendere à continuis hostium cursibus, qui fugatorum persequētissimi erant: & biduum cum contubernalibus ieiunus, pedester, armatus, fatigatus, itineri infesto, & periculoso se commit- tens, incredibiles molestias, summo animi robore deuorans, tandem ad turrim suam incolumis peruenit. Quo euento tanquam miraculi admirabilitate, & eius ætas, & omnes posterī obstupefacti manus sæpe sustulerunt. Quartum ferūt in Vriiliæ finibus obtigisse, in quo complures Britannos, quòd glomerati in hostilem turbam nimis festinanter se coniecerunt, Curceus amisit. Postremum iniuit propter pontē luoriensem, posteaquam Etesiarum diebus, ex Anglia reuersus est. Sed istam dimicationem ei Deus fortunauit, in qua integras hostium copias, parua conflictione, repressit. Qua victoria constituta, in Vltonia, tantis bellis superata, multum requietis habuit. Perangustè hæc referit, in cōmentariis suis, Giraldus Cambrensis, quo magistro breuitatis vsus, eadem perquam breuiter perstringenda, atq. attingenda putauit. Dum hæc in Vltonia geruntur, Viuianus, cuius mentionem modò feci, conuocato Dublinij antistitum concilio, religiosis decretis promulgauit, eos, qui ad posterum, in quacunq. Hiberniæ particula, contra Henricū regem arma sumerent, à fidelium contubernio, primo quoquo tempore seiungendos fore. Et quoniam apud Hibernos iam olim in more positum erat, in tumultuosa rerum perturbatione, bona & fortunas ad templa transportare, in quibus, tanquam in religioso effugio, ab expilatorum rapinis liberantur, nunc verò comineatum in delubris veluti in cellâ penuariâ subdolè ad hunc finē recondunt, ne Britanni cibaria mercari valeant: cunctis concilij sententiis

Viuianus legatus concilium Dublinij celebrat.

Milo Coganus
Connaciam inuadit

Connacten-
sium Strata-
gema.

tentiis decretum erat, Britannis tempore reliquo, quoties in expeditionem eunt, fas esse, modò alimenta aliunde nec pretio, nec precariò suppetant, rei frumentariæ inopiā templi custodibus cōmunicare, & penus indidem numerato auferre. Hoc interim spatio, Milo Coganus, qui rursus Dublinij magistratum habuit, in vrbe, instar desidiosissimi cessatoris, vsque obtorpere noluit. Saraca, clitellaria iumēta, saccos vicinis aurigis imperauit. Militibus ergo primoribus quadraginta, adfectatoribus equestribus ducentis, & 300. sagittariis coaceruatis, Cōnaciam ante istum diem, à Britannicis cursibus & victoriis vacuam, infestis signis inuasit. At Connactenses, qui hactenus refutati potius bello, quàm lacessiti erant, simulac primū intellexerunt, Britannos eorū bona ad prædam proposuisse, vbi properantem exercitum excludere non ita citò valuerunt, hostium consilium, hoc modo, præuenere. Vfus eos erudiuit, in Britannorū consuetudine esse, non tam viros & mulierculas proterere, quàm domos & pecuniarias pixides compilare. Quare ex vicinorū spoliis ita sibi prouident. Nulla præsidia ad Britannorum aduentum opponunt; contraq. omnibus arcis euersis & exterfis, illibatos thesauros, in effossis terræ visceribus, adeo altè humant, vt eos olfacere Britannici indagatores non valeant. Magalia, celeri excisione, complanant; ædibus flammam subiiciunt; signa ac tabulas pictas ex delubris tollunt; deniq. ipsos templorum parietes nudos ac deformatos reddunt; postremò, in omni loco, notas & vestigia exustionis relinquūt, ac vastos & desertos agros hostium potestati permittunt. Triduo quo hæc gesta sunt, Britanni prædæ spe præditi, ad populas atque absuertas Connaciæ sedes peruenere. Verū vbi perspexerunt,

runt, incolas locum illis reliquum, non modò ad prædas, sed ne ad penus quidem fecisse, reuersi sunt Dublinium, cum clitellis, nullis exsuuiis, nullis pomparum ferculis ornatis, sed vacuis sarcinis tantum onustis. Verum in reditu Britanni in periculum ac discrimen vocati erant. Nam dum illi, totâ prouinciâ, circumcursant, intereâ Rothericus, multitudine hominum coacta, castra habebat in loco, siluestribus sepibus denso, paratus Britannos intercipere. Quibus redeuntibus se in conspectum dat, atque instructo exercitu, milites in cataphractas hostium copias immittit. Britanni, cum nulla ratio ad resistendum sit, in fugam, pugnae similem, cautè & tectè se conferunt; prosequentium impetum auertunt; tres tantummodo equites amittunt; multi Connaughtenses in acie cadunt, complures vulnera excipiunt. Eodè anno Henricus rex Gulielmum Aldelinidem, in capiendò & conciliando pecunias præcipuè occupatum, de Hibernia deuocare, propterea quòd neq. regi, neq. plebi mercenarius gubernator se probabat. Fœdè & sordidè se in prouincia gessit. Nullum respectum ad iuris æquabilitatem, nummulis acceptis, habuit; æqua cum iniquis, sine vlla religione, confudit. Reipub. inimicis amicus, reipub. amicis inimicus, hodie læderet, què herè laudabat; in huiusmodi inconstantia solùm constans; durus in illos, quos vlcisci valeret, clemens in eos, quibus obesse non posset; oratio melle dulcior, cogitatio felle amarior; tantus & talis perfidiæ ac simulationis architectus, ætate sua est cognitus, vt communem dissimulatum appellacionem quodammodo effecerit suam. Ad summam, istis iniuriis, ex quo prouinciam tetigit, totam insulam, auaritiâ hians, cumulauit, vt non mirum fuerit, si incolis tristè horribilemq.

Connaughtenses
dimicant cū
Britannis.

Gulielmus
Aldelinides
ex Hibernia
deuocatur.
Eius mores.

Hugo La-
ceus Aldeli-
nidi prætor
succedit.

Henrici re-
gis erga suos
seruos libe-
ralitas.

Mactirus
insidias Mil.
Cogano ma-
chinatur.

Mil. Cog-
anus & Ra-
dulphus oc-
ciduntur.

memoriam nominis sui reliquerit. Rex Hugonem La-
ceum Aldelinidi in imperio subrogauit, hominem vi-
gilantem & industrium. Robertus Poërus tam Waterfor-
diæ, quàm Guesfordiæ præpositus erat. Missus etiam est
in Hiberniam Robertus Stephanides, summis ab Hen-
rico ornamentis adfectus. Siquidem ei, & Miloni Coga-
no eos Momoniæ campos perpetuò possidēdos conce-
sit, qui in austrum vergunt, illos autem agros, qui ad a-
quilonem inclinant, Philippo Bruseo dono dedit. Vtraq.
territoria perlatè patent. Mare itaque, summa hieme, præ-
teruecti, in nouas possessiones veniunt, & pacem stabi-
lem cum finitimis principibus conficiunt. Stephanides
& Coganus quinquennium belli vacationem cum ha-
buissent (nam tum armis, tum caritate & beneuolentia
fœderatorum procerum septi vixere) euenerat tandem,
vt Milo Coganus, cum genero suo Radulpho, Roberti
Stephanidis filio, ad Lismoriæ territoria iter faceret. Dum
ambo, in campis, apricantes confident, atque nonnullis
Waterfordiæ ciuibus, quibuscum res illis est, præstolan-
tur. Mactirus, homicida vitiis omnibus vitiosus, & alij
quattuor barbari ac dissoluti percussores, qui idē cum eo
scelus conceperunt, milites, nihil insidiarum cogitantes,
securibus à tergo hostilem in modum adoriuntur, & lo-
cum, in quo sedent, & soceri & generi sanguine funestāt.
Erat ille Mactirus Milonis maxime familiaris, quocum,
vt primū aduersperasset, cōuiuari, & pernoctare, pro-
pter familiaritatem notissimam, Milo statuebat. Verū
carnifex, omni carens honestate, collectā nimis cruetam
à cōiua extorsit. Atq. ita impigrum & strenuū militem
(quod sanè dolendū erat) qui apertos hostes sæpè repres-
sit, insidiosus hospes sceleratè interfecit. Huius perfidia
documen-

documentum dedit, quid sit venenatam viperam in gremio fouere, & apud ingratum nebulonem studium atque officium ponere. Milonis & Radulphi interitio non modò priuatis amicis perluctuosa, sed etiam vniuersæ reipub. acerba accidebat. Nam vt primùm fama hanc cædem in singulas insulæ partes exportauit, omnes Momoniæ heroes, perfidos animos capientes, perinde ac si nullus alius, Milone peremto atq. sublato, superstes esset, qui eorum audaciam comprimeret, armati contra populum Britannicum pertumultuosè concurrunt; in primis Stephanidi exitium comparādum, circumfluente exercitu, censent, tanquam impio nefarioque prædoni, qui, primus ex omnibus, Hiberniæ pylas Britannis reserauit, & incolas in seruitutem, Anglorum regi tradidit. Remansit Corcagiæ, hoc durissimo tēpore, Robertus Stephanides, omni miseria præditus, magnū præter ceteros dolorem sustinens, quòd fidelissimum amicum, & carissimum filium, expressam patris imaginem, insidiis & proditione amiserit. Neque enim vsq. adeò suo periculo detrimentoq. doluit, etiamsi Momonienses, erecti ad libertatem recuperandam, omnem belli impetum in illum conuerterunt. Nam Corcagiæ muros concursu multitudinis vndique circumseptos tenebant, vt urbem vi & copiis caperent, atque in Stephanidem furorem suum effunderent. Hæc vbi Reimundo Giraldo nuntiata sunt, copias parauit, & Guesfordia soluens Corcagiam, cum firma militum manu, plenissimis velis, nauigauit, vti reipub. dignitati, & socij saluti interuentu suo succurreret. In qua quidem expeditione, vir fidissimus, & de reipub. optimè sentiens, non amici modò, verum etiam amicissimi hominis officium persoluit. Nam cùm sæpe aliàs,

Momonienses rebellant.

Corcagia à rebellibus obsessa.

Reimundus Giraldu Stephanidi opē fert.

Britanni cū
rebellibus
dimicant.

Rebelles vi-
cti & fugati.

Momonien-
ses pacem
petunt.

Stephanidis
mores.

tum vel maximè, in fortunæ flexu, vera amicitia à fictâ & adulterinâ secerni solet. Reimūdo cum suis in urbem ingressō, milites conuentum agunt, quid optimum factū sit, diligenter exquirunt. Vna omnium sententia est, & oratio, pugnam cum hoste euestigiō committendam, inermes milites, plumbeos quasi gladios vibrantes, in metu non habendos. Omnibus itaq. negotiis bene constitutis, Britanni ex vrbe ad hostes adsiliunt, ferro, quàm maximè possunt, instant. Hiberni contrà pugnant omni ratione. Ast vbi suos exsangues frangi, & corruere vident, ceteri adhuc minimè saucij, animis tamen retardati, præter modum exterrentur. Quare de prælio, abiectis scutulis, effugiunt; multi celeres cursus ad siluas faciunt; nonnulli acceptis vulneribus auersis, cōcidunt; alij metu perterriti, & exanimati, in hostium mucrones incurrunt. Britanni timidos vehementissimè vexant, desertos, & dissipatos occupant & capiunt, urbem ex obsessorum impetu eripiunt. Momoniensibus, ad hunc modum, domitis & excisis, prouinciæ optimates, missis ad victores legatis, pacem libentissimè coagmentarunt. His ita negotiis confectis, Reimundus Guesfordiam celeriter est deuectus. Verū Stephanides letho misero filij sui, qui ei totus in sinu erat, illacrymare non desistit. Quod præter consuetudinem ei obueniebat, qui nusquam antea fortunæ tormentis adeò effæminatè succumbere erat visus, tametsi eius vita cum periculis & miseriis permista fuit. Omnia in Hibernia bonis ominibus persecutus est. Fuit optimâ naturâ; insigniter prolixus, munificusque, omni auaritiæ suspicione carens: absque aculeo & maledicto, non infacetus, in eius summis laudibus antiquitas excepit vnā mulierositatem. Nam ad omnem

amiculam,

amiculam, calamistrata coma, & cerussatis genis fulgentem salax admissarius adhinniuit. Dolendum profectò erat, militem armis inuictum, à libidine vinci. Sub id tēpus Richardus Coganus, Milonis frater germanus, Corcagiam appulit, & in fratris fundos hæres successit. Postea aliquanto venit eodem Philippus Barenfis, Roberti Stephanidis nepos, vti auunculo suo, in istâ temporum tristitiâ, solatium aliquod reportaret. Silvester Giraldus Cambrensis, eiusdem Philippi frater, & Stephanidis nepos, huius itineris societatem cum Philippo coiuit. Giraldus vir erat pereruditus, acerrimus vetustatis contemplator. Scriptor, meo sanè iudicio, non ferreus, suo planè aureus; apud vtrumque Angliæ regem, Henricum & Iohannem filium, fuit in honore & pretio. Ea quæ nos his libris, magna ex parte, narrando explicauimus, eisdem ipsis temporibus, quibus gestæ sunt, per diligen- ter complexus est. Insignes etiam Hiberniæ oras obiit, in qua per cursatione, multa mirabilia se vidisse commemorat, quorum explicatio alium locum, & librum postularet. Inter cetera memoriæ ab eo est proditum, se in libellum quendâ incidisse, in minimis non ponendum. Index libri inscriptus erat de harmonia quattuor euangeliorum à D. Hieronymo colligata. Vnaquævis pagina certam figuram continebat, antiquo opere, & summo artificio factam. Primo quasi ad spectu artificis industria horridula & obsoleta intuenti videbatur, perinde ac si lituræ potius, quàm picturæ formam exprimeret. Verùm si obtutum acutius in paginulas defigeres, atque solidam expressamq. effigiem curiosis oculis dispiceres, artis præstantia vsque adeò periucundè ac singulariter te caperet, vt nihil vnquam potuisse adeò adfabrè, ac politè

Giraldus Că-
brēsis in Hi-
berniam ve-
nit.

Harmonia
quattuor eu-
angeliorū.

Aculeatum
Matthæi Caf.
filiensis re-
sponsum.

aut penicillo ab Apelle pingi, aut ferramentis à Lysippo fingi, iudicares. Custodiebatur hoc monumentum in opido Kildariensi; libellus erat D. Brigidæ, virginis commemorabili sanctitate præditæ, nō sine præcipuo numinis diuini auxilio, vt Giraldus adserit, scriptus. Mandat insuper litteris Siluester Cambræsis aculeatum Matthæi, antistitis Cassiliensis, responsum, quod mihi tacitum relinquendum non puto. Habebant præsul & Giraldus sermones quosdam de Hiberniæ statu. Interfuit huic communicationi alius Giraldus, Italiâ oriundus, à pontificè maximo ad Hiberniam legatus missus. Dum Siluester Giraldus nonnulla dicebat, cum quadam, vt putabatur, insulæ contumelia, tandem in eum veniebat sermonem, vt obiiceret tanquam probrum genti, etiam in tanta vbertate & copia Diuorum, quos in Hiberniâ fuisse constat, neminem martyrem in fastis numerari, qui pro Christo animam profudit. Ad hoc, inquit antistes, accipe. Non possum diffiteri, si velim pernegare, nationem nostram turpiculis quibusdam rebus oblitam esse; & satius esse existimarem, cœnum, sic enim est dicendum, quo sumus oblimati, Christianum in modum abstergere, quàm nostra nobis vitia in maledictis obii cere. Sed quomodocumque se res habet, in his barbariæ fluctibus, quibus alluimur, nullus agrestis gladiator ita ab omni sensu, & humanitate vniquam vacuus erat, qui manus impias, & sacrilegas sacerdoti alicui adferret. Verum iam nunc in eorum ditionem ac potestatem redacti sumus, qui ab antistitum cruore casti non sunt; vt credibile sit, plures posthac Hibernos (si quos diuina Maiestas, è mundo taliter pignerari velit) in eorum numero ducendos fore, qui, pro Christiana religione, morte occubuerunt

cubuerunt. Lufit pontifex peracutus in Henricum regem, cuius satellites paullo antè (inſciente tamen principe) Thomæ, antiftiti Cantuarienſi, necem attulerunt. Verùm Hibernia non erat id temporis à martyribus vacua atque nuda; etſi numinis prouidentia placuit, vt in exteris gentibus, pro religionis teſtificatione, ſanguinem profuderint, quò melius eorum virtus non inodò doimi clara, ſed foris etiam admiranda exſiſteret. In hunc numerum referunt annales pontificem Foilanum, quem in tranſmarina regione peregrinanti errantiq̃ue homicidæ, ab religione remoti, è vitâ ſuſtulerunt. Cum eo confociare, & coniungere poſſumus, Kilianum pontificem, Colommanum, & Totmannum, & præ reliquis exemplum caſtitaſis, Dympnam, quæ patrem, ei ſtuprum inferre volentem, declinans, ex Hibernia in Brabantiam ſe recepit. Fugientem parens, inceſtum ſtuprum anhelans, perſequebatur, ac reſiſtenti virgini vim & manus inferebat. Sed vt ad rem reuertar, per hos dies Herueius de monte Mauriſco, tanquam rudem accipiens, atque ad meliorem mentem, voluntateinque à Deo conuerſus, mundanis corruptelis nuntium remiſit, in monaſticam profeſſionem ſe totum tradidit; denique omnem malitia, cum militia, depoſuit. Durus eſt in hunc ſcriptor, prout † ſuprà poſitum eſt, Giraldus Cambrenſis, quem inuidioſis maledictorum notis tradere voluit poſteritaſis memoria. Sed quoniam malevolentia congruenter veritati conuenienterque perrarò loquitur, taleſq̃ue ſuos inimicos fingit, quales eos eſſe, & videri optat, æquum erit, in narratione iniqua, calumniatori fidem derogare. Formam Herueij ita depingere conatur Giraldus. Aptas & integras ſingulas corporis

Foillanus
martyr.

Kilianus
martyr.
Vide Surium
de vit. Sanct.
tom. 4. Iul. 8.
Dympna
martyr.
Suri. tom. 3.
Mai. 15.

Herueius de
monte Mauriſco monaſticæ vitæ
ſe tradit.

† Lib. 3. circa
finem.

Herueij de-
ſcriptio.

poris partes habuit; articulorum compactio firma; coloris suauitas insignis; statura longa, tamen propter incuruatos humeros, non admodum recta; homo aspera, & difficili natura; frons familiaris, sed mens exitialis; bonorum sector; frequens seditionis concitator; acerbus aliis; sibi tantum dulcis; scortator tantis voluptariis illecebris mancipatus, ut corpus suum exsanguie ac effœtum effecerit; in Gallicanis præliis bellicosus, in Hibernicis neque fortis, neque felix. Talia & multa acerbiora Giraldus. Verum ut hæc ita fuisse demus, cum explicabili numinis clementiæ placuerit, cælestis gratiæ lucem homini, vitis obcæcato, tendere, quorsum pertinet, humano modo peccantem tam acriter criminari, cum liceat poenitentem, melioris vitæ sensum capientem admirari? Habet suum iuuentus feruorem, difficileq. est, eam ætatem libidinis vredine non torreretur. Detur igitur aliquid naturæ communis fragilitati, & aliorum vitas ad insolens illud ac Pharisaicum perpendiculum minimè exigamus. Quippe hoc nihil aliud est, quàm in alienum nauium Lynceis oculis intueri; nostram strumam, instar talpæ, non dispicere. Per hæc tempora Hugo Laccus prouinciam accurata consideratione administrauit. Multa habuit & dignitatis instrumenta, & prudentiæ præsidia, quibus incolarum gratiam colligere, collectamque conseruare præclare nouit. Ædificauit arcem Lechelinae, cui Rogerum Poërum præfecit. Nihil turbidè & violenter, contraque omnia pacatè & tranquillè fieri voluit. Prouincialium non saluti modò sed commodis etiam consuluit. Otij & pacis alumnus; eius aures ad omnium querelas, dum forum egit, patuerunt; iuris æquabilitati totus deditus; ast eâ fuit clementiâ, ut maluerit

maluerit, reum, cùm cōdemnare posset, absolvere; quàm cùm absolvere valeret, condemnare. Postremò tantus erat incolarum dilinitor, vt nōnulli, quibus suspicionem mouebat, in eius nomen inuaderent, atque regi criminose nuntiarent, Hugonem nouis rebus studere, omnes Hibernos, plausibili adfabilitatis aucupio, & ambitionis occupatione, ad suam causam adducere. Rex veritus, ne Hugo ad regni scamina aditus sibi cōpararet, Iohannem Constabularium, & Richardum Pecum in Hiberniam, cum regio imperio, confestim mittebat; per quos mandata ad Hugonem dabat, prouinciam remitteret, & in Angliam, vento vsus primo, se transferret. Laceus prius quàm discederet, multum consilij nouis prouinciæ moderatoribus impertire, in quīs Lageniæ partibus castella construerent, quibus viis bellum ad pacem, & concordiam conuerterent, agrorum furta & latrocinia depellerent. Exin regis imperio arcessitus in Angliam traiecit. Collegæ, qui, post Hugonis abscessum, duumuiratum gesserunt, Meilerium, ex tranquillissimis Kildariæ terris, in turbulentissimas Leisiæ oras detrusere. Causas nimirum multas & graues huius commutationis induxerunt, princeps fuit, ad Meilerij existimationem turpissimum esse, quem omnes celebrabant, tanquam veteranum, ad rem militarem exercitatissimum, otio, desidiaque diffuere. Quòd si Leisiæ fines incoleret, non deessent prouocatores, qui & dormientem expergerent, & vigilantem ad pugnandum cottidie incitarent. Quid hac amoris, beneuolentiæque testificatione dici, aut cogitari potuit clarius? Moram vix semestrem, in Henrici regia, faciebat Laceus, cùm inuidorum suorum obtrectationes prosterneret, & obtereret, omnemq.

Hugo Laceus accusatur.

Iohannes Constabularius & Iohannes Pecus in Hiberniam à rege mittuntur.

Laceus in Angliam navigat.

Hugo Laceus
prorex
in Hiberniâ
redit.

Circa annū
1184.
Laurentius
antistes iter
ad Henricū
regem facit.

occupandi regni suspicionem obliteraret. Neque quidem certè iniuriâ. Nam vt ignitos malleolos, in profluentem coniectos, celerrimè restingui, ac refrigerari oportet, ita vana in virum integrum, & castum coniecta oratio, aut frigidissimis accusatoribus languentibus depellitur, aut ipsa per se continuo interarescit & cadit. Quainobrem Peco & Iohanne in Angliam reuocatis, Hugo Laceus, à rege maximis beneficiis ornatus, in Hiberniam cum imperio, tota plaudente insula, remeavit. Collegam tamen, se auctore, accepit Robertum Shrewsburiensem, domesticum regis æditum, summi consilij virum, vti eius oculi publicas Hugonis procurationes specularentur, ac custodirent. Laceus itaque, sicuti primis temporibus, ita tunc, imperatis operis, continuus ædificator castellorum fuit, inchoata & intermissa opera perfecit. Eo illo anno Laurentius Otulus, antistes Dubliniensis, domesticæ tempestati, propter iniquitatem temporum, cedens, iter in Normanniam ad Henricum regem arripuit. Huius peregrinationis duplex causa perhibetur. Prima, vti se regi purgaret, apud quem malè audiebat, quòd, cum Laurentius Lateranensi concilio interesset, (nam in hoc concilium incidit eius ætas, tametsi inter historicos, de numero annorum, esse controuersiam video) imminuitates quasdam patrum decretis Hiberniæ concedendas volebat, quibus fixis, ac stabilitis, rex in tributis & pecuniarum exactione multum damni quotannis faceret. Atque hac præsulis molitione rex dignitatem suam violari, maiestatemque minui iudicabat. Deinde altera, ac princeps causa fuit, vt æquis conditionibus ab Henrico impetratis, patriam suam, pro cuius incolumitate, quoad

vixit,

vixit, se totum deuouit, ab interitu libertatis, primo quoque tempore, reuocaret. Nam Britannici milites, præcipuè cum Laceo successum fuit, in Hibernorum fortunas, absque ratione & modo, se ingurgitarunt. Verùm sanctissimus, atque castissimus antistes, dum itineri se dedit, in morbum grauem incidit. Quem ubi captum omnibus membris, ac debilem administri conspiciunt, in lectica collocatum, ad villulam quandam, in Normanniæ introitu sitam, sedato nisu perducunt. Inibi, id temporis, habitauit moderator cuiusdam religiosi cœtus, omni laude laudandus vir. Is à Laurentio enixè contendit, tamdiu ibi commorari, quamdiu valetudine incommoda esset, adiungens, diuinâ beneficentiâ effectum esse, vt eius ædicula tanti hospitis præsentia decoraretur. Neque verò hoc solùm perhospitalis gymnasiarcha dixit, verùm etiam præsulis seruos flagitatores acres apposuit, vt ibi interquiesceret, atque valetudini indulgeret, quoad ex morbo conualeret. Arrisit leuiter, in cruciamentis, Laurentius, & ingentes grates hospiti gratificanti agens, minimè, inquit, diuinitatis voluntatem cognitam & exploratam habetis, quæ aliud mihi hospitium præparauit. Quare cum ad eius nutum præsto sim, longius me peregrinari permitte. Serui, præsulis exhauriunt mandata. Cum iam progressi essent plurius horarum viam, castrum Augense, & delubrum, numini, diuinissimæ virginis nomine, dicatum, oculis creuerunt. Quod ubi ægrotus intellexit, præmeditatum mortis locum, appulsu inflatuque diuino, prospiciens, suos hoc modo est adfatus. Ultra Augense templum, fidelissimi serui, non est, quod me circumferatis; in exitu est mea vita, siquidem his finibus molestias

Laurentius
grauiter æ-
grotat.

Psal. 131. 14.

Psal. 56. 1.

Laurentij
mors.
Eius mores,
ac instituta.

meas Deus terminare decreuit: ad extremum, illud ex regio vate sumens, Hæc, inquit, requies mea in seculum seculi, hîc habitabo quoniam elegi eam. Talis erat integerrimi præfulis cygnæa oratio, illum eundem versiculum iterum atque iterum repetens, quoad in castrum peruenit. Ibi cum morbus ingrauesceret, & ad sempiternas beatitudinis epulas, appropinquante morte, se inuitari sentiret, adstantes ad religionis ac caritatis cultum cohortabatur. Postea intentis oculis cælum contemplans, intus sensibusangebatur: illud perpetuis sermonibus vsurpans. Miserere Deus, miserere mei, quoniam in te confidit anima mea. Postremò incurrens in memoriam nationis suæ, quam summa vi atque acerbitate irretitam reliquit, O infelix, inquit, Hibernia, ô incolæ ærumnosissimi: heu quis vos miseriis deinceps leuabit? Quis vexatam & adflictam insulam eriget, & recreabit? Ad cuius perfugium, Hibernia, confugies? Cuius fidem implorabis? Quem calamitatis tuæ deprecatorem habebis? Dum ad hunc modum tanquam verus, & germanus D. Pauli sectator, acerrimo quodam ad perpetuam felicitatem studio ardet, & simul graues curas cogitationesque in gentis, & speciatim in gregis sui salutem, vsq. ad extremum halitum, confert, tandem eius anima è corporis ergastulo in cælitum cœtum euolat, vbi eam diuinitatis claritas, & adspectus perenniter beat. Vir erat clarissimis maioribus natus, etsi generis nobilitatem doctrina, doctrinam sanctitudo superabat. Vnibratili meditationi, mira vitæ deuotione, deditissimus; ast vbi pontifex fuit, ita priuatis studiis vacauit, vt publica negotia non omiserit. Nemo in cælestis vincti cultione, diligentior; cultus moderatus, victus salubris. Etsi enim

enim eius hospitalitas miranda fuit, tamen corpusculum suum inediâ, cuius mirificè patiens exstitit, eneruauit. Sæpè, in orationibus, solitus est noctem peruigilare. His armis, à diuina benignitate ei oblatis & datis, bellatricem carnis corruptelam domitam & cōpressam tenuit. Eum habuit non diœcesis modò sua, sed tota etiam Hibernia in religione moderatorem, in controuersis rebus oraculum, in dolore consolatorem, in orbitate tutorem, in omnibus reipub. fluctibus, & procellis peritissimum nauarchum. Quoties domesticarum seditionum incendia exstinxit? Quoties plebeios furores, singulari prudentia, refrænauit? Quoties proceres cum plebe, plebem cum proceribus reconciliauit? Nihil ei laboriosum accidebat, quod patriæ fructuosum iudicabat. Eius vitam Augensis gymnasij alumnus litteris & memoriâ non indiligerenter celebrauit. Auctoris nomen non exstat. Illius cōmentarios Laurentius Surius, egregiè industrius scriptor, in libros suos, de Sanctorum vitis inscriptos, coniecit. Successorem habuit Laurentius, in pōtificatu, Iohannem Ciminum Anglum, præsulem omni doctrinâ, & sanctitate ornatissimum, ex religioso Eufaniae gymnasio, ad illud pastoritium munus, electum. Henricus rex iamdudum in animo habuit, Hiberniam minimo suo filio Iohanni possidendam tradere, atq. idcirco Iohannes Ciminus citius in insulam præmittitur, vti regis voluntatē incolis significet. Hugo Laceus, Henrici iussu iterùm se magistratu abdicare, & à regenda reipub. in Angliam omni festinatione properare. Paullò pōst, Philippus Wigorniensis, vir in multis rebus non contēnendus, rerum summâ in Hibernia administrabat. Verùm prima eius excursio multùm iniuriosa, & parùm religiosa censebatur.

Tom. 6.
Nouemb. 14

Iohannes
Ciminus
Dublinij Ar-
chiepiscopus
creatur.

Hugo La-
ceus iterùm
in Angliam
redit.
Philippus
Wigornien-
sis Hiberniæ
prorex efficitur.

Philippus
Wigor. Vl-
tonienses ex-
pilat.

Hugonis
Tirelli dire-
ptio.

Nam statis illis quadragenis diebus (quod anni tempus precibus, non prædis ab Heroicis viris est adsignatum) Philippus, cum multis coactis & armatis militibus, Armachiam concessit, & non modò à plebe, verùm etiam ab ipsis sacerdotibus, (quos omnis semper antiquitas exactionum immunes esse voluit) magnam pecuniæ vim inuitò & ingratissimè expressit. Vnde effectum erat, ut Vltoniensium non modò odia, sed pænè etiã arma in se conuerteret. At iniuriarum ultor, Deus, extemplò in depeculatore animaduertente adserebatur. Pedem enim ex opido egressus non erat, cùm torminibus cruciaretur, ita ut animam ferè efflaret. Quanquam autem Vltonienses, quos expilabat, dolorè hunc diuinitus immissum, quasi claram & testatam pœnam, confirmarunt, tamen Philippus, simul ac se roborauit, ex Vltonia immani pecunia, vi expressa & coacta onustus, in Lageniam excessit. Interfuit, in hac rapacitatis coitione, Hugo Tirellus. Hic cum sacerdotum gymnasium Armachiae diripuisset, inde magnâ capacitate authepsam secum Dunum abstulerat. Nulla nox intercedere, præsepe, vnà cum toto Tirelli diuersorio, incendio conflagrare. Postridie mane onerarios equos, exustione consumptos, lebetem integrum inuenire. Tirellus, cōscientia prædæ ac rapinarum excitatus, numen diuinum horrere, ablatum ahenum reddere & remittere non pigrari. Pontifex Dunensis his rebus interfuit, qui, nescio qua animi præsagitione permotus, palam, inter militum conuenticula, dictitasse fertur, magnam sine dubio procellam Hugoni Tirello impendere, Deum insignium iniuriarum, quas pauperibus imposuit, vindictam in breue tantum tempus detrudere, qui ab egentium querelis, & iniquissimis pupillorum

pillorum compilationibus oculos nunquam auertit. Euēnit ita ei, vt prædixit. Nam Hugo Laceus, paucis fanè post mensibus, in Hiberniam reuersus, & quasi Tirelli punitor à Deo constitutus, ei se inimicum odiosum, interposita aliqua offensione, apertè professus est, cunq̃ue Laceus meliorum partium vir esset, tandem ad satiandum odium suum effecit, vt Tirellus omnium Britannorum profligatissimus atque perditissimus haberetur. Verùm eorum factiones maximas in repub. turbas effecerunt. Nam rem sæpius ad manus inimici reuocare, in quibus pugnis, multi vulneribus concisi extremum vitæ spiritum edere. Nullus discordiarum finis fuit, quoadusque, Tirellianis viribus debilitatis ac imminutis, Laceus armis superior euasit, & inimici salutem prorsus exstinxit. Sub idem tempus Heraclius patriarcha Hierosolymitanus, vir prudentissimus, & omnis officij diligentissimus, in Angliam, ad Henricum regem se supplicem contulit. Illius aduentus hæc ab historicis ratio redditur. Saladinus, Saracenorum rex potentissimus, partim suis viribus, partim intestinis Christianorum discordiis præfidens, in religionem nostram, & sacræ disciplinæ alumnos audacius insultauit. Christianorum res inclinare cœpit. Heraclius impendentes ærumnas, quasi in specula constitutus, multo antè prospiciens, toto pectore ad comprimendam intolerandi tyranni ferociam incumbere, principes absens litteris sollicitare, præsens grauissimis sententiis hortari, vt Saladinum, fidei, religionis, Christi inimicum bello persequerentur. Cùm igitur magnam huius expeditionis spem in Henrico, Angliæ rege, religiosissimus patriarcha collocasset, vsque ex vltimis Hierosolymæ oris in Britanniam

Inimicitia
inter Laceū
& Tirellum.

Heraclius
patriarcha in
Angliam ve-
nit.

Heraclij pa-
triarchæ ad
regē oratio.

niam aduenerat, & in permaximo comitio, regi, huiusmodi oratione, se supplicem exhibuerat.

» Cùm multa sint, potentissime princeps, quæ tuam
» perillustrem famam, longè lateque diffusam, remotis
» orbis terrarum regionibus patefaciant, & commen-
» dent; tum nihil à Deo opt. max. vnquam tibi oblatum
» fuit, vel ad naturæ tuæ bonitatem declarandam melius,
» vel ad fortunæ amplitudinem percelebrandam maius;
» quàm quòd miseri, & miserandi Christiani ad tuam fi-
» dem confugiendum, & à te, præ ceteris regibus, opem
» petendam, vna mente, atq. voce consenserunt. In causa
» hæc sunt. Saladinus, tyrannus post homines natos im-
» manissimus, non modò durissimum, & luctuosissimum
» bellum comparat, sed etiam Christianis denuntiat, nec
» solùm denuntiat, sed planè infert. Reimundus Tripo-
» litanus, transfuga omnibus perfidiæ maculis notatissi-
» mus, cum Saladino copias, scelerata coniuratione, con-
» iungens, carnifici in cæde Christianorum exultanti, &
» tripudianti, plures spiritus intempestiuè adfert. Vtraque
» belua, ex flagitiorum impuritate concreta, omnia ge-
» neratim Christianis omnibus, speciatim Hierosolymi-
» tanis ciuibus pericula intendit. Quidquid fraus in ver-
» bis, vis in armis, multitudo in acie, insolentia in victo-
» ria, feritas in tormentis præstare poterit, totum illud ab
» his Christiani sanguinis heluonibus (nisi Deus auerun-
» cet) metuens. Hierosolyma, ab omni præsidio vacua
» atque nuda, & ferè conuulsa sedibus suis, Saracenorum
» irruptionem dies noctesque pertimescit. Finitimi terri-
» torij incolæ, tetro, & internecino bello pressi, nihil, præ-
» ter subitam stragem, aut repentinam fugam, meditan-
» tur. Quocirca cùm eò intolerabilis Saladini dominatus
» prolapsus

prolapsus sit, vt eius tela iugulis nostris intenta, vbique
volitent, & religionis monumenta spolient atque nu-
dent: hoc vnum à dignitate tua perculsi Christiani re-
quirunt, huius, quam tecum profitentur, fidei causam,
defensionemque suscipere; & contra religionis hostes
exercitum festinanter comparare. Habet hæc petitio
multam in se dignitatem. Nam cum in bonis viris re-
vera numerari, præclarum sit, & cuius bonitatis studiis
donato ac deuoto, omnibus rebus posthabitis, optan-
dum; tum bonis viris, in optima causa præesse, & ma-
lis in pessimo conatu obsistere, honorarium quoddam,
ac potius supra humanam præstantiam, diuinum habe-
tur. Si finem tam præclari facinoris cogitatione attin-
gas, meditati occurrunt infinita ad belligerandum in-
uitamenta. Etenim quid Christianus princeps carius,
atq. antiquius habere potest, quàm contra perfidos ma-
num facere, numinis hostes conculcare, fidei oppresso-
ribus fideles liberare, postremò ipsam vitam, ad breue
exiguumq. tempus durantem, pro Christo, si res cogat,
profundere. Siquidem in hoc bello, vt in reliquis rebus,
causa non est, cur ancipites præliorum euentus exti-
mescas. Nam si hostes, depulsis ac dissipatis eorum co-
piis, prosternas; bellum confecisti, multis salutem de-
disti. Si in acie cadas, in cæleste domicilium euestigiò
immigras. Felix autem, & palmare illud certamen, in
quo & vincere gloria, & vinci victoria est. Quare, rex
magnificentissime, si Christianam fidem colis tantum,
quantum pro certo colis, macte hac tuâ potentiâ, & e-
minentia; pro Christo propugna, qui pro te, cruci suffi-
xus, decertauit; bella tua ad illius dignitatem refer, aspe-
rum, & difficile perpeßu infidelis tyranni iugum à Chri-
stianorum

„ Itianorum cervicibus deice; servitutis vincula rumpe;
 „ excitatum bellum armis frange; nosmet nobis redde.
 „ Moneant te fidelium lamenta, fidem & auxilium tuum
 „ implorantia, ac exposcentia, qui multis partibus malunt
 „ quamlibet servitutem servire, quàm huic importunissi-
 „ mæ beluæ cervices subiicere: quam armis subactam
 „ esse omnes exoptant, armis subigere cum primis tu po-
 „ tes. Moueat te Hierosolyma, plurimis religionis infi-
 „ gnibus iam olim illustrata; moueat te tota illa terra, in
 „ qua sacra liberatoris conservatorisq̃ue nostri vestigia
 „ sunt impressa. Sic Christianum imperium amplificabis;
 „ sic sceleratorum mucrones retundes; sic nomen tuum
 „ erit magnâ apud viuos gloriâ; sic laudem tuam omnis
 „ posteritatis fama celebrabit, sic diuina maiestas, cuius
 „ athletam te præbes, post volucrem huius vitæ cursum
 „ te in cælum tollet, atque beatitudinis perennitate hilara-
 „ bit. Hæc habui, clarissime rex, quæ in præsentî dice-
 „ rem; fortassis pro causæ bonitate, nimium; pro fratrum
 „ meorum calamitate, parû; pro tua, vt spero, virtute, satis.

Dum hanc orationem antistes habuit, tantam vim
 lacrymarum profudit, vt totam pænè acroasin, licet
 maior pars latinè nesciuerit, flere ac lamentari compu-
 lerit. Rex perhonorificè, & amicè eum accipere, re-
 sponsum in paucos dies differre, illius petitionem cum
 præstantibus in repub. viris communicare. Optima-
 tes, sententiam rogati, in consilium frequentes conue-
 niunt, rem huc atque illuc, ancipiti contentione distra-
 cti, versant; summa consultationis est, nihil esse regis ra-
 tionibus vtilius, quàm domi confidere. Quare Henri-
 cus perbenignè Heraclio, idq̃ue de procerum consilio,
 respondit, magnam se animo molestiam capere, quòd
 homini,

homini tam Christiana roganti, negare cogatur: cogi verò, quia graues ei inimicitias Gallorum rex denuntiavit, quæ eum distentissimum tenent. Verisimillimum etiam esse, si in Iudæam proficisceretur, Gallorum regem in totam Normanniam inuolaturum; atq. ita plura fortasse domi amitteret, quàm foris recuperaret. Sed tamen ingentem velle cogere pecuniam ad tanti belli apparatus. Tulit hoc responsum, non tam libenti, quàm patienti animo, patriarcha; & valdè vehementer regem rogauit, Iohannem, filium suum, saltem vicarium dare. Sed nec hîc quidem potest Henricus exorari. Partim quòd Iohannes nondum satis ætatis atque roboris habeat, & idcirco ad rem militarem minus accommodatus existat; partim, quòd Hiberniæ dominus sit renuntiatus, qui quàm mox in eam insulam accedat, provinciales suspensis animis expectant, veruntamen impensam in Christiana negotia facere, coaceruata grandi pecunia, iterùm rex promittit. Vbi præsul nihil speculæ ex principis verbis degustare potuit, eum his dictis confidentius est adlocutus. Pecunia nobis, Henrice rex, non deest, sed princeps. Te ipsum, non ærarium tuum deposcimus. Omnes orbis terrarum oræ pecuniam in hæc bella impendunt, sed nulla principem mittit. Quare cùm tuas priuatas rationes communibus rei Christianæ negotiis prætuleris, hoc mihi non fumo, instar vatis, oracula fundere, sed hoc tibi denuntiare audeo, Christum, cuius dextra est inuicta, qui nec tuis nec ullius hominis viribus, aut opibus indiget, supplicium de ignavia tuâ acerbissimum sumturum. Ea patrimonia, quæ absens perdere extimescis, præsens fortasse non conseruabis. Diuinitatis ope & auxilio multò magis regum præsidia,

Heraclius
repulsam
fert.

præsidia, quàm humanis neruulis, & armis firman-
 tur. Quocirca tu qui externos hostes, & longè gen-
 tium positos spernis ac pro nihilo putas, vide, ne pro-
 pinqui, & domestici inimici se in possessiones tuas im-
 mittant. Obstupuit rex his dictis, & naturam suam ad
 tempus regens, stomachantis præfulis minas, insolitâ
 sibi patientiâ, deuorauit. Ast sicut prædixit, ita variæ
 acerbitates regi acciderunt. Nam Philippus, Gallorum
 rex, cùm iam tum vix ad extremam pueritiam perue-
 nit, Henrici terris multum calamitatis importauit, eum
 de variis possessionibus deiecit. Belligeravit item cum
 illo Richardus, Pictauensium Comes, qui, euersis, &
 eiectis Anglis, vrbes ac castella ad imperium suum ad-
 iunxit. Perquam breuiter hæc, quæ externa sunt, coa-
 ceruo, de quibus plures scedæ à variis historicis sunt
 impletæ. Ast quanta rerum permutatio in Hiberniâ,
 per hos dies, euēnit, reliquum est, vt explicemus. Non
 ita multò post Heraclij abscessum, Iohannes, Henrici
 regis filius, pompæ plenus, in Hiberniam satis feliciter
 nauigauit. Huic tria genera stipatorum ministros se
 præbuerunt. Primum, non ex lectis, & modestis Nor-
 manniæ viris, quorum frequens erat numerus, sed ex ipsa
 sæce & seruitio conflatum. In hunc ordinem redige-
 bantur perductores, aleatores, gumix, creditorum frau-
 datores, qui in ludis & meretriciis amoribus vitam de-
 gebant. Secundas partes sibi vendicabant tirones An-
 gli, qui numquam aciem videre, aut aliquam bellici
 muneris partem attingere. Plerique etiam eorum ga-
 neis, & damnis aleatoriis patrimonia profundere, com-
 plura regis beneficia deuorare. In nouissimis, extra or-
 dinem, quasi postremi homines, consistebant Britanni
 veterani,

Iohannes
 Henrici re-
 gis filius in
 Hiberniam
 venit.

veterani, qui longâ, ac diuturnâ militiâ perfuncti, & Hibernorum moribus satis diu adsuesacti, primum apud principem adolescentem locum habere debuerunt. In hoc comitatu, Henrici regis prudentiam prudentes desiderare, quandoquidem selectio bonorum virorum, malis ablegatis, in adolescentiâ necessario adhibenda erat. Quis probus pater improbis satellitibus natum suum succingi velit? Quin etiam acuti, ac intelligentes viri, ex filij seruis, de paternis moribus coniecturam ut plurimum faciunt: & rectè faciunt. Egone in illo parente aliquid consilij, quidquam grauitatis inesse autumem, qui liberum suum, præsertim ad multorum imperium natum, malo cultu, prauaque consuetudine corrumpi permittit? Quod facilè fit, si filiolum illis committat, qui ut ad nullam partem vtilis sunt, ita nihil aliud præstare possunt, quam se magnificè circumspicere, meretricia voluptate liquecere, dirarum fulmine ignauos terrere, crebras seditiones facere, impura obscœnitatis lue adolescentulos commaculare? Magni interest, quibuscum homines adolescentes societatem coëant, quorum sermonibus, & exemplis adsuesacti sint. Quemadmodum enim nouæ lagunculæ inueteratam odoris foeditatem, quam ex malè olentibus liquoribus primùm traxerunt, difficillimè deponunt: ita adolescentuli, scurrarum impuritate, propter deprauationem consuetudinis, inquinati, in vitiorum cœnum facillimè se immergunt; tum deinde integerrimis doctoribus arduum negotium exhibent, ex cæca, & tenebricosa improbitatis fuligine, ad virtutis lucem adspiciendam, illos reuocare. Vixit in Anglia, abhinc annos quinque & viginti, fœmina, quæ, siue eam ex ge-

nere, siue ex dignitate, siue ex virtutum omnium ornamentis spectes, fuit sine controuersia primaria. Hæc annos nata viginti, necdum ulli nupta viro, apertis fenestris, duas fortuito aniculas iurgiis concertantes adspexit. Altera alteram, ut in probrosis contumeliarum aculeis ferè fit, Anglicè meretricem appellare. Hæc ad famulas conuersa, ab illis sciscitari, quid vernaculo meretricis nomine significaretur? Castissima virginis, pudorè & pudicitiam inuiolatè colentis, interrogatio, & regio suo genere digna: quæ mentem ab omnibus corruptelarum illecebris usque eò puram seruauit, ut nomen, huic turpitudini impositum, prorsus ignorarit. Sed ut hoc liquamus, quod tamen matronis tenendum optamus: Iohannes à prudentium congressu non penitus erat desertus. Adueniebant cum illo docti, & litterati homines, inter quos Silvester Giraldus Cambrensis (quo de antè factis multa) eius quasi pædagogus, ex regis præscripto, erat constitutus. Sed gladiatores, non doctores, summam potestatem, in insula habebant. Nam posteaquam firmi rumores de Iohannis aduentu prolati erant, insulæ heroes hoc nuntio exhilarati, domino, & rectori suo honoraria elargiri, omnemque gratulationem facere, festinabant. Interea coloni è vicinia Waterfordiam profecti (nam hanc primùm ciuitatem Iohannes classe tetigit) simulac adolescentem adspexere, non modò, plausu maximo, principi gratulationem significarunt, verùm etiam in collum eius inuadere, & patrio more suauari eum voluerunt. Normanni lictores superbè agricolas appellantes, nō solùm eos à Iohanne inhumaniter repulère, sed etiā, cincinnis vellicatis, magnis homines rusticos ignominiiis adfecère. Vicani cōtumelia offensi, rem pergrauiter tulerunt.

Giraldus Cā-
brensis Iohā-
nis pædago-
gus.

Rustici Hi-
berni à Nor-
mannis malè
tractati.

ter tulerunt, & Desmondia, Tomundia, atque aliarum
 prouinciarum tetrarchis obuiam facti, palam, & liberè
 nuntiarunt, eorum in urbem aduentum inanem penitus
 ac ignominiosum fore. Neq. enim principem, inquiunt,
 conspicietis, regia nobilitate micantem, Hibernorum a-
 nimos adfabilitate sibi allectantem, sed insolentem, &
 superbum verberonem, huc atque illuc pueriliter voli-
 tantem, barbarâ, & incultâ stigmaticorum frequetiâ co-
 mitatum. Quid multa? non prouincialium gratulatio-
 nibus, sed scutica mediis fidiis perdignum. Tum dein-
 de, quantis contumeliis operti oppressiq. fuerint, magno
 vfi impetu, significarunt. Hunc vbi scrupulum optimati-
 bus rusticuli iniiciunt, procures ad libertatem recuperan-
 dam excitati, contra Iohannem coniurant, domum se re-
 cipiunt, omnibus Britannis vim, arma, exercitus denun-
 tiant. Nam quî, inquiunt, eorum dominatu, ac super-
 biâ oppressi, viuimus, quos nec precibus flectere; nec
 impendiis delinire; nec amore placare; nec honore pa-
 care possumus? Hæccine sunt præclara Anglicæ domi-
 nationis primordia? Hoccine est pacem facere, an ad
 bellum quiescentes impellere? Siccine amabilia Britan-
 nicæ urbanitatis blandimenta succedunt? arridentes
 spernere? gratulantes repellere? gestientes fustuario mu-
 nerari? legibus parentes omni dedecore cumulare?
 Quoties nostram nobis barbariam, vt probrum, obie-
 cerunt, cum tamen ipsi agrestiore insulæ importent,
 quàm in insula reperiunt. Iohannes de communi Hi-
 bernorum conspiratione admonitus (neque enim erat
 occulta) coactus est, belli terrore, se demittere in An-
 gliam, & insulam suam, quam pacatam inuenit, tumul-
 tuosam relinquere. Harum verò perturbationum sedatio

Hibernici
 procures cō-
 tra Iohan-
 nem coniu-
 rant.

Iohannes in
 Angliam re-
 nauigat.

Hugo Laceus Hiberniae gubernator à Iohanne constituitur.

Laceus contra rebelles bellat.

Rebelles vincuntur.

Laceus arcem fundat.

Hugo Laceus ab operario occiditur.

Bruseo, Curceo, Giraldidis, & in primis Hugonis Lacei virtuti ac assiduitati commendata fuit, ad quem etiam Iohannes reipub. curam detulit, libentissimis omnibus. Laceus, statim atque provinciam tutandam obtinuit, nonnihil temporis ad comparationem belli contulit. Etenim maior cura cogitatioque, in omni apparatu, ei ponenda erat, quoniam coniurati maximarum seditionum faces totâ insulâ incendebant, suamque manum ubique confirmabant. Rebus satis commodè ordinatis, in hostes irruptionem facit, non mediocres copias vno atque altero proelio deleuit, denique omnia coniurationis mala non modò perbreui tempore sedauit, sed penitus etiam sustulit. Vt primùm Hiberni, proeliis fracti, Anglis succubuerunt, Laceus exercitum deposuit, & pristino suo more exstruendi, bellicæ architecturæ assiduitatem præbens, arcem quandam Derwathiaë fundauit. Complures Hiberni, mercede conducti, multo eorum sudore, ac labore, in hac structura erant occupati. Laceus eos frequenter inuisere, valdè familiariter atque hilarè baiulos salutare, donis datis, ac spe cumulationis manupretij ad munus pensumque fabros stimulare, quinetiam inter operarios corporis sui neruos, multò plus, quàm illius pars virilis postulabat, periclitari. Atque se abiicit in humilem hanc, & familiarem societatem, vti ieiunæ plebeculæ ventos colligeret, beneuolentiamque sibi conciliaret. Verùm incautus plebicola non modò operam, sed etiam se perdidit. Nam dum fodicans ad terram parum solerter inclinauit, venit à tergo seruus mercenarius, qui homicidij scelere concepto, percutiebat locum, quippe securi Hugonis cerebrum persecabat. Etsi au-

tem

tem multorum gladij ad homicidæ viscera celeriter adhærescerent, tamen crudelissima morte sexcenties mori malebat, quàm patriæ suæ seruitutem contueri. Atque ita Hugo Laceus, qui, magnis rebus gestis, plurima apud Hibernos fortitudinis suæ monumenta collocavit, demisso hoc, ac seruili mortis genere periit. Multa in homine laudanda, nonnulla vituperanda erant. Qui eum ex trunco corporis æstimabant, flaccum, petulum, & verrucosum fuisse ferebant; oris etiam deprauatione, ac distortionem membrorum deformem: depressum habuit, & quassatum nasum; genæ, præsertim parte dextra, incunte ætate ambustæ, adustionis notis, & veteris vestigiis flammæ fuerunt deformatæ. Restrictus, ac tenax naturâ. Ast diuitiarum hirudo, meretricius amor (in qua libidine, post vxoris obitum, immoderatè, & intemperatè erat bacchatus) maximam ex eius armario auri argentiq̃ue vim exhausit. Vir regio spiritu; attentus gloriæ suæ auditor, quam toto pectore anhelauit, in præliis exitus habuit interdum parum fortunatos, tametsi ad vsum, ac disciplinam militarem bene peritus euasit. Venit ad eius societatem in Hiberniam Gilbertus Nogentus, vel Nugentus, equestris census vir, qui, in Hibernicis bellis, multum rerum gestarum laude processit. Is vxorem duxit Rosam, Hugonis sororem. Eum Lacetis Fouriæ & Deluinia colonis munerauit. Gilbertus germano fratri, Richardo Nugento, quem rerum veterum codicilli Richardum de Capella nominant, Deluiniam admodum fraternè donauit, è cuius stirpe Deluinia Barones enati sunt, quorum virtus cum magna in rebus omnibus, tum summa, in re militari, semper exstitit. Ceterum hoc in loco minuenda

d mihi

Lacei descriptio.

Huc vsque
Giraldus
Camb. in historia
processit.
Gilbertus
Nugentus
ad Laceum in
Hiberniam
venit.

Deluinia
Barones unde
de orti.

Guliel. Neu-
brig. Rerum
Angli. lib. 3.
cap. 9.

Lacei & Vi-
uiani defen-
sio contra
Guliel. Neu-
brig.

mihi occurrit opinio, seu potius ficta Gulielmi Neubri-
gensis narratio, in qua Hugoni Laceo, & Viuiano vi-
detur obrectare. Hugonem adfirmat, cum in suspi-
cionem regni appetendi vocaretur, Henrici regis præscri-
ptum, quo in Angliam redire iussus est; penitus con-
temsisse; magnam item lætitiā ex Lacei morte ad prin-
cipem peruenisse, quoniam à religione officij declinans,
Hibernico regno perfidē uti voluit. Eo insuper inter-
fecto, regem postea, in prætorē deligendo, maiorem
cautionem adhibuisse. Præterea enarrat, Viuiano, pon-
tificio legato, quo de suprā verba fecimus, auctore &
consuasore, Ultonienses bellum contra Curceum susce-
pisse: deinde cum nimis diu, in Hibernia adhæresceret,
insulæ præfectis denuntiantibus, auro minus onustum,
cuius tamen percupidus erat, in Scotiā remeasse. Quam
multa errata, quam paucis verbis? Nam nec rex id
temporis Hugonis fidei diffusus fuit, sed multò antè, ut
suprā est demonstratum, non solum ex omni læsæ ma-
iestatis suspicione, sed etiam ex calumniatorum sermo-
nibus (inuidiæ sanguine misso) se vindicauit. Regis
auctoritati nusquam non obtemperauit. Tantum etiam
abfuit, ut ob illius interitum rex gaudio triumpharit, ut
etiam grauari visus sit. Quidni? Nam quo pacto be-
nefici ac salutaris serui spiritus grato principi vilis esse
potuerit? Laceus vir erat plenus officij, tametsi nimis
valde populo se daret. At statim atque falsam à se su-
spicionem imminutæ maiestatis depulit (nam laudis
auidus, non regni appetens vixit) rex, ut antea, ita ab
illo tempore beneficus in eum fuit, & de hominis inte-
gritate, tam re quam opinione innocentiae florentis, op-
timè existimauit. Quòd verò refert, Viuianum non
sponte

sponte ac voluntate, sed ininacibus gubernatorum vobis ex Hibernia decessisse, pecuniæque cupiditate scienter arsisse : bis in eo labitur. Siquidem nostræ scedulæ, quod bona cum Gulielmi venia dixerim, nec præfectorum minas loquuntur, nec hominis auaritiam vehementibus verbis persequuntur, nec cuiquam Hibernicarum tabularum memoriam replicanti, vsque quod sciam, hæc occurrent. In eo etiam perspicuè alucinetur Gulielmus, Viuiantum ardentibus faces Vltoniensium ardori ministrasse. Nam legationis munus ad Hibernos antistes suscepit, uti prouinciales prorsus à bello discedere cogeret, & omnes à fidelium sodalitia excluderet, qui manum contra regem facerent; quam legationem castè, integreque confecit. Togatus belli extinctor esse cœpit. quippe Curceo pacis auctor fuit, quem optimis conditionibus oneravit, quibus alter, benè victoriæ fidens, uti modo prorsus nullo voluit. Sed de his satis mihi multa verba fecisse videor, cetera pertexam. Vix dum Lacedæ vita exhausta fuit, cum omnes per insulam Britanni, certis studiis, ac firmis armis diuincti, in bellum incubuerint, ad vlciscendum Hugonis interitum. Etsi enim vnus tantum facinorosus furcifer repertus erat, qui infestum hoc scelus, & immanem in rempub. edere auderet, tamen Britanni omnem suspicionis specum peragrantes, opinati sunt, Hibernicos optimates notasse & designasse, communi conspiratione, ad hanc internecionem Lacedæ, & ceteros Britannos, ut primùm vlla occasio ad talem cædem illis oblata esset. Non igitur fas esse, confirmarunt, tanti sceleris architectis veniam, & impunitatem dare. Hugo Lacedæ, enecti, ut arbitror, filius, huius belli gerendi administrator

Angli Hibernos omnes suspectos cædis & rebellionis habent.

Hiberni sæ-
pius vincun-
tur.

Ann. 1199.
Iohannes rex
inuisus suis.

Curceum in
Angliam vin-
ctum deuchi
iubet.

Curceus ef-
fugit.

nistrator fuit, qui, ad Iohannis Curcei consiliuin & au-
xilium se adiungens, inuictum exercitum ex armatissi-
mis militibus confecit: quem in Hibernos, ab officij ra-
tione declinantes, infestis signis imminisit, & multis captis,
plurimis necatis varia loca, eorum sanguine, fremebun-
dus cruentauit. Hibernis, Britannorum impetu, per-
culsis & prostratis, victores totam prouinciam pacatissi-
mam reddiderunt, in qua satis quietè vixerunt, vsque eò
dum Iohanni, Henrici filio, post Richardi fratris occa-
sum, Angliæ regnum eiusdem insulæ heroes detule-
runt. Iohannes omnibus æqui bonique cultoribus in
acerbo odio fuit, propterea quòd Arthurum, nepotem
suum, ad quem ius regni spectabat, non modò iniuriosè
exhæredauit, sed suis etiam manibus, vita priuauit. Ita
enim plurimi id ætatis homines non loquebantur so-
lùm, verùm etiam personabant. Inter ceteros, Iohannes
Curceus, primus Vltoniæ Comes, immoderatione ver-
borum elatus, sibi minimè temperare, sed perturpem
hanc, & flagitiosam atrocitatem detestari, & in Iohan-
nem furiales maledictorum aculeos liberius emittere.
Reperti sunt in Curceum maleuoli, qui ista conuitia Io-
hanni regi nuntiarent, & asperis vocibus celebrarent.
Laceus habuit per litteras mandatum à rege, quem non
ita pridem ad insulæ imperium extulit, omnem frau-
dem ac cunctationem abiicere, & Curceum, vbi vbi sit,
catenis constrictum, in Angliam prima velificatione
inferre. Dum Laceus rem mandatam fideliter gerere
parat, clàm ad Curceum indicia imminentis ruinæ de-
feruntur. Quibus patefactis, Curceus prouidens ac
præcauens, ex Lacei insidiis elapsus, Vltoniam versus
properè (nam properato opus erat) furtiuam fugam af-
fectauit:

festauit: ad quam incolumis, itineribus tamen occultis,
 & deuīs, perrexit. Ecce autem repentē nouum bellum
 conflatum. Nam Laceus pergrauiter ferens, Curceum ^{Quem bello}
 è manibus fugisse, coactas regis copias, persequendi ^{Laceus repe-}
 studio incensus, in Vltoniam immittit. Curceus timo-
 rem utcumque deponere, ad arma virosque confugere,
 indagatas vias munitare, hostium impetum à suo capi-
 te depellere, in flexionibus ac diuerticulis latitans, regis
 milites, extra munitiones suas vagantes, ferro lacefcere,
 interdum incautos concidere. Laceus inimici audaciam
 dementer stomachari, fulmina emittere, Curceum pe-
 stem, & perniciem reipub. præconis voce, declarare,
 mortem ei denuntiare, ac palam prædicare, contra eius
 manipulares crebrò velitari. Verum vbi frequens irru-
 ptio vtriusque facta erat, tandem Curceus, satis magno
 exercitu, ex Vltoniensibus comparato, caput extulit, La-
 ceum audacius irritare cœpit, & contra eum, prope Du-
 nensem ciuitatem, aciem instruxit, in qua Curceana ^{Curceus acie}
 manus, quòd plus firmamenti, & roboris habuerit, ex-
 sultauit, & triumphauit. Laceus præliis vsus parum se-
 cundis, in Lageniam, demisso capite, excessit, mentem à
 pugnis, spe victoriæ exclusa, reuocat, cuniculis, non ar-
 mis Curceum irretire excogitat. Legem, de proditore ^{Proscriptio}
 capiendò, regis nomine fert, in qua amplissimam ei pe-
 cuniam pollicetur, qui Curceum, non solùm existima-
 tione, sed etiam pronuntiatione rerum capitalium con-
 demnatum, è medio tollet, aut captum in Lageniam
 ad proregem perducet. Atque hæ argentæ plagæ, quas
 Laceus texit, luculentam Curceo plagam non ita mul-
 tò post, imposuerunt. Nam cùm illius diei memoria,
 in qua salutis humanæ restitutor in crucem est actus,

anniuersaria celebritate Duni coleretur, Iohannes Curceus, vt erat pietati summe deuotus, militaribus tegumentis euolutus, nudo solorum callo sacra loca pressit. Dum huic pedestri deuotioni, cum omni reuerentia, operam dat, de eius domesticis aliqui, tempus, quod ante sepius aucupati sunt, non diuittunt, inermi domino manus iniiciunt, comprehensum ad Laceum attrahunt. Nonnulli scriptum reliquerunt, Hugonem Laceum, posteaquam exsoluit præmium, quod promisit, de militibus supplicium morte ac suspendio sumsisse. Certum nescio. Verum seu ita, seu secus res se habuit, vncum hunc Curceo impactum esse, Laceus pergaudere, ne forte rex aut eius negligetiam subaccusaret, aut fidelitatem desideraret. Quare vt primum eius potestati Curceus commissus erat, nullum tanti negotij vicarium constituere, sed in Angliam, parum tempestiuo ad nauigandum mari, cum captiuo transire, & eum, regis præscripto, perpetuis tenebris vinculisque mandare. Rex Lacei nauitatem, non modò pecunia, ex ærario erogata, verum etiam eximiis honoribus compensat. Nam eum Ultoniæ Comitem creat, & omnium prædiorum, quæ in Ultonia, & Connacia, Curceus habuit, possessorem efficit. His adhuc modum negotiis confectis, Iohannes Curceus de maiestate damnatus, de pristino honoris gradu deiectus, ac ab omni fortuna & spe derelictus, summa ac singulari calamitate afflictus fuit, cui addita fames vix ei vitam reliquam fecit. Ex quo homine fortunæ fragilitatis perspicuum documentum capitur. Is qui non ita pridem tantos exercitus cōtinuerat, qui tot admiranda bella non solum repulerat, sed etiam gesserat, qui maximis in repub. honoribus perfunctus fuerat, qui multos milites domi

domi cottidie sustentauerat, post subitam fundatissimi status ruinam, iam exinanitus ac perditus, in foetido fornicatae camerae nidore, miserabiliter cōtabescere cogitur, tantis inediae tormentis cruciatus, ut vix vnum tritici granum in buccā coniicere possit, cuius nutrimento vitam suam, pænè mortuam, propagare valeat. Verumtamen inæstimabilis numinis bonitas non vsque eò asperè hæc vulnera captiuo inflixit, quin comploratum eius dolorem gratiæ leuamentis, idq. tristissimo suo tempore, mitigarit. In hac enim afflictione Curceus constitutus, incipit, antea actæ vitæ flagitia, quæ in Deum, ac in homines impiè nefarieq. commisit, in memoriam reducere, quorum recognitio eius conscientiam non mediocri dolore compungit. Tendit ad Christum manus supplices, eius benignitatem implorat, paupertatis patientia eum armare, egestatē consolari, pœnas, quibus est dignus, amouere, extremum eius casum & fortunam miserari. Pœnitenti & supplici captiuo Christus, in hac miseriarum magnitudine, remedio atque alleuamento fuit. Aduenerunt in Angliam transmarini milites, clari & honorati viri. Habuerunt, in contubernio, palmarum plurimarum athletam, & re ipsa satis virilem, tamen nimium fiducia in suis lacertis collocantem, qui vnum aliquem Britannum ad duellum prouocauit. Quod vbi Iohannes rex intellexit, respondit, se non multum de gladiatorum compositionibus laborare: habere tamē plurimos, in ditione sua, qui manu, cum isto bustuario, configere audent. Initur consilium de prompto ad pugnam pugile deligendo; consultanti regi in mentem venit Iohannes Curceus, vnus præ omnibus, ad singulare hoc certamen quàm maximè effectus. Rex ad aulam vinctum, sine mora

mora, introuocari imperat. Ab eo, in medium allato sciscitatur, velletne pro regni diademate, pro patriæ libertate, pro principis salute, cum aperto reipub. hoste gladiatorium certamen instituere? Nam ita elatè, atque amplè loqui rex voluit. Hic Curceus, pro te, inquit regem appellans, gentem, & dignitatem tuam dedecorante, propugnare nolo. Verùm si salus patriæ meæ in periculum, ac discrimen, vt refers, vocatur, in ea causâ, me ipsum ad omne periculum opponere, non recuso. Rex Curcei verba, tamquam hominis feruentiore, quàm prudentiore animo præditi, patientius tulit, & eum è vinculis emitti, imperauit. Præterea, quoniam per diuturna macie torridus fuit, corpus suum saginare iubetur, quoad pristinae lateribus vires accedant. Ast ad opima alimenta conuiuam, edacitate hiantem, adhortari, nihil necesse fuit. Siquidem adeò præter modum abdomen potu, pastuque onerabat, vt toto corpore, incredibiliter adipalis, tumesceret. Interea dum se Curceus roborat, aduenit dies, quo die pugna sit pugnanda. Prouocator in puluerem & circum, cum magna militari pompa, primus processit, horam ex hora expectans, qua Anglus in dimicationem veniret. Occurrit eius expectationi Curceus, & in medium se dat. Hunc vt alter adspexit, monstri granditate obstupefactus, iniquam esse certationem, proclamauit: adiungens, se illuc venisse, cum viro aliquo, non cum vasto ac immani capitone, gigantis simillimo, decertaturum. Atque ita, perinde quasi, ante pugilationem, manus daret, ex ferro ac manibus Curcei elapsus, clam se ei subrepsit. Curcei fama hîc augeri, & in omnium ore splendide ac magnifice versari cœpit.

Accessit

Accessit, cùm ambo principes, statò quodam tempore, de publicis negotiis sermones haberèt, vt Gallorum rex Angliæ regem impensè rogaret, Iohanni Curceo in mandatis dare, insignè aliquod fortitudinis suæ specimen cedere. Adfuit accersitus Curceus, & super ingentem truncum galeam collocavit: postea manu dextera tenens strictum gladium, depressis superciliis, ardentibus oculis, atque obtorto collo vtrumque regem adspexit. Tum seipsum colligens, ac omnes membrorum nervos contendens, non modò galeam gladiatoria totius corporis firmitate persequere, sed etiam ense in trunco ita altè & firmiter defigere, vt nemo homo inter adstantes, cùm ab ipso Curceo discederes, gladium è robore, vlla corporis contentione extrahere potuerit. Posteaquam magnam fortitudinis suæ admirationem intuentibus, & respectantibus mouebat, reges ex eo causam tetri ac terribilis aspectus comiter, & iucundè exquirere. Quid sibi fulgentis gladij quassus volebat? Quos atra frontis nubes notabat? Qui sensus erat superciliorum? oculorum flagrantia? oris seueritas? tumidæ ceruices? Quid cogitabat? Quid intendebat? Ad hæc ille: si hic meus conatus (iam me vobis indicabo) minus prosperè successisset, ita me Deus iuuet, vestra latera (neque principes, neque populum excipio) meus ad vos intentus inuicem petisset. Subagreste hoc planeque rusticum quasi vasti lanistæ responsum regum animos nihil magnoperè commouit, qui, agresti quadam morositate, factus fuit plausibilis. His rebus actis, Angliæ rex pristinam Curceo libertatem, cum fortunæ restitutione, reddidit, qua recuperata, in Anglia cunctari noluit, sed in Hiberniam se traicere pertentans, decem & quinque vicibus, quibus

e   se flucti-

se fluctibus commisit, ventis resstantibus reiectus est in Britanniam. Veruntamen Curceus hanc nauigandi difficultatem magicis sagarum praeftigiis, haut numinis decretis assignans, in maritimas Galliae oras, commutandi litoris causa se recepit, uti exin portum aliquem Hibernicum peteret. At inanis haec contentio cum frustrata erat: quod toties contingit, quoties humana audacia cum diuina potentia bellare contendit. Nam non modo Gallicanos sinus clausos inuenit, verum inibi e vita excessit. Quis, & quantus is fuit, eius res gestae, quas breuiter, summamque perstrinximus, satis manifeste testificantur. Regis Maniae filiam habuit in matrimonio, tamen nullam sobolem propagauit. Quod idem aliis quibusdam Hibernorum dominatoribus, id temporis, accidisse ferunt, quorum familiae, cum liberorum nihil haberent, ad paucos redactae fuerunt. Vir erat Curceus, praeter communem hominum speciem & figuram, procerus, maximis viribus corporis, acris animo, magnoque, in acie, cum dux esset, vitam suam in periculum proicere nimis audacter consuebat, in quo culpa non vacabat, cum imperatorum cautio militum cautio habeatur. Commendatior autem nulla eius laus est posteritatis memoriae, quam quod omnis victoriae gloriam numinis benignitati semper vnicè tribuerit. Quae quidem grata accepti beneficii recordatio, cum in cuiusque Christiani animo insculpta esse debeat, tum in Curceo fuit, praecipuo quodam modo, singularis.

HIBERNICARVM

APPENDIX,

1

EX SILVESTRO GIRALDO CAMBRENSI,
peruetusto scriptore, Collecta:

CVM RICHARDI STANIHVRSTI
ADNOTATIONIBVS.

Giraldi Cambrensis Præfatio,

Illustrissimo Anglorum regi, Henrico Secundo,
Giraldus Cambrensis.

CAPVT PRIMVM.

DLACVIT excellentiæ vestræ (inuietissi-
me Anglorum Rex, Normaniæ Dux &
Aquitaniæ, & Comes Andegaviæ) me cum
dilecto filio vestro, Johanne, in Hiberniam,
à latere vestro transmittere. Ubi non tan-
quam transfugæ, sed exploratoris officio fun-
gens (cùm in primis multa notarem, aliis regionibus aliena ni-
mis, & prorsus incognita, sinique nouitate valde miranda) cœ-
pi diligens scrutator eruere; quis terræ situs? Quæ natura?
Quæ gentis origo? Qui mores? Quotiens, à quibus, & quali-
ter subacta sit, & expugnata? Quæ noua? Quæ'ue secreta, con-
tra solitum sui cursum, in occiduis & extremis terrarum fini-
bus, natura reposuit? Quos ultra fines, nec terra subsistit, nec
hominum, vel ferarum habitatio est vlla. Sed trans omnem ho-
rizontem in infinitum, per inuestigabiles, & occultas vias, solus
Oceanus circumfertur, & euagatur. Sicut enim orientales pla-
gæ propriis quibusdam & sibi innatis præeminent, & præ-
cellunt

cellunt ostentis, sic & occidentales circumferentia suis naturæ miraculis illustrantur. Quotiens quippe tanquam seriis, & veris fatigata negotiis paullulum secedit, & excedit; remotis in partibus, quasi verecundis & occultis natura ludit excessibus. Collectis ergo, & electis elegantioribus cunctis, ea, quæ memoria digna videbantur, non inutile duxi in vnum congerere, & industria vestra, quam nulla ferè latet² historia, propalare. Poteram quidem, vt alij, aurea forte munuscula, falcones & accipitres, quibus abundat insula, vestrae sublimitati destinasse; sed quia magnanimo principi paruipendenda putavi, quæ de facili præterire possunt, & perire: ea potius curavi celsitudini vestrae mittere, quæ non possunt amitti. Illis posteritatem, per vos, instruere, quæ nulla valeat ætas destruere. Dignas quoque tam vestras, quàm inclitæ prolis vestrae virtutes, & victoriarum titulos summatim euoluere, styloque perstringere, non indignum reputavi, vt tanta temporis nostri gloria transitoriè non pertranseat, verùm enimvero, literarum beneficio, firmum perpetuitatis robur obtineat. Hoc etiam nostræ diligentiaè dignè deberi non diffido, quia rerum, tam inclitè gestarum memoria multorum mentibus, imitabili exemplo virtutis, in posterum vigor accrescet: earumque lectio, sicut antiquis maiorum imagines & pictura, laudabili imitationis inuidia, tam animosis conferet, quàm ignavis. Istis scintillam strenuitatis adiiciens, innatum illis ignem accendens.

RICHARDI STANIHURSTI

ADNOTATIONES IN CAP. I.

1. In hac appendice edenda, non fuit propositum, singula, quæ Giraldus Cambriensis, vel vt plerique scribunt, Cambrensis, literis mandauit, typis committere, sed prima quæque capita, nec ea etiam admodum curiosè syllabatimq; dictata, in lucem proferre.

proferre. Quod nostrum institutum non multum reprehensionis est habiturum apud eos præsertim, qui in Giraldi scriptis sunt volutati: in quibus multa, nimis altè repetita, & à proposito declinata, reperiuntur.

2. Plena profectò regis collaudatio. Nam antiquitatis notitia est, quæ admirationes in summis principibus efficit. Hac enim cognitione imbuti multò facilius possunt, suos mores conformare, aliorum vitia castigare, perfidorum prodiciones antevertere, ad rempub. salutariter moderandam non viutorum modò scientiam, sed mortuorum etiam vsum & consilia conferre. Non igitur audiendum est, quod ab idiotis dici solet: Ille præclarè rempub. temperavit, iste exercitum prudentissimè continuit, quos tamen literarum inscios fuisse, ac rudes constat. Si hæc verè ab illis dicantur, miracula enuntiant. Nam si illiterati tantum præstiterunt, quid docti & eruditi fecissent?

De situ Hiberniæ.

C A P. I I.

Hibernia, post Britanniam, insularum maxima, vnius contractionis diei navigatione, ultra Britannicas Wallias, in occidentali Oceano, sita est. Intra tamen Vltoniam & Scoticas Galvvedias, duplo ferè angustiore spatio, mare coarctatur. Vtraque verò vtriusque terræ promontoria, hinc distinctius, illinc, ratione distantia, confusus, satis apertè, sereno tempore, perspicui possunt, & notari. Insularum occidentalium hæc vltima. Hispaniam ob austro, trium dierum naturalium navigatione, collateralem habet. Britanniam maiorem ab oriente. Solum Oceanum ab occidente. Ab Aquilonari verò parte, trium dierum velifico cursu, borealium insularum maxima, Islandia iacet.

De Hispanico mari, duobus brachiis Britanniam
& Hiberniam complectente.

CAP. III.

Hispanicum autem mare, quod & Hiberum dicitur, vel ab Hiberno flumine, vel quod hemisphaerii formam Hispania prætendat, de occidentali se inter Hiberniam & Hispaniam recipiens Oceano, gemino diuiditur brachio. Quorum vnum Hispaniam interluit, atque Britanniam, ac exinde in Boream se conuertens, Galliam diuidit & Britanniam. Sed quamuis brachii istius ora crebris hinc inde terris, quibus nominari potuisset, attingitur, à Gallia tamen mare Gallicum nominatur. Aliud verò Hiberi maris brachium Hiberniam, indirectum, & versus Boream præterlabitur, & Britanniam. Cuius quantò longitudo protenditur, tantò latitudo arctas immoratur ad partes, donec se aquilonari Oceano immisceat ad Orchades. Quæ videlicet Hibernia, quantò à cetero, & communi orbe terrarum semota, & quasi alter orbis esse dinoscitur; tantò rebus quibusdam, solito naturæ cursu, incognitis, quasi peculiaris eiusdem naturæ thesaurus, ubi insignia & pretiosiora sui secreta reposuerit, esse videtur. Sic quidem Hibernia Britannia collateraliter adiacet, ut quocunque ex portu Britannico in Occidentem nauigantibus, aliqua se ex parte, representet. Britannia tamen duplo in quantitate, Hiberniam excedit. Cùm enim vtriusque longitudo, ab Austro in Boream extensa, iaceat, illa 800. millia passuum in longum: circiter verò ducenta millia in latum habet. Ista verò ab Reudanicis montibus, usque Columbinam (quæ Thorach dicitur) insulam, octo dierum magnis & Hibernicis, quadraginta scilicet millearia, excursibus, in longum protenditur. Quatuor verò à Dublinio usque Patricij Connacticumque mare, in latum expanditur. Tantæ siquidem Hibernia quantitatis esse

esse potest, quanta, circumscriptis, Wallia & Scotia, potior in-
 sula Britannica pars, regibusque antiquis appropriata, quam
 & Britones olim, à primaëuo Bruti filio, Locriuo, cui assignata
 fuerat, Loëgriam dixere. 2

ADNOTATIONES IN CAP. III.

1. Id est, peragrando quadraginta miliaria singulis diebus:
 quibus computatis 320. miliaria numerantur.

2. Absolutè, ut arbitror, ponitur: ut sit sensus, Hiberniam
 cum Wallia & Scotia æquari, duabus istis Britanniae insulae
 portionibus mensis.

De variis Solini, Orosij, Isidori & Bedæ sententiis
 quibusdam veris, quibusdam erroneis.

CAP. IIII.

Solinus verò in centum viginti millia passuum satis exquisi-
 tè latitudinem Hiberniae diffundi describit, sed de longitu- 1
 dine tacet. Quonobrem arbitror ipsi incognitam insulam, quam
 inhumane magnitudinis esse testatur. Orosius verò certiori in- 2
 dagine Hiberniam Britanniae propinquam, longo spatio terrarum
 angustiore, sed cæli solisque temperie magis utilem, protesta-
 tur. Isidorus quoque concordat Orosio, dicens, Hiberniam pro-
 ximam Britanniae insulam, spatio terrarum angustiore, sed
 situ fecundior. Beda verò Hiberniam tum aëris salubritate,
 quàm serenitate multum Britanniae, præstare asserit: de salu-
 britate verum, de serenitate verò (salua pære veniaque sua)
 contrarium scribens, sicut ex sequentibus palam erit. Sicut enim
 Gallia Britanniam, sic & Britannia Hiberniam, aëris tam se-
 renitate quàm subtilitate longè præcellit. Quantò enim ad Euri-
 partes magis acceditur, tantò cæli faciem, quò purior & subti-
 lior, tantò penetrabilior & inclementior aër illustrat. Quantò
 verò

verò ad Circij, Zephiriq̃ue fines magis vergitur, occiduam temperiem quò nubilosior & obtusior, tantò benignior atque salubrior aura fœcundat. Terra quippe medio, inter Islandiam frigidam, & Hispaniam torridam, libramine porrecta, à contrariis hinc inde contracta temperantia, tam calis temperie, quàm aëris salubritate feliciter Hibernia fœcundatur. Est autem Hibernia, pro quantitatis suæ captu, multò rotundior. In medio aliquantulum substricta, circa capita verò in amplitudinem dilatata. Britannia verò longior, & arctior esse dinoscitur. Sed sicut Hibernia, contra Aquilonem, Britannia longè brevior & mutilatior, ita & in Meridiem non minor, verum etiam, iuxta Bedæ assertionem, trans illius fines se multum protendit.

ADNOTATIONES IN CAP. IIII.

1. Nihil scriptum reliquit Solinus de latitudine aut longitudine Hiberniæ.

2. Mendax locus, corruptusque totus erat Solini liber, qui ad Giraldi manus peruenit. Apponam auctoris verba, ut in correctioribus exemplaribus imprimuntur. Multis insulis, nec ignobilibus (Britannia) circundatur: quarum Hibernia ei proximat magnitudine. Inhumana est, ritu incolarum aspero: aliàs ita pabulosa, ut pecora, nisi interdum à pascuis arceantur, in periculum agat satias. Hæc Solinus. Non ergo affirmat, Hiberniam inhumaniæ esse magnitudinis, quemadmodum Giraldus scribit, sed magnitudine ad Britanniam quàm proximè accedere: insulam verò ipsam, propter ferinam illius temporis barbariam, ab omni humanitate vacuum esse.

Solin. cap.
25.

De æqualitate Hiberniæ, & inæqualitate.

CAP. V.

1 **H**ibernia quidem terra inæqualis, & montuosa, mollis & aquosa, siluestris & paludosa, verè terra' deserta, invia, sed

*sed aquosa. Videas hic igitur supra montes aquas stare. In sum-
mis enim aëreorū, arduorumq. collū verticibus, stagna reperies,
& paludes. Planicies tamen habet per loca pulcherrimas, sed
respectu silvarum² modicas. Est autem per omnia serè sui late-
ra, marinaque litora terra valde demissa. Interius tamen in col-
les varios, arduosque montes³ enormiter erecta; non tantum
circumferentias, verum etiam penitimas sui partes sabulosas
magis habens, quàm saxosas.*

ADNOTATIONES IN CAP. V.

1. Alludit parum accommodatè ad istum vatis versiculum
Psal. 62. In terra deserta, inuia, & inaquosa. Verum Hiberniam
non adeò desertam fuisse eo tempore, etiam ipso Giraldo teste,
liquidò apparet. cap. primo, ita scribit. Poteram quidem, vt alij,
aurea forte munuscula, falcones, & accipitres, quibus abundat
insula, vestræ sublimitati destinasse. cap. 6. campos frugibus a-
bundè vestiri docet. cap. 7. magnam vini vim in Hiberniam as-
portari testatur. Passim in historia, magnam Hibernorum mul-
titudinem in armis fuisse, declarat. Quibus omnibus in vnum
collectis, consequens est, Hiberniam non fuisse desertam; nisi
illam terram desertam esse Giralduſ velit, quæ aureis munus-
culis abundat, in qua incolæ agriculturæ operam nauant, cum
transmarinis mercatoribus commercia habent, quæ in quauis
insulæ portione populis referta est.

2. Id potuit verum fuisse, temporibus illis: nostra ætate fal-
sum est. Nam maior Anglicæ Prouinciæ pars siluis caret, adeò
vt incolæ cespitibus, magna ex parte, vtantur. Dublinienses sul-
phureis carbonibus, ex Britannia adportatis, luculentos focos
sustinent.

3. Non ita passim, imò admodum rarò tales montes repe-
riuntur

De glebæ fertilitate.

CAP. VI.

Gleba præpingui, vberique frugum prouentu felix terra est, et) fecunda. Frugibus arua, pecore montes, nemorosa feris abundant. Pascuis tamen, quam frugibus: gramine, quam grano fecundior est insula. Multam fruges in Hibernia, plurimam in culmis, minorem in granis spem promittunt. Tritici namque grana¹ contracta sunt hic, et) minuta, et) vix alicuius anni beneficio purganda. Abundè satis et) campi vestiuntur, & horrea farciuntur, sola verò granaria destituuntur.

ADNOTATIONES IN CAP. VI.

1. Totum istud, ætate nostra, falsum est. Quinetiam passim, in Anglica prouincia, reperitur quoddam genus tritici, quod Normandicum appellatur, satis grande, & plenum. Valdè ferax est Hibernica gleba, dummodo, in subactò & iterato solo, agricolæ sementem faciant.

De ventositate, & pluiositate, earumque causis.

CAP. VII.

Quod ver gignit, & parturit, æstas nutrit, et) prouehit; vix in messe pluuialis¹ aquositas colligi permittit. Eolicis namque flatibus, & pluuialibus inundationibus, præ aliis terris,² hæc exuberat, collateraliter verò Zephyro, ab Australi parte. Frequentior, & procellosior aliis Corus hic regnat, omnes ferè occidentales³ arbores, in eminenti positas, partem in oppositam vel inclinans, vel euertens. Terra nimirum mari immenso, & ex omni latere ventis exposita, nullam penitus, partibus ex illis, propinquam seu remotâ solidi obstaculi defensionem habet. Adhæc etiam aquæ, in nubibus contractæ & conglobatæ, ob
tantam

tantam⁴ loci illius intemperiem, nec aetherei caloris igne consum-
 ta, nec algoris aërei nexibus adstricta, & in niueam glaciale-
 ve naturam concreta, demum in pluias facillimè resolvuntur.
 Item hic quoque terra, sicut & alia quaelibet montuosa, pluias
 abundè gignit & nutrit. Terreæ quippe montanaque præcipuè
 frigiditate consumi caloris, in euacuata attracti humores in na-
 tiuam originem de facili conuertuntur. Qui etiam, iuxta situs
 varios, varia vocabula sortiri solent. Dum enim adhuc collibus
 incumbunt, ¹ nebulae nuncupantur; altius elati, & à terreno
 contagio liberè sublimati, nubes vocantur; guttatim verò minu-
 timque ad ima reuertentes, seu liquidi, seu concreti, nunc niues,
 nunc pluuia dicuntur. Hinc igitur Hibernia, Wallia, & Scotia
 pluiis abundant. Pascuis, & pratis, melle, & lacte, vinis, non
 vineis diues est insula. Beda tamen, inter alias insulae laudes, di-
 cit eam vinearum expertem non esse. Solinus verò, & Isido-
 rus apibus eam carere asserunt. Sed salua ipsorum venia, circum-
 spectius è diuerso scripsissent, vineis ipsam carere, & apium ex-
 pertem non esse. ⁶ Vineis enim, & earum cultoribus semper ca-
 ruit, & caret insula. Vina tamen transmarina, ratione commer-
 cii, tam abundè terram replent, vt vix propaginis, prouectusque
 naturalis, in aliquo, defectum percipias. Pictavia namque de
 plenitudine sua ei copiosè vina transmittit, cui & animalium co-
 ria, & pecudum ferarumque tergora Hibernia non ingrata re-
 mittit. Apes quidem, sicut alie nationes, hæc mellificas habet. In
 maiori tamen, vt arbitror, ⁷ copia scaturirent, si non venenosas
 & amaras, quibus siluescit insula, fugerent examina taxos, vel
 potius si non aëris Hibernici, tanta cum humiditate, ventositas
 minuta corpuscula tam disperderet, quàm corrumperet. Faura-
 biliter autem dici potest, tempore Bedæ, nonnullas forsitan, in
 insula, ⁸ vineas fuisse, & longè post Solini tempora S. Domini-
 cum Ossiriensem, vt asserunt quidam, apes in Hiberniam detulisse.

9 Ceterum ipsos in hoc excusabiles vix inuenio, quod adeo api-
 bus inimicam hanc terram asserunt, ut aduectos etiam inde² pul-
 ueres seu lapillos si quis alibi intra aluearia sparserit, examina
 fauos deserant. Beda quoque ceruorum, caprorumque venatu
 10 insulam istam dicit insignem, cum eandem tamen semper capris
 10¹⁰ caruisse constet, & carere. Nec mirum est, si a tramite veri-
 tatis interdum deuiauerint, cum nihil oculata fide, nihil nisi per
 indicem, & a remotis agnouerunt. Tunc enim res quaelibet cer-
 tissimo nititur de veritate subsidio, cum eodem utitur relatore,
 11 quo¹¹ teste. Ob tantam inde sollicitam, & in plerisque certis-
 simam remotissimarum rerum indaginem, debita sunt laude non
 indigni. Et quoniam nihil humanum omnino perfectum, omniu-
 que habere notitiam, & in nullo peccare, potius diuinitatis est,
 quam humanitatis, errores, forte si qui ex parte irrepserint, tam
 imperfectionis conditio, quam ipsa locorum distantia reddat ve-
 niales. Hanc igitur veniam petimusque damusque vicissim, nihil
 unquam humanum a nobis alienum esse putantes.

ADNOTATIONES IN CAP. VII.

1. Hoc perraro contingit, alioquin agricolarum labor pror-
 fus inanis esset, si per aquam pluuiam quotannis adueheretur
 tantum incommodorum.

2. Hoc verum esse, nunquam obseruavi.

3. Nihil sane minus. Quassari hic possunt arbores, ut alibi,
 turbida aliqua, & extraordinaria tempestate, quod non ita fre-
 quenter obtingit.

4. Per locum, mediam aeris regionem intelligi oportet. Nam
 alioqui Giraldus sibi repugnaret, qui supra cap. 4. temperiem
 Hiberniae summis laudibus in caelum effert.

5. In eandem sententiam hi versiculi, nescio a quo, erant
 scripti. *Dum pluit, est pluuiæ: & nimbus, dum nubibus haret:*
Dum terram tangit, protinus imber erit.

6. Non erat ea mens Bedae, ut scriberet, vineta esse in Hi-
 bernia,

bernia, sicuti in Gallia, aut Hispania, sed vineas quasdam in hortis reperiri, quemadmodum in Anglia, quod verum est. Atque eum fuisse Bedæ sensum, non dubito.

7. Ingens apum copia, in Hibernia, abundat. Non enim in rusticanis modò alueariis, sed passim etiam, ferè in quouis vacuo siluestri trunco, & in terræ cauernis, examina reperiuntur.

8. Quo pacto hoc dici poterit, cùm Giraldus antea hoc ipso capite, sine exceptione, asseueret, Hiberniam semper vineis caruisse. Sed qui fuit Bedæ sensus suprà explicauimus.

9. Solinus re vera hoc affirmat, in quo vehementer errat. Verba eius sunt: Apes nusquam. Aduectum inde puluerem, *Solin. cap. 25.* seu lapillos si quis sparserit, inter alucaria, examina fauos deserunt.

10. In correctionibus exemplaribus nulla caprarum mentio à Beda fit. Diues, inquit, lactis ac mellis insula, nec vinearum *Beda lib. 1. Hist. Eccles. cap. 1.* expers, piscium, volucrumq. sed & ceruorum venatu insignis. hæc Beda. Verùm ipse Giraldus dum Bedam reprehendit, mihi, offendere, videtur, cùm scribat, Hiberniam à capris semper desertam fuisse. Magnum caprorum caprarumque numerum ibi iam esse, non opus erit comprobare: atque ea abundantia non in Anglica prouincia, sed in ipsis Hibernorum territoriis, magna ex parte, reperitur. Quin etiam temporibus D. Brigidæ, quæ multis lustris ante Giraldum natum vixit, capras in insula fuisse, sic doceo. Etenim Giraldum contra Giraldum testem produco. Ille topograph. distinct. 2. notabilia quædam Hiberniæ loca literarum monumentis mandat. Inter alia, de quodam cōtinuo igne, qui à D. Brigida fuit institutus, in opido Kildariensi, ita loquitur: Virgea quadam, & orbiculari sepe ignis iste circuitur, intra quam mas non intrat: & si forte intrare præsumpserit, quod à temerariis quibusdam nonnunquam est attentatum, diuinam ultionem non euadit. Item mulieribus solum, & his non oris flatu, sed follibus tantum & ventilabris ignem licet exsufflare. Item per imprecationē virginis caprarum foetus hic non perueniunt. Hactenus ille. Quorsum quæso caprinos foetus abigendos à sepibus virgo orasset, si nulli tales, in Hibernia, vnquam fuerunt?

Solin. cap.
25.

Lib. 1. Ec-
cles. Hist.
cap. 1.

11. Fama mendax est, & scriptores sæpenumero in errorem rapit. Solinus scribit, in Hibernia, auem esse raram. Ast ubi aues abundant, si in Hibernia non abundant? Adhæc ita pabulosam insulam affirmat, ut pecua, nisi interdum à pascuis arceantur, in periculum agat satias. Quod secus est. Item mare, inquit, quod Hiberniam & Britanniam interluit, undosum & inquietum toto in anno, non nisi æstivis pauculis diebus est nauigabile. Solinus errat. Satis tranquillum est, nisi ventorum vi agitetur. Et non solum æstate, sed etiam summa hieme, vectores ultro citroque nauigant. Beda refert, niuem ultra tridui spatium rarè in Hibernia manere. Quod non est ita. Niuis tempus non est admodum statum, & certum. Sæpius per vnum mensem, rarè per duos pruinæ ac niues in Hibernia hærent. Interdum tota hieme nullas dispicies. Falsi rumores historicos nimis credulos in huiusmodi errores inducunt.

De Bernacis ex abiete nascentibus, earumque
naturis. CAP. VIII.

1 **S**unt et aues hic multe, quæ bernacæ vocantur, quas mi-
2 rum in modum contra naturam natura producit. Ancis
quidem palustribus similes, sed minores. Ex lignis namque abie-
tinis, per æquora deuolutis, primò quasi gummi nascuntur. De-
hinc tanquam ab alga ligno coherente conchilibus testis ad li-
beriore formationem inclusæ, per rostra dependent. Et sic,
quousque processu temporis, firmâ plumarum vestituram indu-
tæ, vel in aquas decidunt, vel in æris libertatē volatu se trans-
ferunt. Ex succo ligneo marinoque, occulta nimis admirandaque
seminij ratione, alimenta simul incrementaque suscipiunt. Vidi
multotiens oculis meis plusquam mille minuta huiusmodi auium
corpuscula, in litore maris, ab vno ligno dependentia, testis in-
duta, & iam formata. Non ex harum coitu, ut adsolet, oua gi-
gnuntur, nec avis in earum procreatione vnquam ouis incubat.
In nullis terrarum angulis vel libidini vacare vel nidificare
viden-

videntur. Unde & in quibusdam Hiberniæ partibus, a quibus
 istis tanquam non carneis, quia de carne non natis, episcopi &
 viri religiosi, ieiuniorum tempore, sine dilectu vesci solent. Sed
 hi quidem scrupulosè mouentur ad delictum. Si quis enim ex
 primi parentis, carnei quidem, licet de carne non nati, femore
 comedisset, eum à carnum esu non immunem arbitrarer. Respi-
 ce infelix Iudæe, respice vel serò primam hominis generatio-
 nem, ex luto, sine mare & fœmina: secundamque ex mare sine
 fœmina, ob legis venerationem, diffiteri non audes. Tertiam so-
 lam, ex mare scilicet & fœmina, quia vsualis est, dura ceruice,
 approbas, & affirmas. Quartam verò, in qua sola salus est, ex
 fœmina scilicet, & sine mare, obstinata malitia, in propriam
 perniciem detestaris. Erubescere miser, erubescere, & saltem ad na-
 turam recurre, quæ ad argumenta fidei, ad instructionem no-
 stram noua cottidie animalia, sine omni mare vel fœmina, pro-
 creat & producit. Prima ergo generatio ex limo, & hæc vlti-
 ma ex ligno. Illa quidem, quoniam à domino natura tantum se-
 mel, ideo semper obstupenda processit, istam verò non minus
 admirabilem, minus tamen admirandam, quia sæpe, imitatrix
 natura ministrat. Sic enim composita est humana natura, ut ni-
 hil præter inusitatum & rarò contingens, vel preciosum ducat,
 vel admirandum. Solis ortum & occasum, quo nihil in mun-
 do pulchrius, nihil stupore dignius, quia cottidie videmus, sine
 omni admiratione præterimus. Eclipsim verò solis, quia rarius
 accidit, totus orbis obstupescit. Ad idem etiam facere videtur
 flatu solo, & occulta quadam inspiratione, citra omnem mixtu-
 ram, apum ex fauo procreatio.

A D N O T A T I O N E S I N C A P. V. I I I.

1. A nostris Bernaculæ appellantur.
2. Quid hoc verbo significetur, prorsus ignoro, nisi fortè
 legendum

legendum sit, *anatibus quidem palustribus similes, sed minores.*

3. Hoc exemplum, quo, pro argumento, ad infirmendam atque frangendam Hibernorum antistitum sententiam, usus est Giraldus, non aptè ad rem propositam fuisse accommodatum, satis luculentè scripsimus, in Hiberniæ descriptione, Anglicè à nobis edita. Dissimilis ratio est eius, qui supra naturæ vires creatus est, qualis fuit Adamus, ac eorum animalium, quæ naturali efficientia gignuntur. Certè in scholis creati, & gigni plurimùm distare, doctos non fugit. Veteres philosophi ex nihilo nihil fieri docuerunt; creati tamè aliquid ex nihilo, Christiani credunt. Hibernos antistites ita fuisse argumentatos, arbitror. Quidquid est caro, ex carne, communi naturæ cursu, gignitur: Ast talem ortum Bernaculæ non habent: non sunt igitur carnes. Carnem, vsitato loquendi more hîc accipiendam admonemus: nam piscium etiam carnem dici auctor est D. Paulus. 1. Corinth. 15. 39.

4. Similem habet sententiam D. Thomas, part. 3. quæst. 31. art. 4. in corp. Primus, inquit, homo productus est, ex limo terræ, sine viro & fæmina: Eua verò producta est ex viro, sine fæmina: alij verò homines nascuntur ex viro & fœmina. Vnde hoc quartum, quasi Christo proprium relinquebatur, vt produceretur ex fæmina, sine viro.

5. Est minus admirabilis. Nam vt homo dignitate, ita ortu & origine, ceteris animantibus multùm præstat. Amplius est hîc ad philosophandum campus, sed huic loco inopportunos.

6. Ita D. Augustinus, tract. 24. in Iohan. Miracula, inquit, quæ fecit Dominus noster, Iesus Christus, sunt quidem diuina opera, & ad intelligendum Deum, de visibilibus admonent humanam mentem. Quia enim ille non est talis substantiæ, quæ videri oculis possit, & miracula eius, quibus totum mundum regit, vniuersamque creaturam administrat, assiduitate viluerunt: ita vt pænè nemo dignetur attendere opera Dei mira & stupenda in quolibet seminis grano: secundum ipsam suam misericordiam, seruauit sibi quædam, quæ faceret opportuno tempore, præter vsitatum cursum ordinemque naturæ, vt non
maiora,

maiora, sed insolita videndo, stuperent, quibus cottidiana viderentur. Maius enim miraculum est gubernatio totius mundi, quàm saturatio quinque millium hominum de quinque panibus. Et tamen hoc nemo miratur: illud mirantur homines, non quia maius est, sed quia rarum est. Quis enim & nunc pascit vniuersum mundum, nisi ille, qui de paucis granis segetes creat. Hæc D. Augustinus.

De variis insulæ laudibus, terræque naturis.

CAP. IX.

Terra terrarum hæc omnium temperatissima. Non cancri calor exæstuans compellit ad umbras. Non ad focos capricorni rigor vrgenter inuitat. Niues hic rarò, & tunc modico tempore, durare videbis. Ex omni tamen vento, non minus Subsolari Fauonioq. & Zephyro, quàm Circio, & Boreali quandoque brumescit. Ex omni quidem modicè, ex nullo immoderatè. Sicut æstiuo, sic & hiemali tempore herbosa virescunt pascua. Vnde nec ad pabula scæna secari, nec armentis vnquam stabula parari solent. Aëris amœnitate temperiæque tempora ferè cuncta tepeſcunt. Aëris quoque clementia tanta est, vt nec nebula inficiens, nec spiritus hic peſtilens, nec aura corrumpens. Medicorum opera parum indiget insula. Morbidos enim homines, præter moribundos, paucos inuenies. Inter sanitatem continuam, mortemque supremam nihil ferè medium. Aduenarum tamen vna hic ferè est passio, & unica vexatio. Ob humida namque nutrimenta, immoderatum ventris fluxum vix in primis vllus euadit. Præterea per totum penè anni circulum carnes ad esum, & vaccinae valent, & porcinae nocent. Item nemo vnquam indigenarum hic natus, terram, aëremque salubrem non egressus, vlla trium generum specie febricitauit. Solà vexantur acutè, eaque perrarò. Hic quidem tenor naturaliter re-

bus inerat, sed mundo senescente, & tanquam in decrepita etatis senium iam vergente, & ad finem tendente, cunctarum ferè natura rerum corrupta & in deterius mutata. Tanta siquidem pluviarum hic iam inundat vbertas, tanta nebularum & nubium incumbit impuritas; ut vix tres dies, vel æstivos, continua serenitate clarescere videas. Nulla tamen aëris virulentia, nulla temporis intemperies vel sanos & hilares hic contristat, vel etiam delicati capitis cerebrum turbat.

ADNOTATIONES IN CAP. IX.

1. Interdum satis longo tempore, quod facile est observatu.
2. Nostra ætate aliter se res habet.
3. In Hibernorum territoriis, ubi corpora incolæ exercent, rarò homines in morbum cadunt: sed in Anglica prouincia sæpius ægrotant.
4. Porcina caro hieme non nocet, imò germani Hiberni ad illud cibi genus insaturabili auuiditate rapiuntur, quemadmodum libro primo posui.
5. Aliter in Anglica prouincia accidit.
6. Hoc certè, nostro tempore, ab omni veritate abest.

De terræ istius habitatoribus.

CAP. X.

DE cetero tempus esse videtur, ut ad primos terræ istius habitatores, singulosque sigillatim diuersarum nationum aduentus, stilum vertamus. Qualitèrque, & quibus ex partibus huc aduenerint, quantàmq. moram in insula fecerint, quòve tenore defecerint, quàm breuius, & luculentius poterimus, explicemus. Competens enim ordo deposcit, ut postquam terram ipsam in Oceano fundauimus, situm & naturam, variàsque animantium eiusdem tam proprietates, quàm defectus, rerumque nouitates

tates enodauimus, tandem hominem ipsum, tanquam digniorem operis partem, & cuius gratia de ceteris differuimus, introducamus, eiusque mores & modos, variósque, iuxta fortune vi-ces, rerum euentus, vt ad nostra iam tempora, declaremus. Ut sicut laudabili antiquorum industria nostri temporis aucta sunt studia; sic, longè licet inferiore lyra, calamóque fragili, dispari nimis & valde dissimili, vt magnis componi parua solebant, nostra quoq. diligentia, posterorum studiis aliquid adiciatur, ne per ignauiam & socordiam tempora ducamus otiosa, & non tanquam communi omnium commodo, sed nobis solum inutiliter, & tanquam bestiae, sine caussa, nati videamur. O quàm præclariore, quàm præcellentiore præditi sunt animo, qui pretiosum illud Dei donum, nobilem scilicet & incomparabilem scientiæ thesaurum non abscondunt, sed larga potius, laudabilique liberalitate, cunctorum mentibus, vel dicendo vel scribendo, gratis acceptum, cum sui incremento, gratis impendunt, luculentam quoque, multaque lucubratione plurimum elaboratam sapientiæ lucernam (vt omnibus in commune deducta pulchrius elucescat) palam exponunt. Sic et eorum dignè commendanda videtur intentio, qui, quoniam breues dies hominis sunt, & tempora transitoria, propensius euigilant & elaborant, egregio aliquo facinore, memoriæ suæ in æuam extendere, dignisque virtutum titulis perlongam facere; vel potius quoniam momentanea est vita, mortique accommoda, quam spiramus et expiramus, perpetuam sibi, mortique penitus impermixtam, spirabilem scilicet & inexspirabilem, bonorum operum studiis, comparare.

De primo aduentu Cesaræ: scilicet, neptis Noë,
ante diluuium. CAP. XI.

IVxta antiquissimas igitur Hiberniensium historias, Cesaræ, neptis Noë, audiens diluuium in proximo futurum, ad remotissimas

motissimas Occidentis insulas, quas necdum quisquam hominum habitauerat, cum suis complicibus fugam nauigio destinauerat. Sperās ubi nunquam peccatum perpetratum fuerat, diluuij vindictam locum non habere. Amissis itaque, quas in comitatu habebat, naufragio nauibus, vna, qua cum viris tribus, & quinquaginta mulieribus vehebatur, naue superstite, primo ante diluuium anno ad Hibernica litora sorte deuenit. Sed licet acutè satis, & laudabili, in fœmina, ingenio, fatalitatem declinare statuerit, communem tamen interitum, & ferè generalem nullatenus potuit, euitare. Litus igitur in quo naus illa primum applicuit, nauicularum litus vocatur. Et in quo præsumpta tumultata est Cæsara, vsque hodie Cæsarae tumulus nominatur. Veruntamen cunctis ferè per diluuium iam deletis, qualiter rerum istarum & tam euentus quàm aduentus memoria, post diluuium, retenta fuerit, non indignum videtur dubitatione, Sed qui historias istas primò scripserunt, ipsi viderint. Historiarum enim uerò enucleator venio non impugnator. Sed fortè in aliqua materia inscripta lapidea scilicet, vel latericia (sicut de arte musica legitur, ante diluuium inuenta) istorum memoria fuerat reservata.

ADNOTATIONES IN CAP. XI.

1. Scitè fatis dictum. Nec etiam hæc fabula digna est, quæ refellatur. Primum si fœmina peracuta imminentem vndarum aduentum præfagire valuit, cur non cum auunculo manfit? Deinde quí potuit nauibus ad Hiberniam adspirare, cum id temporis nauigandi ars prorsus ignota fuerit? Ast quorsus his triciis immoramur?

De

De secundo aduentu Bartholani, scilicet 300. annis
post diluuium. CAP. XII.

TRecentesimo verò post diluuium anno Bartholanus, Se-
ra filius, de stirpe Japhet, filij Noë, cum tribus filiis suis,
eorumque vxoribus, vel casu, vel industria, hoc est, vel errore
via, vel optima opinione patriæ, Hiberniæ litoribus fertur appu-
lisse. Erant autem tres filij eius, Languinus, Sallanus, Raturu-
gus. Qui, cum nominum suorum indicia rebus largirentur exstā-
tibus, perpetuam sui memoriam, et quasi viuacem quandam
præsentiam sunt inde sortiti. A primo enim filio, Lagini stagnū:
à secundo, mons altissimus, qui illi imminet mari, quod Hiber-
niam interfluit, atque Britanniam, Salanga nominatur. Cuius ad
radices quia longis post temporibus S. Dominicus nobile mona-
sterium construxerat, mons Dominici, iam vsitatus nomen ha-
bet. Raturugus verò, qui duobus tertius successerat, Raturugo
nomen stagno donauit. Sub hoc autē Bartholano gestorum pauca
reperimus insignia. At non alia, nisi ferè vastissima quattuor
stagna subito ex terræ visceribus eructantia. quattuor nemora,
studio agriculturæ succisa, & radicitus auulsa, atque in campe-
strem puritatem, non sine magno multorum sudore, redacta. Eo
enim temporis, tota propemodum terra, præter montana quedā,
& ipsa rarissima, siluis immensis, & fruticosis nemoribus fue-
rat obsita; vt vbi exercerentur aratra, campana planicies vix
inueniretur. Sed etiam adhuc hodie, respectu silvarum, pauca
sunt hic campestria. Bartholanus verò, cum filiis suis & nepo-
tibus, non mediocriter tam in rerum successibus prosperari cœ-
pit, quàm successionibus. Nam ab aduentu eorum, postquam tre-
centorum annorum euolutus est circulus, ad nouem iam millia
virorum successionis suæ traditur numerus excreuisse. Tandem
verò in bello magno, quod cum gigantibus gessit, potitum victo-

ria, quia mortalium prosperitas nescit esse perpetua, & quoniam faciles dare summa deos, eademque tueri, difficiles: & quia summis hunc numina rebus crescendi posuere modum: in se magna ruunt, summisque negatum, stare diu, nimiumque graues sub pondere lapsus: subita pestilentia, ex aeris forte corruptione, de interemtorum gigantum cadaueribus exorta, eum, cum omnibus ferè suis, aboleuit euentus. Ex illa namque mortalitate solus fertur euasisse Ruanus. Qui scilicet Ruanus, ut antiquæ referunt historia, post multa & plura, quàm de facili credi possit annorum curricula, usque ad tempora beati Patricij reseruatus, & ab eo baptizatus fuit. Hic verus, ut aiunt, historiae relator cuncta gentis gesta, à memoria sinibus, præ nimia antiquitate, abolita, S. Patricio replicabat. Nihil enim tam fixum animo, quod neglectu, & tempore non aboleat. Hic quidem Ruanus licet à morte viuendi quidem inducias extorserit, pacem tamen non impetrauit. Licet enim ultra communem, & consuetum fluxa ac momentanea vitæ terminum, mortem longè distulerit, debitam tamen miserae carnis fatalitatem non euasit. Ruanus iste, prout ex Hibernicis historiis colligi potest, trans omnem antiquorum patrum longæuitatem, licet incredibile valde videatur, & calumniae obnoxium, multis annis vitam produxisse, perhibetur.

ADNOTATIONES IN CAP. XII.

1. Nostra ætate rem aliter esse, suprà demonstrauiamus, cap. 5. Adnot. 2

2. Nec mirum. Nam si hæc narratio vera sit, Ruanus annos ferè vixit 2041. Ast huiusmodi insomnia recitare, refutare est.

De Tertio aduentu Nemedi, scilicet à partibus
Scythiæ, cum quattuor filiis suis.

CAP. XIII.

PResato igitur Bartholano, cum omni successione sua, acerbæ
continuaeque pestilentiae mucrone detricto, aliquandiu terra,
suo nudata cultore, remansit, donec Nemedus, Agnominij filius,
natione Scythicus, cum quattuor filiis suis, ad desolatæ litora ter- Circa annū
mundi.
2317.
1
ræ deuectus est. Starium, Gerbanelem, Anninum, ¹ Fergusum-
que filios hic habuit. In cuius Nemedi temporibus, quattuor
² stagna, subito, inopinatioque impetu emersa, multa nemora et
silvæ in campos, et plana sunt redacta. Hic cum piratis, qui Hi-
berniam graviter depopulari consueverant, quattuor bella gessit
crudelissima, cui ubique cessit victoria. In quadam tamen au-
stralis Hiberniæ insula, diem obiit, quam et sui nominis perpe-
tuam fecit heredem. Filiorum autem Nemedi, nepotum, abne-
potumque successio, in breui generis numerositate, in tantum
excrevit, ut totam ferè insulam longè abundantius solito, per
omnes eius angulos adimplessent. Sed quoniam plus gravitatis
habent res, quæ cum tempore crescunt, et rara solet subitis re-
bus inesse fides: sicut subito in tantam excreuerat multitudi-
nem, sic subitis, et inopinatis rerum euentibus, et casu longè
citior, quàm ortu defecerunt. Bellis namque frequentibus
quæ cum ³ gigantibus gesserant, quibus tunc temporis abunda-
bat insula, variisque incommodis et infortuniis, maxima pars
in breui deleta fuit. Pars verò residua tot imminetia, ea tem-
pestate, malorum incommoda, fugæ præsidio, declinans, partim
Scythiam, partim Græciam nauigio petierunt. Ducentis igitur,
et quindecim annis Nemedi generatio Hiberniam tenuit, et
ducentis postmodum annis vacua fuit.

*In Catal.
reg. Scot.*

1. Iste Fergusius non est is, qui primus Scotorum rex ab Hectore Boëthio ponitur, qui fuit non Nemedi, sed Ferquuhardi filius, multisque lustris post Nemedi occasum, communem à natura lucem accepit.

2. Fortè legendum: quattuor stagnis subito inopinatoque impetu immerfis.

3. De gigantibus multa in vtramque partem disputari possunt, verum quia Alchimus Auitus, Viennensis antistes, ornatissimis atque optimis versibus, de illis dixit, non alienum est, eius sententiam in medium proferre:

*Alchim. Aui.
lib. 4. cap. 4.
habetur in
Biblioth. 5.
patr. tom. 7.*

Tempore quinetiam peccatrix terra sub ipso
Nutribat sæuos, immania monstra, gigantes.
Nec tamen effari solitum, quo semine cretos.
Communi cunctis ortum de matre ferebant:
Qui genus, vnde patres, prohibent arcana fateri.
Si speciem quæras, humani corporis illis,
Plus vultus, quàm forma fuit: sic linea, membris
Conueniens hominem monstrabat, dissona molem.
Quapropter deinceps commentis Græcia fictis
Dedecus infandum massis informibus auxit,
Et portentosis descripsit corpora membris:
Pube tenus quum forma viri, quum corporis ima
Supplerent vasti mixto pro crure dracones,
Artus semihominum patulis qui faucibus, imo
Integros, viuosque homines crudo ore vorarent.
Tunc etiam aiebant diro terrore, tonanti
Blasphemis cælo conuicia mittere plantis
His similes mendax Phlegræi fabula belli.
Excussas finxit iecisse per aëra rupes:
Pro telis, spaciosa manus quas turbine mentis
Sparserit, & missis cælum quassauerit aruis.
Hæc sunt priscorum, quæ de terrore gigantum,
Catmine mentito, Graij cecinere poëta:
Qui cælum aduersus prauis contendere factis

Institerint, nec iam missis conflagrare telis
 Quum possent, diris agitarint proelia votis.
 Montibus impositos nec enim fas credere montes,
 Hoc tamen & deinceps illos tentasse putabo,
 Qui coctos lateres, lentoque bitumine iunctos
 In sublime rati manibus sic posse superbis
 Sustolli, & cellas in sidera surgere moles.
 Quum fureret mortale genus, cassoque labore
 Irrita conscensis commenta inferret in altum
 Nubibus, & refugum sequeretur machina cælum
 Non prius abstitens, subitas discordia linguas
 Quàm daret, & varius confunderet omnia sermo,
 Hinc sparsum fœdus, diuisa lege loquendi,
 Quod scelerum assensu turbata superbia rupit.
 Sic interruptæ perierunt culmina massæ:
 Effectuque carens cessauit in æthere turris.
 Hæc post Diluuium: nam quantas tempore prisco
 Pressa gigantæas tellus produxerit arces,
 Atque laceffitis contemptum immiserit astris,
 Abstergente Deo dira eluione docemur.

Genes. 12.

Si cui cordi sit, plura de gigantibus scire; legat D. August. lib. 15. de Ciuit. Dei, cap. 23. D. Hieron. cap. 66. in Esai. D. Ambros. lib. de Noë, & arc. cap. 4. & cap. 34. D. Cyrill. Alexand. lib. 3. in Genes. & lib. 9. contra Iulianum. Tertull. libr. de Resurrect. car. circa medium, & adnotat. Renat. Lauren. in eundem locum. Isid. Etymol. lib. 11. cap. 3. Albin. Carol. quæst. in Gen. quæst. in cap. 6. D. Thom. postil. in cap. 6. Genes. Francisc. Georg. proble. Sect. 2. de Noë, & Dilu.

De Quarto Aduentu, scilicet fratrum, & filiorum
 Delæ. C A P. X I I I.

His itaque seriatim, hoc tenore, completis, tandem quinque
 duces, & bigermani fratres, filij scilicet Delæ, de prædi-
 Eta Nemedi posteritate, que in Graciã secesserat, in Hiberniam
 Anno mun-
 di 2535.
 h appli-

- applicuerunt, & eam vacuum inuenientes, in quinque portiones aequales inter se diuiserunt, quarum capita in lapide quodam conueniunt, apud Mediam, iuxta castrum de Kilair, qui lapis, & Umbilicus Hiberniae dicitur, quasi in medio & meditullio terrae positus. Vnde & Media pars illa Hiberniae vocatur, quia
- 1 in medio est insulae sita. De quinque tamen partibus illis famosis, quarum nomina supra posuimus, nulla est haec. Cum enim praedicti fratres quinque, videlicet Gandius, Genandius, Gangandius, Rutheragus, & Slanius, in quinque partes insulam diuisissent,
  - 2 quilibet partium illarum suam in Media² portiunculam habebat, lapidem praefatum contingentem; quia terra illa, à principio, optima fuerat, tam campestri planicie, quam fecunda frugum fertilitate, vnde & nullus eorum quinque expers ipsius esse volebat.

ADNOTATIONES IN CAP. XIII.

1. Nunquam aut in annalibus legi, aut à nostris accepi, quin Media quintam Hiberniae partem efficeret. Neque memini, in quo loco, harum Giraldus mentionem facit, ut interim Mediam omittat. Lagenia, Momonia, Connacia, Ultonia, quattuor sunt insulae portiones, quintam, extra Mediam (ut quidem ego sentio) nemo reperiet. Exsistit autem hic quaestio subobscura, vnde Media suum habet nomen ductum? Nam ideo idcirco Mediam dici hanc partem, quod in Media insulae portione sita sit, omnino veri non est simile. Latinum est hoc nomen, at illi quinque fratres Latine nescire. Certè in peruetustis scriptoribus ubique, pro Media, Midiam inueni scriptam: & lingua vernacula haec insulae portio, Meth, nominatur, quod sanè vocabulum nullam, cum mediae partis significatione, affinitatem habet.

2. Nos longè aliam sententiam, utpote communem nostrorum, & ut opinio mea fert, verisimiliorem secuti sumus libro primo. Sed haec lectoris iudicio relinquo.

De primo Hiberniæ Monarcha, scilicet Slanio.

CAP. XV.

Processo verò temporis, fortuna variante vices, & in breui, vt adsolet, multa peruertens, Slanius solus totius Hiberniæ monarchiam obtinuit: vnde & primus Hiberniæ rex nominatur. Hic primò quinque portiunculas Mediæ redintegravit, & in vnum coniungens mensæ regali appropriauit. Vnde & à principalibus illis quinque portionibus, per Slanium, vt dictum est iam mutilatis, vsque hodie segregata separatim per se Media iacet. Nec tamen quantum terræ vna illarum quinque, tantum continet ista, sed solum medietatem. Cùm enim à tempore Slani quælibet illarum quinque partium triginta duos cantaredos continuerit, sexdecim tantum Media contenta fuit. Est ergo numerus cantaredorum omnium Hiberniæ 176. Dicitur autem cantaredus (composito ex vulgari vocabulo, tam Britanica, quàm Hibernica lingua) tanta terræ portio, quanta centum villas continere solet. Cùm igitur ex his fratribus, & eorum successione, nouem successerint reges, parum tamen, & circiter annos triginta regnauerunt. Slanius verò in monte quodam, apud Mediam, tumulatus est, qui ab eius nomine nomen accepit.

ADNOTATIONES IN CAP. XV.

1. Media, nostra ætate, ab aliis quatuor partibus segregata nō est: & iam ita latè patet, vt duplicem Mediam, communibus regni comitiis, diuisam habeamus, quarum vna, vetusto nomine, Media, altera Occidentalis Media dicitur. Mediam non ita latè diffusam fuisse, temporibus Giraldi Cambrensis, arbitror.

De quinto aduentu quattuor filiorum Milesij regis, de partibus Hispaniæ, & qualiter Herimon, & Heberus regnum inter se diuiserunt.

CAP. XVI.

DEleta igitur magna ex parte, *et* plurimum debilitata natione ista, cum variis inter se conflictibus, tum eo potius bello, quod cum alia quadam Nemedi posteritate, quæ de partibus Scythiæ superuenerat, graui cum dispendio gesserat; demum aduenerunt de Hispaniæ partibus, in sexaginta nauium classe, quattuor nobiles Milesij regis filij, qui *et* statim totam insulam, nemine rebellante, sibi vendicauerunt. Procedente verò tempore, duo istorum nominatissimi, Heberus scilicet, *et* † Herimon duas in partes æquales regnum inter se diuiserunt. Herimoni cessit pars australis, Hebero quidem aquilonaris.

† Alij, Herimon.

De fratrum discordia, & qualiter, interfecto Hebero, de Hiberniensi populo primus Herimon monarcha fuit.

CAP. XVII.

CUm autem aliquandiu prosperè satis, *et* feliciter conregnassent, quoniam nulla fides regni sociis, omnisque potestas impatiens consortis erat, cæca malorum mater ambitio, fraterna paulatim disiungens fœdera, omne pacis vinculum in breue dissoluit; *et* latis se rebus immiscens discordia cuncta peruertit, *et* perturbat. Post varios igitur fratrum conflictus, *et* ambiguos semper bellorum euentus, tandem Herimoni cessit victoria, *et* in bello quodam, interfecto Hebero, fratre suo, totum regnum Herimon solus obtinuit, qui *et* de Hiberniensi populo, qui vsque in hodiernum insulam habitant, primus monarcha fuit.

fuit. A nomine verò prædicti Heberi, secundum quosdam, Hibernienses nomen traxerunt: vel potius, secundum alios, ab Hiberno, Hispaniæ fluvio, unde præuenerant. Dicti sunt & Gaideli, dicti sunt & Scoti. Sicut enim antiquæ referunt hystoria, Gaidelus quidam, Phenij nepos, post linguarum confusio-
nem apud Nembroticam turrin, in variis linguis peritissimus fuerat. Ob quam peritiam rex Pharaon filiam suam Scociam ei sociavit uxorem. Quoniam igitur Hibernienses ab istis, ut aiunt, originalem lineam ducunt, à Gaidelo, & Scocia, Gaideli & Scoti, sicut & nati sunt, sic & nominati. Gaidelus iste, ut aiunt, Hibernicam linguam composuit, quæ & Gaidelach dicitur, quasi ex omnibus linguis collecta. Scotia quoque pars insulæ Britannicæ dicitur aquilonaris: quia gens originaliter ab his propagata terram illam habitare dinoscitur. Quod tam
linguæ, quàm cultus, tam armorum etiam, quàm morum, usque in hodiernum probat affinitas.

I

2

3

4

ADNOTATIONES IN CAP. XVII.

i. Hibernos olim appellatos Scotos, & Hiberniá fuisse Scotiam dictam, non modò Giraldus Cambrésis, sed alij etiam vetusti scriptores perspicuè testantur. Ut huius rei fidem faciam, à D. Patricio incipiam, qui primus Euangelij lucem Hibernis adtulit. De eo ita vetus auctor scribit:

Qui, iussione domini,
Missus ad Hiberniam,
Quæ plena erat idolis,
Dura cernice, incredula.

Qui tenebras idololatriæ
Scotica gentis abstulit,
Et prædicauit hominibus
Fidem, præclaro lumine.

In hym. ad
mar.

Scotica, inquit, gentis, pro, Hibernicæ gentis. De eodem ita alius: Tempore Theodosij, & † Valentini, Papa Celestinus ad Scotos in Christum credentes Palladium misit Episcopum. Quo defuncto ab eodem missus est ad eos S. Patricius, genere Brito, filius Conches, sororis S. Martini. Qui in baptismo quidē

In breui. ca-
non. regul. ca-
pit. de Sion.

† Alias Va-
lentiniani.

* Fortè credi-
turos.

dictus est Suchar : à S. Germanio Magonius, à Celestino verò Patricius, à quo Scotorum archiepiscopus est ordinatus, per annos sexaginta, sanctitate, signis, & doctrina excellens, totam insulam Hiberniæ conuertit ad Christum. Sanctus autem Patricius dum Scotorum regi prædicaret. Hæc ibi. Promiscuè nunc Hiberniæ, nunc Scotorum mentio fit. Cælium Sedulium, poëtam nobilem, Hibernum fuisse, perspicuum est. Eius vita à Tritemio, & Sixto Senensi ita describitur. Cælius Sedulius Presbyter, natione Scotus. Idem nomen ipse Sedulius vsurpat in epistol. libro. Sedulius Scotigena. Eius adnotationes in omnes D. Pauli epistolas ita inscribuntur. Sedulij Scoti Hibernensis, &c. D. Gallus etiam Hibernus fuit : quod ipsum Wallafridus Strabus, qui eius acta litteris mandauit, in præfatione sua agnoscit. At verò lib. 2. cap. 46. hæc narrat. Nuper quoque de natione Scotorum, quibus consuetudo peregrinandi iam pænè in naturam conuersa est : quidam aduenientes, vnum è suis conuiuatoribus, multiplici peste possessum, in eodem monasterio dimiserunt. Qui cum aliquantisper ibi moraretur diebus, & cottidie infirmitatis suæ remedium, plena fide, deposceret, nocte quadam senem sibi, per somnium, vidit assistere, gestu & habitu venerandum. Quem, quis esset, interrogans, beatissimum Gallum fuisse perdidicit ; & protinus ad illum, cernis, inquit, ô domine, toto me corpore dissolutum, meritorum tuorum cottidie euidentiam præstolari. Noli ergo, quod te aliquando credo facturum, differre diutius. Ad hoc enim me reseruatum esse cognosco, vt sicut his barbaris virtus tua latissimè claret, ita etiam gentis tuæ hominibus meritorum tuorum fulgor innotescat, & claritas. Gentis, inquit, tuæ hominibus, quos paullo antè Scotos appellat. Præterea in vita S. Kiliani martyris hæc verba reperiuntur. Beatus Kilianus, è Scotorum genere, nobilibus ortus parētibus, diuinæ gratiæ factus est nobilitate clarissimus. Scotia, quæ & Hibernia dicitur, insula est maris Oceani, fecunda quidem glebis, sed viris sanctissimis clarior : è quibus Columbanus gaudet Italia, Gallo ditatur Alemania, Kiliano Francia Teutonica nobilitatur. Quid clarius ? Quid significantius dici potuit ? In eandem sententiam scribit Jonas, in vita D. Columbani, cap. 2.

Colum-

*Sixt. Senens.
lib. 4. biblio.
Sanct. verb.
Cæl. Sedul.
Surius de
Sanct. hist.
10. 5. Oct. 16.*

*Suri. tom. 4.
Iulij 8.*

Columbanus, qui etiam Columba vocatur, in Hibernia ortus est; insula in extremo sita Oceano, spectante Titanis occasum, dum vertitur orbis, & lux occiduas ponti descendit in umbras. Insulae huius situs, ut ferunt, amoenus est, & immunis ab armis, & bellis exterarum nationum. Eam Scotorum gens incolit: gens quanquam ceterarum gentium legibus carēs, attamen Christianae religionis dignitate florens, ita ut omnium vicinarum gentium fidem excellat. Hæc ille. Verum observandum est, Ionam, & Wallafridum Strabum totos errare, qui Columbarum, & Columbam eundem esse, scribunt. Diversi sunt, ut nostrae gentis annales liquidò confirmant. Ambo Hiberni erāt, ambo æquales. Columba florebat, dum Iustinus secundus imperij gubernacula tenebat, quo tempore in Britanniam ex Hibernia migravit, ut Bedæ placet, lib. 3. cap. 4. ubi Surius, in margine, Columbanum, pro Columba, imprimi curavit, in quo, ut ceteri, lapsus est. Columbanus imperante Mauritio vixit, in Italia e vita excessit, circa annum humanæ salutis 615. aut, ut Sixtus Senensis affirmat, anno 598. nono Calend. Decembris. Columba verò humatus est, non procul ab Albania, in insula, quæ vulgò Colmkilia nominatur, ut auctor est Beda. Verum Hiberni confirmāt Columbam in Dunensi ciuitate sepultum esse, cuius rei testes sunt vetusti versiculi.

*Suri. tom. 6.
Novemb. 25.*

*In Vit. S.
Galli. lib. 1.
cap. 1.
Habetur a-
pud Sur. to.
5. Octob. 16.*

*Surius to. 4
in vita Os-
wald. Au-
gust. 5.
Sixt. Sen. lib.
4. biblioth. 5.
Verbo Co-
lumb.
Beda lib. 3.
Angl. hist.
cap. 4.*

*Hi tres in Duno, tumulo tumulantur in vno,
Brigida, Patricius, atque Columba pius.*

Quoniam verò in Columbæ mentionem incidimus, quid in eius vita pro hac sententia facit, appingere libet. S. Columba prædicens interitum cuiusdam impij, sceleratiq̃ue plani, hæc verba facit. Et conuersus ad fratres ait, Hic homo filius est perditionis, qui, quam promisit poenitentiam, non explebit, sed mox ad Scotiam reuersus, ab inimicis percussus, peribit. Factumque est ita. Nam ad Hiberniam regressus, ille miser in manus inimicorum incidens trucidatur. Ibi Scotiam, hic Hiberniam nominavit. Idem auctor, in vita Columbani, in totius causæ arcem inuadere videtur. Eius verba hæc sunt. Beatus Columbanus in Hibernia, insula in Oceano sita, quam Scotorum gens inhabitat, ortus est. Hibernia enim antiquitus Scotia dicta

*In legend.
nou. Angl.*

dicta est, de qua gens Scotorum Albaniam, Britanniae maiori proximam, quae ab euentu modò Scotia dicitur, inhabitans, originem duxit, & progressum habuit. Idem, in vita D. Columbae, suam narrationem his verbis terminauit. Est autem sciendum, quòd Hibernia propriè Scotorum est patria: antiquitùs igitur Scotia, pro Hibernia, saepius scribi solet, sicut hìc in vita S. Columbae diligenter intuentibus apparet: & etiam Venerabilis Beda, de gestis Anglorum, multis in locis Hiberniam exprimere volens, Scotiam scripsit. Hæc ille. Ita testatur Beda lib. 1. Angli. hist. ca. 1. lib. 2. cap. 4. li. 3. ca. 4. & ca. 27. Hæc ego nò tanta ambitione colligere, nisi nonnulli ab hac sententia dissentirent: qui tamen Scotos ab Hibernis ortos concedunt, quia rem luce meridiana clariorem pernegare nullo modò possunt. At verò Scotos non modò ortum, sed etiam nomen ab Hibernis hausisse, veteres historici vna assentione confirmant.

2. An ea vox istam significationem præ se ferat, prorsus ignoro. Illud Hibernicae linguae peritis discutiendum relinquo: à quibus saepius accepi, istam locutionem, ab omni alia, perpauca mutuare, magnam tamen cum Hebraica lingua affinitatem habere.

3. Istud idem affirmat Giraldus infrà cap. 19. Et Beda lib. 1. cap. 1. Hæc autem (Hibernia) propriè patria Scotorum est. Ab hac egressi, vt diximus, tertiam, in Britannia, Britonibus & Pictis gentem addiderunt.

4. Id verum esse, nostra ætas testatur. Etenim ea lingua, qua nunc Scoti urbani vtuntur, non Scotica est, sed Anglica. Agrestes verò Scoti, tantùm Hibernicè sciunt. Id ita olim fuisse confirmat Beda: Hæc, inquit, in præsentì, iuxta numerum librorum, quibus lex diuina scripta est, quinque gentium linguis, vnā eandemque summæ veritatis, & veræ sublimitatis scientiam scrutatur, & confitetur, Anglorum videlicet, Britonum, Scotorum, Pictorum, & Latinorum, quæ meditatione scripturarum, ceteris omnibus est facta communis.

Beda lib. 1.
histor. Angli.
cap. 1.

De Gurguntio, Britonum rege, qui Balclenses in Hiberniam transiit, & eandem ipsis inhabitandam concessit. CAP. XVIII.

Sicut Britannica refert historia, rex Britonum, Gurguntius, nobilis illius Bellini filius, & Brenni famosissimi nepos, rediens à Dacia, quam olim à patre suo subactam, & sibi iam rebellem iterum subiugauerat, apud insulas Orchadum classem inuenit, quæ Balclenses de Hispaniarum partibus illuc aduectauerat. Cum ergo duces eorum ad regem accessissent, & vnde huc aduenerint, causamque aduentus, ut aliquam scilicet terram, in occidentis partibus, inhabitarent, ei proposuissent: cum etiam summo opere iam flagitassent, ut aliquam terram eis inhabitandam concederet: rex tandem, de suorum consilio, insulam istam, quæ nunc Hibernia vocatur, & quæ tunc vel vacua prorsus fuerat, vel per ipsum inhabitata, eis inhabitandam concessit. De suis etiam nauigationis duces ipsis adhibuit. Ex quo patet, non nullo iure, licet antiquo, Britanniae reges Hiberniam contingere. Legitur quoque, famosum illum Britonum regem, Arturum Hiberniae reges tributarios habuisse; & ad magnam etiam urbis Legionum curiam quosdam eorum accessisse. 1

ADNOTATIONES IN CAP. XVIII.

1. Locus, vnde isti Hispani venerunt, vulgò Baion dicitur.
2. Hæc vrbs, lingua Britannica, Caër Pleon, Anglicè Westchestria nominatur.

Quot reges ab Herimone vsque ad patricij aduentum regnauerunt. Et quòd insula per ipsum ad fidem est conuersa. CAP. XIX.

Primo igitur gentis huius rege, scilicet Herimone, vsque ad Patricij aduentum 131. reges de eadem gente in Hibernia regnauerunt. Patricius verò, natione Britannus, vir vita & sanctitate

sanctitate conspicuus, regnante Laëgirio, Nelli magni filio, insulam intrauit, & gentem inueniens idololatram, varioque errore delusam, primus in ea, diuina opitulante gratia, fidem Christianam & predicauit, & plantauit. Baptizatis itaque cateruatim populis, & tota iam insula ad fidem Christi conuersa, apud Armachiam sibi sedem elegit, quam etiam, quasi metropolim, constituit, & primum totius Hiberniae primariae locum. Episcopos quoque congruis in locis collocauit, ut in partem vocati sollicitudinis, quod ipse plantauerat, & ipsi rigarent, Dominus autem incrementum daret. Hic quoque notandum videtur, praedicto Nello Hiberniae monarchiam obtinente, sex filios Muredi regis Ultoniae, in classe non modica, boreales Britanniae partes occupasse; unde & gens ab his propagata, & specificato vocabulo² Scotica vocata, usque in hodiernum, angulum illum inhabitat. Sed quibus ex causis huc aduenerint, qualiterque, & quantis⁴ proditiōibus potius, quam expeditionibus Pictorum gentem perualidam, armis quoque & animositate longè praestantem, à partibus illis expulerint, cum notabilem illam Britanniae⁵ topographiam declarabimus, enucleatim expedietur.

ADNOTATIONES IN CAP. XIX.

1. Fortè legendum, à primo igitur gentis huius rege.

2. Exsistit, hoc in loco, quaestio subdifficilis, an ob Muredi, regis Ultoniae, filiorum in Albaniam aduentum, Aquilonaris Britanniae pars tum Scotia dici coepta sit? Illud enim hoc in capite Giraldus Cambrensis indicare atque innuere videtur. Hæc autem incurio in Albaniam, paullo ante Patricij aduentum, facta fuit. Vixit Patricius Celestino primo pontificium munus sustinente, à quo ad Hibernos missus est. D. tamen Hieronymus, qui Patricium ætate antecessit, Albanensium Scotorum mentionem, ut mihi quidem videtur, facit. Neque Britannia, inquit, fertilis prouincia tyrannorum, & Scoticae gentes, omnesque usque ad Oceanum, per circuitum barbaræ nationes Moysen prophetasque cognouerunt. Hæc ille. Nonnulli libri legunt

legunt, Stoicæ gentes, sed mendosissimè. Hoc loco D. Hieronymus Britanniam à Scotica gente separat. Albania, quæ nostra ætate, Scotia dicitur, est Britannia pars, non itaque improbable est, Hiberniam hîc significari. Cum verò addat, Omnesque, usque ad Oceanum, per circuitum barbaræ nationes, satis credibiliter asserere quis poterit, Hiberniâ in ista clausula potius, quàm in prima cõtineri. Aliud tamen eiusdem auctoris testimonium superioribus verbis lucem videtur adferre. Scotum, qui eius scripta, invidia quadam & obtrectatione, reprehendit, ita descripsit. Habet progeniem Scoticæ gentis de Britannorum vicinia. Non de Britannia vicinia, sed Britannorum dixit. Quod totum non modò ad Hibernos Scotos, sed ad Albanenses etiam satis appositè accommodari potest. Non sum autem nescius, Britannia significatione ipsam Hiberniam à quibusdam vetustis scriptoribus fuisse comprehensam, ut testis est Plinius. Sed ut ad D. Hieronymum reuertamur, alibi in eundem calumniatorem inuehitur, qui locus etiam corruptè imprimitur. Non recordatur stolidissimus, & Scotorum pultibus prægrauatus. Vbi libri impressi habent, & scortorum: sed falsò; quemadmodum, & alibi eodem errore librarij capiuntur. Audiant, inquit D. Hieronymus, ethnici messes ecclesiæ, de quibus cottidie horrea nostra complentur, audiant catechumini, qui sunt fidei candidati, ne vxores ducant ante baptisma, ne honesta ducant matrimonia, Sed Scotorum, & asotorum ritu, ac de repub. Platonis promiscuas vxores, communes liberos habeant. Vbi impressi libri habent, scortorum & asotorum ritum: imis mendosè. Nullû enim sermonè hîc instituit Hieronymus de promiscuis viris, sed de promiscuis tantum vxoribus. Quî verò scorta, cum sint meretrices, plures vxores habere possunt? Imò satis dilucidè, cum aperta Scotorum Albanensium distinctione, horum verborum sensa expressit alio loco D. Hieronymus. Quid loquar de ceteris nationibus, cum ipse adolescentulus, in Gallia, viderim Scotos, gentem Britannicam, humanis vesci carnibus. & paullo pòst. Scotorum natio vxores proprias non habet, & quasi Platonis politiam legerit, & Catonis sectetur exemplum, nulla apud eos coniunx propria, sed ut cuique libitum fuerit,

*Hieronym in
proem. in 3.
Comment.
Hiera. tom. 4.*

*Plinius lib. 4.
natural. hist.
cap. 16.
In proem. in
prim. Com-
ment. Hiera.
tom. 4.*

*Epist. 83. ad
Osea. tom. 2.*

*Lib. 2. aduers.
Ioni. cap. 6.
tom. 2.*

fuerit, pecudum more, lasciuiunt. Scotos, inquit, gentem Britannicam, quo additamento, Scotos Albanenses satis distinctè ac enucleatè expressit. Verùm D. Hieronymus (quod pace talis, & tanti viri dixerim) totus in vxorum multitudine errat. Quod in veteribus & priscis annalibus perspicuè cernitur: quibus citius est credendum, quàm vanis rumoribus, quos homines longinqui nimis citò colligere consuescunt. Illi quidem historiarum, ac geographiæ auctores facillimè labuntur, qui nimis celeriter credunt, de exterarum gentium institutis, in quibus nullam inspectionem habent. Hoc ex nauta aliquo, qui vix maritimas eius regionis oras præteriens adspexit, accipiunt; illud à vectore, ad nullam rem idoneo, arripiunt; istud à mercatore, non gentis ritibus, sed domesticis pactis dedito, discunt. Atque his nugis collectis & coaceruatis, libros suos edunt, in quibus cum alienæ nationis incolas mendaciis onerant, quid aliud præstant, quàm vt priuato otio, & aliorum fortassis negotio intemperanter abutantur. Neque hæc ita accipi velim, perinde ac si D. Hierony. cuius honorificentissimam mentionem semper à me fieri volo, falsitatis, aut inanitatis insimulem. Sed quemadmodum vanitas ineptis & ventosis homuncionibus plerumque errorem obiicit; ita simplex & columbina illa euangelij facilitas sanctos ac religiosos viros interdum credulos efficit. Nam vt quisque est cultor veritatis studiosissimus, ita alios esse mendaces tardissimè suspicatur. Scitè profectò D. Augustinus, plerumque, inquit, in his nostra credulitas fallitur, quia nonnumquam & historia, & multò magis fama mentitur. Quare D. Hieronymum, vt par est, suspicio; rumorem, qui religiosas ac apertas optimi & probatissimi viri aures, inani sonitu, compleuit, damno: & cur damnem, sic doceo. Scoti Albanenses, eisdem moribus, quibus & Hiberni, imbuti fuerunt. Hec cum alij, tum noster Giraldus suprà cap. 17. docuit: & verè. Loci enim, non ingenij mutatio est facta. At Hibernos distinctas vxores longè ante D. Hieronymum natum, habuisse, grauis & sincerus auctor Beda his verbis testatur. Ad hanc ergo (Hiberniam) vsque peruenientes nauigio Picti (vt diximus) petierunt in ea sibi quoque sedes, & habitationem donari. Responderunt

*Tract. 90. in
Iohan. refer-
tur à Beda.
1. Corint. 4.*

*Beda lib. 1.
Eccles. Hist.
cap. 1.*

runt Scoti, quòd non ambos eos caperet insula: sed possumus, inquiunt, salubre vobis dare consilium, quid agere valeatis. Nouimus, insulam aliam esse, non procul à nostra, contra ortu Solis, quam sæpè lucidioribus diebus de longè adspicere solemus. Hanc adire si vultis, habitabilem vobis facere valeatis: vel si qui restiterint, nobis auxiliariis vtimini. Itaque petentes Britanniam Picti habitare per septentrionales insulæ partes cœperunt. Nam austrina Britones occupauerant. Cumque vxores picti non habentes peterent à Scotis, ea solùm conditione dare consenserunt, vt vbi res veniret in dubium, magis de fæminea regum prosapia, quàm de masculina regem sibi eligeret: quod vsque hodie apud Pictos constat esse seruatum. Hæc Beda. Iam verò, quid sodes causæ æquus rerum æstimator censeret esse, cur Scoti tam prouidi formularum cautores existerent, si mutuis vxoribus, ac potius scortis (nam fœdam libidinem honesto nomine tegere, & velare non audeo) promiscuè vti consueuerint. Quem enim curialem, quem gentilem, quem auunculum, quem nepotem, quem auum, quem abauum, quam sororem, quam priuignam, quam materteram, quam neptem mihi profers, vbi nemo legitimis vtitur nuptiis, nullus certos aut cognoscit, aut agnoscit liberos? Aut quæ hæreditaria regni successio sollicitum cuiusque animum habeat, qui certas paterni, maternique sanguinis propagines non inspicit? Præterea Solinus, qui Hibernicam gentem satis ignominiosè peruellit, certa connubia commemorat. Puerpera, inquit, si quando marem edidit, primos cibos gladio imponit mariti, inque os paruuli, summo mucrone, auspiciū alimentorum leuiter infert. Mariti, inquit, non maritorum. Sed ad ipsa D. Hieronymi tempora accedamus, quæ etiam pro Scotis contra hæc figmenta manifestè faciunt. S. Patricius, qui Scotis, hoc est, vt idem sæpius iteremus, Hibernis, Christianæ fidei lucem tendebat, D. Hieronymi ætati suppar erat: quod ex notatione temporum perspicuè elicio. Nam D. Hieronymus, Honorio imperatore, in cælitū concilium cœtumq. migravit. Patricius ad Hiberniā profectus est, Theodosio secundo & Valentiniano tertio imperatoribus, cū quattuor & sexaginta

Le titre de
l'ouvrage est
Hibernica
de Solino
lib. 2. c. 25.

Solin. cap. 25.

*In eius vita
in vetustis
manuscriptis
lib. & in le-
gend. nou.
Angl.*

annos confecisset. Qualis autem vulgaris Scotorum Hiberniensium, & Albanensium (nam ut utrique sanguine & vicinitate, ita moribus finitimi erant) consuetudo, viuo Hieronymo, fuit, talis sine controuersia eo non ita pridem mortuo permansit, ac etiam permaneret, si non eorum mentes Evangelij radiis numen illustrasset. His positis & stabilitis, quæ posita & stabilita esse debent, videamus an Patricius istam luxuriam, in usu fuisse cottidiano collocatam, in Hibernia, animaduertit. In eius vita hunc euentum, parum Latinè, sed admodum aptè ad rem, quam in manibus habemus, vetus scriptor narrat. Erat quidam magus, qui grauius resistebat Deo, cuius obstinaciam videns Sanctus, ait ad Dominum. Domine, qui omnia potes, hic impius blasphematur nomen tuum, eleua illum foras, & citò moriatur. His dictis, eleuatus est magus in aëre, & iterum demissus de superis cum globo niuis, verso capite, ad lapidem comminutus, & mortuus est. Tunc rex iratus surrexit, cum suo exercitu, ut Sanctum occideret, & statim terræmotus factus est magnus, & tonitrus, & ignis, & ventus vehemens, & ceciderunt ex eis multi, ceterisque huc illucque fugientibus, remansit rex, cum quattuor viris, latens in quodam loco, cum magno timore. Venit autem regina ad Patricium & dixit ei: Homo iuste, & potens, ne perdas regem, veniet enim, & genua flectet, & adorabit Dominum tuum. Hæc ille. Reginam conciliatricem inducit, numinis præconem, pro mariti sui salute, blandè, & concinnè deprecantem. Quæ certè regina appellanda non erat, quæ multiplex cubile vsurpabat, quæ vna nocte propter principem, altera simul cum principis bubulco cubitabat. Sed manifestiora videamus. Perrexit, inquit scriptor, Patricius ad regem Milach, cum quo in seruitute fuerat, ut eum ad fidem conuerteret. Quod ille audiens, congregauit omnem substantiam suam, & succendit eam super se, illicque combustus est: magis mortem eligens, quàm ut seruo suo quasi subiectus permaneret. Patricius verò, de monte propinquo, hoc intuens, duabus horis suspirans & lacrymans ait; Hic rex, quia seipsum igni tradidit, ne Deo æterno seruiret, nemo sedebit de filiis eius rex

rex super sedem regni eius, sed semen eius seruiet in sempiternum. Quorsum hæc spectat minax vaticinatio? Quem ad finem regis filios extirpandos diuinat? Reperta est inter Scotos consuetudo, summo dedecore libidinis ac turpitudinis contaminata, quæ Christi nuntium hoc oraculo liberet. Sunt Platonica reipub. ciues. Certas non habent fæminas, quæ maritis nubunt: mulieres promiscuè & cõmuniter se omnibus peruulgant. Sed in caussa maximè aperta testimonia profero minimè necessaria. In eo verò quod scribit D. Hieronymus, se in Gallia vidisse Scotos, gentem Britannicam, humanis carnibus vesci, non fas esse duco, viro spectatissimo, atque integerrimo fidem non attribuere. Ast per mihi mirum videtur, tam fœdum facinus, adpectuque terribile, non modò contra communem hominum consuetudinem, sed etiam contra rerum naturam perpetratum, in Gallia toleratum fuisse. Certè ipsa Scotia tali lupinæ feritati impunitatem non dabat. Nam cum circa annum salutis 1480. spurcissimus latro ac heluo, in quodam latibulo se occultans, humanis carnibus, bestiarum more, vitam propagasset, comprehensus à lictoribus, viuus cum suis domesticis (omnes enim eodem scelere obstricti erant) ambustus est. Sed quoquo modò se res habuit, paucorum crimina in vniuersam gentem non sunt deriuanda. Quamquam enim Virgilianus ille Æneas crimine ab vno omnes discendos iubet, tamen talis iniqua lex à Christianis antiquari debet.

3 Albania est satis ampla Britannia portio, non angulus, sicut Giraldus, quadam cõtemptione ac despicientia cõmotus, scribit.

4 Miror, vnde istæ proditiones effluxerint? Certè Scoti, armis viribusque, cum Pictis semper erant conferendi. aliter de his Beda: Procedente autem, inquit, tempore, Britannia, post Britones & Pictos, tertiam Scotorum nationem in Pictorum parte recepit. Qui, duce Reuda, de Hibernia egressi, vel amicitia, vel ferro, sibi met inter eos sedes, quas hactenus habent, vendicarunt. A quo videlicet duce vsque hodie Dalrendini vocantur: nam lingua eorum dal partem significat.

5 Liber iste, si talis exstet, numquam ad manus meas peruenit.

*Beda lib. 1.
Eccles. histor.
cap. 1.*

Quod

Quòd Archiepiscopi nulli in Hibernia fuerunt, ante ad-
uentum Iohannis Papironis, qui quattuor pallia
in Hibernia plantauit. CAP. XX.

1 **A**rchiepiscopi verò in Hibernia¹ nulli fuerant, sed tantum
2 3 se Episcopi inuicem² consecrabant, donec Iohannes¹ Papiro,
1148. Romanæ sedis legatus non multis retro annis aduenit. Hic
4 quattuor⁴ pallia in Hiberniam portauit, quorum vnum apud
Armachiam posuit, alterum apud Dublinium, tertium apud Cas-
siliam, quartum apud Tuerniam, in Connaëtia. Obiit autem
beatus Patricius, & in Domino quieuit, anno ætatis suæ 120.
ab incarnatione verò Domini 458. ab aduentu Hibernien-
sum 1800.

ADNOTATIONES IN CAP. XX.

1 Hinc apparet, D. Patricium Archiepiscopum non fuisse, quidquid alij scribant, sed solum Episcopum Armachanum. Gelasius primus erat Armachia Archiepiscopus.

2 Non semper se inuicem consecrabant, nam quandoque illud munus antistes Cantuariensis suscepit, quemadmodum Philippus Flattesburius, vir industrius, & antiquitatis summè studiosus bene adnotauit. Verba eius hæc sunt. Anno Domini 1074. ad regimen Dubliniensis ecclesiæ Lanfrancus Archiepiscopus Cantuariæ, petente Goderico rege, Dubliniensis ecclesiæ populo & clero consentientibus, & eligentibus, in ecclesia S. Pauli Londini, Patricium sacrauit antistitem: accepta prius ab ipso examinato professione, de sua obedientia, more antecessorum suorum, sibi suisque successoribus exhibenda: sacramtumque in patriam, vnde venerat, remisit, dans ei litteras feren-
das Goderico regulo, & Terdilnaco, maximo regi Hiberniæ. Hactenus Philippus. Idem etiam Lanfrancus hoc ipsum præstitit, Anno 1085. Donatum antistitem Dubliniensem consecrando.

3 Magis distinctè totum hoc negotium Philippus Flattesburius expressit. Anno, inquit, Domini, 1148. Iohannes Papiron presbyter cardinalis, à B. Eugenio papa missus cum Christiano,
Lismo-

Lismoriensi Episcopo, totius Hiberniæ legato, in Hiberniam venit. Anno Domini 1152. Christianus, Episcopus Lismoriensis, totius Hiberniæ legatus concilium celeberrimum celebravit; cui concilio interfuerunt, Episcopi, Abbates, Reges, Duces, & maiores natu Hiberniæ. In quo auctoritate apostolica, & concilio Cardinaliū, consensu Episcoporum, Abbatum, & aliorum ibidem consistentium, quattuor archiepiscopatus in Hibernia constituit: videlicet, Armachanum, Dubliniensem, Cassiliensem, Tuerniensem, in quibus præsidebat tunc Gelacius, Gregorius, Donatus, & Edanus. Hæc Flattessburius.

4 Silvester, in summa, quid pallium sit, explicat. Pallium, inquit, siue ut aliis placet, Palleum, in proposito, est ornamentum ad modum stolæ sacerdotalis, crucibus nigris intextum, super alia ornamenta delatum, humeros, ad instar coronæ, pectusque circumdans, antè dependens, significans plenitudinem pontificalis officij.

*Summa Sil-
vestrina ver-
bi pallium.*

Quot reges à tempore Patricij vsque ad Turgesij aduentum regnauerunt. CAP. XXI.

DE gente igitur ista ab aduentu Patricij vsque ad Fedlimidij regis tempora 33. reges per 400. annos in Hibernia regnauerunt: quorum diebus fides Christiana hic illibata permansit, & inconcussa.

Quòd tempore Fedlimidij regis, Norwagienses Turgesio duce, Hiberniam expugnauerunt.

CAP. XXII.

IN huius verò Fedlimidij regis tempore, Norwagienses, in magna classe, Hibernica litora appulerunt: qui & in manu forti terrā occupantes, & gentili furore debacchantes, ecclesias ferè omnes destruxerunt. Horum autem dux, Turgesius vocatus, multis variisque conflictibus, & bellis atrocibus totam sibi insulam in breui subiugauit, & peragratis totius regni finibus, totam vndique terram, locis idoneis, incastellauit. Unde & fossata infinita, alta nimis, rotunda quoque, & pleraque tripli-

cia;

cia; castella etiam murata, & adhuc integra, vacua tamen & deserta. Ex reliquiis illis, & antiquitatis vestigiis hic, usque in hodiernum diem, multa reperies. Hibernicus enim populus
 1 castella non curat. Silvis namque pro castris, paludibus utitur pro fossatis. Turgesius itaque regnum Hibernicum aliquandiu pacifice rexit, donec puellarum dolo delusus interiit.

ADNOTATIONES IN CAP. XXII.

1 Hoc longè secus est nostris temporibus. Nam Hiberni in castellis magnam salutis suæ spem collocant, ut fusè libro primo explicauimus.

Quòd Angli Gurmundum, Hibernici Turgesium Hiberniam dicunt subiugasse. CAP. XXIII.

Ceterùm hoc mihi mirandum videtur, quòd noster Anglorum populus Gurmundum clamat Hiberniam subiugasse, & tam castra prædicta, quàm fossata struxisse, de Turgesio nullam penitus faciens mentionem. Hibernienses verò & eorum historia scriptæ Turgesium prædicant. Gurmundum autem prorsus ignorant. Unde & quidam, semel à Gurmundo, & iterùm à Turgesio insulam dicunt subiugatam. Sed hi Hibernicis historiis aduersantur: quæ tantùm semel, ante hæc nostra tempora, & tunc à Turgesio gentem Hibernicam testantur expugnatam. Alij verò eundem fuisse asserunt, sed binominem, & quem nos Gurmundum, Hibernienses Turgesium vocare. Sed hoc etiam dissimiles eorum obitus, & finis diuersus stare non permittunt. Verior, igitur, & verisimilior habet historia, quòd, Gurmundo, in Britannie regno, quod sibi subiugauerat, iam in sceptris agente, Turgesium istum, cum electa iuuentute,
 1 in hanc insulam expugnandam, in classis suæ non modica parte, transmisit. Qui Turgesius, quoniam & expeditionis huius tribunus fuerat, & terra subacta diu sub Gurmundo, quasi regni rector

gni rector & senescallus permansit. Gens Hibernica eius solius, quem presentialiter & vidit, & nouit, & à quo tanta mala sustinuit, tam nomen, quam famam perpetuae memoria commendauit.

ADNOTATIONES IN CAP. XXIII.

¶ Dum Giraldus aliorum errorem coarguit, maiorem imprudens creat. Turgesium Gurmundi vicarium in Hibernia ponit. Quod nullo modo prorsus fieri potuisse, sic confirmo. D. Patricius è vita abiit anno salutis 480. supra cap. 20. Iam verò ab eius tempore, vsq. ad Turgesij aduentum regnauerunt in Hibernia 30. reges, quorum imperia 400. annos sunt continuata: supra cap. 21. Quibus computatis, relinquitur Turgesium vixisse anno salutis, 880. At Gurmundus (vt testis est ipse Giraldus infra cap. 24.) contra Cerecticium, vel vt alij volunt Careticum, Britannorum regem armatulit. Regnauit Careticus anno 586. vt Britannicæ historiæ vna consensione testantur. Quare Turgesium habere tribunum aut proregem non potuit Gurmundus, nisi ab inferis fuerit reuocatus. Certè sunt, qui in dubium vocant, an vnquam Gurmundus in Britannia pedem posuerit, quoniam nulla eius mentio à Beda, aut aliis integerrimis historicis, est facta. Exstat Dublinij porta, ad occidentem sita, quæ porta Gurmundi nominatur. Ab hoc Gurmundo sumtum esse nomen non est credibile, quia post eius tempora, Dublinium ab Amellano fundatum fuit, vt cap. 28. dicitur: si rectè Giraldus tempora notauit.

Vnde in Hiberniam, vel Britanniam Gurmundus aduenerit. CAP. XXIIII.

IN Britannica legitur historia, Gurmundum ab Africa in Hiberniam aduectum, & inde in Britanniam à Saxonibus ascitum Ciretestriam obsidione cinxisse. Qua tamen capta, & passerum, vt fertur, malificia, igne succensa, ignobili quoque tunc Britonum rege Cerecticio in Cambriam expulso, totius regni dominium in breui obtinuisse. Sive ergo Africanus, seu, quod ve-

rins esse videtur, Noruvagiensis fuit, vel relicto ibidem Turgesio, modici temporis in ea moram fecit.

Qualiter interfecto in Gallia Gurmundo, Turgesius in Hibernia, dolo puellarum delusus, occubuit.

C A P. XXV.

Gurmundo itaque in Galliarum partibus interfecto, & barbarorum iugo à Britannicis collis ea occasione depulso; gens Hibernica ad consuetas artis iniquæ decipulas, non inefficaci molimine, statim recurrit. Cum igitur ea tempestate filiam regis Medensis, scilicet, Omacblacblini Turgesius adamasset, rex ille virus sub pectore versans, filiam suam ipsi concedens, ad insulam quandam Mediae (in stagno scilicet Locherino) illam cum quindecim puellis egregiis etiam, missurum se spondit. Quibus & Turgesius gaudens, cum totidem nobilioribus gentis suae, statuto die & loco, obviam venit. Et inveniens in insula quindecim adolescentes imberbes, animosos, & ad hoc electos, sub habitu puellari dolum palliantes, cultellis, quos occultè secum attulerant, statim inter ipsos amplexus Turgesius cū suis occubuit.

ADNOTATIONES IN CAP. XXV.

I Nimis est in scribendo mordax Giralduſ, cū facinus, omnibus laudibus celebrandum, parum consideratè reprehendat. Num iniquum esse existimabimus, barbarum sicarium, ex omnibus vitiis conglutinatum, qui bellum non tam Hibernis, quàm Christianæ religioni indixit, qui omnia passim delubra funditus eradicavit, qui tot annos intollerandam tyrannidem occupavit, qui adolescenti virginī stuprum inferre decrevit, imò qui ipsum patrem, aduersante & repugnante natura, ad filiolæ pudicitiam expugnandam, tamquam ganeonem, ex lustrorum fuligine nuper emerſum, sollicitavit, aut armatum, aut inermem, aut dormientem, aut vigilantem è medio tollere? Dolus, an virtus, quis in tali hoste requirat? Tale quiddam perpetratum fuisse, temporibus Alexandri, Amintæ, regis Macedonum filij, auctor est Carion. lib. 3.

De Norvagiensibus, qui circiter annos 30. regnauerunt, ab Hibernia expulsis. CAP. XXVI.

Fama igitur, perniciousis, totam statim insulam peruolante, & rei euentum, ut adsolet, diuulgante, Norvagienses ubique truncantur, & in breui omnes omnino, seu vi, seu dolo, vel morti traduntur, vel iterum Norvagam, & insulas, unde venerant, nauigio adire compelluntur.

De Medensis regis quæstione dolosa.

CAP. XXVII.

Quasuerat autem à Turgesio prædictus Medensium rex, & in dolo nequitia iam animo concepta, quonam tenore, vel arte, aues quedam in regnum nuper aduecta, terræ patriæque pestifera, destrui possent, & deleri? Cumque responsum accepisset, nidos eorum ubique destruendos, si iam forte nidificassent; de castellis Norvagiensium hoc interpretantes, mortuo Turgesio, in eorum destructione, per totam Hibernienses insulam unanimiter insurrexerunt. Annos igitur circiter triginta, Norvagiensium pompa, & Turgesij tyrannis in Hibernia perdurauit: & deinde gens Hibernica, seruitute depulsa, & pristinam libertatem recuperauit, & ad regni tabernacula denuò successit.

De Oostinannorum aduentu.

CAP. XXVIII.

Non multo verò post tempore iterum de Norvagia, & insularum borealium partibus, quasi de reliquis gentis prioris, & quia vel oculata fide, vel parentum relatione, terram optimam nouerant, non in bellica classe, sed sub pacis obtentu, & quasi mercaturæ exercendæ prætextu, in insulam quidam aduenerunt: qui & maritimos Hiberniæ portus statim occupantes, tandem de assensu principum terræ, ciuitates in ipsis varias con-

struxerunt. Quoniam enim innatae otiositatis vitio gens Hibernica nec maria lustrare, nec mercaturæ indulgere aliquatenus voluerat, de communi totius regni consilio perutile videbatur, ut gens aliqua, cuius opera aliarum regionum commercia, quibus hæc terra caruerat, huc aduehi possent, in aliquibus regni partibus admitteretur. Fuerunt autem duces istorum tres fratres Amelanus scilicet, Sitaracius, & Luorus. Constructis itaque primo ciuitatibus tribus, Dublinio, Waterfordia, Limmerico, Dublinij principatus cessit Amelano, Waterfordiæ Sitaraco, Limmerici Luoro: & ex his paulatim ad alias Hiberniæ ciuitates construendas, processu temporis, sunt deriuati. Gens igitur hæc, quæ nunc Oostmannica gens vocatur, in primis terræ istius regibus satis tractabiles fuerant & pacifici. Sed ex quo immensa generis numerositate iam excreuerant, & ciuitates fossatis & muris optimè cinxerant, antiquas inimicitias, alta mente repositas nonnunquam renouare, & acriter rebellare solebant. Dicti sunt autem Oostmanni lingua ipsorum corrupta quadam Saxonica, quasi orientales homines. Respectu namque terræ istius, ab orientalibus huc partibus vndecumque aduecti sunt. Ex his igitur, & priorum Norvagiensium aduentu, de quibus parum securi fuerant, usum securium contraxerunt.

Quot reges in Hibernia regnauerunt, ab obitu Turgesij, vsque ad vltimum Hiberniæ monarcham,

Rothericum. CAP. XXIX.

Igitur à tempore Fedlimidi regis, & obitu Turgesij vsque Rotherici Connaictici regnum, qui vltimus de hac gente monarcha fuit, & vsque hodie Connaictia præsidet, cuius & tempore, & per quem rex Lageniæ, Dermicius, scilicet Murchardi filius à regno expulsus fuerat, decem & septem reges in Hibernia regnauerunt.

Quot

Quot reges fuerunt à primo Herimone, vsque
ad hunc vltimum Rothericum.

CAP. XXX.

EST autem numerus omnium regum, qui à primo gentis huius
rege Herimone, vsque ad hunc vltimum Rothericum, Hiber-
niam rexerunt 181. quorum nomina, gesta, & tempora hîc præ-
tereo: tû quia pauca in his insignia, & memoratu digna reperio;
tum etiam ne compendium nostrum inutilis prolixitas impedi-
ret. Prædicti verò reges non alicuius coronationis sollemnitate,
nec inunctionis¹ sacramento, nec etiam iure² hæreditario, vel ali-
qua successionis proprietate, sed vi tantum, & armis totius in-
sule monarchiam obtinuerunt, & suo more regni gubernacula
susceperunt.

I 2

ADNOTATIONES IN CAP. XXX.

1 Latius hîc accipienda est significatio sacramenti, quàm in
Theologorum scholis. Nam vulgata illa regum vnctio non est
propriè sacramentum.

2 Id verum esse, mihi non persuadeo: imò priscis tempori-
bus, de hæreditaria regni successionem mirificè solliciti erant: vt
auctor est Beda, lib. 1. cap. 1. hist. Eccles. cuius verba suprâ posui-
mus cap. 19. Adnota. 2. Complures autem armis ac viribus re-
gnum occupasse, non dubito. Quod non modò in Hibernia,
sed etiam in aliis orbis terrarum partibus sæpius accidisse, quis
pernegabit?

Quod à primo aduentu suo vsque ad Turgesium, & ab
obitu Turgesij vsque ad Anglorum regem, Hen-
ricum Secundum gens Hibernica manse-
rat inconcussa. CAP. XXXI.

GENS igitur Hibernica à primo aduentus sui tempore, & à
primi illius Herimonis regno vsque ad Gurmundi, &
Turgesij tempora (quibus & turbata quies, & interrupta ali-
quandiu

I

quandiu fuit eius tranquillitas) iterumque ab eorum obitu us-
 que ad hæc nostra tempora ab omni alienarum gentium incurſu
 2 libera mansit, & inconcussa: donec per vos, ² rex inuictissime,
 & vestra animositatis † audacia, his denuo nostris diebus, est
 † Fortè au-
 daciæ. subiugata. Anno videlicet ætatis vestræ 41. regni vestri, 17. ab
 incarnatione verò 1172.

ADNOTATIONES IN CAP. XXXI.

1 Gurmundum & Turgesium non fuisse æquales, supra
 demonſtravi: Adnotat. in cap. 23.

2 Angliæ regem Henricum secundum, alloquitur, cui
 libellum suum consecrauit.

F I N I S.

INDEX RERVM

ALPHABETICVS IN LIBROS

RICHARDI STANIHVRSTI DE REBVS
Hibernicis, & Giraldi Cambrensis Appendicem.

A Dagium Hibernicum. 42	45. vis in curatione. 46
Adami Herefordiensis virtus. 146	Calus, sannio facetus. 173
A Edificia Hibernica. 32	Cardinales duo ad Henricum missi, super cade Cantuariensis. 131
A Emulatio Henrici Regis in Strangboum. 109	Castellum Fernasianum solo aequatur. 178
Aldelinidis iniuria erga Mauritiij filios. 177. erga Reimundum. 178	Cesara, neptis Noe, in Hiberniam aduen- tus. 235
Amor in nutrices et collactaneos. 48. mira fides eorum, ac pietas. 49	Chaunceri poëta laus. 28
Anglica prouincia. 27. eius termini ibid.	Chirurgi imperiti. 43. quibus ars heredi- taria. ibid. eorum libri. 44
Angli plures ex Britannia aduocantur. 92	Cibi & dapas Hibernorum. 38
eorum periculum oportuno Reimundi aduentu excussum. 151. in arce se de- fendunt. 152. Hibernos omnes cadis suspectos habent & rebellionis. 211	Clamor praeliaris. 43
Arbitri in estimatione furtorum. 37. ex cer- ta familia. ibid. ij in magno pretio. ib.	Cnothurnius, filius Dermiciij, obses. 89. ne- catur. 106
Archiepiscopi, ante aduentum Papironis, in Hibernia nulli. 256	Concilium Antistitum Hibernorum Arma- chia. 109
Area septa fossis aut dumis. 33	Connaclensium stratagema. 184. eorum cum Britannis pugna. 185
Armachia sedes Archiepiscopi. 26	Connubia Anglo-Hibernorum. 30
Arma, & pugna ratio. 42	Consilia Rotherici contra Anglos & Der- micium. 82
B Alclenses in Hibernia trāsmissi. 249	Consilia & difficultates Anglis ducibus in resistendo. 144
Bannua insula. 68	Consilium cuiusdam pium. 74
Bartholani in Hiberniam aduentus quot annis ante diluuium. 237	Copia Anglicana. 165
Belli mala. 76	Copia in expeditionem Hibernicam. 95
Bellum inter Rothericū & Duuenaldū. 91	Copia Roberti, 68
Bernaca, earumq; natura. 230	Corcagia vrbs. 24. à rebellibus obsessa. 187
Britanni naues comburunt. 73. eorum ad praelium instructio. 117. copiarū di- uisio ibid. hostes aggrediuntur semiso- pitos. ibid. & 118. in flumen se demit- tunt. 157. opidum eodem impetu ca- piunt ibid. cū rebellibus dimicāt. 188	Corcagienses fugiunt. 146. quibus sero opitulatur Dermicius. ibid.
C Aedes Murchardi. 106	Cormachus occiditur. 168
Calor naturalis. 44. eius admiratio	Crudelitas Dermiciij. 79
	Crusi citharædi laus. 39
	Cura in sauciis. 43
	Curandi ratio. 44
	Circeus pacem oblatam repudiat, & qua super-

- superstitione motus obstinate se gerit.*
 180. *eius in Ultonienses praelia quinq.*
notabilia. 182. *effugit.* 212. *quē bello*
Laceus repetit. 213. *acie victor.* 213
eius proscriptio. *ibid.*
D *Altim, quartus ordo militum.* 43
Davidis Walsbei audax facinus.
 156
Defendendi ratio simplex. 35
Dele filij in Hiberniam veniunt. 241
Deliberatio inter Anglos de captivis. 97.
necantur. 103
Deliberatio regis super Guesfordia. 74
Delunina Barones vnde orti. 209
Dermicij improbitas. 59. *superbia in re-*
gno. 60. *à proceribus deseritur.* 60.
eius libido. *ibid.* *vxorem Ororicij rapit.*
 61. *Ororio resistit.* 64. *deseritur.*
ibid. *confugit ad Regem Anglia.* *ibid.*
clani in Hiberniam redit. 68. *ira in*
Dublinienses. 90. *cupiditas in Hiber-*
nicum imperium. 92. *iniusta.* 108.
mors. 111. *habitus, & mores.* *ibid.*
Dermicius serò opitulatur Corcagiensibus.
 146
Dies Martis quasi fato quodam Hibernis
semper infelix. 158. *superstitio tamē*
in eo non ponenda, aut astrorum vlla
vis. *ibid.*
Difficultas huius historiae. 54
Diuisio Hiberniae. 19. *alia.* 27
Dona Dermicij in Anglos. 77
Dublinienses se dedunt. 90. *casorum nu-*
merus. 148
Dubliniam metropolis, eiusq; descriptio.
 21. *obsessum.* 105. *captum.* 106. *ab*
Hibernis rursus obsessum. 114
Dunlenus Duni praefectus fugit. 180. *cō-*
tra Britannos exercitū comparat. 181
Dunum expugnatur. 179
Duuenaldus illex Dermicij filius. 71. *eius*
calliditas. 119. *fuga cū captivis.* 120
Dublinij ciues incuriosos opprimit. 148
ab Anglico imperio deficit. 155. *expe-*
ditio Reimundi in eum. *ibid.* *eius ora-*
tiuncula. 166. *quam ad finem habita-*
ibid. *Limmerici praefectus constitui-*
tur. 169. *eius perfidia.* 170
Dympna martyr. 191
E *Dictum Henrici.* 109
Episcoporum Hiberniae ordo. 26
Episcopi legati. 77. *pacem impetrāt.* *ibi.*
Equites hastati. 40
Excubia in castellis, cum clamore. 33
Excursus in calumniatores bene meritorū
ciuium. 162
Expeditio Dermicij in Osseriam. 78
F *Illy contra patrem conspiratio.* 167
Filiorum conspiratio in Henricū. 137
Foilanus martyr. 191
Fratrum discordia. 244
Fuga Hibernorum. 118. *nomina fugato-*
rum. 119.
Funerum ratio. 47
Furta. 34
G *Alfridus submersus.* 156
Gelasius Armachanus Antistes. 130
eius vita recta & sobria. *ibid.*
Gilbertus Nugentus in Hiberniam venit.
 209
Giraldida castellū Fernasia cōstruunt. 177
Giraldus Cambrensis Historicus. 58. *in*
Hiberniam venit. 189. *Iohannis pa-*
dagogus. 206. *quousq; in historia pro-*
cesserit. 209. *eius ad Anglorum regem*
praefatio. 219
Gottredus sollicitatus aduenit. 114
Griffini vigilantia. 135. *in tempore opem*
fert. 137. *Ororicium lancea transf-*
adigit. *ibid.*
Gualterus Alemannus Giraldidis aduer-
satur. 178
Gulielmi Giraldi nuptia, cū Alma Strang-
boi filia. 154
Gulielmus Aldelinides Hiberniae Praetor
constituitur. 175. *ex Hibernia deuo-*
catur.

- tatur. 185. eius mores. *ibid.*
 Gurguntius Britonum rex. 249
 Gurmūdum, ex Anglorum opinione, Hiberniam subiugasse. 258. vnde in Hiberniam vel Britanniam aduenerit. 259
 Guesfordienses victi. 71
H Abitus Dermicij & mores. 111
 Harmonia quattuor Euangeliorum. 189
 Hastbulpbus Dublinium tentat. 111. capitur. 112. eius ferox oratio. 113
 Hector Boethius, infidus scriptor. 18
 Henrici regis in Cambrię ses asperitas. 122
 aduentus in Hiberniam. 124. egrę ex Hibernia discedit. 132. principes & duces sibi conciliat. *ibid.* munera & curationes dispartitur. *ibid.* & tandē in Britannia renauigat. 133. de Hibernia prorege deliberat. 138. eius erga suos liberos liberalitas. 186
 Henricus Sidneus Hibernia pręfectus Strangboi tumultum readificandum curauit. 173
 Heraclius patriarcha in Angliā venit. 199
 eius ad regem oratio. 200. repulsam fert. 203
 Herimon Hibernorum primus monarcha. 244
 Herueius iterum exercitui pręficitur. 148
 eius occultum odium in Reimundū. 153
 affinitas eius subdola cum eodem. *ibid.*
 illius prauī mores & ingenium. *ibid.*
 eum ubique insectatur Giraldus Historicus, nescias, an satis sincerē. 154
 clanculum admordet Reimundi famā, apud Regem. 161. accusat ut defectorem, aut defecturum. *ibid.* monastica vita se tradit. 191. eius descriptio. *ibid.*
 Hibernia magnitudo & dimensio. 15.
 eius cum Britannia comparatio. *ibid.*
 vnde dicta. 16. situs. 221. equalitas & inequalitas. 224. Fertilitas. 226, laudes varia, & natura. 233.
 de eius habitatoribus. 234. primus monarcha. 243. per Patricium ad fidem conuersa. 249
 Hibernica gens à primo suo aduentu vsq. ad Anglorum regem, Henricum secundum mansit inconcussa. 263
 Hibernicarum rerum Appendix. 219
 Hibernicum idioma ab Anglica pronincia ferē exsulat. 29
 Hibernorum mores & ritus. 31. non tam feri. *ibid.* hospitalitas. 33. cibi. 38. potus. *ibid.* propensi in luteratos. 49
 à feritate excusati. 51. pompam & diuitias admirantur, nō antē solita. 130
 conspirant ad libertatē recipiendā. 144
 victoria insolecunt. 149. quibus caput & regimen Rothericus accedit. *ibid.*
 sapius vincuntur. 212
 Hibernici procures contra Iohannem coniurant. 207
 Hibernici regni titulo quis primum vsus 155
 Hispanicum mare, duobus brachiis Britanniam & Angliam cōplectitur. 222
 Hospitalitas Hibernorum. 33
 Hostes recedunt ab vrbe obsessa. 165
 Hugo Laceus Aldelimidi succedit. 186
 accusatur. 193. in Angliam nauigat. 193. in Hiberniam redit. 194. iterū in Angliam redit. 197. Hibernia gubernator à Iohanne constituitur. 208
 contra rebelles bellat. *ibi.* arcem fundat. *ibid.* occiditur. *ibid.* eius descriptio. 209. eius defensio. 210
 Hugonis Tirelli direptio. 198
I N cursio in agros Dermicij. 64
 Ingressio Dermicij in Mediam. 107
 Inimicitia implacabiles. 34
 Inimicitia inter Laceū & Tirellum. 199
 Iniuria Hibernorum in Britannos. 109
 Inquisitores quatuor in Hiberniam missi. 164. eorumq. mandata. *ibid.* In Hiberniam

- berniam veniunt. *ibid.* in Angliam re-
 uertuntur. 176
 Instrumenta musica. 39
 Iohannes Ciminus Dublinij Archiepisco-
 pus creatur. 197
 Iohannes Constabularius, & Iohānes Pe-
 cus à rege in Hiberniā mittuntur. 193
 Iohannes Curceus Ultoniam inuadit. 179
 Dunum expugnat. *ibid.*
 Iohannes Henrici regis filius in Hiberniā
 venit. 204. in Angliā reuocat. 207
 inuisus suis. 212. Curceum in Angliam
 victum deuehi iubet. 212
 Iohannes Papiro quattuor Pallia in Hi-
 bernia plantauit. 256
 Ira Rotherici in adulterum. 63
 Iudicia Hibernorum. 33
 Iurisperiti imperiti. 37. eorum conuentus
 solutio. 38
Kildarie Comitis laus. 50. eius di-
 ctum. 51
 Kilianus martyr. 191
 Kilkenia municipium. 24
Laceus, vide Hugo Lac.
 Laurētij Antistitis pro ciuibus inter-
 cessio. 106. iter ad Henricum regem
 facit. 194. grauitur aegrotat. 195.
 eius mors. 196. mores & instituta.
ibid.
 Legati Anglorum ad Henricum. 110
 Legatio Rotherici ad Stephanidem. 84. ad
 Dermicium. 85. & 107
 Liberalitas Henrici in subiectos principes.
 125
 Limmericum vrbs. 23. capitur. 157
 Littera Dermicij ad Strangboum. 93
 Littera Craticij ad Rothericum. 62
 Littera Pontificis recitantur publicè. 155
 Littera Regis pro Dermicio ad suos. 66
 publicè recitata. 67
 Littera Roberti ad Dermicium. 70
 Littera Rotherici ad Robertum. 83
Macturus insidias Mil. Cog. ma-
 chinatur. 186
 Mauritius Giraldus Roberti frater. 68
 Mauritij aduentus in Hiberniam. 90
 mors. 176. eius descriptio. *ibid.*
 Mauritij Prendelgasti accessus in Hiber-
 niam. 70
 Medensis regis questio dolosa. 261
 Meilerij audacia. 156. à ciuibus confer-
 tis inuaditur, & proturbatur. 156.
 eius descriptio. 160
 Merlinus Magnus. 180. reprehēditur. 181
 Milesij regis filiorum appulsus in Hiber-
 niam. 244
 Milites in solum Reimundū proni & pro-
 pti. 165. cui bellū commissum est. *ibid.*
 Militia, & ordo. 40
 Militum alienatio odio Henrici. 144.
 Reimundum Ducem consensu petunt;
 & impetrant. 145. statimq; in ho-
 stes eunt. *ibid.*
 Milo Cogannus Connaciam inuadit. 184
 cum Radulpho occiditur. 186
 Momonienses rebellant. 187. pacem pe-
 tunt. 188
 Monstrosa mulier. 91
 Mores Hiberno-Anglorum. 28, & 48
 Motus armorum in Hibernia. 164
 Murchardus pater per nati insidias ca-
 ptus. 168
 Musica & citharædi. 39
Natalitia Christi splendide ab Hen-
 rico celebrata. 129
 Nauale prælium in lacu. 145
 Nemedi cum quatuor filiis, à partibus Scy-
 thia in Hiberniam aduentus. 239
 Norvagienses tempore Fedlimidij Hi-
 berniam expugnauerunt. 257. post-
 quam 30. annos regnarunt, ex Hiber-
 nia expulsi. 261
 Nuptia Strangboi cū Dermicij filia. 105
Onelus perpetuus Anglorū hostis. 32
 Oostmanni qui. 111. eorum in
 Hiber-

<i>Hiberniam aduentus.</i>	261	<i>Primi reguli Hibernorum.</i>	20
<i>Opida, ac municipia plura.</i>	24	<i>Proceres Hiberni, & vulgus ab Anglico sermone auersi.</i>	30
<i>Oppugnatio Guesfordia.</i>	76	<i>Prælium.</i>	182
<i>Oratio Dermicij ad suos firmandos.</i>	86	<i>Propensi Hiberni in litteratos.</i>	49
<i>Oratio Herueij inclemens.</i>	100	<i>Prouinciæ administrandarum difficultas.</i>	139
<i>Oratio Maeritiij & consilium.</i>	115	Q Vinque Reguli Hibernia.	59
<i>Oratio Reimundi pro salute captiuorũ.</i>	98	<i>Quot reges ab Herimone ad Patricij tempora regnauerunt.</i>	249
<i>Oratiuncula Roberti ad suos.</i>	88	<i>Quot reges à tempore Patricij vsque ad Turgesij aduentum regnauerunt.</i>	257
<i>Oratio Rotherici ad suos.</i>	85	<i>Quot reges in Hibernia regnarint, ab obitu Turgesij vsque ad Rothericum.</i>	262
<i>Ordo in mensa.</i>	38	<i>& quot ab Herimone ad eundem Rothericum.</i>	263
<i>Oreli dictum ridiculum.</i>	30	R Apina procerum sine dedecore.	34
<i>Origo Britannorum à Troianis.</i>	88	<i>Rebelles victi, & fugati.</i>	188
<i>Ororicij Zelotypia. 61. consolatur à cõfiliarijs. ibid. Dublinium oppugnat. 125. fugatur. ibi. insidias parat Hugoni, idq; per speciem colloquij. 133. ad conuitia rē deducit. 135. vim parat aperte. 136. Hugonem securi petit, frustra. ibid. lancea transuerberatur. 137. eius caput ad regem missum.</i>	137	<i>Rebelles vincuntur.</i>	208
<i>Osirienses repugnant. 78. stratagemate vincuntur. 79. casti.</i>	ibid.	<i>Reditus Dermicij in Angliam.</i>	66
P Aracelsi error & cecitas.	46	<i>Reductores Dermicij qui.</i>	69
<i>Partitio prouinciæ magis distincta.</i>	20	<i>Reimundi laus & fortitudo. 118. eius in depopulatores audax eruptio. 147. insidias incidit, quas miraculose illæsus euadit. ibid. in Angliam reuocatur patris morte. 148. accingitur ad expeditionem, & copias conscribit. 151. in Hiberniam venit. ibid. Dublinium contendit cum exercitu. 153. terrore solo omnia pacat. ibid. ad nuptias properat, eaq; Guesfordiæ cõsecra. 153. Limmericum copias adducit. 156. ad auxiliandum Meilerio, suos hortatur. 157. ipse in flumen se demittit. ibid. illius felix virtus in Hibernia.</i>	158
<i>Pax cum Dauenaldo.</i>	80	<i>forma & effigies. 160. mores & ingenium. ibid. latus ac alacer Inquisitores excipit. 164. Marchardo suppetias fert. 168. Hibernia gubernator relinquitur. 175. Stephanidi opem fert.</i>	187
<i>Pax inter Rothericum & Dermicium.</i>	89	<i>Reguli Hibernorum. 31. nomenclatura eorum & imperium.</i>	ibid.
<i>Pedites. 41. qui Karni.</i>	42		
<i>Petrus Withus, formator iuuentutis, eiusq; laus.</i>	25		
<i>Philippus Wigorniensis Hiberniæ prorex efficitur. 197. Vltonienses expilat. 198.</i>			
<i>Pluuiarum abundantia, in Hibernia.</i>	226		
<i>Poeta adnlatores.</i>	55		
<i>Polydori in Cambrenses conuitium. id refutatum.</i>	159		
<i>Potus ex vino ignito.</i>	38		
<i>Præficarum nania & lamenta. 17. spernenda à Christianis. 48. iocundum exemplum.</i>	ibid.		
<i>Præfectus hostium occiditur.</i>	146		
<i>Prandia matutina.</i>	33		

<i>Regum sanctitas.</i>	76	<i>eius mores.</i>	188
<i>Res aduersa pietatem ingerunt.</i>	75	<i>Strangboi cum copiis aduentus in Hib.</i>	104
<i>Res Hibernia rex componit; initio factio à sacris.</i>	130	<i>oppugnatio Waterfordia. ibid. cum Lageniensibus pugna.</i>	121.
<i>Renotatio Strangboi in Angliam.</i>	122	<i>regi supplex. 122. eius pactum cum rege. ibid. gubernacula Hibernia accipit.</i>	143
<i>Rex Anglia Dermiciū suscipit cum spe noui regni.</i>	65	<i>collegam & inspectorem petit Reimundum Giraldum. ibid. Munera ei à rege dantur, atque in Hiberniā aduenit, quam reperit turbatam. ibid. anxius consilij. 149. ad Reimundum reuocandum inclinat. ibid. quem matrimonio sororis promisso, pertrahit. ibid. eius ad Reimundum littera. 150. Waterfordiam deserit. 152. moritur. 168 eius descriptio. 170. eius filius quam ob causam à patre occisus. 171. eius epitaphium.</i>	174
<i>Rex nimis credulus calumniis.</i>	162	<i>Subiectio principum Hibernia.</i>	125
<i>Richardus Strangbous. 67. auxilium promittit. ibid. socius expeditionis. veniam petit à rege.</i>	92 94	<i>Summa huius operis.</i>	57
<i>Roberti Anglicani militis virtus.</i>	72	<i>Suspiciones de filio Henrici.</i>	131
<i>Roberti Barrensis & Meilerij laudes.</i>	80	T <i>Empestat tristis in Hibernia. ibid.</i>	
<i>Roberti Poeri virtus.</i>	182	<i>Templa pro asylis.</i>	50
<i>Robertus Stephanides. 68. regi suspectus. ibid. eius stemma & cognatio. ibid. obsessus. 115. se tradit. 120. liberatus. 124. à rege rursus captus. ibid. liberatur.</i>	127	<i>Thomas defensus.</i>	46
<i>Robertus vinculis soluitur.</i>	68	<i>Tomundienses victi.</i>	167
<i>Rotherici fœdus cum Ororicio.</i>	64	<i>Trepidatio Hibernorum.</i>	71
<i>Rothericus & Dnuenaldus pacē petūt. 167</i>		<i>Turgesius Norvvagiensium dux. 257 Hiberniam domuit. 258. dolo puellarum delusus, occubuit.</i>	260
<i>Rustici Hiberni à Normannis malè tractati.</i>	206	V <i>aria, Solini, Crostij, &c. sententia.</i>	223
S <i>acerdotes in summo honore.</i>	49	<i>Vaticinia Merlini.</i>	128
<i>Sacra Dermicij.</i>	75	<i>Ventositas in Hibernia.</i>	226
<i>Sanitia erga casos.</i>	43	<i>Vltonienses victi.</i>	182
<i>Salisburyensis ad Pontificem legatur, pro cōfirmatione dominatus Hibernici. 154</i>		<i>Victoria omnis à Deo.</i>	75
<i>Diploma super eo impetrat.</i>	155	<i>Viuianus Romana sedis legatus. concilium Dublinij celebrat.</i>	180 182
<i>Schola in Kilkenia.</i>	25	<i>Vltonia prouincia.</i>	25
<i>Scoti ab Hibernis oriundi.</i>	17	W <i>aterfordia vrbs.</i>	22
<i>Scotia nomen vnde.</i>	ibid.	<i>Waterfordienses Anglos aggrediuntur. 95. vincuntur. 96. aperte desciscunt, & vim Anglis inferunt. 152. tandē ad pacē coacti redeunt. ibid.</i>	
<i>Soliuagi & pradones. 52. quorum vita aspera. 52. exemplum.</i>	53		
<i>Solutio iuridici conuentus.</i>	38		
<i>Somniorum eleuatio.</i>	134		
<i>Somnium Grissini, quod insidias irritas fecit.</i>	ibid.		
<i>Stephanidis obsessio. 115. qui se fidei hostium permittit. 120. liberatus. 124. in carcerem rursus ab Hen. coniectus. ibid. deprecatorum oratione liberatur. 125</i>			

E R R A T A.

pag. 9. lin. 14. agituræ, lege agitare. pag. 11. lin. 12. parlamento, parlamenta. & lin. 25. Laurentinorum, Laurentiorum. pag. 46. lin. 26. ægritudine, ægritudini, & in margin. lege cap. 9. pag. 71. l. 25. & exercitum, dele. Et. pag. 80 lin. 4. imprimant, imprimunt. pag. 84. lin. 1. transfugum, transfugam. pag. 87. lin. 13. pariendam, pariendum. pag. 102. lin. 15. augustissimi, angustissimi. pag. 108. lin. 17. lenitatem, lenitatem. pag. 115. lin. 2. Corragiæ, Corcagiæ. pag. 133. lin. 25. Quorum, Quocum. pag. 135. lin. 16. ceteros, Exteros. pag. 141. lin. 13. Hibernici nominis, Britannici nominis. pag. 149. lin. 15. Et, Ei. pag. 156 lin. 4. famæ, fame. pag. 160. lin. 11. vestibus, vestitus. pag. 184. lin. 9. adfectatoribus, Adlectatoribus. pag. 193. lin. 11. & 12. remitteret, transferret, Remittere, transferre. pag. 199. lin. 13. inclinare, inclinati. pag. 200. lin. 26. metuens, metuimus.

PRIVILEGII CÆSAREI SUMMA.

MAXIMILIANI II. Romanorum Imperatoris semper Augusti, publico edicto cautum & sancitum est, ne quis cuiuscunq. status, gradus, ordinis, aut conditionis fuerit, quaecunque sacri Romani Imperij, & ditionis eius fines patent, quaecunque probatorum auctorum opera, quotquot vel hactenus nondum impressa, vel ab aliis quidem impressa, novis autem deinceps scholiis, annotationibus aut commentariis aucta & illustrata, Christophorus Plantinus civis & typographus Antuerpiensis primus typis procuderit, intra proximum sexennium à prima cuiusque operis aut voluminis editione, vlllo pacto eiusdem vel diuersi characteris forma excudat, aut excusa ab aliis, intra eiusdē Maximiliani & Imperij fines vendenda importet, seu quouis modo distrahat manifestè vel occultè, sub pœna decem Marcharum auri puri, quarum dimidia fisco Imperiali fraudis vindici, residua verò pars prænominato Plantino cedat, præter librorum ad imitationem impressorum amissionem, quos idem Plantinus vbi-
cunque locorum nactus fuerit, per se, vel suos, adiumento Magistratus loci, vel citra, propria auctoritate sibi vindicare, inque suam potestatem redigere poterit. In cuius rei fidē ipsi Edicto manu subscripsit, & sigillū apponi iussit Cæsarea Maiestas. Datum in ciuitate Viennæ Austriæ, die vigesima prima mensis Februarij, anno Domini M. D. LXV.

Subsig.

Maximilianus.

Ad mandatum sacræ
Cæs. M. proprium

Haller.

PRIVILEGIUM GALLIARVM REGIS.

CAVTVM HENRICI III. Galliarum Regis Priuilegio, ne quis in omni
 eius regno libros totos, aut in parte, quoscunq. Christophorus Plantinus
 aut nouos excuderit, aut veteres, sed correctos siue illustratos, aut adnotatos,
 eosce iterum excudat, excudi faciat, aut excusos vendat. idque intra sexenniū à
 cuiusq. libri editione. Quod autem hoc sine, vt ne idem Plantinus, laborum suo-
 rum, sumptuumque meritissimo fructu priuetur, cogaturque tandem intermit-
 tere aut omittere laudabile suum munus, cum detrimento reipub. litterariæ, &
 doctorum. Qui contrà fecerit, sciat paratam librorum confiscationem, alias-
 que pœnas siue mulctas, quæ Regiis Edictis continentur. Cum lege tamen, ne
 iidem libri quicquam contineant, quod vel Religioni Catholicæ Apostolicæ
 Romanæ, vel huius Regni Statui aduersetur. Atque huius Edicti exemplar
 cum fronti aut calci cuiusque operis apponetur, nullus typographorum siue bi-
 bliopolarum vllam ignorantia causam prætexat. Datum, Fontibellaquæ,
 quinta Augusti. M. D. LXXXII.

Signat.

Per Regem

De Neuville.

5987